M. TILINGIUS.

DE VASE BREVI LIENIS.

1676

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

TILING, M.

Bn 28

65861/A

XI

MATTHIÆ TILINGII,

Med. Doctoris ejusdemq́;
Facultatis in Univerſitate Haſſo-Schaumburgica, quæ eſt Rinthelii ad Viſurgim, Profeſſoris Primarii; Archiatri Haſſiaci & Sacri Romani Imperii Academiæ Naturæ Curioſorum Zephyri,

ΠAPEK-ΒΑΣΙΣ

SEU

DIGRESSIO

PHYSICO-ANATOMICA CURIOSA

DE

VASE BREVI LIENIS EJUSQUE USU NOBILI AC EGREGIO IN CORPORIS HUMANI OECONOMIA.

MINDÆ,

Impenſis THOMÆ HENRICI HAVENSTEINII, Bibl. Hannov. Hildeſ. & Cellenſis.

Typis JOHANNIS PILERI. Anno 1676.

MEDICAL SOCIETY LONDON

SERENISSIMO AC CELSISSIMO PRINCIPI AC DN.

DOMINO

PHILIPPO,

HASSIÆ LANDGRAVIO; PRINCIPI HERSFELDIÆ; COMITI CATTIMELIBOCI, DECIÆ, ZIGENHAINÆ, NIDDÆ ET SCHAVMBVRGI, &c. &c.

Principi ac Domino ſuo Clementiſſimo

Salutem ac perennem felicitatem!

Sereniſſime ac Celſiſsime Princeps, Domine Clementiſſime.

AMicos ac hoſpites alios peregrè redeuntes munere quodam excipere ſolemus. Hînc quóque mearum partium eſſe duxi, ut erga Sereniſs. Celſ. Veſtram nuperè peregrinis

locis

locis redeuntem ac in dulciſſima patria pedem figentem grati animi promptitudinem munuſculo quodam declararem. Offero autem non obryzum pretioſis gemmis variegatum, ſed Vas aliquod, non aureum, nec argenteum, ſed breve Lienis. Hoc Vas, ut omnibus accuratioribus Anatomicis & Medicis notum eſt, in corporis humani œconomia inter ventriculum & Lienem ſitum habet; de cujus autem exi-

ſtentia & uſu ab omni tempore tot fuerunt lites, quot Anatomici & Medici extiterunt. Et quamvis *Hippocrates*, *Galenus*, *Averrhoës* & alii hujus Vaſis cognitionem habuerint, fuerunt tamen qui hoc in rerum natura dari negârunt. Alii dari quidem idipſum dixerunt, ſed Vas venoſum negârunt, & ſolo arterioſo contenti fuerunt.

Uſus & actio Vaſis hujus brevis Lienis inter Anatomicos & Medicos, non anti-

antiquiores ſolûm, ſed recentiores quóque eſt pomum Eridos. Si enim horum ſcripta perluſtremus, tot opiniones invenimus, quot ſunt

Thebarum portæ, quot divitis oſtia Nili.

Verum námque & genuinum Vaſis brevis Lienis uſum per totius Medicinæ ætatem nondum ſatis inveſtigatum eſſe quilibet libenter mecum fatebitur.

Tantis hiſce uſus Vaſis bre-

breviſ Lienis difficultatibus, quod dolendum, irretitus eſt, ut noſtrum in eo ritè perveſtigando judicium vacillet, & propterea ad omnes difficultates bono conſilio extricandas Parlamenti, ceu Concilii Principum ac Procuratorum populi Medici convocatione opus ſit. Veteres quidem artis antiſtites valdè anxit hoc Vas breve Lienis, magis tamen Neotericos, qui licèt ab illorum decretis divortium fecerint, ipſimet

tamen non ſatis conſentiunt, diverſi diverſimodè ſentientes.

Quoniam verò Anatomicorum ac Medicorum nemo de natura Vaſis brevis Lienis & ejus uſu, tanquam materia ſpinoſa & abſtruſa, exactè & ex profeſſo ſcripſit, ego graviſſimum hoc onus humeris meis impoſui, atq́ue in hac Digreſſione Phyſico-Anatomica, cunctas ſalebras vitando, Vaſis hujus brevis Lienis exiſtentiam non tan-

tùm confirmavi, ſed etiam talem uſum, ex lege veritatis & circulationis ſanguinis deſumptum, ipſi aſſignavi, qualem omnes cordatiores Medici & Anatomici mecum laudabunt, vehemenſtiſſiméque comprobabunt.

Hanc ergò Digreſſionem Phyſico-Anatomicam Curioſam de Vaſe brevi Lienis ejúsque uſu nobili ac egregio in corporis humani œconomia, Sereniſſime ac

Cel-

Celſiſſime Princeps, Domine Clementiſſime, ad Sereniſs. Celſ. Veſtr. pedes in grati animi pro innumeris à Sereniſs. Celſ. Veſtra in me collatis beneficiis, teſſeram, humillimo animo deponere volui ac debui, ſubmiſsè orans, ut illam, veluti chartaceum munuſculum, fronte ſerenâ atq́ue animo clementiſſimo ſuſcipere, méq; ulteriori favore ac gratiâ proſequi non dedignetur.

Supremum Numen veneror, ut nō modò Sereniſs.

Celſ.

Celſ. Veſtram, ſed quóq; Sereniſs. Parentem, Fratrem & Sorores cunctósq; potentiſſimos Agnatos & Cognatos ſemper incolumes, ſemper florentes, ſempérq; felices præſtet, ac tueatur.

SERENISS.

CELSITUD.

VESTRÆ

Dabam Rinthelii è muſeo meo die 24. Februarii Anno ſalutis noſtræ reparatæ 1676.

ſubjectiſſimus

MATTHIAS TILINGIUS,
Med. U. D. P. P. &c.

Eſſ

***

Est mihi Vena brevis; brevis eſt Arteria; munus
Hujus & illius eſt breve: Muſa brevis.

Amico ſuo ſingulari
ita ſcrib.
HENRICVS EYSSONIVS,
Med. D. ejusdémq; Facultatis in Academia Provinciali Gron. & Omland. Prof.
Primarius.

RIxarum Satis eſt: lites componite! quorſum
de *brevi* in æternum jurgia *Vaſe* ſient?
Pax! Medici: quæſo, quid nunc juvat eſſe rebelles?
actum eſt! TILLINGI crena tropoea tulit.
Fas equidem *breve* vas nunc commendare *lienis*,
Vas etenim poſthac ſplendidum *honoris* erit.

Vas

Vas erit *electum*! Prudenti pauca: ſed hymnos
quis Tibi cantabit? quis pia Vota dabit?
TILLINGI! ipſe tuæ diffundes laudis honorem,
O videas multos, ſed ſine nube, dies!
Ver erit æternum: ſurgent ſine ſemine flores,
lilia cùm violis ſquallida rura dabunt;
Tu quando ſpiras; Livor num ringeris audi!
quid ZEPHYRO *vitâ flante carere queat?*

Hunc ſinceri animi Obſidem, Svaviſſimo ſuo ZEPHYRO, Collegæ Curioſo,
Ex illuſtri ad Viſurgim Corbeia, miſit

ARION, Academicus Curioſus &c.

HON

-(o)-

HONORIBVS
Nobiliſſimi, Excellentiſſimi, Experientiſſimi, nec non Doctiſſimi

VIRI

DNI. MATTHIÆ TILINGII

Medicinæ Utriusq; Doctoris, ejusdemque Facultatis Profeſſoris Primarii, Archiatri Haſſiaci, Sacri Romani Imperii Academiæ NATVRÆ CVRIOSORVM ZEPHYRI.

Sororii ſui Exoptatiſſimi.

MATTIAS TILINGIVS

Anagramma

IT LIMA, TANGIT SVIS.

Bella gerunt homines, Mars undique regnat in orbe;
Eheu! Mars regnat, bella gerunt homines!
Europæ populi qui non ſua latera cingunt
Enſibus? ut Princeps, ſubditus arma capit.
Militis auditur ſtrepitus, clangórq; tubarum;
Tympana dant ſonitum fiſtula triſte canit.

Hic

Hic vaſtantur agri, meſſes perduntur opimæ,
Iumentum rapitur, ruſticus en! queritur.
Illic tormentis viri quatiuntur & urbes,
Deſerit hinc civis prædia, prata, domum.
Et quis quæſo malum potis eſt depingere belli,
Belli, quod tanti eſt unica cauſa mali?
Has inter turbas Pacis dum rore rigetur
Muſarum Templum Rintelium celebre,
Ecce quid effundat fructus quos inde reportet
Scrutatur Phyſices, artis ut & Medicæ?
Dum longè lateq; fluit Fama incluta Docti
Tilingi, largi partubus ingenii.
Anne Tibi ſatis eſt igitur Clariſſime Doctor
Quòd jam ſit mentis cognita LIMA SVIS?
Abnegat. IT potiùs, polit, expolit, omnia TANGIT,
Seligit atq; typis optima quæq; notat.
Hoc teſtatur OPVS tractans DE VASE LIENIS:
Vnde eſt mortiferi plurima cauſa mali.
Interea Lumen Medicorum Magtee Tilingi
Accipe cognato quod precor ex animo:
Vive, valeq; diu. Scriptis inſiſtere perge,
Sic Tuus æterno tempore creſcet Honor.

Hæc qualicunq;, non ut debuit, neq; ut voluit, ſed ut temporis anguſtia permiſit, poſuit

GERHARDUS Meyer Brem.

Σῦν θεῷ καὶ νῷ.

MATTHIÆ TILINGII,

MED. DOCTORIS, ARCHIATRI HASSIACI, PROFESSORIS PUBLICI &c.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ

SEU

DIGRESSIO PHYSICO-ANATOMICA CVRIOSA

DE

VASE BREVI LIENIS EJVSQVE VSV NOBILI AC EGREGIO IN CORPORIS HVMANI OECONOMIA.

ALLOQVIVM AD LECTOREM,

Inqvo varia de Vaſe brevi Lienis ejusq́; Succo nobili, qvem vehit, in anteceſſum diſqviruntur.

Lippis & tonſoribus notum eſt proverbium: Omne promiſſum cadit in debitum. Eleganti hoc

 pro-

proverbio ego etiam teneor ſervar[e] iſtud, quod nuper promiſi. Quemlibet cui Anatomia mea Lienis, quam Ann[o] Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti milleſim[o] ſexcenteſimo ſeptuageſimo tertio in lu[-] cem emiſi, ad manus eſt, non latebi[t] quod in ea peculiarem Tractatum d[e] Vaſe brevi Lienis, adjuvante Dei gratia conſcribere promiſerim. Cujus mei pro[-] miſſi non immemor, Tibi, Lector bene[-] vole, nunc iſtum, quem jam diu deſide[-] râſti, Tractatum, quàm humaniſſim[e] ſiſto. Sed forſan quæris: quare Profe[ſ-] ſor ille agit de Vaſe brevi Lienis; ho[c] enim vas in corpore humano reperiri multis Anatomicis & Medicis fuit nega[-] tum: ſi in quibusdam hominibus adeſ[t] in quibusdam etiam deficit: loco ej[us] nonnunquam ligamentum reperitur: d[e] uſu ejus admodum obſcurè etiam ſcr[i-] psêre veteres, nec exactam veramq; co[-] gnitionem iſtius habuerunt; quare no[n] magni quoq; iſte æſtimatus eſt: Lie[n] etiam, ex quo Vas hoc originem ducit, i[n] homine ad vitam non maximè neceſſ[a-]

ri[...]

rius videtur, & ſalvo homine facilè exſcindi poteſt: & demum Lien ſaltem abjectum ac ab Anatomicis & Medicis deſpectum fuit viſcus.

Argumenta ſanè hæc, Lector benevole, ſunt nullius ponderis, nec calamum meum de tali nobiliſſima materia ſcribere detinent. Ad ea ergò ita reſpondeo: Hoc Vas in rerum natura dari negavit *Æmilius Pariſanus lib. 4. de ſubtil. Microcoſmi exercitat.* 2. ſed ligamentum ſubtile eſſe docet. Et *Jacobus Backius diſſertat. de Corde cap.* 2. venis gaſtricis ſolùm contentus eſt. Verùm in ſtatu naturali ſemper adeſt; & quamvis *Walæus*, *Fontanus* & *Bartholinus* aliquando id ipſum defuiſſe ſcribant, hoc præter naturam accidit, nec ex eo ſtatim concludere poſſumus, quòd planè in corporis humani œconomia deſit. Notum hoc *Hippocrati* fuiſſe perſuadet *lib.* 4 *de morb.* & 5. *Epidem.* Nec *Hippocrati* ſolùm, ſed etiam *Galeno* notum fuiſſe hoc Vas breve legimus. *Galenus* enim *de Anat. venar.* 4. non ſemper ex ſubſtantia Lienis pro-

duci hoc vas, ſed aliquando ex ramo ſu-periore ſplenico illo, qui Lienem non ingreditur, ſcribit. Et *lib. 4. de Uſu partt* *cap* 15. Vaſis hujus brevis dilucidè me-minit, cum iſtud craſſum in Liene præ-paratum ſuccum ad ventricum deferre tradit. Poſt *Galenum* Vaſis hujus mentionem etiam fecerunt omnes fermé ce-leberrimi Medici & Anatomici, tàm ve-teres quàm recentiores, ut ſunt *Avicen-na, Averrhoës, Veſalius, Spigelius, Bauhi-nus, Laurentius, Varolius, Columbus, Rio-lanus, Hoffmannus, Jacob. Sylvius, Veslin-gius, Bartholinus, Highmorus, Rolfincius, Walæus, Conringius, Schneiderus, Charlée-ton, Helmontius, Fr. de le boe Sylvius, Bla-ſius, Diemerbroeckius* & alii,

Quòd etiam loco ejus nonnunquam ligamentum reperiatur, negari non pot-eſt, Sic *Æmilius Pariſanus l. c.* iſtud Vas in adultis tandem in ligamentum dege-nerâſſe teſtatur. Et in Sereniſſimi Prin-cipis ac Domini, Domini *Ferdinandi Al-berti*, Ducis *Brunſvicenſis & Lunebur-genſis*, Filioli unius anni, piè defuncti

corpo

corpore aperto ego Vas hoc breve planè ligamentoſum cum Liene, colore livido & nigro, ſubſtantiâ admodum indurato, ſcirrhoſo & ferè lapidoſo die 27. Januarii anni 1673. inveni. Hæc verô & ſimilia non ſemper iſtud Vas in ſtatu ſuo naturali eſſe ligamentoſum indicant, verùm cum aliquando in ligamentum id degenerâſſe videmus, hoc in ſtatu præternaturali ob certas cauſas contingit.

De uſu hujus Vaſis obſcurè ſcripſerunt veteres Anatomici & Medici, nec ejus veram exactamq; cognitionem habuerunt, quia verâ caruerunt luce, quam nos hoc ſeculo Clementiſſimi Dei auxilio ac ſingulari ingenioſorum Medicorum induſtriâ in anatomia habemus. Certum quidem uſum huic Vaſi adſignârunt, verùm iſte admodum obſcurus, imperfectus & planè confuſus videtur; quem uſum nos illi hodiè tribuimus, ipſe illuſtrior, ſplendidior ac utilior eſt, fundamentumq; ſuum ex motu ſangvinis circulari obtinet. Idem ſanè lumen hîc Vaſi brevi Lienis exoritur, quod ſanguinis circulatio-

latıoni, venis lacteis, ductui pancreatico, ductui chylifero thoracico & receptaculo chyli, item Vaſis lymphaticis & ſalivalibus, nec non Chirurgiæ infuſoriæ paucis abhinc annis exortum eſt. Horum aſſertorum etiam veteribus, ſi non exacta, aliqualis ſaltem innotuit notitia. Circularem ſanguinis motum *Guilielmus Harveus*, *Anglus*, noſtro ſeculo primus propalavit, ſcripſitq; de eo egregium lectuq; dignum tractatum. Miratur hîc Excellentiſſimus Medicus & Anatomicus *Paulus Marquartus Sclegelius* *comm. de motu ſang. cap.* 2. *pag*: 7. doctisſimi *Iohan. Walæi* inconſtantiam. Scripſerat in *epiſtol. priore, edit. pr. pag.* 394. inventi gloriam omninò deberi Cl. *Harveo*. In *edit.* vero *alter. pag.* 457 profiteri non dubitavit, à *Paulo* qvodam *Sarpa*, Monacho *Veneto*, edoctum *Harveum* ſanguinis motum accuratius indagâſſe; Imò ſcriptum ab illo *Paulo* de motu ſanguinis egregium confectum eſſe, qvod *Venetiis* aſſervetur. Cur Vir doctus tàm facilè credidit in certis re-

latio-

lationibus & minimè veriſimilibus? Aut, qvæ invidia eſt, alii tribuere velle Autori ſuo debitam gloriam? Meritò hoc factum indignationem movit in Cl. *Riclano*, expoſtulante eam ob cauſam cum *Walæo* in *Not. ad hujus epiſtol. pag.* 613. Ipſe *Sclegelius* qvoq;, qvi *Patavii*, *Venetiis* & in univerſa *Italia* doctiſſimorum Anatomicorum aliorumq; curioſorum hominum familiari converſatione aliqvot annos uſus eſt, teſtari poteſt, ſe à nemine ſimile quid inaudiiſſe: quin imò dorctinam illo tempore de motu ſanguinis apud omnes penè incompertam, aut certè pro incredibili habitam fuiſſe, neq; obtineri potuiſſe rationibus ab iis, ut aſſentirentur. Sed etiam hoc occurrit in hiſtoria de Monacho *Sarpa*, quod non ſatis capit. Dicitur *Hieronymo Fabricio ab Aquapendente* monſtrâſſe quoq; valvulas ſeu venarum oſtiola, ut ex ipſius autographo videre eſt, quod *Venetiis* ſervat *P. Fulgentius*, illius diſcipulus & ſucceſſor. Ut hoc fortè ſit verum (licet & dubitare liceat, & valvulæ jam multò an-

te innotuerint *Jacobo Sylvio*, ut ex *Iſagoge* ejus eluceſcit, & rectè animadvertit *Riolanus lib 5. Anthrop. cap 49.*) Cur non à *Sarpa* etiam de motu ſanguinis *Hieron. Fabricius ab Aquapendente* aliquid accepit? Demonſtravit publicè hic valvulas anno 1574. Ab eo uſq; ad publicatam circulationem à *Harveo* effluxerunt anni LVIII. Tantone tempore latere potuiſſe tantum inventum, præſertim confecto libro, aliiſq; conſciis, nec minus gloriæ appetentibus. Cum Cl. *Walaeo* ferè conſentit Excell. *Veslingius*. qui de Circulatione *Harveana* ſecretum aperuit Illuſtri *Thomæ Bartholino* (*cent*. I. *epiſt*. 26. *pag*. 115.) nulli revelandum eſſe, nempe inventum *Pauli Servitæ Veneti*. Nos ob certas autoritates ac rationes adductas ſoli *Harveo* inventi gloriam tribuimus.

Nos tamen etiam *Ariſtoteli* & antiquioribus; imò quoq; *Hippocrati* motum hunc ſanguinis circularem non fuiſſe incognitum ſcribere non veremur: cùm ejus varia nec levia indicia apud eos inveniamus. Il-

In *volumine operum Hippocraticorum Autor lib.* 1. *de victus rat.* tres calori noſtro & humori circuitus tribuit, quibus introrſum extrorſumq; à variis partibus moventur.

Hippocrates in medio libelli de oſſium natura. Venæ, ſub quibus & arterias complectitur, *per corpus,* inquit, *diffuſæ, ſpiritum, fluxionem & motum exhibent, ab una multas propagines emittentes. Hæc autem una unde exordium ſumat, & ubi deſinat, non ſatis mihi compertum eſt. Circulo enim facto principium non invenias.* Quem circulum eum potisſimum in diſtributione humorum intelligere, examinanti locum patebit.

Ut & in *fin. lib. de natur. human. Craſſæ venæ ſibi mutuò alimentum ſubminiſtrant, internæ externis, vicisſimq́; externæ internis.*

Et manifeſtius *Autor lib. de alimento. Omnium quæ nutriunt, unum eſt principium, unusq́; omnium finis, idemq́;* finis & principium; quare mox hæc ſubjungit:

git: Ἐς τρίχας τροφὴ, καὶ ἐς ὄνυχας, καὶ ἐς τὴν ἐχάτην ἐπιφανείην ἔνδοθεν ἀ-φικνέεται, ἔξωθεν τροφὴ ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείης, ἔνδο τάτω ἀφικνέεται. ξύρροια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα. *Alimentum in pilos, in ungues, & in extre-mam ſuperficiem ab internis partibus per-venit; ab externis partibus alimentum ab externa ſuperficie ad intima perve-nit: Confluxio una, conſpiratio una, con-ſentientia omnia.*

Ab hac quoqq; opinione non alie-nus fuiſſe videtur *Diogenes Apolloniata* apud *Ariſtotelem lib.* 3. *hiſtor. animal cap.* 2. *Craſſiſſimus ſanguis à partibus carnifor-mibus exugitur, qui verò redundat in hæc loca*, venas ſcilicet majores, *tenuis, cali-dus & ſpumoſus fit.*

Imò quæ à *Platone* de ſanguine in *Timæo* traduntur, melius huic opinioni quàm communi conveniunt. Ipſe *A-riſtoteles* non difficulter in hanc per-trahi opinionem poteſt. Ita enim il-le *lib. de Somn. cap.* 3. ſcribit: *Non*

mn

mnis impotentia ſentiendi ſomnus eſt, ſed ea ſolùm, quam divaporatio committit alimenti; quod enim rarefactum eſt, quadantenus attolli, deindè regredi & refluere inſtar Euripi neceſſe eſt; nam animantis cujusq; calidum in ſublime naturâ fertur, at ubi eo loci ſubvectum eſt, mox univerſum reciprocat ac deſcendit.

Cicero lib 2. de natur. Deorum receptam á veteribus iiſq; notam vulgarem ἀνάδοσιν ſanguinis his elegantiſſimis verbis deſcripſit: *Sanguis per venas in omne corpus diffunditur, & ſpiritus per arterias. Utræq; autem crebræ multæq; toto corpore intextæ vim qvandam incredibilem artificioſi operis, diviniq; teſtantur.*

Sanguinem ab infernis ſurſum aſcendere ad cor ultra ligaturam, non citra locum apprehenſum conſiſtere ejuſq; curſum indè retardari advertêrunt alii. Illud triginta ante *Harveum* annis & ultra jam obſervavit *Cæſalpinus*, qui *lib. 2. quæſt. Medic.* 17. ſic ſcribit: *Speculatione dignum videtur, quòd ex vinculo intumeſcant*

meſcant, venæ ultra locum apprehenſum, non citra: quod experimento ſciunt, qui venam ſecant. Vinculum enim adhibent citra locum, ſectionis, non ultra, quia tument venæ ultra vinculum, non citra. Debuiſſet autem oppoſito modo contingere, ſi motus ſanguinis & ſpiritus à viſceribus fiat in totum corpus; intercepto enim meatu non datur ultra progreſſus: tumor igitur venarum citra vinculum debuiſſet fieri.

Circulationis fundamentum e: *Empedocle*, *Platone*, *Hippocrate*, ipſe monſtrat, imò denuò peculiari libello e: *Hippocratis* doctrina explanat *Riolanus*.

Qui autem jam ſuprà laudatos com ſeqvuti ſunt ſcriptores, non ſatis ſanguinis motum excoluiſſe, imò hunc obſcurâſſe ſuſpicio eſt, quòd ea quæ præcedentes ſuis venis, hoc eſt, venis & arteriis adſcriberent, hi venis, ut arteriis opponuntur, iverint attributum. Et cum *Galenus*, Medicorum ſummus, omnibus reſtituendis in integrum non ſufficeret: poſterioreſq; *Græci* ut & *Arabes* & *Latini* nimis preſsè eum ſequerentur aut de

ſcr:

ſcriberent, indê ſuſpicamur hunc ſanguinis motum in hoc uſq; ſeculum delituiſſe.

Caſpar Aſellius, Ticinenſis Anatomicus venas lacteas primus anno 1622 die 23. Julii, caſu magis quâm conſilio, aut datâ in id peculiari operâ, ſed non ſine æterna nominis gloria & celebritate detexit. Cum enim rogatu quorundam amicorum in vivo cane benè paſto demonſtraret nervos recurrentes, & ad, diaphragmatis motum demonſtrandum, aperiret abdomen, plurimos repentè, eosq; tenuiſſimos candidiſſimosq; funiculos per meſenterium diſperſos eſt conſpicatus, eos primo aſpectu nervos putavit, ſed mox diſtinctos à nervis deprehendit, cumq; inciſis illis lacteus humor emanaret, converſus ad *Alexandrum Tadinum* & Senatorem *Septalium*, Medicos *Mediolanenſes*, qui aderant, ἕυρηκα! exclamavit, illos ad tam jucundum ſpectaculum invitavit & admiſit, eaſdemq; perſpicuè deſcripſit *libello* peculiari, qui obitum poſt ejus primò lucem vidit. Harum

rum *Hipppocrates* aliiq; veteres haud ob-
ſcuram quoq; cognitionem habuerunt.

Hippocrates lib. de natur. hom. poſt-
quam venas omnes quas παχυτάτας
craſſiſſimas appellat, deſcripſit, præter
eas alias reperiri docet, ad deferendum
ventriculo alimentum comparatas. Εἰ-
σὶ δὲ, inquit, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς κοιλίης
φλέβες ἀνὰ τὸ σῶμα πάμπολλαί τε καὶ
παντοῖαι, καὶ δι' ὧν ἡ τροφὴ ἐν τῷ σώματι
ἔρχεται. *Exiſtunt etiam ex ventriculo
permultæ & variæ venæ, per quas in corpus
alimentum tranſmittitur.*

Eraſiſtratus, ſine omni dubio has
venas vidit, & ſuis oſtendere ſolitus fuit
diſcipulis, cum *autore Galeno libro* εἰ κατὰ
φύσιν αἷμα ἐν ἀρτηρίαις περιέχεται
*an ſanguis naturâ in arteriis contineatur
cap.* 5. ad probandum ſolùm in arteriis
contineri ſpiritum, confluere autem po-
ſanguinem: imò τὰς ἐσχάτας ἀρτηρίας
κενοῦσθαι πρώτας, μήτ' ὅτι φαίνεται
τοῦτ' ἐναργῶς etiam extremas arterias
ſpirit

ſpiritu prius inaniri, quàm ſanguinem adſumant, experimento hoc anatomico uſum fuiſſe. Ἐν γὰρ τῷ διαιρεῖσθαι τὸ ἐπιγάστριον ἅμα τῷ περιτοναίῳ, καὶ τὸ μεσεντέρειον ἀρτηρίας ἰδεῖν ἐστὶ σαφῶς, ἐπὶ μὲν τῶν νεοθηλῶν ἐρίφων, γάλακτος πλήρεις, ἐπὶ δὲ τῶν τελείων ζώων ἀλλοίας, οὐ μὲν πνεῦμα τε μόνον ἀθροισθὲν ἐχούσας πώποτε. *Nam ſi ventrem imum & interiorem membranam diviſerimus, arterias in meſenterio planè conſpiciemus, in hædis quidem nuper natis lacte refertas, in adultis autem animalibus alterius rei plenas: Spiritum autem ſolùm nunquam illas continere viderunt.*

Ejuſdem lactis, in arteriis quod reperitur, mentio fit à *Galeno* 7. περὶ ἐγχειρήσ. *cap. ult.* ſed falſam eſſe ſubjungit opinionem. Κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν φασιν, inquit, ἅμα τῷ γυμνωθῆναι τὸ μεσεντέρειον ἀεροειδεῖς φαίνεσθαι τὰς ἀρτηρίας, ὕστερον δ᾽ ὁρᾶσθαι γάλακτος πληρουμένας. *Initio igitur ajunt, ſimul ac meſente-*

ſenterium denudatum fuerit, arterias ἀε-ri ſimiles apparere, poſtea lacte repletas conſpici. Τὸ δὲ πληρϐσθαι γάλακτ@ αὐτὰς, ἐν τέτῳ γὰρ ἐςὶ τὸ συνέχον τε λόγε ψεῦδ@, εἴρηται, καί σοι πάρεςι πεῖραν λαβεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, ἐ μόνον ἐρίφων, ἐ δὲ γάλακτ@ μόνε πε πληρωμένης τῆς γαςρὸς, ἀλλὰ πάσης ὑγρασίας. *Quod autem eas lacte repler dicitur (in hoc enim falſitas ſermonis conti netur, ut dictum eſt) licet quoq́ ex perir in omnibus animantibus, nedum hædis, non modo lacte ventriculum repletum eſſe, ſe qualibet humiditate.*

At verò *lib.* 4. περὶ χρείας *cap.* 19 mentionem facit τῶν φλεβῶν ἃς παντ τῷ μεσεντερίῳ ἡ φύσις ἐποίησεν ἰδίας, ἀ νακειμένας αὐτῷ τῇ θρέψει τῶν ἐντέρων μὴ περαιϐμένας εἰς τὸ ἧπαρ; ὡς γὰρ κα Ηρόφιλ@ ἔλεγεν, εἰς ἀδενώδη τινὰ σώ ματα τελευτῶσιν αὗται, αἱ φλέβες, τῶ ἄλλων ἁπάσων ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφερο μένων,

μένων. *Venarũ, quas toti meſenterio natura inteſtinis nutriendis dicatas effecit, haudquaquam hepar trajicientes. Ut enim & Herophilus dicebat, in glanduloſa quædam corpora deſinunt hæ venæ, cùm cæteræ omnes ſurſum ad portas referantur. Joh.* von *Horn. Differtat. de motu chyli & ſang.* 3. §. 12. duobus τῶν ἐντέρων αὐτῶν ex punctis verbis, textum ſibi conſtare, & lacteas deſignari venas, quæ *Herophilo*, utpote in brutorum diſſectione verſatiſſimo, ignotæ eſſe non potuerunt, ſtatuit.

Alium ſimiliter locum *initio libri de diſſect. venar.* invenimus, cujus hæc ſunt verba. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι φλέβες ἐν τῷ τῶν μικρῶν ἐντέρων μεσεντερίῳ τῷ μέσῳ περαίνουσαι πρός ἀδένας τινὰς ἐνταυθοῖ κειμένους, τῆς δὲ μεγάλης φλεβὸς τῆς ἐπὶ πύλας, ἧς ἀποβλαστήματά εἰσιν αἱ προειρημέναι πᾶσαι, καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποφύονται, τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν ὅσοιπερ ἂν ὦσιν οἱ λοβοὶ τοῦ ἥπατος· εἰς ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κατασχίζεται μία. Id eſt:

Sunt

Sunt autem & aliæ venæ in tenuiorum in-teſtinorum medio meſenterio, quæ ad glan-dulas quaſdam eâ regione poſitas termi-nantur, quin etiam ab eadem magna vena, quæ ad portas eſt jecoris, cujus ſoboles ſunt omnes prædictæ, aliæ quoq; quædam produ-cuntur jecinoris fibris numero pares; in ſingulas enim ſingulæ dividuntur.

Cum *Arabes* venam lacteam ad he-par chylum deferentem deſcribunt, for-ſan ſimileqvid lacteis *Aſellii* invenerun-Sine dubio vidit eas venas aliquand *Fallopius*, cum in *obſervat. anat.* de ven ita diſſerit: *In ſima hepatis parte ſunt mea-tus minimi quidam, qui deſinunt & termi-nantur in pancreas, & glandulas ibi proxi-mas: qui minimi meatus ſuccum qvendam oleaginoſum album & amaricantē poſſidēt*

Obſervavit eaſdem lacteas venas et-jam ſine omni dubio *Veſalius* lib 5. *ca*[p.] 6. *de Meſenterio*, & *cap.* 5. *de Inteſtini*[s.] *Cum ad meſenterii centrùm glanduloſum grande corpus exſtruitur*, inquit, *inſigni-res ac primas Vaſorum* Diſſectiones *ſuffi-ciens, inventu in canibus macilentis fa-*

liore

ores: multaq; de officio ſanguinis nutritii & cremoris per portæ ramos deferendorum ſubjungit.

Conſtantius Varolius eaſdem etiam vidit, ſed habuit pro arteriis; undè etiam ſtatuit meſenterii arterias deſtinatas eſſe, ut deferant chylum ad cor.

Ductum pancreaticum ad inteſtina abeuntem anno 1642. *Johannes Georgius Wirſungus Patavinus* invenit. Ductus hic eſt membranoſus incipitq; in pancreate, per quod plures ſpargit ramulos; lienem in homine non ingreditur, verùm inhiat in eo in meatum biliarem a in parte, ubi duodenum inſeritur. In accis à meatùs fellei ingreſſu penè ſpithamas duas diſtat.

Ductum hunc ſingularem in pancreate cum *Fallopio*, nullo modo cum venis communicantem, bilemq; ad inteſtina deferentem, & cum *Julio Cæſare Arantio*, anguis inſtar flexuoſi multi ante *Wirſungum* jam obſervârunt; ſed pro ſinuoſa arteria habuit *Arantius*, ad ejusq; proſapiam & alios, imò *Rolfincium* quoq; retuliſſe

tuliſſe recordamur; imò vel nunc ip
Antonida von der Linden *in Medicin*
ſua Phyſiologica referendum cenſet.

Ductus chyliferus thoracicus eſt vas
lumborum regione, ſecundum ſpin
dorſi longitudinem, usq; ad venam ſu
claviam extenſum, per quod chylus
lacteis meſentericis in hoc effuſus, cu
eoq; lympha ad ſubclaviam venam defe
tur. Quia autem chyli per eum tranſit
non eſt continuus (ſemper enim non ad
eſt chylus transmittendus) ſed lymph
eſt continuus? hinc nonnulli haud pra
ter rationem putârunt hoc vas potiu
appellandum eſſe ductum lymphaticu
magnum, quia ſimul ac chylus evaneſci
à lympha adhuc repleri deprehenditu
Licèt autem à lumbis uſq; ad ſubclavia
unus continuus ſit ductus, tamen qu
niam in principio ſuo latam habet cap
citatem inſtar parvi ſacculi, chylum
lacteis meſentericis primò recipienteu
optimè diſtinguitur in Receptaculu
chyli & ipſum ductum chyliferum.

Hujus ductûs chyliferi thoracici pr

m

na inventio adſcribitur *Johanni Pecque-o Diepæo, Johanni* von Horn & *Thomæ Bartholino*, qui tres annis circiter 1650. & 1652. illum invenerunt.

Verùm etſi plurimum ipſis eo nomine debeamus, quòd hujus cognitionem, per integrum ferè ſeculum altis tenebris Anatomicorum negligentiâ vel inſcitiâ ſepultã, ſuâ diligentiâ rurſus magno medicinæ commodo, in lucem eruerint, & perfectiorẽ reddiderint, ac nullo duce, invenerint, publiceq; innoteſcere fecerint, tamen non eſt, quòd de ipſa prima inventione ſibi totam gloriam adſcribant; nam centum ferè abhînc annis idem ductus in equorum diſſectione omnium primò obſervatus & notatus fuit à Celeberrimo Anatomico *Bartholomæo Euſtachio*, qui *libro de Vena ſine pari antigrammat.* 13. *pag.* 301. *anno* 1564. *Venet. edit.* mentionem facit magnæ cujuſdam propaginis, quæ à Vena jugulari germinet, & juxta vertebras deorſum lata, penetratóq; ſepto tranſverſo ad lumbos latior facta, in obſcuriſſimum finem, ſibiq; non ſatis cogni-

gnitum, deſinat. Quoniam verò iſte li-
ber non omnium manibus teritur, tex-
tum adſcribam integrum. *Itaq́;*, inquit,
in illis animantibus (loqvitur de equis)
ab inſigni trunco ſiniſtro juguli, quâ parte
poſterior ſedes radicis venæ internæ jugula-
ris ſpectat (putat ſub claviam, quâ parte
eam jugularis deſuper ingreditur) *ma-*
gna quædam propago germinat, quæ præ-
terquam, quod in ejus origine oſtiolum ſe-
micirculare habeat (valvulam clare de-
gnat) eſt etiam alba, & aquei humoris
plena, nec longè ab ortu in duas partes ſcin-
ditur, paulo poſt rurſus coëuntes in unam
quæ nullos ramos diffundens, juxta ſini-
ſtrum vertebrarum, latus, penetrato ſepto
tranſverſo, deorſum ad medium uſq́; lum-
borum fertur, quo loco latior effecta, ma-
gnamq́; arteriam complexa, obſcuriſſimum
finem, mihiq́; adhuc non bene perceptum
obtinet. Ex his verbis patet, hunc du-
ctum ab *Euſtachio* omnium primò fuiſſe
inventum & obſervatum, ſed ejus uſum
non ſatis cognitum: nam deſcribit illius
principium à ſubclavia, ubi finis eſt,

urſus finem in lumbis, ubi principium
ſt. Ac proinde primam, ſed rudiorem
letectionem debemus *Euſtachio*; accu-
atam verò & perfectam cognitionem ac
lemonſtrationem *Johanni* von Horn/
ohanni Pecqueto & *Thomæ Bartholino.*

Vaſorum lymphaticorum primi in-
entores fuerunt *Thomas Bartholinus* &
Olaus Rudbeck, quos inter magna & a-
errima de primæ inventionis gloria lis
ſt, cùm ſinguli hunc honorem ſibi de-
eri putent. Hi duo annis 1650. & 1651.
liud quid in cadaveribus quærentes, ca-
u in horum vaſorum cognitionem inci-
erunt, fortaſſis neutro de alterius in-
entione conſcio, atq́; hìnc utroq́; ma-
è litigante de gloria ſibi ſoli adſcriben-
a, quæ bono jure utriq́; æqualis vide-
ur. Vaſa hæc lymphatica nemini ad-
uc in mentem veniſſe, nec ullum ex tri-
ode de iis prædixiſſe putavit eximius
le Anatomicus juxta ac diligens Natu-
æ indagator *Thomas Bartholinus de He-
at. defenſ. pag. mih.* 578. Eadem inte-
im ὀχετῶν nomine *Hippocratem lib.* 6.

Epidem

Epidem. ſect. 3. §. 4. & *libr. de Glandul* *cap. 1. §. 6. & 7.* indicâſſe Celeberrimu *Segerus* apud *Thom. Bartholinum* hario latur; qvam conjecturam etiam admit tit laudatus *Bartholinus de Hepat. defem* *pag. mih. 578.*

Gliſſonius etiam *Anat. Hepat. cap* 31. & *Charletonus Exerc. 1x. de Lymph* *ductib. pag. mih. 176.* ſcribunt, hæc Va ante *Bartholini* divulgatam inventio nem *Londini* inventa & demonſtra fuiſſe à *Jolivio Anglo.* Sed *Bartholinus* *ſpicilegio* bonâ fide aſſerit, ſe ante ſua inventionem *Jolivium* natum neſciviſſ eumq; nêq; de nomine, nêq; de fama u quam noviſſe. Se tamen eadem an 1638. *Jenæ* demonſtrâſſe Excell. *Conr* *dus Victor Schneiderus lib. de Catarr* ſcribit. Et *Riolanus Judic. de Vaſis ly* *phaticis pag.* 40 eadem hæc vaſa *Veſa* haud ignota: nêq; *Highmoro* non cog ta ait, quin potius huic inventionis pr cipatum adjudicat.

Salivalium ductuum cognitio an

qu

quos etiam non latuit; quod multis ſe-
ulis tanquam altiſſimis tenebris obruta
acuit, & tandem caſu, abſq; ullo duce, à
Gliſſonio & *Whartono* Anatomicis inge-
nioſiſſimis antè aliquot annos rurſus
ruta, & in lucem producta, atq; hînc ab
odiernis Anatomicis prima ejusdem
nventio ipſis adſcripta eſt. Quòd au-
em antiquis ductus hi noti fuerint, li-
quet ex *Avicenna*, qui *lib.* 3. *Can. fen.* 6.
ap 1. eos ſic deſcribit. *Sub lingva ſunt
duo orificia, quæ ambo ingreditur ſtylus, &
ſunt fontes ſalivæ, quæ ad carnem perve-
riunt glanduloſam, quæ eſt in radice ejus,
& nominantur generativæ ſalivæ: Et iſti
duo fontes, nominantur duo effuſoria ſali-
væ, conſervantq; rorem lingvæ.*

Idipſum etiam patet ex *Galeno* qui
lib. 11. *de uſu part. cap.* 10. eorum his ver-
bis mentionem facit. *Quoniam exſicca-
ta lingva ad motus tardior efficitur, huic
rei natura mirificè providit, ne ipſa tali
affectu facilè præhenderetur. Nam in la-
ynge glandulas carnoſas, ſpongiis ſimiles,
unam utrinq; appoſuit; quod ipſum in*

lingva etiam fecit: ab iiſq; (ſcilicet gla dulis laryngi appoſitis) *meatus per obl quas atq; inferiores partes humorem* p tuitoſum in ipſas (ſcilicet lingvæ ſuppo tas) *eructant, lingvam ipſam atq; inferi ra lateraq;, & omnia quæ in oris ſunt c cuitu, humectantes.* Sic etiam *Haly theor. cap.*16. eosdem ſatis perſpicuè ſignat. Super hac re plura habet *Car in Mundin. pag.* 401.

Quod tandem Chirurgiam infu riam & transfuſoriam attinet, vide non novum prorſus eſſe inventum, majorum noſtrorum ætate incognitu ſed ante multa ſecula extitiſſe, uti in alia non obſcurè demonſtrat locus eg gius apud *Ovidium lib.*7. *metamorph.* *Medeæ* ope *Jaſonium* patrem *Æſon* ex decrepito juvenem factum ſic deſc bit, modo neſcio, an ab hodierno m tum diſcrepante.

——— *Stricto Medea recludit*
Paſſa, replet ſuccis, quos poſtquam c
bibit Æſon.

A

Autore exceptos, aut vulnere; barbæ
comæq;
Canitie poſita nigrum rapuere colorem:
Pulſa fugit macies: abeunt pallorq; ſi-
tusq;
Adjecto cavæ ſupplentur corpore rugæ:
Membraq; luxuriant. ———

Mox verò alibi ubi eandem *Medeam Peliæ* filias, quibus eundem affectum in parente nequiter perſvaſit, adhortantem ita depingit:

——— *Quid nunc dubitatis inertis?*
Stringite, ait, gladios: veteremq; hau-
rite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine
venas:
In manibus veſtris vita eſt ætasq; pa-
rentis.

Quid jam evidentius? Sanè ſi fabulæ nihil aliud ſunt, quàm non vulgaris ſapientiæ pulcherrima Aulæa quibus ſapiens antiquitas uti voluit, quemadmodum hodiè Chymici ſuis characteribus, ne nobiliſſima ars in notitiam abiret vulgi, ac me judice Poëta pulcherrimam hanc,

ſed difficilem operationem fabuloſis in-volutam involucris poſteritati reliqu[...] expoliendam & exercendam mag[...] quàm inveniendam.

Pro novis quidem multa habent[...] non omnia tamen planè ſunt nova; ſ[...] plurima ante nota, multos annos te[...] bris ſilentii involuta: cum rurſus de[...] guntur, nova vocantur.

Totum illud mundi hæmiſphæriu[...] quod orbis ob immenſam amplitu-nem hodiè appellatur novus, veteri[...] ad annum usq; 1492. quo primùm [...] *Chriſtophero Columbo Genuenſi* fuit de[...] ctum, incognitum fuiſſe à multis judi[...] tur. Perſpicaciores tamen temp[...] *Salomonis*, Regum ſapientiſſimi, not[...] fuiſſe aſſerunt. Eundem ex opulent[...] mo *Indiarum* regno *Peruano*, ejusq; p[...] te, quæ *Ophir* dicitur, opum ſuarum [...] gnitudinem impleviſſe ſacra teſtam[...] monumenta.

Ita etiam multa inventa anatom[...] quæ nunc nova cenſentur, priſcis ſec[...] cognita fuère. Chylum in ventric[...]

ſſe acidum, & à Liene acidum remana-
e ſuccum *Avicenna* & *Averrhoes* ſcive-
unt, & pro vero habuerunt.

Uſum Vaſis brevis Lienis antiquio-
ibus etiam parvi eſſe æſtimatum fate-
nur. Ratio fuit, quia ejus non exactam
abuerunt cognitionem. Humorem
nelancholicum & acidum in Liene ela-
oratum partim pro roboranda coctio-
e, partim pro appetitu excitando per
oc Vas breve ad ventriculum deportari
ntiquiores Medici ac Anatomici omnes
enſuerunt. Nos breve hoc Vas Lienis
ehere tincturam nobilem, ſalis volatilis
ccidi plenam, in Liene generatam va-
iisq; in corporis humani œconomia a-
ctionibus præſtantioribus deſtinatam *in
Anatomia noſtra Lienis* aſſeruimus, &
dhuc firmiter ſententiæ huic inhære-
nus.

Sunt præterea variæ corporis huma-
i partes, qvarum actiones & uſus veri
enſiſſimis olim in tenebris latebant, nec
nagni æſtimabantur, nunc verò ſingu-
ari quorundam, Medicorum & Ana-

 tomi-

tomicorum diligentiâ in ſummum Me-
dicinæ commodum claram obtinuerunt
lucem, indeq; maximi habentur.

Prætermiſſis aliis, ſaltem pancreatis
thymi, glandularum renalium ac ductu-
um ſalivalium uſus atq; actiones pen-
tabimus.

De officio pancreatis antehac grav-
ter dubitatum fuit, dum illud multi ſo-
lummodo vaſorum diviſiones fulcire
& inſtar pulvinaris ventriculo ſubſterni
alii crudiorem ſanguinis portionem c
paſcere: alii cordis ſanguificationem a
juvare: alii melancholiam ex Liene c
ducere, aut ſuccum fermentaceum ve
triculo ſubminiſtrare, aut Lienis lal
rantis vicem interdum ſubire: alii c
lum iſtud recipere, eumq; ad majore
perfectionem excoquere, & excreme
bilioſa ex eo ſecernere, aliaq; ſimilia
târunt. Quas omnes opiniones c
prorſus conjecturales & omninò in
tas eſſe, nec ullis rationibus aut certis
perimentis fulciri Anatomicorum m
animadverterent, in hujus hactenus
ne:

eglectæ partis examen antehac diligen-
ius incumbere coëperunt: & poſt mul-
a tentamina anatomica (quorum non-
ulla benè, multa malè ſucceſſerunt, pro-
terea quod in duodenum inteſtinum,
uperius inferiusq́; ligatum, & tunc di-
ciſſum, præter ſuccum pancreaticum,
lerumq́; copioſa bilis è ductu cholido-
ho influeret, ſucci pancreatici præſen-
iam & ſaporem obſcurans) compere-
unt, cùm in vivorum, tùm in recenter
trangulatorum brutorum ſectionibus, è
ductu pancreatico manifeſtum quendam
iquorem, ſublympidum & quaſi ſalivo-
ſum; nonnihil auſterum ac leviter ſuba-
cidùm, ac interdum quaſi ſubſalſum quid
admiſtum habentem (in canibus morbo-
ſis idem etiam nonnunquam fœtens ac
pravi ſaporis obſervatur) effluere in duo-
denum inteſtinum, idq́; interdum copiâ
non contemnendâ: nulla verò chylife-
ra vaſa in hoc viſcus extenſa, ut nec un-
quam chylum in eo reperiri. Undè fa-
cilè judicandum, quamvis varii Anato-
mici chylifera vaſa verſus hoc viſcus ex-

currentia deſcriberent ac depingerent;
& *Veslingius* atq; *Baccius* chylum ex eo
ſauciato largiter effluere dicerent, atqui
etiam *Dominicus de Marchettis*, vario
canales, tàm verſus hepar excurrentes
quàm ab eo ad inteſtina delatos, ſe ob-
ſervâſſe putaret, tamen illos ex aliqua
præconcepta opinione deceptos fuiſſe, &
neq; chylifera vaſa eò excurrere, neque
chylum in illud effundi, ſed in eo pecu-
liarem humorem ex ſanguinis arterio-
in illud delati ſeroſa atq; ſubſalſa parte
admiſtis paucis ſpiritibus animalibus, per
minimos nervulos allatis, excoqui, eum-
que ad inteſtinum duodenum effluen-
tem, &, unà cum adfluente bile, alimen-
tis in ventriculo coctis, ac per pylorum
in inteſtina jam elabentibus, mox admi-
ſtum, in iſtis alimentis ſuſcitare peculia-
rem effervescentiam, quâ utiles chyloſ-
particulæ ab inutilibus ſeparantur, atte-
nuantur, & ad majorem fuſionem dedu-
ctæ (hanc ejus operationem oſtendit di-
verſitas ſubſtantiæ alimentorum in ven-
triculo coctorum, & adhuc contento-
rum

um, ab eorum, quæ jam in inteſtina in-
fluxerunt: Illa quippe viſcida & craſſio-
ra ſunt, coloresq; aſſumptorum varios
obtinent; hæc contrà ſunt multò flui-
diora, minus Viſcida & magis albicantia.)
Simul aptæ redduntur, ut motu inteſti-
norum periſtaltico per interiorem mu-
coſam eorum tunicam in vaſa lactea im-
pelli queant, reliquis craſſioribus paula-
tim ad craſſa inteſtina defluentibus, ut in
iis aſſerventur usq; ad excretionis tem-
pus. Fit autem iſta efferveſcentia pro-
pter bilis ſal volatile oleumq; ſulphure-
um concurrens cum ſucci pancreatici a-
ciditate, ſicuti in Chymia ex talium con-
curſu ſimiles efferveſcentias fieri vide-
mus.

Uſum thymi communem antehac Anatomici conſtituerunt 1. Vaſa ibi adſcendentia magna, venam ſcilicet cavam & arteriam magnam, eorumq; ramos ad brachia & ſcapulas proficiſcentes fulcire. 2. Certam præſtare tutelam, ne vaſa ab oſſis attractu lædantur. 3. Ut ſit quaſi cordis tegmen & munimentum; ob-

vallat enim quaſi cor; quo munimen[illegible] cor foëtus maximè indiget, adhuc qui[illegible] ſcens. Ideò major illi thymus, ſicut [illegible] turſioni cæteriſque aquaticis ob exte[illegible] num frigus. Recentiorum Anatom[illegible] corum induſtria maximè laudanda al[illegible] um thymi hujus uſum longè præſtanti[illegible] rem invenit, quo lympham à ſangui[illegible] ſeroſiore ſegregare aptus eſt. Qua[illegible] lymphæ ductus etiam per hanc parte[illegible] decurrentes, & in venam ſubclaviam [illegible] exonerantes, frequenter ſe vidiſſe refe[illegible] *Whartonus Adenograph. cap.16.* Neq[illegible] illi ſive ratione eò tranſeunt, quia nim[illegible] rum in præparatione lacteæ materiæ, [illegible] fermentaceam efferveſcentiam in cor[illegible] faciendam, iſta lympha opus ſit. Lym[illegible] pha verò iſta, uti diximus, eſt liquor [illegible] ſanguinis parte ſeroſiore, hoc eſt, ſale [illegible] xivioſo & aquâ conſtante in thymo à r[illegible] liqua maſſa ſegregata, & animali ſpiri[illegible] ad eundem delato ſimul miſtis & elab[illegible] ratis paratus.

Miratur Anatomicos Excell. *Sim*[illegible] *Pauli Digreſs.* de *Febrib. malign. §.* 1[illegible]

In hujus thymi ſingularem uſum non inquiſiviſſe ſollicitius, nec Practicæ Medicinæ Doctores de illius morbis notatu dignum quidquam eſſe commentatos, eumq́ in febribus malignis ingenti ſiccâ intemperie laborare, & hînc linguam nigredine infici, ſputumq; eſſe rotundum, tenax, craſſum, aut aliam parvam conſtitutionem præ ſe ferre ratione optimâ ſe defendere poſſe arbitratur; maximeq́; ob vaſa, quæ ad hanc glandulam Eruditiſſimus, & indefeſſi laboris Anatomicus *Thomas Whartonus Britannus in Adenographia cap.* 16. *de Thymo. pag.* 106. docet; in qua ſi popularis illius aut Civis potius, Doctiſſimus quoq́; *Fr. Gliſſonius Anat: Hepatis cap.* 45. *pag.* 443. reperiſſet vas aliquod excretorium, vel ductum aliquem, illi cum glandulis maxillaribus communem, aut qui thymum iis jungeret, ut ita per ſympathiam materia peccans illis communicari poſſet: utiq́; tertius de vero illius uſu, ſputum ſcilicet vel gignendi, vel id facilitandi conſtaret. *Etenim*, (ut iterum hic ad teſtimonium

lau-

laudatum *Whartonum Adenograph. cap.* 21. *de Glandul. maxillaribus pag.* 133. *cui-tet) ubicunq; vas excretorium peculiare m-reperitur, non putandum eſt, fruſtrà com-ditum fuiſſe: ſed ſpeciali cuidam excretio-ni deſtinari. Cumq; excretio quælibet de-terminati excrementi, humorum reſiduo-rum depurationi inſerviat, quod in emolu-mentum totius cedit: ſequitur hoc ipſum eſſe officii publici.* An ergò cum eodem *Autore cap.* 31. *de proſtat. pag.* 213. affir-mabit? ut, quemadmodum foraminul- proſtatarum in ſanis quidem inconſpi-cua ſunt, in gonorrhæâ autem laboran-tibus & defunctis evidenter cernuntur ita Vas illud, quod cum *Gliſſonio* in vivi & ſanis deſiderat, excretorium ex thymo in os, vel ad glandulas maxillares, analo-gon forſan illi reſpectu utilitatis, quod ex aure in palatum deſinit, in ſanis incon-ſpicuum, imò ne quidem in mortuis ſit: Maximè cùm incomparabilis *Spigelius de human. corp. fabric. lib.* 8. *cap.* 18. *pag. mih.* 279. hæc de pudendo muliebri tra-dat: *Ultimo tandem loco, nec negligendi*

ſun-

ſunt duo cœca foramina, quæ ſtatim appa-ent diductis labiis, ſed ferè tantùm in vi-is, cùm admodùm parva ſint, in qvibus ſeroſus quidam humor, non parvâ quanti-ate prodit, qui maris pubem in coitu ma-lefacit. Niſi dicet, minimé ſollicitos os eſſe debere de Vaſe iſto, aut excreto-io aliquo, eoq; ſingulari, cùm *Wharto-nus cap 16. de Thymo pag. 94. in vitulis iisq́; nonnullis animantibus thoracem e-reſſum thymum biſariam dirimi, & u-rinq́; latera trachea arteriæ* (quod maxi-nè notandum) *perreptantem ad maxil-ares glandulas, & nonnunquam ad paro-ides uſq́; protendi* obſervârit, ut ita hæ glandulæ, thymus ſcilicet & maxillares n homine quoq́; reverâ continuæ ſint, eq; ac geminæ tonſillarum glandulæ, ut notat *Whartonus cap. 21. Adenograph.* ſpatioſâ ſatis diſtantiâ interveniente: Indè per conſequens per occultos natu-æ mœandros in eas, mox ex iis iterum n ductum ſalivalem ſub lingua ſitum, materia peccans in febribus malignis, cri-i interveniente, excernitur, licèt meatus hi

hi viſum effugiant. Certe Argo quocq[ue] illum oculatiorem judicat qui ubi non tument p. n. aut ſanguine non ſtillant hæmorrohidum anaſtomoſes, eas in corpore ſano nobis demonſtrabit. Ut taceat ſæpè laudatum *Whartonum cap.* 21 *de glandul. maxillarib.* obſervâſſe *majorem eſſe quantitatem materiæ ſalivalis per has glandulas excretæ, quàm facilè credas ab exiguis illis arteriis & venis, quæ ad has partes diſtribuuntur, adferri poſſe. Non negamus tamen, quin fortè arteriæ quoq[ue] aliquid ad hanc humoris illius accumulationem conferant.* Atq; dubio procul dum lingua in febribus malignis inflammatur, licèt thymus in ſanis & ætate provectioribus ex obſervatione *Whartoni* exigui ſit ponderis vel magnitudinis, imbibit tamen plurimum ſeri, febrili æſtu inflammati, aut ut antehac ſemper loquutus eſt, corrupti, *obſitum quem thymus habet inter diviſiones arteriarum & venarum ſubclaviarum ſatis inſignium.* Sanè ita ratiocinatur experientiâ interveniente. Quippe quem thymum alias

novit

novit ex quorundam lue venereâ infeſtatorum cadaverum ſectionibus id doctus, tàm certò inſtar ſpongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere, quàm ter tria ſunt novem: Undequoq; ſonorâ non ſunt voce, ægrè cibum potumq; deglutientes, ſæpè per foramina naſi in nares ea excernentes, ægrè reſpirantes inſuper, compreſſo à tumore thymi oëſophago, renitente cartilaginosâ aſperâ arteriâ. Imò ſuſpicatur eosdem ob pravam hunc thymi conſtitutionem fœtenti eſſe animâ, ſalvis adhuc pulmonibus (id enim ſi ita ſe non haberet, aut exulcerati pulmones eſſent, quomodo quæſo fieri poſſet, ut ſpatio ſex ſeptimanarum lue venereâ infecti curari poſſent) non tuſſientes, ſed ſputatores ac ſcreatores; undè quis, ſi non facilè halitu, at ſputo contagioſo & oſculo ſpiſſiori interveniente ſcorti alicujus triobularis, aut publici proſtibuli inquinari per facile poteſt. Quæ omnia de thymo hîc tradita lue venereâ laborantium quoque medela confirmat, facta per ptyaliſmum artifi-

artificialem, quem Collo circumdatum emplaſtrum de Ranis *Vigonis* ſimplo vel duplo Mercurii currentis conſtans, longè facilius, quàm zona mercurialis promovet & accelerat.

Glandularum renalium uſus partim incognitus, partim quoq; res parvi momenti fuit. Nonnulli cum *Veslingio Syntagm. Anat cap.* 5. eas tractum ſeroſæ humiditatis adjuvare & bilem atram colligere exiſtimârunt, quæ, coaguli inſtar, ſeri à ſanguine ſeparationem promoveat. Alii eas diviſionem retiformis plexus nervorum fulcire putârunt. Alii illas ventriculum ſolummodo fovere crediderunt. *Riolanus Animad. verſ. in Bartholin.* judicat illas in hominibus natis nullum uſum habere, ſed earum uſum ſolummodo in foëtu perquirendum eſſe, in quo exiſtimat illas accipere ſuccum quendam adipi renali generando dicatum, quia in corpore infantis non generatur adeps, niſi poſtquam editus eſt in lucem, & ſuccus ille antea collectus in actum producitur. *Gliſſonius Anat. He-*

patic.

atis cap. 45. illas ſuccum nervorum nutritioni inſervientem à reliquo ſanguine ecernere putat, purus ut ad nervos feratur. Quæ omnes tamen opiniones ſunt herè conjecturales, nec ullum ſolidum undamentum habent. *Whartonus Adenograph cap* 13. arbitratur in has capſulas ex plexu nervorum, cui incumbunt, exònerari ſuccum quendam, nervoſo generi quidem inutilem, ſed qui tamen indè in venas defluens, utilitatem liquam præſtare poteſt. Verùm hæc tiam conjectura eſt incertiſſima, quippe er anguſtiſſimos ſolidioris ſubſtantiæ ervorum poros, vix credibile eſt hujusmodi aut qualemcunq; craſſum fœculentumq; humorem deferri poſſe. Alii tradunt in illis coagulum quoddam confici, uod indè ad renes defluens, in iis promtam ſeri à ſanguine ſeparationem facit: uæ certè opinio magnam veriſimilitudinem haberet, ſi modò viæ ab his glandulis ad renes demonſtrari poſſent. Sed, uid ſi dicamus, nigrum illum ſuccum in is confici ex ſanguine arterioſo, ad ipſas adfluen-

adfluente, ac cum animali ſpiritu minùs
exactè miſto, & certam fermenti vim adi-
piſci, ſanguini venoſo neceſſariam, eaq;
de cauſa illum ex iis, non ad alias partes,
ſed dictâ qualitate donatum, per venas
capſulis prodeuntes profluere ad cavam.
Et ita liquorem in hiſce glandulis renali-
bus ex ſanguine & animali ſpiritu para-
tum inſervire ſuſpicamur ſanguini à re-
nibus poſt lotii ſeroſi ſeparationem re-
deunti, & hactenus minùs fluido à coagu-
latione & coitu ſervando.

Vaſa ſalivalia *Carteſius* non videtur
cognoviſſe, ac proindè ſalivæ originem
aliundè, ſcilicet è ventriculo deducit,
cum *lib. de hom. artic.* 8. tradit, quaſdam
ſanguinis arterioſi particulas incidere in
ſtomachum & inteſtina, quæ ibi aquæ
fortis officio funguntur in juvanda cibo-
rum coctione: ab his, quia valdè calidæ
ſunt, dicit vapores facilè per œſophagum
in os aſcendere atq; iſthic ſalivam com-
ponere. Verùm cùm ſalivalis ſuccus
manifeſtiſſimè è capite & glandulis pro-
cedat; & cùm in magna corporis ex-
letſ-

factione ſanguis calidus multò copio-
or ad ſtomachum & inteſtina veniat,
qué interim tamen os exſiccetur, nec
opioſiore ſalivâ humectetur, cum potius
o tempore, propter majorem calidi ſan-
uinis copiam, plures vapores per œſo-
hagum in os aſcendere, in eóq; copio-
orem ſalivam componere deberent:
ùm etiam quicquid è ventriculo aſcen-
it, facilè nauſeam ac vomitum faciat;
uod in ſalivæ affluxu ordinario non
ontingit: cùm denique in pituitoſis &
rigidis hominibus, ut ſenibus, in quibus
nguis arterioſus frigidior & paucior
docet utrumq; pulſus parvus, rarus &
nguidus) ad omnes partes, atq; hînc et-
am ad ſtomachum delabitur, è quo pau-
iores vapores ex ſtomacho per œſopha-
um ad os adſcendere poſſunt, ſaliva non
it pauca, ſed copioſiſſima, certè hæc o-
nnia ſatis demonſtrant, quod illud *Car-
eſii* de ortu ſalivæ commentum non ſit
enè inventum.

Ratum igitur manet, ſalivarem li-
quorem per œſophagum in ſtatu homi-
nis

nis naturali non adſcendere, ſed per ant-
te dicta vaſa ſalivalia in os profundi. V[...]
rùm cùm iſtorum vaſorum liquor ad[...]
modum copioſus in os deferatur, quær[...]
tur non immeritò, è quibus vaſis liquo[r]
ille ſecernatur, & ad dictas parotidum
fauciumq; glandulas deferatur, ex iis pe[r]
vaſa ſalivalia in os effundendus? Ex ne[r]-
vis illum effluere cenſet *Whartonus cap.*
21. *de Glandul. maxillarib.* Sed cùm h[i]
non habeant ſufficientem cavitatem, pe[r]
quam talis, tamq; copioſus liquor tranſ[i]-
re poſſit; cùm etiam minimus viſibil[is]
liquor in poros eorum incidens paraly-
ſin inducat, hæc opinio minimè vera e[ſ]-
ſe poterit. Nonnulli ex vaſis chylifer[is]
illum deducere velle videntur. Verò [...]
quia chylifera vaſcula eousq; non excu[r]-
runt; & quia chylus, ſi eò deferretur, a[d]
majorem perfectionem excoqui(ſicut f[it]
in glandulis meſenterii) non verò in al[i]-
um minùs alimentarem, & magis fe[r]-
mentaceum humorem ibi immutari d[e]-
beret, etiam hæc opinio ſuo caret fund[a]-
mento. *Anton. Deuſingius Id. Fabri*

cor[...]

rp. hum. part. 3. *cap.*6.§.9. Illum è va-
s lymphaticis in glandulas, & ex his in
s effundi putat. Quæ opinio etſi ali-
uam veriſimilitudinem habere videa-
ır, pro certo tamen ſciendum, ſalivam
lympham, etſi craſſitie ſubſtantiæ non-
ihil differant, habere tamen eandem
riginem, nec unam ab altera, ſed utram-
ue ab alio humore oriri, ſcilicet à ſan-
uine: Cumq́; à ſanguine venoſo id fie-
ı nequeat, utpote qui à glandulis aliisq́;
artibus abducitur; ſupereſt, ut ex ſan-
uine arterioſo liquor ille ſecernatur:
uippe arteriæ, ut omnibus partibus, ſic
tiam glandulis nutritium ſanguinem
ıfundunt, cujus ſeroſior & ſubſalſa ſa-
valis pars, nutriendis glandulis apta, ad-
niſtione ſpirituum animalium, per exi-
es nervos influentium, à reliquis parti-
ulis ſeparatur, atq́; à dictis glandulis im-
ibitur, in iisq; ſpecifico modo nonnihil
xcoquitur, ac paulò ulterius præpara-
ur, & quod ab earum nutritione redun-
at, illud levi acidiuſculâ qualitate,
uam in glandulis conſequitur, dona-
tum,

tum, per vaſa ſalivalia effluit in os. Videntur etiam ut in aliis divaricationibus arteriarum appoſitis, ſic quoq; in his dictis glandulis arteriæ verſus glandulas minimis quibuſdam poris hiare, per eosq; hujuſmodi ſeroſum liquorem in glandulas deponere. Hanc opinionem etiam confirmant magnæ ſalivationes, ſive ſpotaneæ, ſive arte provocatæ, in quibus tàm enormis ſalivæ copia excernitur, qualis nec à nervis, nec ab aliis vaſis, quàm arteriis ſuppeditari poteſt.

Cui autem bono præparetur hic ſalivalis humor in glandulis, amplius diſpiciendum; néque enim facilè eſt id decernere.

Salivam ergò hanc ſuſpicamur 1. non tantùm os totum & fauces madefacere, verùm continuò deglutitam, & alimentorum reliquiis aliqua ſui parte viſcidiore permiſtam promovere in ventriculo fermenti novi confectionem.

Eandem ſuſpicamur 2. quando cibi aſſumuntur, & inter maſticandum ipſâ imbuuntur, præparare eoſdem & diſpone-

ponere ad faciliorem ſui fermentatio-
em, cujus ab ipſa rudimentum quaſi ac-
piunt in ore.

Eandem ſuſpicamur 3. ubi in ven-
iculo jam ſunt alimenta aſſumpta, &
ontinuò deglutitur, promovere prædi-
am alimentorum fermentationem.

An præterea commodi aliquid
orpori præſtet ſaliva, non audemus as-
rere, quamvis aliquid adhuc præſtare
ſpicemur, de quo aliàs loquemur.

Lienem inſuper, ex quo hoc Vas
reve originem ducit, in homine ad vi-
im non maximè neceſſarium eſſe, ac ſal-
o homine facilè exſcindi poſſe, in invi-
am ac potius ejus contumeliam dici-
r. Negare quidem non poſſumus o-
ni tempore dubium incidiſſe, an ſcili-
c Lien ſit viſcus ad vitam tantoporè
eceſſarium: Item an ille poſſit è corpo-
humano eximi, ſeu exſcindi, & vulnus
rſus ſanari, ſine vitæ ſanitatiſq; diſpen-
o? Pro parte affirmativa in autorita-
n adducitur *Plinius*, qui *lib.* 11. *cap.*
. *hiſt. nat.* ſic ſcribit: *Ægocephalo avi*
lie-

lienem non eſſe conſtat, neq; iis quæ carec
ſanguine. Peculiare curſus impedimentum
aliquando in eo: quamobrem inuritur il
borantibus, & per vulnus etiam exemp
vivere animalia tradunt. Ex his *Plin*
dictis vulgus etiam credit magnos curſo
res carere Liene, vel facilè ſibi perſvade
permittunt, Lienem iis exſectum *eſ*
Plinii autoritatem experientiâ nititu
confirmare *Thom. Bartholinus cent.*
hiſtor. rar. Anat. 51. experientiâ ſci
cet *Fierovanti,* gloriantis ſe cuidam Li
nem exſcidiſſe, atq; ita ſanitate reſtitu
ſe, de qua propter teſtes ſe dubitare n
poſſe ſcribit; etſi nullos interea teſtes
de dignos producat, vel citet. Hoc ipſu
Fierovanti experimentum citat & adm
ratur *Anton Deuſingius tract. de ſangu*
fic. cap. 79. ſimulqué ex *Franciſco Ro*
ſeto adducit duorum minorum genti
& obſcurorum Chirurgorum teſtim
nia, qui ſe Lienes ſauciatos & altera
ſectione extirpâſſe, ægroſqué felici
ſanâſſe dixerant: atqué his teſtimon
certam indubitatamqué fidem adhibe

Liene concludit, *hoc viſcus non eſſe ne-*
ſarium ad vitam, ſed tantùm ad felicio-
m vitam: non tàm ad eſſe, inquit, quàm
l bene eſſe: non ad nutritionem ac conſer-
tionem ſimpliciter, ſed ad nutritionem
eliorem, utpote ad ſanguinis tenuioris,
boratioris, & magis ſpirituoſi gene-
tionem. Eidem opinioni etiam
urimum favere videtur novus quidam
odus in *Anglia*, *Dania*, & locis aliis
per inventus, quo Lienes è canibus
ſecantur, vitâ ſuperſtite manente. In
nglia Curioſiſſimi Medici ac Anatomi-
Scarbourghius, *Jolivius*, *Whartonus*,
iſſonius & alii hujus rei benè gnari, in
nibus ſæpius & feliciter experimen-
m fecerunt. Lienem nempe, ut Cl.
artinus Boghdanus apud *Thom Bar-*
olinum cent. 3. *epiſt. medic.* 77. memi-
, cani, vel alii animali, facto in ſiniſtro
ere vulnere, exemerunt, & ligatis vaſis
ſciderunt; plagâ inunctâ balſamo ſul-
uris *Rulandi*, ſanitati priſtinæ reſti-
erunt. Ac inprimis vidit Dn. *Olaus Bor-*
hius apud *Eundem Bartholinum cent.*

4. *epiſt. medic.* 42. *pag.* 537. anno 166
Londini apud Dn. *Gualt. Charletonem*
Medicum Regium, canem obambulan-
tem, cui prædictus Medicus ante ſexenni-
um Lienem exſecuerat, qui adhuc vali-
dus fuit, niſi quòd ex intervallo in ma-
ciem quandam attenuatus fuerit, ſubinde
etiam rurſus pinguefactus. Et *pag.* 52
Illuſtris *Boylæus* teſtatur, in ipſius præ-
ſentia à D. *Joulivio* exſectum vidiſſe Lie-
nem cani, eo ſucceſſu, ut ſaluberrimè po-
ſtea vixerit; quod etiam ſe feliciter te
tâſſe ſcribit *Malphigius lib. de Liene*. Scri-
bit etiam Illuſtris *Thomas Bartholin*
cent. 3. epiſt. Medic. 50. in præſentia Se-
reniſſimi Regis *Daniæ* binis canibus ex-
periundi gratiâ Lienem fuiſſe exſectum
optimo ſucceſſu; uterq; enim canis per
vulnus curatum convaluit, & benè ſe ha-
buit. Sic etiam *cent. 3. epiſt. Medic.* 6
quater expeditâ manu, præſente Augu-
ſtiſſimo Rege *Daniæ* aliiſq; ſpectantibus
Lienem ex canibus majoribus mino-
buſq; extractum digitis, totum exſcid
Regius Chirurgus *Philippus*; viderun

qué vivos & ſuperſtites præter unum
majorem,ſanoſq; & agiles,nec quicquam
ndè damni paſſos, ſed ad curſum expedi-
os Idem & *Leidæ* exoptato cum ſucceſ-
u in canibus tentatum & peractum eſſe
Anton Deuſingius tract. de ſanguificatio-
e teſtatur. *Paulus Barbette prax Med.*
b. 4. *cap.* 10. ſex canes diſſecuit,ſed non-
iſi primus mortuus eſt, idq; ſuâ imperi-
â ; reliqui æq; voraces fuerunt, cucur-
eruntq;, acſi Liene non carerent. Ex-
ell. *Theod. Kerckringius Obſ. Anat* 11.
ribit, quòd jam canibus eximere Lie-
em, eoſq; ſanos dimittere luſus ſit; fe-
runt multi, & ipſe ſæpè primùm expe-
entiæ, deinde quaſi animi cauſâ, ut in-
edulis confirmaret ſuam ea ſuper re
ntentiam, fecit.

Cl. *Iſbrandus de Diemerbrock Anat.*
rp. hum. lib. 1. *cap.* 15. cum pluribus a-
s, à *Regnero de Graef* ſiniſtri lateris ab-
mine diſſecto.& Lienis vaſis filo forti
 funiculo benè ligatis, integrum Lie-
m è cane vivo exemptum ſeu reſectum
iſſe,& vulnere conſuto, canem rurſus

convaluiſſe vidit; atq; hanc ob cauſam i
ſtum canem Explenium nominârun
Eo tempore etiam retulit Idem accur
tiſſimus profeſtor de *Graef*, ſe notâſſ
quod *Angli* ſcriberent, iſtos canes, qu
bus exemptus eſt Lien, poſtmodum ſem
per ſteriles permanere: atq; hînc ſe iſti
rei experimentum facere voluiſſe in ca
foemella, quam exſecto prius Liene
vulnere ſanato aluit, eam tandem la
vientem cum maſculo coiiſſe dixit, a
ex eo côcepiſſe, & catellos peperiſſe, ſi
Anglorum hac de re obſervationem
futâſſe. In ſuibus aliquoties felici c
ſucceſſu hanc Lienis ſectionem *Angli*
quoq; exercuiſſe Medicos *Thomas Wh*
tonus Adenograph. cap. 4. refert.

Sunt etiam, qui ſectionem han
hominibus concedunt, fundamentu
hujus opinionis hoc inferunt, quòd L
olim è corpore exemptus ſit, & adhu
ximi poſſit, & tamen homo benè val
Ex recentioribus eſt *Theodorus Kerck*
gius, qui idipſum cum *Theophraſto P*
celſo, Zacuto Luſitano, Franciſco Rou

& aliis ſtatuere videtur, quando *Obſ. Anat.* 11. ita diſſerit: *Quis in hominibus, ſi ectionis dolores ſuſtinere vel velint*, vel conantur, idem futurum neget? Hiſtoria ertè, quam *Fiorovantius narrat de Græca muliere, cui Lienem pendentem 32. libras xemit, & intra viginti quatuor dies curavit, ſatis liquidò probat, hoc membro carere poſſe hominem, & vitam ſine incommodo ranſigere. Analogia etiam omnimoda, uæ hominibus in rebus naturalibus intercedit cum beſtiis, ſuadet. Idem Obſervat. Anat.* 33. recens exemplum adducit Lienis & magnitudine & duritie peccantis, & diſquirit ibi, annon in tali caſu audendum eſſet famoſi præterito ſeculo Empirici *Leonhardi Fiorovanti* facinus ab ipſo otatum in *Theſauro vitæ lib. 2. cap. 8. pag. 26. edit. Venet.* qui *Panormi* foëminæ *Marullæ* annorum 24. Lienem oppitum & tantâ mole auctum, ut corpus mpliorem non caperet, feliciter exſecuit, & à præſenti interitu reſtituit, præcipuè cum ex *Ballonio lib. 2. Ephemerid. pag.* 251. Excell. *Thomas Bartholinus*

cent. 4. obſ. rar. Anat. 51, adducat exemplum in vulnerato ad nothas coſtas, ab imprudente ſectore qui ignoravit ſplenem foras apparere, fuiſſe eundem reſectum convaleſcente ægro.

Hæc omnia docere videntur, hujus viſceris non eſſe magnam neceſſitatem ad vitam, ut neq; actionem ejus tàm nobilem quàm iſti hactenus adſcripta fuit. Pro negativa parte ſtant non ſolùm veteres, verum etiam *Levinus Lemnius*, *Tobias Knoblochius*, *Caſp. Bauhinus*, *Vidus Vidius*, *Petr. Laurembergius*, *Herm. Conringius*, *Th. Bartholinus*, *Riolanus*, *Highmorus*, *Paul. Zachias*, *Joh. Anton.* von der Linden aliiq; pleriq; inſigniores Medici neoterici, quos in *Anatomia noſtra Lienis ſect.* 3. *cap.* 6. adduximus; imò ex ſex millibus vix unum invenimus, qui antè dictam opinionem non penitus rejiciat. *Cælius Aurelianus lib.* 2. *de morb. chronic. cap.* 4. ita ſcribit: *Decidi vel auferri Lienem, voce quidem dictum, non officio completum accipimus. Cornelius Celſus lib.* 5. *cap.* 26, *de Re Medic. Quibus Lien*

inquit

nquit,(ſubintellige in fundo) *vulneratus eſt, vix ad ſanitatem perveniunt. Levinus Lemnius lib.* 12. *de complex. cap. ult.* ejuſdem eſt ſententiæ, ſtatuitq; hanc operationem ſine vitæ periculo peragi non poſſe. *Vidus Vidius lib.* 10. *de curat. morb. cap.* 10. ita hac de re judicat: *Quamvis Lien non numeretur inter partes, cujus vulnera ſtatim mortem portendāt, ejus tamen eſſe conditionis, ut facilè ſuas ægritudines communicet ventriculo, jecinori & universo corpori, undè hydrops, cachexia, elephantiaſis, melancholia, aliæq; graviſſimæ affectiones, maxima ex parte ad interitum perducentes, enaſcantur. Caſp. Bauhinus Theatr. Anat. cap.* 43. *Vulgo credidi, ſed ſtultè Lienem Curſoribus eximi,* ait. *Petr. Laurenbergius Colleg. Anat. Exercitat.* 7. totum Lienis ſyſtema exſcindi poſſe vivo animali non probabile judicat, cum in illa exciſione ſanguinis copioſi ex venis & arteriis fluxus, vel etiam levis eorum vaſorum læſio mortem inferret. Et Celeberrimus *Hermannus Conringius lib. de generat. ſang. & mot. nat. cap.* 6. ut ve-

rum ſuperſtite animali, Lienem poſſe e
imi; ita falſiſſimum exempto illo, a
mal benè poſſe & ſanè vivere, nec hac
nus ullo exemplo probatum, cenſet.

Eandem negativam etiam ſuffulc
experientia. Nunquam enim quod ſc
mus, ab aliquo Medico alicujus autori
tis & fidei viſum, auditum, ſcriptum v
obſervatum eſt, alicui homini Liene
fuiſſe exſectum, vitâ ſuperſtite manen
Quantum ad *Fiorovantum*, ille fuit E
piricus circumforaneus, nullius auto
tatis, & ſatis exiguæ fidei, qui credu
hominibus quidlibet perſuadere ſtud
bat, ut apud vulgares magnus Medic
videretur potius, quàm eſſet. De obſc
ris Chirurgis ex *Rouſſeto* citatis illud
pſum ſentiendum eſt: & veri ac accur
tiores Medici etiam tales aliasq; mille
miles fabellas à ſciolis quibuſdam glori
ſis Chirurgis ſibi pluries narratas mem
nerunt. Si res ita ſe haberet, certè no
ab agyrtis & ſtolidis hujuſmodi Chiru
gis iſtius teſtimonia hoc noſtro ævo p
tere neceſſe foret; jamdudum enim a

1

e multa ſecula extitêre myriades Claſſimorum Medicorum ac Philoſophoum,quælibet naturæ myſteria accuratiſmè per ſcrutantium, quorum ſi non ones, ſaltem aliqui hac de re aliquid viiſſent,obſervâſſent ac notâſſent.

Sed jam tota rei certitudo confiratur incertiſſimis obſcurorum quorunam hominum teſtimoniis. Quibus tàm onderoſæ rationes obſtant, ut dicta ſenentia nullo tali fulcro ſuffulciri amplius oſſit. Quamvis enim Lienis iſta excio non planè impoſſibilis ſit, attamen on neceſſaria videtur, nec etiam ſumo periculo caret. Diſuadent nobiliſſii & præſtantiſſimi hujus viſceris uſus, ne quibus corpus humanum nec benè utriri, nec benè conſervari poſſit. Reagantur quoq; partes, cum quibus manum commercium habet; quare etiam ien ad valetudinem ſartam tectamve onſervandam adeò neceſſarius videtur, t,ſi hic benè ſeſe habeat,univerſum corus à pluribus morbis ſit immune: ſin inùs, fons & origo omnium ferè ma-

lorum, quin non rarò ipſius mortis cau-
ſa ſit. Recuſant ejus magnitudo & vaſ-
quorum mira ibi adeſt copia. Quip-
præter nervos, magna vaſa ſanguifera h-
minis Lienem ingrediuntur (duæ ſci-
cet arteriæ ſplenicæ) & egrediuntur (v-
riæ venæ in unum ramum ſplenicu-
concurrentes) quorum ſola refectio ſ-
ficiens eſt, quæ hominem illicò inge-
hæmorrhagiâ occidat; vero ſimile eni-
non eſt hæc vaſa ullis injectis vinculis,
liiſve adſtringentibus remediis ita co-
ſtringi poſſe, ut hæmorrhagiam grav-
non faciant: vel ſi fortè vinculis ligen-
(quod in hominis hac parte abdita co-
modè fieri non poſſe omnibus not-
eſt, qui viſceris ſitum, connexionem
conſtitutionem probè noverunt) tu-
tamen non diu poſt, vinculis putrefact-
lethalem hæmorrhagiam ſubſequi nec-
ſe erit. Præterea Excell. *Isbrandus D-*
merbroeck Anat. corp hum. cap. 15. ip-
met in caſtris non ſemel Lienis glad-
aut haſtis vulneratos, ſed cum iis ne-
nem, quãtacunq; in curando à ſe & C-
rur-

urgis adhiberetur diligentia, ſervatum
uiſſe vidit. Si ſola & ſæpè lævia vulnera
ujus viſceris lethalia ſint; imò ſi ſóla ejus
ntemperies, obſtructio, aliuſve morbus
otum corpus graviter adfligere, quin et-
am occidere poteſt, quantò lethalior e-
it, quantoq́; magis corpus vitamq́; pro-
ternet ejus totalis ablatio? Quantum
d canes, quibus Lienes exſcinduntur, il-
i non omnes vivi permanent, imò ex
nultis vix pauci in vita ſervantur, iiq́;
unc reliquum vitæ triſtes & ignavi pro-
rahunt, neq́; diu vivunt: propterea, ſine
ubio, quod defectu convenientis tin-
turæ à Liene ſuppeditandæ, conveniens
ermentum in hepate non præparetur,
tq́; hînc ſanguis craſſior in corde gene-
etur, ſpirituſq́; cùm vitales tùm anima-
es, pauci & craſſi è tali ſanguine ſuſciten-
ur. Renuunt deniq́; ſumma crudelitas
c periculum. Quis enim tàm crudeli a-
imo in proprium genus ſævire poſſit, ut
eparando hoc parenchyma à vaſis majo-
ibus, atrociſſimis hujuſmodi doloribus
c cruciatibus hominem conficiat, niſi
morti

morti violentæ jam deſtinatum. Quam
vis etiam maximè ſalutiferum eſſet,qu
nullatenus concedimus, ponamus, ex it
mille tamen hominibus vix unicum i
veniemus,crudeli hoc experimento q
liberè ſeſe exponat, quive adeò morig
rum & facilem ſe gerat,ut in corpore ſ
hoc ſit admiſſurus,dubitamus,niſi eò p
vim rapiatur, ut fit aput *Turcas*. Sit
jam, quòd feliciter & ex animo totu
ſuccedat negotium,infelicior tamen p
feliciſſimam etiam Lienis exſectione
peractam vivat neceſſe eſt. Periculoſi
etiam eſt hæc ſectio in hominibus, n
ſine tyrannide quadam & magna teme
tate à noſtris Medicis imitanda, ſed *Ba*
baris potius committenda. Et quàm ca
tè etiam agat Medicus, ſuſceptam oper
tionem perficere dum feſtinat, ipſo du
feſtinat (in hoc enim ſumma elegan
poſita videtur, inq; hoc cardo rei ver
tur) maximeq; cautus eſſe ſtudet, eo ip
minùs cautus ſæpius aget. In aliis ve
animalculis quilibet facilè ſectionem e
periri poteſt; eorum enim de corio qu

ni

iam luditur, audacius operi manum admovere poteſt, nullo habito reſpectu doloris & ſymptomatum, ſive intenſionem, ſive durationem eorum perpendamus. Quamobrem etiam ſectio iſta hìnc indè vel ab *Anglis*, vel *Gallis*, vel *Batavis* ſemel aut iterum bono ſucceſſu tentata, ſæpius pòſt inſtituta eſt. Quod ergò in canibus aliiſq; animalibus tutius ac commodius fieri poteſt, atq; hînc facere licet, hoc in homine cum ſummo vitæ periculo tentare nefas foret: & quod cani alicui hac in parte non cedit ad mortem, hoc hominem certiſſimè occideret; procul dubio, quòd hoc viſcus in homine magis neceſſariam actionem præſtet quàm in cane, in quo fortè pancreas, aliqua pars, ejus vices melius ſupplere poteſt, quàm in homine, utpotè in quo tantum viſcus, tot arteriis, venis & nervis inſtructum, proprioq; parenchymate donatum, fruſtra creatum eſſe, nemo ſanæ mentis credet. Ita ut concludendum ſit, Lienem in homine ad vitam maximè neceſſarium eſſe, nec ſalvo homine exſcindi poſſe.

Lienem

Lienem tandem abjectum ſolùi
ac ab Anatomicis & Medicis deſpectu
fuiſſe viſcus concedimus & legimus e
jam ex eorum ſcriptis. De hoc enim tà
altè philoſophati ſunt, ut neglectâ pla
mirandâ Lienis organicâ compage, m
rum crediderunt pondus, quo ſiniſtru
corporis latus dextro ob jecoris præpo
derantiam æquaretur. Apud alios nec a
ponderis munia eſt revocatus, ſed inut
quoddam naturæ ſupervacaneum, v
riuſq; abſcindendum reputatum eſt:
quoniam veterum ſollicita fuit cura, n
turam in multiplici excrementorum ge
neratione eorumq; eliminatione perp
tuo retinere, ideò inter viſcera, quæ c
pioſè ad hujuſmodi operas deſtinâru
non infimum habuit Lien locum, qu
niam ad terreſtriorem limum à ſangui
ſegregandum ipſum damnârunt. Ca
li & ungues nobiliori ac præſtantio
fruebantur conditione. Ex antiquis
nim *Eraſiſtratus*, ut ſcribit *Galenus lib.*
de uſu part. cap. 15. Lienem fruſtra e
factum exiſtimavit; & cùm natura in u

1

o hepar in dextris conformaverit, metuit, ne artis ſuæ obliviſceretur, ipſa ex ſiniſtris partibus Lienem appoſuit, volens hac in parte aliquid etiam moliri. *Ariſtoteles lib. 3. de part. animal. cap. 7.* eum per accidens eſſe neceſſarium ſtatuit, ſicut alvi & veſicæ excrementa, licêt trahere aliquando à ventriculò excrementum illudq; conficere voluerit. *Rufus Epheſius* membrum otioſum & nullius uſus ipſum vocavit. Alii, & maxima quidem veterum pars hunc peſſimi excrementi melancholici ſedem & receptaculum, item humoris melancholici cloacam, ſaburræ melancholicæ organon & officinam dixerunt; vel aliis etiam nominibus contumelioſis eum conſpurcârunt, quaſi ipſi cum ſpurco & cœnoſo duntaxat ſanguine res eſſet, & pura ſedes melancholiæ exiſteret, accidoq; humori in ventriculum per vas breve effundendo inſerviret.

Licèt ergò Lienis autoritas olim fuerit præ omnibus aliis viſceribus minima ac planè abjectiſſima, ſingulari tamen

neo-

neotericorum Anatomicorum induſtri
nunc iſte in tali honoris ac dignita
ſpecula eſt conſtitutus, ut ferè cum prin
cipibus corporis noſtri partibus de nobi
litate & præſtantia certet. Ea certè e
Lienis in corporis noſtri œconomia præ
ſtantia & nobilitas, ut vel rudis & imp
fecta ejus cognitio expetibilior ſit, qua
exquiſita & perfecta aliarum partium
Ejusmodi autem præſtantia & nobili
pateſcit maximè ex actionibus quas p
ficit. Eò enim unumquodq; judicat
nobilius & excellentius, quò illuſtrio
bus virtutibus præditum & præclario
bus dotibus ornatum eſt; id eſt, quò
opifex functionum nobiliorum, quarum
fructus & emolumentum in plures r
dundat. Dicimus ab actionum præſta
tia argui partis nobilitatem, quia part
in gratiam actionum factæ ſunt,

Quàm variæ autem & incertæ
actione & officio Lienis fuerint plu
morum Anatomicorum & Medicorum
ſententiæ, ex *Anatomia noſtra Lienis*
bundè liquet. Ejus veram actionem v

qui

niſpiam explicavit. Qui rem omnem
tu tetigiſſe ſe putant, dicuntq́; Lienem
elancholiam è Chylo ſeparare, & per
onſequens eſſe excrementi fœculenti
dem idem humoris melancholici cloa-
m ſaburræ melancholicæ organon &
fficinam, magnâ certè infamiâ Lienem
onſpurcare volunt. Hoc vanæ opinio-
s fundamentum deſumpſerunt ex *Ga-
ni* aliorumq́; antiquorum ſcriptis, qui
ienis actionem & officium eſſe cenſue-
unt fœculentam ſeu melancholicam
hyli partem ſeparare eamq́; per ramum
lenicum attrahere ac in ſe colligere
ſicut veſicula fellea flavam recipit bi-
em) & aliquantulum excoquere, eamq́;
eindè rurſus, partim per vas venoſum
eve in ventriculum, ad famem excitan-
m; partim per ramum ſplenicum ad
teſtina, & per venam hæmorrhoidalem
podicem deponere. Quam opinionem
rò multis, & ferè iiſdem rationibus re-
târunt *Bauhinus*, *Riolanus* & *Bartho-
nus*; quibus tamen omnibus argumen-
ad ejus demolitionem opus non fuiſ-
ſet,

ſet, cùm hæc tria eam funditùs evert[illegible]
1. Quôd in Liene nulla ſit ampla cavit[illegible]
quâ tale excrementum recondi poſſit[illegible]
Quòd nulla via ſit, perquam illud ru[illegible]
commodè evacuari queat, cùm per eu[illegible]
dem ramum ſplenicum modò ingre[illegible]
modò egredi minimè debeat aut poſ[illegible]
3. Quòd rami ſplenici & vaſis ven[illegible]
brevis ligatura planè contrarium [illegible]
monſtret, ut deindè docebimus; quæ [illegible]
la ad iſtius perverſæ opinionis deſt[illegible]
ctionem ſufficit. Abeſto igitur long[illegible]
calumnia, quæ ſedis excrementi foë[illegible]
lenti, humoris melancholici cloacæ[illegible]
burræq; melancholicæ organi & offi[illegible]
næ infamiâ Lienem conſpurcavit. N[illegible]
bile hoc viſcus altera officina ſangui[illegible]
eſt & hoſpitium regale ad quod defer[illegible]
ſanguis arterioſus, ut ex eo materiam[illegible]
lam ſubacidam, ſalis volatilis plenam, [illegible]
veram vitæ tincturam conficiat. Se[illegible]
eſt, thronus eſt, regia eſt ſanguinis aë[illegible]
ſubtilis, mobilioris, qui ipſi concredit[illegible]
vitæ radios, perennitatis vigorem re[illegible]
pit: hoſpitium eſt & patria futuri ne[illegible]

ſubacidi. Nobiliſſimum igitur hoc vi-
us venerari & ſuſpicere decet, non ca-
mniari, niſi, ut illi qui Meduſæ capite
ſo, vos lapides eſſe velitis.

Nulla ergô Lienis actio vera eſt a-
, quàm tincturam aliquam nobilem,
is volatılis plenam, ſeu materiam
andam ſubacidam in totius corporis
mani emolumentum ex ſanguine ar-
rioſo conficere, è qua cum ſulphureis
rticulis in hepate rurſus ſpecifico mo-
excocta, ſanguinis Chyliq; fermen-
m bilioſum conflatur. Quomodo au-
n liquor ille acidus in eo generetur,
n ita facilè eſt explicare. Videtur illud
gotium hoc modo procedere. In Lie-
s ſubſtantia, quæ ſubacida eſt (hoc in
ene cocto guſtu percipitur) multæ
ntinentur glandulæ. Sanguis autem
r arteriarum fines in minimas iſtas glā-
las infunditur, eiq; per nervorum in
dem deſinentium fines ſpiritus anima-
:, ſed longè minore quantitate, affun-
ntur, qui ſulphureum ſanguinis ſpiri-
m compeſcentes, ei levem aliquam aci-
dita-

ditatem inducunt ; quâ donatus ,
preſſionem circumſtantium partium
dictis glandulis propellitur & à ve
ſplenicæ radicibus abſorbetur, atq; ſic
ramum ſplenicum defluit ad portam
hepar; antequam tamen venarum ra
ces ſubeat, videtur in cellulis circumſta
tibus, quarum ſubſtantia acida eſt , mo
nihil ſubſiſtere, ut per illam moram
iis aliquam majorem aciditatem ac
quirat: quemadmodùm vinum in va
acetoſo ſubſiſtens magis magiſq; per mo
ram aceſcit: ſicut etiam bilis in ſua ve
cula ſubſiſtens majorem acrimonia
conſequitur.

Et hæc Lienis actio parum diſc
pare videtur ab ea, quam *ſect. 2. cap.*
Anat. noſtræ Lienis, & *Diſquiſit. Ph*
co-Medic. de Fermentat. cap. 5. quæ
16. propalavimus ; ubi ſcilicet ſang
nem arterioſum ſuſpicati ſumus â co
per arterias ad Lienem delatum, ibide
qué per plexus fibroſos multiplices ,
quaſi per retia multifariam conte
tranſeuntem ulterius ad ſplenicum

mu

m, in plexibus illis particulas quaſ-
n limoſas & tereſtres, quæ ſunt ſan-
nis veluti fex & caput mortuum, re-
quere: haſq; verò ibidem ſpiritibus
malibus continuò eò confluentibus,
voq; continuò affluenti ſanguini ſimi-
erq; tranſeunti commixtas, magis ma-
q; cum ipſis permiſceri & digeri, atq;
in tincturæ aut fermenti ſanguinei eſ-
tiam exaltari: nequaquam verò ſan-
inem ipſum tenuiorem ac puriorem,
atili magis, ultra modum, quem par-
m nutritio poſcit, ſpiritu perfundi aut
altari ultra vitalitatis gradum ipſi ſan-
ini ſeu ſpiritui in eo congruentem, &
ratione pluſquam perfici, hoc eſt, reve-
deſtrui ac corrumpi. Hanc autem a-
onem Lienis egregiam ſtructura vi-
ris ac plexus copioſi arguunt, ipſaque
io, quare ad Lienem affluunt humores,
ab eodem refluunt, illuſtrat.

Iſtam egregiam Lienis actionem
r tranſennam vidit apud Excell. *Thom.*
rtholinum lib. 1. *anat. reformat. cap.*
Walæus, qui, cum animadvertiſſet,
per

per ramum ſplenicum non fieri ullu humorum motum ad Lienem, nec u eò pervenire vaſa lactea, benè conclu materiam, quæ in Liene coquitur e ſanguinē arterioſum per arterias cœl cas ei infuſum: ſed in eo rurſus erraw quòd putaverit Lienem ſolummodo cidam iſtius ſanguinis partem ad ſe alli re, reliquam non, quaſi Lien judicio a quo præditus, illâ magis delectaret quàm alterâ dulci, eamq; ab hac int noſcere, imò & ſeparare poſſet. Ad ha non conſideravit in ſanguine arteric nullas eſſe particulas planè acidas, ſed magis ſalſis ejus particulis in Liene a das particulas generari, quæ ſangu venoſo affuſæ, ei pro fermento ſunt, c jus leviſſima aciditas cum ſulphureis p ticulis in hepate ſpecifico modo exco in fermentum bilioſum evadit, quod p effervеſcentiam illam, quæ in corde f ruiſus perit & evaneſcit.

Quemadmodum autem Lien, gen rando tincturam iſtam nobilem, ſale v latili turgidam, inter viſcera in corpo

noſt

ſtri oeconomia non infimum poſſidet
um, ita quoq; iſtius tincturæ actiones
officia nobis repræſentantur manife-
ores, nobiliores ac præſtantiores.
uòd enim (ubi cæteras cauſas non ex-
dimus; unius enim poſitio non eſt
erius excluſio) appetitus excitetur, a-
enta aſſumpta in ventriculo fermen-
tur & in chylum convertantur, chy-
à fœcibus alvinis in inteſtino duode-
ſecernatur, ac in ſacco lacteo de no-
elaboretur, ſuccus pancreaticus pro-
catur, fermentum hepaticum genere-
, liquor peculiaris in glandulis renali-
præparetur, atq; demum chylus in
guinem in corde commutetur, bo-
; ac laudabilis partium fiat nutritio,
ctura hæc facit: quòd ſpiritus vitales
corde, animales in cerebro, genitales
teſtibus ac cæteris vaſis ſpermaticis
è generentur & in actum ſuſcitentur,
ctura hæc facit: quòd lac in mammis
uriet, ſemenq; in teſtibus & cæteris
s ſpermaticis præparetur ac perficia-
, tinctura hæc facit; quòd fluxus men-
ſtruus

ſtruus provocetur, ſerum à ſanguine i
renib⁹ probe ſequeſtretur, lympha è ſa
guine ſeroſo ſeparetur, liquorq; ſaliva
à ſanguine arterioſo ſecernatur, & a
ductus ſalivales deducatur, tinctura hæ
facit: quòd ſanguis in univerſo corpo
ab omnibus ſuccis craſſis, tartareis & ſ
linis liberetur, atq; ita depuretur, exalt
tur ac illuſtretur, nutritioniq; idone
reddatur, tinctura hæc facit; hæc eni
ipſa ſanguini talem diſpoſitionem imp
mit, ut ejus uſus ad omnes actiones pe
ficiendas illuſtrior ac laudabilior evad
Quòd deniq; etiam fuligines ſylveſtres
pulmone mediante reſpiratione expu
gentur, reliquæq; noxiæ ſuperfluitat
omnes in habitu corporis & cæteris
munctoriis exactè à ſanguine ſeparent
& in hiſce locis eliminentur, tinct
hæc facit. Sanguis etenim è chylo in c
de elaboratus quasdam particulas adh
imperfectas recrementis mixtas obtin
quæ deindè in aliis officinis, inſtitutâ
teriore coctione, ſegregantur, & div
ſis in locis ſecluduntur. Pars quid

ſa

nguinis ſubtilior ad mentis arcem ce-
brumq; ſublimatur, partim ut iſtud
triat, partim ut ibi ulterius alteretur,
quatur, & pro ſenſuum miniſteriis
altetur, retrimentis per palatum, na-
s, oculos, aures, ſuturas ipſosq; totius
pitis poros emiſſis; pars verò craſſior
feriora petit, non tantùm ut conveni-
s omnibus membris nutrimentum of-
at, ſed etiam, ut coctione ubivis por-
depuretur, & in regreſſu ad cor ad per-
ctionem meliorem aſpirare queat.

Atqui ſic florente tincturâ hâc no-
i ac egregiâ, in Liene generatâ, omnia
corporis noſtri œconomia florent, ac
mentatione ejus naturali vegetiora
nt, ſpirituq; copioſiore perfunduntur,
ſi per vitium Lienis quodcunq; ſenſi-
e, vel ſenſibus fortè minùs perceptibi-
fermentationis hujus tincturæ accidat
fectus, flacceſcunt omnia in corpore ac
ritu deficiente, tandem torpent atq;
acidunt; hinc menti offunduntur te-
bræ, mœſtitia oboritur, liveſcit corpus
iverſum, ac pallore facies fœdatur.

Tinctura hæc malè diſpoſita totius cor-
poris œconomiam turbare variaq; mor-
borum genera producere valet. Ex ea e-
nim malè affecta, cum ſcilicet vel nimis
craſſa & fixa, vel etiam nimis tenuis
volatilis, vel aliam pravitatem ſuſcipit,
poplexia, epilepſia, paralyſis, contract-
ra, convulſiones, incubus, vertigo, cat-
rhi, dolores capitis, vigiliæ, delirium: f-
rioſum, melancholia, amentia, rabi-
phrenitis, mania, viſûs, auditûs, olfact-
guſtûs, tactûs, ſenſûs caloris, imaginati-
nis, ingenii ſive ratiocinationis, ratio-
nationis ſive judicii, memoriæ, animi
fectuum, motus animalis, imò ſpiritu-
animalium in cerebro & cerebello ge-
rationis ac eorum per nervos motûs
ſiones oriuntur: ptyaliſmus accidit: nec
nunquam etiam ſaliva in glandulis m-
xillaribus conglomeratis, tàm ſuperio-
bus quàm inferioribus non præparat-
nec in os & per œſophagum movet-
ſanguificatio, vitalis & continua ſang-
nis effervescentia, ejuſdem per pulmo-
motus, & ab inſpirato exſpiratóq; a-

al-

teratio, aëris inſpiratio ejuſq; exſpira-
o, pulmorum nutritio, ſanguinis in ſi-
ſtro cordis ventriculo perfectio, cor-
s & arteriarum motus ſive pulſus lædũ-
r. Febres continuæ & intermittentes,
ariæ, hecticæ, malignæ, aſthma, phthi-
, pleuritis, cordis palpitationes, lan-
ıor univerſalis, lipothymia ac ſyncope
ntingunt: partium omnium nutritio,
rnoſioris ac obeſioris corporis conſti-
tio, ſanguinis ab omnibus partibus ad
xtrum cordis ventriculum per venas
fluxus læduntur: ſitis aucta, depravata,
mes aucta, diminuta, appetitus deje-
us, pica, malacia, ſingultus, cruditates,
mitiones, nauſeæ, eructationes, car-
algia, flatus, ventris murmura, colica, i-
ca, cholera, alvi conſtipationes ejuſ-
mq; fluxus nimii producuntur: ali-
enta in ventriculo non retinentur, eo-
m fermentatio aboletur, diminuitur,
l etiam depravatur. Chylus à fœcibus
rinis non ſecernitur, per carneam inte-
norum cruſtam non percolatur, nec
r lacteas venas movetur: humorum

triga inteſtino tenui ſeu duodeno non
effervescit: contenta per inteſtina, non
propelluntur: ſuccus pancreaticus ad in-
teſtinum duodenum non movetur, nec
cum bile efferveſcentiam committit: bi-
lis in folliculo fellis non generatur, nec
in eo retinetur; ad inteſtinum tenue per
ductum inteſtinalem, itemq; ad hepar
perductum hepaticum non propellitur,
neq; cum ſanguine in eo miſcetur: lym-
pha glanduloſa in conglobatis glandu-
non præparatur, nec per vaſa lymphati-
ad ductum thoracicum & venam jugu-
rem axillaremve movetur: hepatis o-
ſtructiones, icterus, cachexia, leuco phl-
matia, tympanites & aſcites, paſſiones h-
pochondriacæ, ſcorbutus, meſenter-
pancreatis & veſiculæ fellis obſtructi-
nes ſuboriuntur: In Liene ſangui-
pluſquam perfectio læditur, & patitur
pſe inflammationes, obſtructiones, t-
mores, ulcera, producitq; non rarò ict-
rum nigrum alioſqué affectus gravi-
mos. Ex ea malè diſpoſita & in actio-
bus ſuis corrupta, propullulant hæm-
rhoic-

oides tumentes fluxuſqué hæmorrhoi-
m nimii, calculi renum, veſicæ: urina
renibus non ſecernitur, nec à renibus
r ureteres defluit, atq; in veſicam de-
rtur: in veſica quoq; retinetur, nec per
rethram excernitur: ſeminis generatio
ditur, nec ſemen virile effunditur ac
nis erigitur: pollutiones nocturnæ,
enſium ſuppreſſiones, fluor muliebris,
ſſio hyſterica naſcuntur: virile ſemen
on admittitur: fœtus in utero non be-
geſtatur, ac contingunt ciborum faſti-
um, nauſea, vomitus & abortus: Lo-
ia vel valdè, vel nihil fluunt, & dolores
oſt partum ſæpè ſunt graviſſimi: Lactis
neratio impeditur, nec ad mammas i-
um movetur: podagra etiam, arthritis,
ncer, ſcabies, elephantiaſis, tibiarum ul-
ra, varices, oris ulcuſcula, partium in-
mmationes, ſudorum ſuppreſſiones
miæq; eorum profuſiones &c. exur-
nt. Atq; ſanè impoſſibile nobis eſſet
nnes affectus & ſymptomata, quæ tin-
uram hanc malè diſpoſitam inq; actio-

nibus ſuis corruptam tanquam fœcun-
diſſimam matrem agnoſcunt, enarrare.

Cum igitur tinctura hæc benè diſpo-
ſita in corporis humani ſtructura nobiles
& egregias perficiat actiones, & contra
malè diſpoſita ac in actionibus ſuis corru-
pta varios efficiat morbos, ejuſqué noti-
tia Medico cùm ad corporis conſtitutio-
nem rite cognoſcendam, tùm ad varios
morbos benè curandos maximè neceſſa-
ria exiſtit. Benè autem eam cógnoſcet,
ſi Vaſis brevis exactam habuerit noti-
tiam. Tincturam enim hanc nobilem
ſine Vaſis brevis congnitione perſcrutari
impoſſibile eſt. Vas breve quoniam à vaſis
ſplenicis diverſum non eſt vas, ac arterio-
ſum imprimis ventriculo hanc tincturam
nobilem adfert, ut eximias in eo, & cæte-
ris viſceribus, ciborum coctioni deſtina-
tis, fermentatione ſuâ exerceat vires no-
vamqué ibi præparet materiam, ex qua
deinceps ipſa in Liene queat augeri, nos
in pleniorem ac perfectiorem tincturæ
hujus cognitionem deducit. Concate-
nata ergò ſunt agere de Vaſe brevi Lie-
nis

s, & de tinctura hujus nobili, quæ per ipſum tranſitum ad ventricum habet.

Aggredimur ergò, prætermiſſis uribus ambagibus, παρέκβασιν ſeu Direſſionem noſtram Phyſico-Anatomiam de Vaſe brevi Lienis, materiam ſpioſam & abſtruſam præ manibus habenes, quæ omni tempore Anatomicorum Medicorum animos admodum exeruit, & adeò de vero ejus uſu inveſtigano ſcrupuloſos fecit, ut nemo exactè & x profeſſo de Vaſis hujus brevis natura eiſqué uſu aliquid ſcripſerit. Hanc auem παρέκβασιν ſeu Digreſſionem, juxta nethodum nobis hactenus uſitatam in uatuor diſpeſcemus Sectiones; quarum rima Vaſis brevis admirandam ſtructuam, ſecundum ejus ſubſtantiam, ſitum, onnectionem quantitatem & qualitaem repræſentabit. Altera verum Vaſis brevis Lienis uſum: ſeu tincturæ nobilis nLiene generatæ tranſitum, per hoc Vas breve in ventriculum demonſtrabit. Teria tincturæ hujus nobilis benè diſpoſitæ

 virtu-

virtutes egregias in variis corporis hu-
mani actionibus perficiendis, ut nimi-
rum in appetitûs corroboratione, ali-
mentorum aſſumptorum in ventricul
fermentatione, & in Chylum converſio-
ne, Chyli à fœcibus alvinis in inteſtin
duodeno ſecretione, ejuſdem in ſacco l
cteo nova elaboratione, ſucci pancrea
ci productione, fermenti hepatici gen
ratione, liquoris peculiaris in glandul
renalibus præparatione, ſanguification
nutritione, ſpirituum vitalium, anim
lium & genitalium generatione, lacti
catione, ſeminificatione, fluxus menſtr
provocatione, ſeri à ſanguine in renib
ſequeſtratione, lymphæ è ſanguine ſer
ſo ſeparatione, liquoris ſalivalis à ſangu
ne arterioſo in parotidibus & variis fau
cium orisqué glandulis ac carnibus glan
duloſis ſecretione, & in ductus ſalival
tranſitu, & deniqué ſanguinis abomn
bus ſuccis craſſis, tartareis & ſalinis libe
ratione enumerabit. Et demum qua
ta tincturæ hujus malè diſpoſitæ ac in a
ctionibus ſuis corruptæ in variis morb

pr

roducendis efficaciam ventilabit. Hæc mnia certis paragraphis illuſtrare annimur. Deus altiſſimus arduis noſtris ementer aſpiret laboribus!

DIGRESSIONIS PHYSICO-ANATOMICÆ CURIOSÆ DE VASE BREVI LIENIS

SECTIO I.

aſis brevis Lienis admirandam ucturam ſecundum ejus ſubſtantiam, ſitum, connexionem, quantitatem & qualitatem repræſentat.

§. I. QUandoquidem nulliuspartis corporis humani fúctio plenè cognoſci poteſt, ignoratâ ejuſdem fabricâ, mimur meritò inter Medicos & Anatomicos doctrinæ famâ celebres occurrere iquos tàm abſurdos vel iniquos cenſores,

res, qui omnia ad medicinæ perfectionem facientia, uni vel pluribus veterum perfecta fuiſſe, etiam nunc apertè, palamq; profiteri non erubeſcant, ipſos quamvis falſi arguat experientia quotidiana; quippe quæ plurima eaq; ad ſolidam ſanitatis morborumq; notitiam comparandam requiſita, ab antiquorum in arte medica ut ut excellentium virorum nemine ita conſcripta, ſolerti Anatomicorum recentiorum operâ indies adhuc promit.

§. 2. Et utinam tanta foret noſtri in re Anatomica præ cæteris ſuperioribus omnibus fèlicis ſeculi ulterior felicitas, ut tandem aliquando innoteſceret nobis omnium & ſingularum corpus humanum abſolventium partium perfecta ſtructura & natura, quo facilius ad functionum in ſingulis ac per ſingulas fieri ſolitarum eſſentiam intimam penetrare daretur; hujus namq; defectu aberramus omnos plusminùs à vero: quin imò aſſeveramus non rarò nimis audacter multa, quæ ſi non planè falſa, ficta ſaltem, adeo

qu-

ué falſitatis ſuſpecta eſſe propria cujuſ-
ué dictat & urget ardens conſcientia.

§. 3. Si alicubi, certè in accurrata
Vaſis brevis Lienis fabrica inveſtiganda,
ruenda deſcribendaq; negligentiores
ut infeliciores ſaltem fuêre hactenus A-
atomici; laboris moleſti vel etiam im-
atientes, an intricatis hîc paſſim minu-
iis ad votum extricandis impares? Un-
è quid mirum, ſi de hujus Vaſis brevis,
lus ſatis viſui noſtro in multis ſe ſubdu-
entis functione in varias itum ſit ſuſpi-
iones fictioneſve?

§. 4. Utiq; ignoſcimus libenter o-
nnibus & ſingulis in Vaſis hujus brevis
xplicatione fatiſcentibus; quò & nobis,
ui in ejuſdem illuſtratione per annos
on paucos non parum operæ pro rena-
a conſumſimus, ingnoſcatur pariter, ſi
ucceſſus necdum reſpõderit noſtræ, ne-
um aliorum forſan exſpectationi,& ani-
næ ſuper hac re multiplici vexationi.
Conabimur tamen quibuſvis veritatis
tudioſis, nobiſquê corporis, mentiſve
otibus præſtantioribus Vas hoc breve
Lie-

Lienis ſecundum ejus ſubſtantiam, ſi-
tum,connectionem,quantitatem & qua-
litatem proponere, exponereque, quan-
tum licebit,& fideliter, & breviter & cd
lucide!

§. 5. Negotium ipſum aggreſſuri in-
cipimus ab etymologia, quâ vel leviter
inſpectâ, non obſcure patet, Vas brev
duplex eſſe vocabulum,Vas & breve in ſe
continens. Vas à veſcendo dicitur, ut ſit
receptaculum eſcarum. Sumitur in ge-
nere pro inſtrumento omni ad aliquid
capiendum idoneo. Græcis dicitur
σκεύος, ἀγγεῖον. Sincerum eſt niſi vas,
quodcunq; infundis,acceſcit.

At nos virtutes ipſas invertimus, at
Sincerum cupimus vas incruſtrare. Ho-
ratius.

Si legimus etiam vaſa vinalia. Diminu-
tivum ejus eſt vaſculum & vaſillum
σκευάριον. Vaſum etiam dixerunt anti-
qui, ut autor eſt *Plautus in Truc.* Al
quod vaſum argenteum. Vas noſtrum
breve hoc etiam obtinet, quod ad vaſ

forma

rmam ſpectat, cavum nimirum eſt, ve-
ām teretie & brevitate liminatum.
reve vocatur, quod breviſſimo tramite
Lienis vicinia ad ventriculum tendat.
uncupatur in ſingulari numero à com-
uni veterum ac recentiorum Anato-
icorum ac Medicorum dicendi modo
as breve, cùm tamen raro ſit unicum
oc vas & ſolitarium, & ſi unicum ſit, ex
ena tamen & arteria conſtat; quare etiã
teria brevis & vena brevis Lienis ap-
llatur. Aliàs *Galeno lib. 4. de uſu part.*
p. 15. dicitur ſtomachus φλεβώδεις,
noſus ſtomachus, anguſtum venoſum
s; quemadmodum etiam ſplenicus ra-
us, à quo hoc Vas breve ortum trahit, à
aleno lib. 4. de uſu part. cap. 4. nec non
. 15. *cap.* 15. ἀγγεῖον φλεβῶδες οἷον
μαχός τις, vas venoſum inſtar ſtoma-
i dicitur, ſumpta ſtomachi voce in la-
ſignificatione, *Ariſtotele lib. 3. de part.*
imal. cap. 3. præeunt. Στομάχος vo-
tur, inquit, ὁ πάσης, ὁ προτεταγμένος
ὸς, οἷον ἰσθμός τις, *quodcunque collum*
anguſtum

anguſtum cuicunq; cavitati ſeu ventri ii ſtar iſtmi præpoſitum. Ambiguitas hi nulla occurrit, modò per hoc Vas bre: venoſum & arterioſum vas intelligi, unumquodq; ſuum peculiare habere ſum intelligamus. Sed mittemus hæc non enim, *Galeno lib* 11. *de ſimpl. med cam- fac. cap.* 1. docente de nominib curioſius contendendum eſt, ſed exerc da potius rerum ſcientia. Quare ipſa accedamus definitionem; quam ver commodê dare non poſſumus, niſi numquodqué vas ſeorſim, quatenus a terioſum & venoſum quoquê eſt, ſ mamus.

§. 6. Definiri ergò poteſt Vas bre arterioſum, quòd ſit canalis membran ſus, cavus, brevis & teres duplicique tu nicâ compactus, fibris conſtans mult tranſverſis, paucis obliquis & rectis, c tum habens ex ſuperiori parte arter ſplenicæ poſt diviſionem & in ventric lum deſinens, tincturam nobi m acid ſalſam cum ſanguine & ſpiritu vitali a ferens. Venoſum verò Vas ſic definim

qu

uod ſit canalis membranoſus, cavus, levis & teres, unicâ conſtans tunica, fibris triplicibus contextus, ex ramo venæ ſplenicæ poſt diviſionem ortum ducens in ventriculum deſinens, ſanguinis ab humore acido-ſalſo ſeparati ad ramum ſplenicum reductioni inſerviens.

§. 7. Arterioſum eſt primum vas, non quòd aërem ſive ſpiritum conſervet, trahat & emittat, ad differentiam asperæ arteriæ, ſed quòd cum ſucco acido-ſalino ſanguinem calidiſſimum & ferventem comprehendat, cujus ab impetu arteriæ evidentiores ac in locis propè cor ſitæ continuò irritantur & ſaliunt quaſi, adeò ut modò attollantur, modò deprimantur. Membranoſum eſt hoc Vas arterioſum, ut diſtendi & comprimi magis poſſit quam venoſum. Ligamentoſum obſervavit hoc *Æmilius Pariſanus lib.* de *ſubtil. Microcoſm. excercitat.* 2. quod in ſtatu præter naturali arteriis ſæpius contingit. Hînc etiam *Fallopius* ſubſtantiam arteriarum nõ membranoſam, verùm cartilaginoſam putavit, quoniam in oſ-

ſeam

ſeam ſubſtantiam degeneraſſe obſervavit; quod & *Veslingius* ſupra valvulas in arteria magna circa cor ſenis vidit, uti & *Harveus*. Multa tamen in os mutari non cartilaginea, in ſepto cordis, docet *Columbus*. Cavum, breve & teres eſt, cùm magna ſanguinis copia cum humore acido-ſalino ex arteria ſplenica in ipſum m[illegible] deportetur. Duabus conſtat tunicis peculiaribus, quarum exterior tenuis eſt, mollis & rara, uti venoſi Vaſis tunica; interior verò denſa, dura & valdè craſſa, quintuplo videlicet craſſior venoſi Vaſis tunicâ. Et hoc beneficio ſimul cum arteriarum aliarum tunicis gaudet, quæ quintuplo videlicet craſſiores ſunt venarum tunicis. Unde *Herophilus* etiam cenſuit arterias venis ſextuplo craſſiores, in hunc uſum, ut robur adeſſet in motu perpetuo, & deinde, ne citò evaneſceret aut evaporaret ſanguis tenuis, ſpirituoſus & vaporoſus intùs contentus. Quare etiam in arteriotomia latâ acutâq; lancetâ profunda fieri debet inciſio, ob ſitum arteriæ profundum & tunicæ craſſitiem. F[illegible]

br[illegible]

is conſtat multis tranſverſis, paucis o-
iquis & rectis. Anatomicorum multi
llas proprias Vaſis huj⁹ arterioſi & cæ-
rarum etiam arteriarum fibras agno-
unt. Aſt contrarium patet in arteriis
agnis & parvis coctis, utpote quæ fi-
as conſpicuas obtinent: præterea ratio
iam docet, quòd arteriæ, niſi à tranſ-
rſis fibris firmarentur, per magnas pul-
tiones nimium dilatarentur, & dilata-
manerent, ſi beneficio harum fibra-
m in priſtinum ſtatum non reduceren-
r. Hæc enim cauſa eſt aneuriſmatis,
ıòd, tunicâ hâc cum ſuis fibris ruptâ,
nguis in primam ſeu extimam mollem
nicam illabatur, quæ ob mollitiem
ox extenditur, ſicq; ibi tumor genera-
r. Reliqua verba in definitione ex-
eſſa ſitum, connexionem ac conſen-
n, uſum & actionem detegunt, quæ in
quentibus paragraphis fuſius dilucida-
nobis animus eſt.

§. 8. Alterum Vas eſt venoſum, quod
ori ſtructurâ, motu & uſu contrarium
. Membranoſum eſt, ut facilius diſten-

di

di & rurſum concidere queat. Cavum breve & teres eſt, quoniam non magnam ſanguinis ab humore acido ſalino ſeparati copiam ad ramum ſplenicum reducere videtur. Unicâ conſtat tunicâ, quæ ipſi propria, tenuis & rara, quia per eam tranſumi debet ſanguis ab humore acido-ſalino ſeparatus, & impetuoſum calidumq; adeo ſanguinem non revehit, quemadmodum Vas arterioſum, quia deferbuit, & placidè ad ramum ſplenicum, & conſequenter per venam cavam ad cor ſine ulla micatione pulſûs defertur, ut ibidem denuo perficiatur. Triplici fibrarum genere intertextum eſt, quæ partim ad robur conferunt, partim quoque ſanguinem ab humore acido-ſalino ſegregatum ex hoc venoſo Vaſe ad ramum ſplenicum pellunt. Haſce fibras licèt nullus Anatomicus manifeſtè demonſtrare queat, quilibet tamen ſibi facilè imaginari poterit, qui earum neceſſitatem & uſum penitus cõſideraverit, & animadverterit, per has ſolas fibras neceſſariò venas in debito ſtatu contineri,

11

guinis copiâ nimium diſtentas ad na-
alem ſtatum earum contractione re-
ci. Hoc manifeſtiſſimè patet in vari-
us, cum diſruptis tranſverſis & obli-
s fibris, venarum tunica admodum
atur, nec unquam rurſus ad naturalem
um contrahi poteſt. Non videtur il-
conſiderâſſe *Antonida* von der Linde/
Phyſiol. cap. 16. *artic.* 19. admodum
atur, quod Medici admittant in venis
tam fibrarum multiplicitatem, cùm
e rectæ, ut inquit, ſint neceſſariæ. Ve-
n nos cum Excellētiſſimis aliis Anato-
is multò magis miramur, quòd *Lin-
us* ex ſolis varicibus non animadver-
t, ad vaſculi robur & conſervationem
ltò magis neceſſarias eſſe febras tranſ-
ſas, quâm rectas; ac proindè, ſi rectæ
admittendæ, multò certius admitti
ere & poſſe tranſverſas & obliquas.
elius & *Plempius* ſcribunt has fibras
m demonſtrari poſſe, ſi majorum ani-
ium inſignes venarum trunci elixen-
. *Deuſingius* putat venas ratione ha-
n fibrarum ſanguinem attrahendo al-
licere,

licere, & ad cor deferre; dicitq; etia mesaraicas Chylum attrahere. Verù hæ ſunt meræ imaginationes, experie tiæ & rationi contrariæ, omniq; refut tione indignæ, quippe nullam ejuſmo tractionem in venis aliiſque vaſis dari niores Medici & Anatomici demo ſtrant. Reliqua ſimiliter verba in defi tione poſita, ſitum, connexionem, co ſenſum, uſum & actionem declarant, q in ſequentibus paragraphis etiam exp care decrevimus.

§. 9. Hoc Vas in rerum natura d negavit *Æmilius Pariſanus l. c.* ſed lig mentum ſubtile eſſe docuit: *Spigel* Vas venoſum etiam planè negat, ſolo a terioſo quippe contentus. *Jacobus Ba kius Diſſertat. de corde ſect. 2. cap. 2.* co tentus eſt venis gaſtricis.

§. 10. Notum *Hippocrati* fuiſſe h Vas breve Lienis perſuadet *lib.* 4. *morb. & 5. Epidem.* Imò etiam *Galenu* *Avicennam*, *Averrhoen* & alios hu habuiſſe notitam jam in *prolegomenis* a duximus. Ubi tamen ut plurimum

ſta

tu naturali adeſt: defuiſſe tamen ali-
ando *Walæus*, *Fontanus* & *Bartholi-*
obſervârunt.

§. 11. Subſtantia utriuſq; Vaſis eſt
mbranoſa, ut facilè dilatari & con-
ngi poſſit; quare etiam ſimilaris eſt,
nita ex lenta & ductili ſeminis portio-
. Spermaticas enim eſſe partes venas
arterias probat *Galenus lib. de fœt. for-*
t. cap. 12. Ἀρτηριάς τε καὶ φλέβας
αγκαῖον ἐςὶν, ἐκ τῆς τȣ̃ σπέρματος
άς, πρώτας ἁπάντων γεννηθῆναι. *Ar-*
ias & venas neceſſe eſt primas omnium
eminis ſubſtantia generatas eſſe. Craſ-
 oportebat eſſe materiam, ex qua pro-
erentur; & talis in ſemine reperitur:
ſimul lentam & tenacem; talis etiam,
ſt in ſemine. *Harveus* verò dum ge-
ationem partium ex ſemine in dubi-
vocat, arterias & venas etiam ſangui-
σπερματῶδει ſuo more adſcribit. Or-
icum eſt etiam hoc Vas & ſimilare.
ganicum eſt, quia ad actionem ſeu u-
, ſcilicet ad ſuccum acido-ſalinum &
ſan-

ſanguinem vehendum eſt comparatum. Similare eſt non ſtricto, ſed perfunctorio judicio; licèt enim ex fibris & membranis coagmentatum cenſeatur, quia tamen ubiq; eodem modo coagmentatum eſt, nec ab aliis arteriis & venis ſubſtantiâ ſuâ, aut aliâ quâcunq; parte differt, hînc ſimilaribus partibus meritò annumeratur.

§. 12. Quemadmodum verò generationis principium hujus Vaſis eſt ſemen, ita principium & initium adhæſionis præſtat ramus ſplenicus, à quo proxime oritur, & cui arctiſſimè copulatur. Ab arteria ſplenica oritur Vas breve arterioſum, à vena verò ſplenica Vas breve venoſum. Utriusq; origines diſtinctas hic delineabimus. Deſcendentis aortæ truncus ramos de ſe ſpargit elegantes. Communiter recenſentur tres numero: Cœliaca, meſenterica ſuperior, & meſenterica inferior. Cœliacæ dexter ramus ad ventriculum, hepar & omentum potiſſimum: ſiniſter per pancreas progreſſus in Lienem inſeritur.

§. 1[3]

§. 13. *Riolanus Anthropolog.lib.2.cap.* duas arterias à trunco deſcendentis tæ prodeuntes, venæ portæ ramos co-tari ait, arteriam nempe cœliacam & ſentericam inferiorem, juxta os ſa. m enatam; Lienem autem ſuam ar-iam propriam habere. In *Enchirid.* 2. *cap.*27. Primo loco recenſet ſple-am, à cœliaca diſtinctâ origine ac aor-natam: ſecundo loco cœliacam, quæ ot, quot vena portæ, ramos ſcinda-. Vicinitas originis parit hanc diſ-ſionem. Interdum ita propinquæ t ſplenica & cœliaca, ut illa hujus ſo-es videatur. Interdum planè ſplenica eliaca oritur.

§. 14. Nos cum iis, qui diſtinctas utri-; origines, & meſentericam ſupra os um ſæpè obſervârunt, eas etiam ita neamus. Et quidem I. Splenicam, tur ab aortæ trunco, & ſiniſtrum la-verſum progreditur. Quod uni ab ta ad Lienem propagatæ arteriæ ac-t, qòd obliquo flexuoſoq́;, anguis in dum, ductu per pancreas progredia-tur,

tur, ac ſinubus hînc indè ſit prædita,
quòd oculatiſſimi Anatomici id non ob-
ſervârint, miratur *Jul.Ceſar Arantius Ob-
ſervat. anat. cap.* 35. *Riolanus lib.* 1 *Enchi-
rid. Anat. cap.* 26. & *Animadverſ.*
Bauhinum exortum hunc, ubi de Lien
agit, confirmat: *Lien*, inquit, *non recip*
arterias à cœliaca, ſed habet inſignem ſi
peculiarem, quæ varicoſa ambagiosè pr
greditur ad Lienem.

§. 15. Procedit autem initio ſplen
ca indiviſa: paulò pòſt producit ſurcul
tot, quot conjux ſplenica vena. I. An
diviſionem: Ex ſuperiori parte gaſtr
cam ſiniſtram, quæ in medium poſteri
ris ventriculi partis, ſive ejus quâ dor
incumbit, porrigitur. Indè adſcende
ventriculi ſiniſtrum orificium coron
inſtar cingit, & coronariam arteriam,
milem coronariæ venæ, conſtituit.
inferiore parte verò emittit epiploic
ſiniſtras, quæ in ſiniſtram omenti reg
nem productæ, ad colon etiam varios ſu
culos mittunt. II. Poſt diviſione
Poſtquam arteria ſplenica hos ſurcu

proj

pagavit, Lieni adproximatur, & divi-
r in duos ramos. Superior inſeritur
τὴν κεφαλὴν, caput, inferior in τὴν
ευτὴν, caudam Lienis.

ſ. 16. Ex ſuperiori producitur no-
m Vas breve arterioſum, non unum
mplex, ſed tribus, quatuor, quinq;,
uunquam ſex ſurculis conſtans. Rarò
rgit ex ſplenica Lienis cavo jam im-
ſa: ferè ſemper ante ingreſſum. Inſe-
r in ventriculum, & à tunicis ejus
onſum plurimos ibi emittit ramu-
qui mox fundi ventriculi ſiniſtrum
s ſuperius, mox orificium ventriculi
trum coronare videntur. Inferio-
arteriæ hujus ramum cum vena ſua
tomaſin facere ex *Riolani anthropolo-*
notat *Spigelius*. Tandem uterq; ra-
s in Lienem, ubi linea ejus ſeu ſutura
a eſt, immergitur πολλοῖς καὶ μεγά-
pluribus & magnis propaginibus à
no lib. 4. *de uſu part. cap.* 15. adno-
, quæ uniuntur, & unâ membranâ
alantur cum venis. Explorari id po-
E teſt

teſt duobus ſtylis, altero per arteriam, a-
tero per venam intromiſſo: contingu[illegible]
ſe tandem in uno puncto.

§. 17 Diviſiones has arteriarum i[illegible]
ingreſſu eſſe majores, deinde ſenſim
ſenſim attenuari, adeo ut aranearum t[illegible]
lis ſimiles conſpiciantur, indeq; etia[illegible]
eas Lienem nonnunquam non ingre[illegible]
Anatomicorum non pauci ſtatueru[illegible]
Quod tamen longè aliud experientia m[illegible]
docet; maceratóq; enim colliquefact[illegible]
Liene, arteriolarum venarumq; quaq[illegible]
verſum per totam Lienis ſubſtantiam [illegible]
ſperſarum fructicationem cernim[illegible]
quod dexteritati *Highmori Anat. lib.*[illegible]
part. 3. cap. 3. adſcribimus; cujus eti[illegible]
experimentum fecit *I. Jacobus Wep*[illegible]
rus, ſicuti apud *Thomam. Bartholin*[illegible]
Diatrib. de pulm. videmus.

§. 18. Plexus hic arterearum, ve[illegible]
intertextis, facit, quòd in concitato c[illegible]
ſu Lien quaſi palpitet & pulſet. Eand[illegible]
ob arteriarum copiam fit, quòd ſplen[illegible]
ci tàm crebris cordis palpitationibus [illegible]
obnoxii, veteris doctrinæ tenore. N[illegible]

V[illegible]

ô cùm arteriæ nihil in cor inferant, venarum eædem referũtur κοινωνίαν.

§. 19. Beneficio horum Vaſorum len connectitur cum variis partibus, & nares αἱμοῤῥαγία, per veſicam διυρή-, per habitum corporis διαφορήσει, luviem ſuam deponere poteſt, arteriis venis δαδέχοις, amicâ ſocietate in oſ- i conſortium conſpirantibus.

§. 20. Splenicâ arteriâ abutitur non-nquam natura ad colluviem vitioſo- n humorum in canalem *Wirſungia-m* deponendum, ut extra pomœria no- ora ad inteſtina relegetur. Et hic eſt rtus Vaſis brevis arterioſi, ſequitur nc Vaſis brevis venoſi origo.

§. 21. Truncus venæ portæ ab hepate ſecedens obliquè nonnihil verſus am, ſub duodeno, pancreate involu- deſcendit, varioſq; emittit ſurculos, n omnes tamen uno eodemq; tempo- nec uno loco. Rami ejus, qui utpluri- m, vel rarius etiam in conſpectum ve- nt, ſunt ſequentes: 1. Suſpenſorius.

2. Gaſtroepiploicus. 3. Inteſtinalis. Cyſticus. 5. Gaſtricus. 6. Splenicus. Ramus hic ultimus, ſplenicus dictus, oritur trunco venæ portæ, cum inferius deſcendit, & ſiniſtrorſum inclinat; inſignis ramus eſt, mediocris magnitudinis. Ubi detectus fuerit, quatuor venas ſibi ſuperne & inferne oppoſitas producit. I. Ante diviſionem, ex ſuperiori parte producit gaſtricam majorem, quæ plures ſurculos ad ſiniſtrum ventriculi latus mittit. Ex inferiori parte emittit epiploicam dextram ad omentum pervadentem. Succedunt coronaria ſtomachia in ventriculum delata, & epiploica ſiniſtra in omentum tendens. Pancreæ multis ſurculis per pancreas diſſeminãtur. II. Poſt diviſionem. Poſtquam ſic ſplenicus ramus hos ſurculos diſperſit, Lieni approximatur, & producit Vas breve, ita dictum quod breviſſimo tramite à Lienis vicinia ad ventriculum tendat. Oritur ergò hoc Vas ex ramo ſplenico, ubi Lienis parenchymati jam eſt immerſus: ſæpius à rami ſplenici ſurculo extra Lienis corpus an-

circa ejus inſertionem. Excell. *Tho-s Bartholinus Anat. reformat. lib.* 1. . 16. ſimiliter quandoq; hoc fieri ad-ttit. Sequutus tamen *Walæum* ramu-n eſſe cenſet venæ ſplenicæ, qui, ubi ad tium inter ventriculum & Lienem dium venit in duos bifurcatur ſurcu-, quorum unus Lienem, alter verò triculum accedit. *Veſalius* ante in-ſſum rami ſplenici in Lienem oriri Vas ſcribit. *Hoffmannus* aliquando ubſtantia Lienis ſurſum ire conten-, fretus calculo *Galeni lib. de anat. ve-. cap.* 4. Et *Caſp. Bauhinus in Theatr. at.* non ſemper ex ſubſtantia Lienis duci, ſed aliquando ex ramo ſuperio-plenici illo, qui Lienem non ingredi-

. 22. Situm habet inter Lienem & triculum; nunc enim extra, nunc in-Lienem ipſum à ſplenici rami ſupe-e propagine verſus ventriculum pro-ditur. Lienis parti cavæ adeò con-minum eſt hoc Vas, ut ad primum in-um videatur ex parenchymate emer-

 ſum,

ſum, quamvis reverâ, ſi ab omenti mem-
branæq; Lienem ſuccingentis ad lineam
albam conſpicuo implexu liberetur, po-
tius extra illum tendentis ad eum rami
ſplenici nativa propago ſit, paulò inte
verſus ventriculum reflexa. Qua in pa
te Lienis, an in capite, aut cauda ejus pr
veniat, res ſcitu maximè etiam neceſſ
ria videtur. In parte elatiori & ſuperi
ri omninò provenit, niſi natura, quæ
totum viſcus hoc luſo ſuo maximè a
mirabilis eſt, abludat ſitu iſto ordina
& familiari, qui vel indè commodus e
deprehendebatur, quòd ad ventriculu
eò brevius ſecuriuſq; produceretur.

§. 23. An verò in ipſum ventric
orificium ſuperius, vel in ejus fund
implantetur, res Anatomicis & Med
eſt controverſiis plena. *Galenus lib.* 4
uſu part. cap. 15. ubi de Lienis uſu a
ſolius ventriculi nominis meminit.
militer *lib. de facult. natural. cap.* 3. a
bagioſum ſucci Lienis ad ventricul
acceſſum proponit, nimirum ex Lien
omentum, indè ad inteſtina tenuia,

l

c ad pylorum, & tandem ventriculi
ndum. Non in omnibus autem dari
s hoc breve *lib. de diſſect. venar.* ſcri-
t. Aſt *lib. 6. Adminiſtrat. Anat.* orifi-
m ventriculi attingere hoc profite-
r. *Avicenna lib. doctr. 4. cap. 1.* nec
n *Averrhoes 2. colliget. cap. 8.* idem
s breve ſemper ad os carneum ventri-
li aſcendere docuerunt. *Veſalius Fa-
c. corp. human. lib. 5. cap. 9.* ſiniſtrum
ntriculi latus nominat, in quod Vas
eve excurrit, non uſqué tamen ad ſupe-
s orificium. *Columbus* nihil certi ex-
mit, cum mox per venæ portæ ramum
ventriculum acidum Lienis ſuccum
erri, mox interdum ſolummodo ſcan-
e illud Vas ſuperius orificium ventri-
i verſus ſcribit. *Bauhinus* in *Theatr.
atomic.* ramum ſplenicum dividens
duos ſurculos, alterum horum ſurſum
iniſtram partem ventriculi, nonnun-
am verò verſus ipſius ſiniſtrum latus
ctare humorem melancholicum ſta-
t. *Laurentius lib. 1. Hiſtor. Anat.
p. 18.* evenire poſſe exiſtimat, ut, ob-

ſtructo hoc canali, remeet in ramum ſp[...]nicum humor ille, & ab hoc nunc in c[...]ronariam ventriculi, nunc in hæmo[...]rhoidalem, nunc in menſentericas ven[...] *Varolius lib. 3 Anat. cap. 5.* Vaſis bre[...] ramulos in ventriculi ſiniſtram ſedem[...], ad orificium ſuperius pertingere cenſu[...] *Philippus Hoechſtetterus Obſ. decad.* [...] *caſ. 1. in ſchol.* hoc Vas pauciſſimis ad o[...]ficium ramulis vergere, plurimis verò [...] fundum ſcribit. *Riolanus Varolium* [...]quutus intrepidè fatetur ramulos ho[...] reſultare interdum à ſe invicem lon[...] diſjunctos, modò ſibi vicinos eſſe: late[...]les ventriculi partes perreptare uſqué [...] os ſuperius, inter duas membranas, & i[...]teriorem notis quibuſdam lividis ſeu p[...]ris eſſe compunctam latuſqué ſiniſtr[...] interioris vētriculi eſſe nigrius dextro[...], latus ſiniſtri ventriculi dextro eſſe ſu[...]rius. Excell. *Hermannus Conringius l*[...] *de ſang. generat. & mot. nat. cap 13.* V[...] illud in fundum quidem inferi, vix à qu[...]quam verò ejus ramulum aliquem, eti[...] elatiſſimum ad ipſum uſq; orificium ve[...]

iculi viſum eſſe pervenire ſcribit. Cui uſtres Anatomici *Thomas Bartholinus* . 1. *anat. reformat. cap.* 9 & *Joh. Veſgius Syntagm. Anat. cap.* 3. ſuffragan-r, Vas hoc in ventriculi fundum inſeri erentes. Cl. *Mœbius Med. Phyſiologic.* p. 10. Vas breve arterioſum ad ſiniſtrũ ntriculi latus & orificium deduci pu-t. Verior tandem nobis via videtur *ſalii*, cui *Riolanea* ſuccedit. Nam quam-mum ventriculo Vas hoc breve appro-nat, à tunicis hujus abſconſum, hînc in-eodẽ in latere variomodo diſpeſcitur, mq; reliquis à porta deſcendentibus tricis confuſum anaſtomoſeſquè fa-ns progreſſus ſui ulterioris veſtigia cultat. Hoc tamen verum utiquè eſt, s hoc magis elatiorem iſtius lateris ntriculi partem aſcendere, ſicq; ipſum am orificium accedere, maximè cum ius uno, frequentius triplici & ſextri-ci ſurculo exiens ventriculum coro-. Nonnihil inæqualis ſæpius eſt inſer-hæc; & in brutis, ut canibus & ovi-, nonnihil variat.

§. 24. Nos ergò Vas hoc breve, cum
à tunicis eſt abſconſum plurimos emit-
tens ramulos, mox fundum, ſæpius orifi-
cium ventriculi ſiniſtrum coronare,
pſam tamen ventriculi cavitatem in ſtatu
naturali non intrare, ſed potiùs, ut ex di-
ligenti autopſia patet, ſtatim intra pri-
mam & ſecundam ejus tunicam deſinere
dicimus, ubi ex arterioſo Vaſe humor a-
cido-ſalinus à ſanguine ſegregatus exſti-
lat, & per cæteras duas tunicas procola-
tus in ipſam ventriculi cavitatem ab i-
Unus eſt *Riolanus* ex noſtratibus, qui in-
teriorem tunicam notis quibuſdam li-
dis tanquam poris compunctam, latuſ
ſiniſtrum interioris ventriculi dextro e-
ſe nigrius, apertè profitetur, omiſſis ta-
men, quæ fidem verbis addunt, obſerva-
tionum exemplis. Conceptus ergò in a-
nimo magis, quàm verè pervia forami-
videntur. Ex veteribus quidem, qu-
ſcimus, nemo de aperturis Vaſis hu-
brevis, ſive de oſcillis ad interiorem
terni parietis ventriculi ſuperficiem pu-
ctorum ad inſtar deſinentibus in ſta

va-

letudinis laudabili & ſecundo ſat clarè
t loquutus; cum enim appetitum exci-
ri coctionemq́; juvari ab illo, quem è
ene attulit Vas breve, ſucco atrabila-
o, doceant, contenti ſunt vellicatione,
m corrugatione membranarum ven-
iculi. In ſtatu autem præter naturali,
t certo quodam individuo Vas hoc
eve ventriculum intrare, illiq́; aliquid
fundere, nos libenter concedimus. Sic
æ *Joh. Valverda lib. 6. Anat. cap. 5.* de
ardinali *Cibo*, in cujus aperto poſt mor-
m abdomine vena hæc inſignis magni-
dinis ad os ventriculi tendens reſerata
ntriculi cavum repleverat: Item quæ
az. Riverius Obſ. communicat. 6. de
enrico Ruſſio laborante nephritide per
adriennium, tandem illâ ceſſante, vo-
itu crebro & laborioſo cum angore &
rdialgia: Et quæ in aliquot perſonis
ſervavit *Joh. Daniel Horſtius Manu-
ct. ad Med. part. 1. cap. 1. ſect. 3. pag.*
. ſunt παρ' ἀλήνὸς ἀπογεγονότος ſubægro-
ntis Lienis effectus & ſigna; ſicq́; certi
nihil,

nihil, & quod alienum eſſet à ναυσιώσει vaſorum malè affectorum conſimilium evincunt.

§. 25. Rectè ergò Excell. *Conringius lib. de ſang. generat. & mot. nat. cap.* 22 de hac re quando differit, inter motum naturalem & violentum diſtinguit, & in hoc ex Liene per Vas breve effluere aliquid poſſe concedit, in illo verô minimè. Et ſic, quemadmodum ventriculo per Vas breve ſanguis communicari poteſt ex Liene; ita rurſum Lieni aliquid communicari poteſt ex ventriculo. Hoc ſignificavit *Hippocrates lib.* 4. *de. morbis* cum Lienem ſubægrotantem de potu trahere ex ventriculo, hydropem ſuboriri & ſcrotum pellucidum evadere ſcribit. Sæpè aquâ impurâ copioſè bibitâ, Lien eam attrahit, tumidiqué ſuboriuntur Lienes.

§. 26. Connectitur cum Liene & ventriculo Vas breve mirabili ſanè modo: hînc conſenſum cum iis habet maximũ; eoq; affectionem patiente ſimul malè afficiuntur hæc viſcera: ſicuti quoqué iis

mal.

..lè affectis hoc ſimul patitur. Cum re-
..uis autem à vena portæ deſcendenti-
..s gaſtricis ramis confuſum varias ana-
..moſes facit. *Riolanus* obſervavit com-
..nionem Vaſis brevis cum diaphrag-
..tica ſiniſtra, quæ venæ cavæ ſoboles
.. Et hanc viàm eſſe cenſet, per quam
..guis melancholicus in Lienoſis per
..res evacuatur, ut paſſim legitur apud
..ppocratem, imprimis 2. *Epidem. ſect.*
..ubi *Bioni*, cum ex larga urina nihil ſub-
..eret, ſanguis è nare ſiniſtra fluxit.

§. 27. Egregiè præprimis Vas arterio-
..n Lienis cum venoſo per ἀναστομώσεις
..d oſculationes ita connectitur, ut o-
..is vena brevis utplurimum ſociam ha-
..t arteriam brevem, cui incumbit, &
..m contingit. Rarius invenitur vena
..vis ſine arteria brevi, nulla verò arte-
..brevis ſine vena brevi. Venæ etiam
..ves cum aliis à vena portæ deſcenden-
..us gaſtricis ramis mirè coëunt ac ana-
..moſes faciunt. Harum verò venarum
..arteriarum brevium Lienis anaſto-
..ſis mutua eſt, ut inter ſe conſpiratio-

nem

nem habeant, & venæ cum arteriis, foeminæ cum maribus coëant, quò ſal tares in conſervationem totius corpor primum gignant fructus, & ſanguine ad cor revehant, & deindè quoqué ex a teriis ſanguinem ab humore acido-ſa no jam ſegregatum tranſumant. Iſtæ a tem æq; manifeſtæ apparent ac arteri rum venarumq; Lienis anaſtomoſes, quibus Anatomicorum omnium non e dem eſt ſententia. *Bauhinus*, *Bartho nus* & alii ſcribunt, in interiore Lien viſcere ramulos arteriarum per anaſt moſes coire cum finibus venarum, atq ita ſanguinem ab iis in has transfun ſicqué ad ramum ſplenicum deflue Hoc tamen minus veroſimile videt cum ſanguis in tali per ſola vaſa tranſi non poſſit conſequi requiſitam ſuba dam fermentativam qualitatem: atq hînc neceſſe eſt, ut illa ſanguinis tra vaſatio fiat per intercedens aliquod m dium, ſicut etiam in hepate conting Interim tamen una inſignis anaſtomo notanda venit (rarò duæ ſunt) quâ tru

…s arteriæ, ante ingreſſum in Lienem, …it cum ramo ſplenico: quæ eum in finẽ …ncesſa videtur, partim ut ſanguis arte… …ſus ſui admiſtione humores è Liene … ramum ſplenicum delatos fluxibilio…s faceret citiusq; propelleret: partim … redundans & ſuperflua ſanguinis co…a, quæ propter viarum anguſtias for… per Lienem non ſatis citò tranſire po…ſt, per hanc anaſtomoſin defluat in ra…um ſplenicum.

§. 28. Et hæ venarum arteriarumq; …evium Lienis mutuæ in corpore ana…moſes non reperiuntur ſolæ aliaſq; ex… …ndunt, verùm oculari demonſtratione …nt multis in locis corporis conſpicuæ …narum cum venis & arteriis per ejuſ…odi anaſtomoſes conjunctiones, ut in …rebro, in plexu ſcilicet choroide, ſeu re…ormi, in pulmonibus venæ arterioſæ …arteriæ venoſæ, cum bronchiis aſperæ …teriæ. In thorace, thoracicorum ramo…m deſcendentium, cum venis interco…libus. Item venæ & arteriæ hypoga…icæ cum mammariis ſub muſculis re-

ctis

ctis in abdomine per anaſtomoſes jun-
guntur. Imprimis manifeſtæ ſunt ana-
ſtomoſes venæ cavæ & portæ in hepate,
& in Liene venarum atq; arteriarum:
ſic in venis uteri, vaſis ſeminalibus, umbi-
licalibus, extremis manibus & pedibus.

§. 29. Quantitas hujus Vaſis eſt vel
continua vel diſcreta; ad quantitatem
continuam ſpectat ejus magnitudo; ad
diſcretam verò ejus numerus. Illa ejus
longitudinem latitudinem & craſſitiem
reſpicit; hic autem ejus redundantiam
aut defectum perpendit.

§. 30. Longitudo ejus pro ſubjecto-
rum diverſitate varia eſt. Ea ſemper à
Liene ad ventriculum uſqué exporrigi-
tur: ſeu eam diſtantiam occupat, quæ eſt
inter Lienem & ventriculum; quæ verò
admodum brevis eſt; undè etiam nomen
Vaſis brevis Lienis obtinuit. Latitudo
& craſſities ejus calamum ſcriptorium
minorem circiter æquant; quæ tamen
actionibus obeundis congruæ admodum
videntur.

§. 31. Numerus ejus incertus admo-
dum

um eſt & dubius *Jac. Backius Diſſertat. de corde ſect. 2. cap. 2.* hoc Vas non admittit, ſolis venis gaſtricis contentus. *Spigelius* Vas venoſum planè negat, arterioſum ſolùm ſuſpiciens. *Galenus lib. de diſſect. venar.* non in omnibus dari breve hoc Vas aſſerit. Et *Thomas Bartholinus Anat. reformat lib. 1. cap. 9.* Vas hoc breve non inſeri in os ventriculi, ſed in fundum ibiqué in ejus tunicas ſe ingerere, inter illas ſurſum quidem, orificium verſus repere, ſed antequam id attingat, obliterari; in quibuſdam verò præ gracilitate non conſpici, in quibuſdam planè deeſſe manifeſtè ſcribit; undè etiam forſan pejus illos concoquere, vel hunc defectum aliis arteriis compenſare naturam judicat. In ſtatu uaturali utplurimum adeſt; in præternaturali verò aliquando deeſt, ut *Walæus*, *Fontanus*, *Bartholinus* & alii obſervârunt. In ſtatu prioverò unicum eſt hoc Vas & ſolitarium, cujus meminit *Joh Rhodius in Mantiſſ. Anat. Obſ. 29.* In corpore quodam Vas breve valdè amplum obſervatum eſt: idqué

que unicum ex vena & arteria; quod plu-
rumq; ex pluribus conſtructum vem
gaſtro-epiploicæ nonnunquã incumbit.
Ut plurimum tres ſpectantur: nonnun
quam plures ramuli. Celeberrimus *Guer-
ner. Rolfincius Diſſertat. Anat. lib. 5. cap.*
16. Vaſis brevis venoſi ramulos utplur-
mum tres, nonnunquam plures, imò ſex
& *lib. 6. cap.* 24. arterioſi Vaſis ramulum
non unum & ſimplicem, ſed tribus, qua-
tuor, quinq;, nonnunquam ſex ſurcul
conſtantem obſervavit. Quatuor ejus
ramos in anatome publica aliquando o-
ſtendit *Joh.* von Horn/ *teſte Blaſio comm.
in Syntagm. Anat. Veslingii cap. 3. Jo.
Veslingius Syntagm. Anat. cap. 3.* V
breve, ſeu venam brevem Lienis, qu
nunc extra, nunc intra Lienem ipſum,
ſplenici rami ſuperiore propagine, verſ
ventriculi fundum protenditur, ſæp
non ſimplicem, ſed multiplicem eſſe tr
dit. Excell. *Thomas Bartholinus l. c.* V
hoc in aliquibus multiplici ramo lux
rians vidit. Clariſſ. *Iſbrandus de Di-
merbroeck Anat. corp. hum. lib. 1. cap.*

V

…s venoſum breve modò uno, modò …obus, tribus pluribusve ramis à ventri… …lo egredi ramoq; ſplenico inſeri teſta…r. Item *lib.* 1. *cap.* 15. Vas venoſum …eve, cujus radices ventriculo inhæren… …circa illius fundum concurrunt, ſæpè …unum, nonnunquam in duos pluresve …ctus abire, atq; ſic modò unum, modò …o, vel tria Vaſa brevia conſtitui; quæ …nia in ramum ſplenicum excurrunt; …canibus autem aliiſq; variis brutis ra…unum, frequenter plura Vaſa brevia in …núm ſplenicum deſcendere ſcribit. …. *Arnoldus Friderici*, Profeſſor paucis …hînc annis in Academia *Salana* Cele…rrimus, in quadam infanticida nume…ſiores Vaſis brevis ramulos invenit.

Illuſtris *Gothofredus Mœbius Med.* …yſiologic. *cap.* 10. in lupo viginti paria …ſorum brevium immediatè è Liene ad …ntriculum tendentium obſervavit.

§. 32. Qualitatem ejus quod ſpectat, …temperie, colore, ſuperficie & ejus fi…ra iſta conſiſtit. Temperiem habet …eriis ac venis debitam, quæ nimirum fri-

frigida & ſicca eſt, quam tamen ſpiritu[s] & ſanguis tanquam partes calidiores mu[n]derantur. Coloris, ob ſanguinis tranſp[a]rentiam cœrulei, aliàs albicantis eſt. [E]juſmodi autem colorem ab affluxu hu[]morum corruptorum, ſanguini commi[x]torum, variè nonnunquam mutari poſſ[e] ſæpius autopſia docet. Superficiem h[a]bet cæteris arteriis ac venis ſimilem, l[æ]vem, æqualem ac lubricam, quæ tame[n] cum ob cauſas morbificas in ligament[o]ſam vel cartilaginoſam ſubſtantiam mu[]tatur, aſpera & inæqualis evadit. Figu[]ram obtinet oblongam & cavam, ut ſan[]guinem, humore acido-ſalino turgidum contineat: rotundam ſeu potius terete[m] ad capacitatem aliqualem, & ut multu[m] ſanguinis continere queat.

§ 33. Valvulis exilibus interius ma[]nifeſtè præditum eſt Vas venoſum brev[e] quemadmodum enim in vena inter[na] jugulari in axillari, in cephalica, in hep[a]tica, in vena cava propè ingreſſum in co[r] in primo contactu venæ arterioſæ cu[m] corde in oſtio arteriæ magnæ, in vena

zyg[]

go, in ramo iliaco, in meſenterii venis
amo potiſſimum ſplenico, in emul-
tibus venis, in lacteis etiam venis me-
tericis lumbaribus, & thoracis, imò
phaticis vaſis, ſic in venis quoq; Lie-
brevibus valvulæ exiles oculari de-
nſtratione conſpicuæ deprehendun-
; quæ omnes ita ſunt poſitæ, ut nul-
ſanguinis motum ex Liene in ven-
ulum, ſed contrà ex ventriculo in Lie-
admittant. Per Vaſa quippe brevia
rioſa ſanguis à Liene ad ventriculum
hujus nutritione humoriſq; acido-
ni ſeparatione fluit: magna verò ejus
per Vaſa brevia venoſa refluit ad Lie-
: per ramum etiam ſplenicum nihil
nco venæ portæ ad Lienem, ſed con-
à Liene verſus hepar affluit ſanguis,
per arterias cœliacas Lieni inſinua-
Nullum ergò liquorem acido-ſali-
aut quemvis alium per Vas breve ex
e in ventriculum deferri, ſed tàm ex
riculo, quàm ex Liene, mediante di-
aſe, ſanguinem in aliam venam in
ſplenico deſinentem prodire, ipſæ
ligatu-

ligaturæ prædicti Vaſis (propè ventricu-
lum & Lienem) in vivorum diſſectioni-
bus oſtendunt.

§. 34. Hinc etiam Ingenioſiſſim.
Marcello Malpighio de *Viſcer. Structur.*
Exercitat. Anat. de Liene cap. 9. certiſſi-
mum videtur, ſanguinem, qui Lienem
attingit; ab eodem unà cum commixto
quocunq; corpore, quod ibi ſeparetur, &
immiſceatur à membranoſis ſinibus &
cellulis, in continuatum ſplenicum ra-
mum exprimi, qui cùm patentem in j
cur viam inveniat, arduum videtur
Vas breve, quod ab arteriis propulſu
ſanguinem impetu revehat, inſinua
poſſe; & hujus impoſſibilitatem præſe
ti experimento explorat. Ligato ſplen
co ramo, libera adhuc comes arteria p
maneat, ita ut propulſus ſanguis à Lie
refluens impeditam inveniat viam in i
nere ad jecoris portas, ligentur inter
portiones Vaſis brevis propê tunicas v
triculi, ne ſanguis à comitibus arterii
ipſum irrumpat, vel mavis digitis co
preſſo Vaſe brevi verſus ſplenicum tr

co

n ſanguis exprimatur; etenim licèt
enſè turgeant Lien & ramus ſpleni-
n non tamen unquam à Liene aſcendet
guis per continuatum Vas breve in
triculi fundum, ſed, impediente val-
â, inhiatu ejuſdem Vaſis in ſplenicum
um, detinebitur, donec, ſoluto vin-
o, in jecur rapiatur, vacuâ ſemper &
cidâ interim permanente Vaſis brevis
r valvulam & ligaturam, ſeu di-
rum preſſuram, portione.

35. Sic etiam Cl. *Highmorus Diſ-
t. Anat. part. 3. cap. 3.* invenis ſple-
s, mox ad exitum è Liene, valvulas
ervavit â Liene foras ſpectantes, ſicq;
tas, ut è ramo ſplenico nihil ad Lie-
n, ſed ex Liene humores in ramum
nicum influere poſſint. Hæ valvulæ
propter ſummam tenuitatem diffi-
er demonſtrari queant, ſtatim tamen
ipiũtur, ſimul ac ramus ſplenicus in-
ar, aut ei aqua ſyphone injicitur; ob-
nt enim, quò minùs aqua vel flatus
in Lienem penetrare poſ-
ſint.

DI-

DIGRESSIONIS PHYSICO-ANATOMICÆ CURIOSÆ
DE
VASE BREVI LIENI
SECTIO II.

Vaſis brevis Lienis verum uſum: ſec[...] tincturæ nobilis in Liene generata[...] tranſitum per hoc Vas breve in ventriculum demonſtrat.

§. I.

USus & actio Vaſis brevis Lienis i[...]ter Anatomicos & Medicos, cù[...] antiquiores, tùm recentiores eſt pomu[...] Eridos. Etſi horum ſcripta evolvemu[...] tot opiniones circumferuntur, quot ſu[...]

Thebarum portæ, quot divitis oſtia Nili.

Genuinum namq; Vaſis brevis Lienis [...]ſum per totius Medicinæ ætatem no[...]dum ſatis inveſtigatum eſſe, quilibet [...]benter nobiſcum fatebitur. Tantis h[...]ce uſus Vaſis brevis Lienis difficultatib[...] quod dolendum, irretitus eſt, ut ad [...] bono conſilio extricandas Parlamen[...]

c[...]

Concilii Principum ac Procurato-
populi Medici convocatione opus
Veteres artis proceres valdè exercuit
Vas breve Lienis, magis tamen Neo-
cos; qui licèt ab illorum decretis di-
tium fecerint, ipſimet tamen non ſa-
onſentiunt, diverſi diverſimodè ſen-
tes. Ordine autem tantorum viro-
vota colligemus, noſtrumq; dein-
adjiciemus, veritatem, quantum fie-
oteſt, in re dubia inveſtigaturi.

2. Vas ergò breve, τὸ ἀγγεῖον φλε-
ὲς, *Vas venoſum* quo conditum ſit fi-
dubium valdè eſt, & maximè contro-
um. *Galenus lib. 4. de uſu part. cap.*
uſum ejus dilucidè explicat, nempe
rre craſſum in Liene præparatum
um ad ventriculum, Loquentem eum
iemus ipſum: δέδεικται δὲ καὶ περὶ
ου πρὸς ἡμῶν, ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσι-
δυνάμεων, ὡς ἔστιν ὁ σπλὴν ὄργανον π
αρτικὸν τῶν ἐν ἥπατι γενωμένων ἰλυω-
καὶ παχέων, καὶ μελαγχολικῶν χυ-
ἕλκει μὲν οὖν τούτους, ὡς καὶ πρόσθεν

F ἐρρέθη,

ἐρρέθη, διʼ ἀγγείου φλεβώδους, οἷον στομ
χου τινὸς, ἑλκύσας δὲ οὐκ εὐθὺς εἰς τ
κοιλίαν ἀποκρίνει, ἀλλʼ αὐτὸς πρότερ
κατεργάζεται, καὶ μεταβάλλει, καὶ
πολλὴν σχολὴν, χρώμενος εἰς τὴν ἐν
γειαν ταύτην μάλιστα ταῖς ἀρτηρίαις
σον μὲν οὖν εἰς τὸν οἰκειότατον τῷ σπλά
χνῳ χυμὸν μετακομισθῇ, τροφὴ
σπληνὶ γίνεται. ὁπόσον δʼ ἄν τι καὶ
ἐν τούτῳ διαφύγῃ κατεργασίαν, καὶ
δυνηθῇ εἰς αἵματος ἰδέαν λεπτοῦ
χρηστοῦ κατεργασθῆναι, καὶ παντάπα
ἄχρηστον ᾖ πρὸς θρέψιν, εἰς τὴν γαστέ
τοῦτο, δι' ἑτέρου φλεβώδους
σπλὴν ἐξερεύγεται στομάχῳ. *Demonſt*
tum eſt à nobis in libris de facult. natu
Splenem inſtrumẽtum quoddam eſſe, q
purgat limoſos,craſſos ac melancholicos
cos in hepate genitos ; attrahit enim hos
vas venoſum,ceu per ſtomachum quena
(venam ſplenicã intelligit) *attractos,*
protinus in ventriculum excernit, ſed
per multum otium prius conficit, atq;

mu

at, utens ad hanc actionem potiſſimum eriis. Quicquid ergò eorum in ſuccum, c viſceri competentem, maximè trans- um fuerit, alimentum id Spleni efficitur: d autem ab ea, quæ in ſplene fit, elabora- e exciderit, neq; in ſanguinis tenuis ac is ſpeciem tranſmutari potuerit, omni- inutile fuerit ad nutriendum, hoc ad triculum per alium quendam venoſum achum Vas breve Splen eructat. Suc- utem hujus utilitatem non contem- dam ſe, cum de excrementis acturus explicaturum promittit.

.3. *Avicenna lib.* 1. *fen.* 1. *doctr.* 4. 1. Choleram nigram ex Liene mul- do profluere ſcribit ad os ſtomachi, tringat, confortet, inſpiſſet, in ore machi commotionem faciat propter edinem, & excitet ad famem & faciat derium. Vas autem non nominat. *b.* 1. *fen.* 1. *doctr.* 5. ubi de vena por- git, docet, ab ea, cum ad Lienem ve- , adſcendere ramum in medietatem machi, ad nutriendum ipſum. Item os ſtomachi venam ſubmergi tradit,

 ad

ad ſuperfluitatem ponticam acetoſa[illegible] choleræ nigræ ibi projiciendam, qu[illegible] cum ſuperfluitatibus egrediatur, & [illegible] ſtomachi titillet, titillatione deſideriu[illegible] excitante, etiam ipſam ante nominav[illegible]

§. 4. *Averrhoes* etiam 2. *colliget. ca[illegible]* 8. Splen habet unum meatum, inquit, q[illegible] tangit os ſtomachi, & mittit ei parte[illegible] melancholiæ ad pungendum illud, &[illegible] ciditate ſuâ movendi appetitum.

§. 5. Hanc ſententiã recentiorum p[illegible] rimi amplectũtur, & unanimiter ſtatu[illegible] Vas breve eo fine à natura conditum, [illegible] per illud Lien humorem melancholicu[illegible] acidum, ad ſupernum ventriculi or[illegible] cium, ad ὄρεξιν appetentiam excitanda[illegible] tranſmittat. Patronus hujus ſentent[illegible] eſt etiam *Iacobus Sylvius*, Anatomic[illegible] olim *Pariſienſis* inſignis. Alii continuu[illegible] nigri humoris hujus acidi affluxum in [illegible] etiam probant, quòd ventriculus hoc[illegible] pſo in loco nigricet, foris & intus; qu[illegible] in multis, ſubitò extinctis; veneni ſuſ[illegible] cionem attulit.

§. 6. *Phil. Hoechſtetterus obſerv.* [illegible]

mea[illegible]

cinal. decad. 5. *caſ.* 1. *in ſchol.* chylum
nem, humidum, liquidum meabilem
& facilis diſtributionis per Vas breve
oſum ad Lienem deferri ex *Caſp. Bau-*
lib. 1. *Hiſtor. Anat. cap* 15. & *cap.*
putat. Imprimis *pag.* 481. hæc ejus
a leguntur: *Vas ſiquidem venoſum*
breve, cujus officium fingunt acidum e-
are humorem in ventriculum, ut ap-
tum excitet, hujus causâ à natura po-
non eſt, ſed ut recipiat, & exugat ex
riculo, quod tenue, meabile & facilis
ibutionis eſt, qualia ſunt liquida, ut
ſequacia, quibus lipothymiæ, quæ ab
a diuturniori fiunt, ob hujus vaſis ſu-
, citò abiguntur, ut docet vel vini hau-
vel pinguis juſculi adſumptio.

. 7. *Carolus Piſo præfat. libr. de ſero-*
lluvie venas gaſtricas, ut & epiploi-
& Vas breve eligit pro chyli è ventri-
ad Lienem emigratione. In quam
entiam inclinare quoq; videtur *A-*
endens lib. de ventric. Chylo tamen
n tenuiori eas concedit vias.

. 8. Excell *Joh. Daniel Horſtius* in

Manuduct. ad Medicinam pag. 36. Li-nem putat quoq; Chylum liquidum a-trahere per Vas breve vel immediatè; v-ſi Vas breve non tangit Lienem, media-per ramum ſplenicum.

§. 9. *Henricus Regius lib. de Funda-Medic. Phiſic. cap.* 10. Chylum etiam ventriculo per Vas breve venoſum Lienem ferri cenſuit, cùm inter ligat-ram & ventriculum tumeat Vas bre-non ſupra verſus Lienem.

§. 10. *Joh. Baptiſta* von Helmont ne dubio, dum fermentum acidum Liene parari, & ex eo in ventriculum i-ſpirari ſtatuit, ad hoc Vas animum inte-dit ſuum. In *Tractat. de jure duum vir- Splen inſpirat fermentum digeſtivum macho, & eſt vegetationis exordium. Ib- §. 13. Splenis proprius eſt ſtomachus, m-tiplici arteriarum tortuoſitate admira-lis, quo Lien ſibi ſoli coquit; ſub qua di-ſtione minus error ſi irruat, ſplen digere-ceſſat, debitaq; ſtomacho externo ferme-denegat. Tractat. de Sede anim.* §. *Reperi ſplenem inſervire pro fermento*

mac-

*chi, ejusq; ſolo coctore & directore: id-
ò amborum viſcerum conſpirationem
evi vocare duum viratum. De Sex-
. Digeſt. §. 20. Splen namq; in ſtoma-
m, vas amplum, ſui fermentum inſpi-
; neq; enim Splen cibos immediate at-
tit.* Item *§. 29. Splen verò fermentum
inſpirat in cibos, atq; inde cremor aci-*

§. 11. *Franciſc. Oſvvaldus Grembſius,
montii* interpres fideliſſimus, *Arbor.
gr. & ruinoſ. lib. 1. cap. 8. de uſu part.*
. Uſum Lienis eſſe dicit, ut vitale fer-
ntum fabricet ex inſito ſpiritu balſa-
o; hoc ſi in debita doſi in ſtomachū
iratur, fiunt appetentiæ; ſi verò ex-
itat, tunc morbi.

§. 12. *Herm. Conringius lib. de ſang.
erat. & mot. nat. cap. 22.* per Vas bre-
x Liene ad ventriculum naturaliter
il, violento autem motu aliquid in
ntaneis vomitibus emanare poſſe
ſuit.

§. 13. *Joh. Walæus in Epiſtol. de motu
i & ſang.* idem Vas breve reſpicere vi-

 detur,

detur, cum ſuccum illum acidum in Li[…] ne abundare, & ex eo in ventriculum ve[…] nire ex eo conjectatur, quòd non alia pa[…] acida in corpore noſtro ſentiatur; quò[…] qué deglutito cocto Liene, & præſerti[…] ſuillo, gravitas quoq; ventriculi à cop[…] & craſſitie cibi emendetur.

§. 14. *Guerner. Rolfincius Differt[…] Anat. lib. 6. cap. 27.* venarum Lie[…] brevium officium ſolo niti crure eo ſcr[…] bit, quòd ſanguinem ad cor regreſſi[…] deducant motu, hoc fermentum per a[…] terias, quæ à ſplenica arteria numeroſi[…] ri productæ ſerie, στομάχου φλεβώδους: anguſti venoſi vaſis, in ſingulari ita a[…] pellati, propagines comitantur, ad ve[…] triculum etiam duci neceſſarium j[…] dicat. Revehere autem ſplenicum r[…] mum cum Vaſe brevi venoſo ſanguine[…] ad portam, cavam & hepar, infallibili h[…] experimento conſtat. Aperto ramo ſp[…] nico, in medio inter Lienem & porta[…] ductu, ſi verſus Lienem ramum digi[…] compreſſeris, ab inflicto vulnere paru[…] & languidè ſanguis effluit. Si verò dig[…]

tu[…]

m tollas,& ad alteram partem ſectionis
ni ſplenici verſus portam coarctes ve-
n,violenter & affatim è Liene effluit.

§. 15. *Cornelius ab Hogelande in Oeco-*
n. Animal. pag. mih. 92. nullum liquo-
m acidum aut quemvis alium per Vas
eve ex Liene in ſtomachum deferri,
l tàm ex ſtomacho, quàm ex Liene, me-
ante dicto Vaſe, ſcilcet brevi, ſangui-
m in aliam venam in ramo ſplenico de-
entem prodire ſcribit, quod ipſis liga-
ris prædicti Vaſis, propè ſtomachum &
enem, in vivorum diſſectionibus o-
ndere conatur.

§. 16. Cl. *Gerhardus Blaſius comm. in*
slingii Syntagm. Anat. cap. 3. arterias
enis breves cum ſanguine & ſpiritu
tali humorem acidum ventriculo,
æter gaſtricas alias, adferre, & venas e-
breves, ut alias gaſtricas, his vicinas,
nguinis à ventriculo ad ramum ſpleni-
m reductioni inſervire credit.

§. 17. Præcipuas ita præcipuorum A-
tomicorum ac Medicorum de uſu Va-
brevis in ſuperioribus *paragraphis* ad-

 duxi-

duximus opiniones; quas partim improbamus, partim approbamus. Antequam autem ad veram noſtram de Vaſis hujus brevis uſu ſententiam nos convertamus, virorum celeberrimorum horum cogitata non levia, circa Vaſis brevis uſum enunciata, ventilabimus, ut noſtra ſententia, quam concepimus, ac pro ſtabili fundamento habemus, eò purior, clarior ac illuſtrior reddatur.

§. 18. *Galeni*, *Avicennæ* & *Averrhois* de uſu Vaſis hujus brevis opiniones, quòd ſcilicet excrementum melancholicum quod in Liene tranſmutari non poterat deferatur per hoc Vas in ventriculum, ut acerbâ & acidâ ſuâ vi ventriculi vias conſtringendo, diutius cibos detineret, & ſic ventriculi coctionem adjuvaret, ſanis rationibus & experientiæ omninò repugnant. Melancholici enim hujus humoris per hoc Vas breve in ventriculum tranſitus planè non eſt neceſſarius, cùm ejus præſentia inficiat chylum, officiat appetitui, & coctionis vim impediat. Declinat natura ſapiens ac provida quæ nocent, &

pro-

ocurat quæ proficiunt. Craſſarum hic
reſtris humor partium cenſetur, hînc
trictio, & quædam ei ineſt acerbitas,
ibus ſenſus obtuſus fit, ut hæmodia,
am dentibus conciliat, planum facit.
t obtuſus ſenſus orificii ventriculi pro-
rnit appetitum. Fermentum porrò
c acerbum chylum corrumperet, agi-
et, & ingrato inficeret ſapore, & ſuâ
giditate (talem enim fingunt, cum fri-
lum & ſiccum iſtum humorem dicũt)
ntriculi calorem in elaborando obtun-
et. In ſanis quoq; nec ſeceſſu fœcu-
tus nec vomitu ejicitur humor, qualis
lancholia dicitur. Itaq; nec hujus hu-
ris in ſano corpore unquam eſt eructa-
, cum in ventriculo ei negetur longius
ſpitium, ut hoſpiti minùs grato & e-
tione digno. Non verò videmus na-
aliter ejus vomitum; nec in alvi ex-
tis is naturaliter obſervatur. Cujus
im quotidiè fit generatio, de eo etiam
otidiè quid perditur. Ingratus itaq;
hoſpes, cum nullibi ejectus in ſanis vi-
atur, nunquam in hoc hoſpitium reci-

pietur,

pietur, & ei introitus negabitur, cùm excrementum ſit naturâ terreſtre, frigidum & ſiccum temperamento; undè & saporem acerbum, quod nec coctionem admittit, nec alienam promovet. Quare ad appetitum promovendum eſt ineptum, cùm ſuâ acerbitate humorem compingat lentum, adſtrictione terrenâ venas obturdat ſugentes, & nervis, organis appetitus ſenſum concilıet obtuſum, ſuâ repleat craſſitie cavum ſtomachi. Nec ad conſtitutionem ſanguinis neceſſarium videtur hoc excrementum, in illóq; ut pars illius conſtitutiva, conſervatur, cùm humorem excrementitium & ab illo ſeparandum ipſi fateantur *Galenici*; & quemquam alium in corpore obtinere uſum aut locum non magis credendum eſſe arbitramur. Sanguis ex iis non generatur, quæ natura ab illo ſeparanda ſtudioſè curavit: Ex illis ſolùm conflatur particulis, quibus in partium nutritione opus eſt; ſed nulla pars bile aut melancholiâ nutritur; ergò nec ad ſanguinis conſtitutionem neceſſariæ ſunt æſtimandæ.

§. 19

§. 19. Error ergò errorem fovet, cùm *alenici* ſcribunt Lienis actionem eſſe eculentam ſeu melancholicam chyli rtem ſeparare, eamq́; per ramum ſple- icum attrahere ac in ſe colligere (ſicut ſicula fellea flavam bilem recipit) & lquantulum excoquere, eamq́; deindè rſus, partim per Vas venoſum breve in ntriculum ad famem excitandam, par- m per ramum ſplenicum ad inteſtina per venam hæmorrhoidalem ad podi- m deponere. Ex hac falſa ac autopſiæ atomicæ planè contraria opinione, òd nimirum ſuccus limoſus, craſſus & elancholicus in hepate genitus ad Lie- m ducatur; ſeu quòd Lien fœculen- m ſeu melancholicam chyli partem ſe- ret, eamq́; per ramum ſplenicum attra- t ac in ſe colligat, duæ adhuc aliæ opi- ones longê falſiſſimæ emergunt; qua- una eſt: quod Lien ſit humoris craſſi & elancholici receptaculum; altera verò: òd Lien per Vas breve venoſum humo- m melancholicum & acidum in ven- iculum ad eum corroborandum ac ap- titum excitandum eructet.

§. 20.

§. 20. Triplicem namq; actionem veteres Lieni tribuerunt 1. Attrahere humorem melancholicum, excrementitium & limoſum ex hepate. 2. Melancholicum excrementum indè ſecernere, ut bono nutriatur ſanguine. 3. Secretum in ventriculum & inteſtina eructare. Statuitur etiam alimentum Lienis ab arteriis elaborari & frangi, cùm caro fungoſa & laxa nutriri debeat ſanguine vaporoſo & ſubtili. Ductus, per quos eructare putatur excrementum melancholicum, ſunt primùm Vas breve, & deindè vena hæmorrhoidalis. Volunt itaq; ſplenem eſſe melancholici excrementi, ſeu fœculenti craſſiq; ſanguinis in hepate ſegregati receptaculum (quemadmodum veſica bilaria flavam bilem recipit) & ideò Lienem è regione hepatis poſitum.

§. 21. Lienem verò huic excremento recipiendo tantùm dicatum ſaniores Anatomici ac Medici negant, eaq; adducunt argumenta, quæ ſola ad iſtius perverſæ opinionis deſtructionem ſufficiunt. Nulli enim adſunt ductus ab hepa-

te

ſuccum hunc immediatè ad Lienem ferentes. Etſi quis dicat, per ramum enicum, à facultate inſita Lienis, à por- trunco, antequam hepar ingrediatur, ccum hunc ſeparari; quomodo tunc cundæ coctionis in hepate excremen- m dici poterit, cùm ad hepar nunquam rvenerit. Abſurdum inſuper eſt, re- rgitare debere excrementum in ve- m portæ, & poſtea in ramum ſpleni- m. Per eoſdem ductus excrementa ſciperet & rurſum expurgaret. Cur n per hepatis ſubſtantiam diſpergun- r ſurculi hujus receptaculi, aut ſaltem mi ſplenici, ſicuti veſica bilaria ramulos ſcipit in hepate diſperſos. Lien etiam n eſt idoneum hujus excrementi re- ptaculum, quia nullam habet cavita- m, quâ iſtud contineat, nullamq́; viam, â ſe exoneret, quemadmodũ bilis veſi- & veſica urinaria obtinuit. Nulla etiam t via, per quam illud excrementũ rurſus mmodè evacuari queat, cùm per eun- m ramum ſplenicum modò ingredi, odò egredi minimè debeat aut poſſit.

Ra-

Rami ſplenici pariter & Vaſis venoſi bre-
vis ligatura in vivorum animalium ſe-
ctionibus planè contrarium demonſtrat.
Si enim ramo ſplenico injiciatur ligatu-
ra, mox fit intumeſcentia inter ligaturam
& Lienem, detumeſcentia verò verſus
portæ venam. Quæ ligatura ſi in canibus
vivis injiciatur propè Lienem, ante Vaſi
brevis in ramum ſplenicum ingreſſum,
tunc fit intumeſcentia inter Lienem &
ligaturam, alterâ verò parte detumeſcen-
tia; quod certum exhibet indicium, nul-
lum chylum, etiam tenuiorem, per Va-
venoſum breve, aliave vaſa gaſtrica, e
ventriculo ad Lienem deferri, ut ibi in
fermentaceam materiam mutetur, ſe
per Vas illud ſanguinem venoſum ſolùm
à ventriculo deſcendere, & per ramum
ſplenicum rectà ad portam refluere. Præ-
terea, ſi dicta ligatura ipſi Vaſi brevi ve-
noſo injiciatur, tunc adhuc aliud doce-
mur, quippe ſtatim fit intumeſcentia in-
ter ligaturam & ventriculum, ſed verſu
ramum ſplenicum detumeſcentia, quâ
manifeſtum fit ſanguinem à ventricul

veni

nis deſcendere, & per ramum ſplenicū ſta ad portam , cavam & cor deduci, llum verò ſuccum melancholicum ,.a- umve acidum, per hanc viam è Liene ad ntriculum aſcendere, in eumq; ad fa- em excitandam eructari, ſicuti veteres fieri tradiderunt.

§. 22. Non igitur in ventriculum per as breve excrementum illud melancho- tum eructatur, quia tùm acidum conti- iò evomeremus; nec per hæmorrhoi- s evacuatur, quia tùm omnes hæmor- oidibus laborarent. Et ſi deniq; ex- ementi receptaculum eſſet Lien, cur on inferiori loco ſitus eſt, ut commo- us ſuſcipiat ponderoſum excremen- m, quemadmodum reliqua receptacu- Ejus igitur longè alius uſus eſt, qui ar- rioſo ſanguine juxta conſuetudinem orum viſcerum alitur. Cur ergò tàm obile viſcus theca peſſimi recrementi ſe poterit? tot arteriis prægnans Nec eò ipſe Lien fabricatus etiam, ut ſit or- nnum exerementorum receptioni in- rviens.

§. 23.

§. 23. Quapropter nunc planè arbitramur, poſtquam nullum vas (quale obſervatur uterque ureter urinariam deferens à renibus ad veſicam urinam) reperitur, quod ſecretum in Liene liquorem qualemcunq;, tanquam inutile corpori recrementum ad partem aliquam externam, per quam vel continuò, vel per intervalla in totum è corpore excludatur ac eliminetur, tranſportare queat: Verùm, venæ duntaxat & vaſa occurrant lymphatica, per quæ, quicquid ex Liene effertur, poſſit deferri; & venæ quidem contentum in ſe ſanguinem propellant in venam portæ, & conſequenter in ipſum hepar; lymphatica verò Vaſa lympham ſuam in truncum effundant: eapropter, inquam, opinamur, quicquid à Liene prodit, ſanguinis commiſceri maſſæ, ac proindè nullum in Liene ſecerni inutile, noxiumve corpore excrementum; verùm ſanguinem jam in corde confectum, ac copioſè ad Lienem delatum amplius in ipſo elaborari & quodammodo perfici, adeò ut fermenti cujuſdam ſanguinei

aut

t tincturæ (cum Chymicis ſi loqui li-
at) induat ibidem naturã, cujus inter-
ntu facilius & celerius in ſanguinem
eat chylus.

§. 24. Nec eorum ſententia, qui hu-
orem melancholicum & acidum in
ene elaboratum, partim pro roboran-
coctione, partim pro appetitu excitan-
ad ventriculum per Vas breve veno-
m deportari cum *Galeno*, *Avicenna* &
verrhoe crediderunt, firmo innititur
o; nullus enim ejuſmodi humor in
ene generatur; etſi generaretur, ex-
ementitius eſſet, nulliq; uſui dicatus:
pediretur potius coctio alieno iſtiuſ-
odi humore excrementitio ingeſto.

§. 25. Etſi excrementum hoc fœcu-
ntum & melancholicum à Liene ad
ntriculum per hoc Vas breve venoſum
itteretur, fieri non poſſet, quin chylo
miſceretur, eumq; inquinaret & cor-
mperet, & plura mala ſymptomata ex-
taret. Ventriculus etiam ſuo & nati-
robore gaudet; appetitus excitandus
iam agnoſcit cauſam, ut ideò excremẽ-
titii

titii hujus humoris incitamento non co-
pus ſit. Quin etiam ipſa anatomia hæc,
quæ de excrementorum melancholico-
rum in ventriculum tranſmiſſione di-
cuntur, maximè ſuſpecta reddit. Qua de-
re inſignis Anatomicus *Veſalius Fabric.*
corp. hum. lib. 5. cap. 9. hæc habet *Ego*
ſanè, inquit, *de hac recrementi Lienis in*
ventriculum eructatione & ejus uſu nihi
afferre audeo: neq; etiam ſectio hæc, quæ
tamen, citra ullam controverſiam anato-
mes profeſſores audaciſſimè aſſerunt, lucu-
lenter commonſtrat. Primùm enim nul-
lum meatum illi, quo bilis in inteſtina re-
purgatur, ſimilem eſſe, haud ambigo: venæ
autem, quæ ſiniſtro ventriculi lateri im-
plantantur, non à Lienis prodeunt corpo-
re, ſed ab illis, quæ jam Lieni inſeruntur.
Neq; alia penitùs harum venarum per
ventriculum ſeries viſitur, quàm reliquo-
rum omnium corpus ventriculi petentium.
Deindè nulla prorſus hîc eſt vena, conjuge
carens artreiâ. Poſtremò, ſi quid in ven-
triculum à Liene defertur, id potius ven-
triculi fundum petit, quàm ſuperius illius
oriſi-

ficium. Et nulla ſiniſtrum ventriculi us adiens ullo alio turget ſanguine, quàm quæ ventriculum implantantes venæ.

§. 26. Et quod magis eſt, aliorum entiorum Anatomicorum autopſia ulenter etiam oſtendit, per Vaſa bre- arterioſa ſanguinem quidem non ex ne ad ventriculum pro hujus nutri- ne humoriſqué acido ſalini ſeparatio- fluere: aſt ejus non parvam quantita- n per Vaſa brevia venoſa ad Lienem uere: per ramum verò ſplenicum ni- à trunco venæ portæ ad Lienem, ſed trà à Liene verſus hepar affluere ſan- nem, qui per arterias cœliacas Lieni mmunicatur. Nullum ergò liquorem lum aut quemvis alium per Vas breve Liene in ventriculum deferri, ſed tàm ventriculo, quàm ex Liene, mediante o Vaſe brevi, ſanguinem in aliam ve- n in ramo ſplenico deſinentem pro- -, ipſæ ligaturæ prædicti vaſis (propè triculum & Lienem) in vivorum diſ- ionibus demonſtrant.

§. 27. Non negamus quidem, quan-

doq;

doq́; fieri poſſe, ut, redundante vitioſ humore melancholico in vaſis ſplenici ægrorum, is quoq́; per hoc Vas breve ad ventriculum confluere poſſit, ubi eum non nutrit, nec roborat, nec appetitum excitat, ſed potius conturbat, vomitione ſanguineas nigras, aliaq́; ſymptomat gravisſimorum affectuũ inducit, de qui bus Medici Practici in affectibus hypo chondriacis & hydropicis agunt.

§.28. Hanc *Galeni*, *Avicennæ* & *A verrhois* perverſam opinionem recentio rum plurimi etiam ſequuti ſunt, ac un nimiter crediderunt, Vas breve eo fine natura in corporis humani œconom conditum, ut per illud Lien humore melancholicum acidum ad ſuperius ve triculi orificium ad appetitum excita dum deducat. Et imprimis maximi ſe tentiæ hujus patroni fuerunt *Jacobus Sy vius*, Anatomicus *Pariſienſis* olim Cel berrimus, & *Petrus Caſtellus*, Medic olim *Romanus*, poſtea verò Scholæ *M ſiniẽſis* in *Sicilia* Profeſſor Primarius, qu licèt videre debuiſſet hanc veterum t

dit

ionem lubrico innixam eſſe funda-
nto; quippe cùm nulli ſint ductus ma-
eſti è Liene ad ventriculum, eam ta-
n potius ſtabilere, & ad fermentatio-
n extendere, quàm evertere conatus
in *Epiſt.* ad *Marcum Aurelium Seve-*
um, Medicum & Chirurgum *Neapo-*
num ſcribens: *portionem acidæ bilis è*
ne tranſmiſſam panis fermenti ritu o-
ia miſcere, commovere & ebullire face-
atq; ita rarefactione iſtâ, & ſpongioſitate
uriorum, quæ à ſpiritibus propriis conci-
is fit, ob acidos ſpiritus moventes, & in-
etos, adjuvante calore, ciborum conco-
nem & digeſtionem confici. Verùm ta-
acidum ſuccum melancholicum in
ne nec generari, nec ad ventriculum
tti jam demonſtravimus.

. 29. Nec eorum ſententia admitten-
idetur, qui continuum nigri humo-
nujus acidi ad ventriculum affluxum
è etiam probare volunt, quòd hoc i-
in loco ventriculus nigricet foris &
is; quod in multis ſubitò extinctis
eni ſuſpicionem attulit. Nos conce-
dimus

dimus quidem, quòd prætur naturæ or-
dinem nonnunquam humores non ſo-
lùm melancholici, tartarei, craſſi, & fœ-
culenti, ſed ſeroſi etiam & bilioſi in ſan-
guine abundent, & per hoc Vas breve e
ventriculum evacuentur; ſed quòd hi-
naturaliter fiat, negamus. Rectè er-
Conringius lib. de generat. ſang. & m
nat. cap. 22. *pag. mih.* 158. per Vas bre-
venoſum ex Liene ad ventriculum na-
raliter nihil, violento autem motu
præter naturam aliquid in ſpontaneis
mitibus emanare poſſe cenſet; quod
jam Cardinalis *Cibi* exemplo ex *Colum*
obſervatione comprobat. Sed de hi
fuſius deinceps acturi ſumus.

§. 30. Motum humorum in hoc V
brevi ignorârunt etiam *Philip. Hoe*
ſtetterus, Carolus Piſo, Aquapendens &
lii; qui chylum tenuem, humidum,
quidum meabilemq; ac facilis diſtrib
tionis per Vas breve venoſum aliaſq;
nas gaſtricas & epiploicas ſtatim à Lie
exſugi dixerunt. Utraq; Vaſa exonera
ſe in ramum ſplenicum, & tùm recto

ad hepar amandatur ſanguis, nec, ob-
tibus valvulis, ad Lienem regredi-
Vas quoq; illud breve nunquam fuit
dicante ſucco repletum. Ad hæc in-
dum non inſeritur in Lienem, ſed ra-
s eſt venæ ſplenicæ extra illum, ac
per ſuo ſanguine turget. Quod ita-
à Vaſe illo provenit ſanguinis, id in
nicum ramum profluit; undè non
r in Lienem regreſſus.

.31. Excell. *Joh. Daniel Horſtius*
hem putat quoq; Chylum tenuem ac
dum per Vas breve venoſum attra-
, vel immediatè; vel ſi Vas breve non
it Lienem, mediatè per ramum ſple-
m; & ita in hoc caſu venam ſpleni-
ſubſtituit, ſed invitâ experientiâ &
rum officio. A Liene & arteriis o-
m ſanguinem accipit, nihil reddit
nica vena; undè ligata in vivis verſus
em impletur & tumet ex *Walæi*
rvatione, ſed verſus hepar inanitur.
ntriculo nihil præter Chylum tenui-
n ac aquoſiorem per peculiares ſuos
us lacteos ad hoc viſcus amandatur;

nulla enim alia vaſa in homine imme-
diatè cum eo communicant. Ramu-
arteriæ cœliacæ ad ventriculum ſangui-
nem defert, more omnium aliarum ar-
riarum, non verò revehit. Ramulus v
næ portæ à ventriculo quidem ad tru-
cum ejuſdem ſanguinem à nutritione
perfluum reducunt; ſed ab iſto trun-
nihil ad Lienem abit, verùm potius ſa-
guis è Liene ad eum quoq; accedit, &
mixtus ad hepar pergit. Et licêt con-
damus, quòd ramuli venæ cœliacæ ſin-
portionem potus & cibi ſubtiliorem
ſpirituoſiorem à ventriculo acciperé
quod quibuſdam videtur veriſimile,
hil tamen ex eo, ut antea dictum, ad L
nem, ſed ſolùm ad hepar veniret, cum
mnis ſanguis è vena portæ ex hypocho-
driis ad hepar amandetur, non v
verſâ.

§. 32. Nec veritati congrua vide-
Henrici Regii opinio qui chylum etiai
ventriculo per Vas breve venoſum
Lienem ferri credidit, cùm inter liga
ram & ventriculum tumeat Vas bre-

a ſupra verſus Lienem. Hoc minimè rlum à ventriculo per Vas breve ve- um ad ipſum ferri Lienem indicat, ſed ſanguis, qui circulaturus, ſi ligaturâ ediatur, Vas prædictum extendit.

§. 33. Hinc etiam Cl. *Jacobus Backius* *ſertat. de Corde. ſect. 2. cap. 2.* an ali- d à ventriculo in Lienem deferatur, rere arduum judicat: non neſcit exi- are viros etiam graves & non con- nendi judicii portionem Chyli te- rem ſeſe inſinuare in tunicarum e- oros (ſimili modo quo imaginantur itti ab inteſtinorum membranis & s meſaraicis tenue, quod poſt egreſ- è craſſo reſiduo expreſſione ſepara- & unà cum ſanguine remeante per rum gaſtricarum ramulos in Lie- duci, ibiq; ex arteriis copioſiſſimis nas tranſeunti ſanguini miſceri, & ore ejuſdem Lienis ſubactam, deindè uctum ſplenicum, cum hæmorrhoi- n venam portæ & hepar confluere.

34. Hæc cùm obſcura ſint, neq; ſa- anifeſta, iis adhibere fidem, aut con-

tradicere non audet; tunica ventricu
tantùm videtur impedita emittendo hu
more ad coctionem requiſito, ut ſuſpice
tur, duobus contrariis motibus, è tunic
poris in capacitatẽ, & è capacitate in tun
cæ poros, præcipuè dum chylificandu
adhuc in eo hæret, uno eodemq; temp
re inſervire non poſſe.

§. 35. Nihil etiam probare ait, quo
venæ, quæ in Lienem feruntur ligatæ,
animali vivo, verſus ventriculum int
meſcant; hoc enim omnibus venis liga
eſt familiare, detumeſcere verſus tru
cum, diſtendi verò cis ligamen. Qua
& hîc? Venæ enim gaſtricæ in ramu
inſeruntur ſplenicum, & quidem in L
ne adhûc latitantem, ſed Lienis ſubſta
tiam, qui per eas mittitur ſanguis, n
attingit. Confunditur tantùm cum
eo egrediente, & cito motu, ſine mora
portam, diluendo chymo, è glandi
meſenterii ibi concurrente fertur.

§. 36. Infallibili hoc præterea arg
mento nullum chylum à ventriculo
Vas breve ad Lienem duci probatur, q

m Vas breve ipſum Lienem rarò in-
, quomodo ergò in illum aliquid de-
ere, vel ex illo in ventriculum, cùm il-
on reperiatur pervius, ut manifeſtè
liquet, ſeſe exonerare poſſet.

.37. Macerant ergò ſe fruſtra & ſem-
dubii hærent, qui ventriculo aliquid
municare Lienem, ſive ex illo aliquid
c exſugere cenſet. Et hoc ignora-
Dominicus de Marchettis Anat. cap.
g. 16. *Sunt*, inquit, *qui dicunt, Vas*
e aſcendere ad excitandum appetitũ,
uòd ventriculum ipſum perforet; ego
en, pergit, *in plurimis cadaveribus*
iſſectis hanc perforationem nullâ dil
iâ obſervare potui; & licèt mihi notum
uòd quando ſanguis vomitur per os, hoc
eniat ab aliqua vena, quæ ventricu-
perforat, ſed tunc Vas non eſt in eſſe
aturali.

38. Quæ ex *Helmontio* de fermento
o in Liene parato, & ex eo in ventri-
m inſpirato adduximus, ipſe ſuo mo-
Tract. de Pyloro Rectore §. 20. adhuc
us explicat, quando ait: *Non nove-*

runt Scholæ famem à ſplene in ſtomachum inſpirari: Splenem nempe noviſſe rerum agẽdarum ſcopum, ut viſcus regendis decoctionibus princeps: ideoq́ appetitibus præfectus effectivè, cui tamen pylorus aſſiſtit rector & exequutor. Pylorus nempe adhuc placidum habet Blas, liberum aperiendi ſe vel claudendi. Quod ſub ſanitate movetur ob cognitionem finium cognitorum ſtomacho, propter quos coctio & appetitus creatur à ſplene, tanquam pylorus conſcius ſit ſecretorum finium ſplenis. Item *lib. de Sextup. digeſt.* §.59. hæc verba habet: *Ita nimirum ſplenis odore fermentali in ſtomachum inſpirato cibi fiunt cremor acidus; qui deinde vertitur in ſalem urinaceum, imò & vitalem.* Hìc *Helmontium* præ cæteris diligentem & aſſiduum fermentorum in corpore humano indagatorem habemus, nonnihil veterum opininionibus hac parte favere videtur, dum Lienem omnis fermenti ſtomachalis matrem mordicus defendit. Cùm tamen difficultates in viis è Liene ad ventriculum ab aliis agitatas ad animum revocaverit, eas om-

removiſſe putat, novo & hactenus in-
lito judicio prolato: nimirum non
rementum melancholicum acidum,
:nis fermentare, ſed Lienem ſingulari
do fermentum ventriculo inſpirare;
nirum ubi canales manifeſti noſtros
iunt oculos, inſpiratio illa ſpiritualis,
inſenſiles pori portarum inſtar eſſe
uerunt, veri ſpeciem habebit. Verba
s ſunt *lib. de Sextupl. digeſt. §. 28. Splen*
tomachum Vas amplum ſui fermentum
irat, neq; enim ſplen cibos immediatè
ngit. Locum autem habet pulcher-
è *Helmontii* & *Grembſii* ſententia,
troq; ſcopo maximè inſervit, ſi inſpi-
o hæc à Liene in ventriculum per du-
s nō immediatos ſed mediatos & ma-
ſtos fiat, cum nimirum ſuccus acido-
nus in Liene ſingulari proprietate ex
guine arterioſo, cooperante ſpirituū
nalium per nervos affluxu, confectus
xindè ad cor per ramum ſplenicum,
am portæ & cavam cum ſanguine de-
s, novoque fomite ignis animalis i-
roratus per Vas breve arterioſum ad

ventriculum, partim pro appetitu exci-
tando, partim pro alimentorum aſſum-
ptorum fermentatione roboranda de-
portatur.

ſ. 39. Quare etiam *Joh. Walæus in E-
piſtol. de motu chyli & ſang.* Vas breve ar-
terioſum primùm intendere videtur
cum ſuccum ejuſmodi acidum in Lien
abundare,& ex eo in ventriculum venir
indè putat, quòd non pars alia acida i
corpore noſtro ſentiatur: quódq; deglu
tito cocto Liene, & præſertim ſuill
proximè ad hominem accedente, grav
tas quoq; ventriculi à copia & craſſitie c
bi emendetur. Unde acida ſpleni amic
acetum ſpleneticis exhibet *Hippocrat*
& *Celſus* malagma ad Lienem conficit
ceto acerrimo temperatum. Ad hæc
tus ſiniſtrum interioris ventriculi
grius dextro invenit *Riolanus.* Dein
Vas breve venoſum reſpicit,cum anima
vertit ſemper, omnem ſanguinẽ ex Lie
& celeriter ſatis & ſatis validè contin
ad hepar deferri, ut & illum ex vena h
morrhoidali, Vaſe brevi & aliis ven
quæ ramo ſplenico junguntur. *ſ.* 4

§. 40. Nec ab hac *Walæi* ſententia clinat Excell. *Rolfincius*, ſanguinem m arterioſum ſpiritu vitali fermentó- e acido-ſalino plenum per Vas breve terioſum ad ventriculum deferri: & ntrà ſanguinem ſpiritu vitali jam or- tum, omniſq; fermenti acido-ſalini ex- rtem à ventriculo per Vas breve veno- n ad ramum ſplenicum, venam portæ, vam & cor reduci teſtatur.

§. 41. Nullus ergò acidus ſuccus aut guis à Liene per Vas venoſum breve endit in ventriculum, ad ejus nutri- nem, & ſimul ad cibi appetentiam ſeu nem in ventriculo excitandam, ut e- giè nobiſcum ſentit Nobiliſſ. *Corne- ab Hogelande in Oeconomia Animali.* rùm hujus doctrinæ falſitatem oſten- autopſia in ſectionibus vivorum ani- lium, utpotè in quibus manifeſtiſſimè et, nihil à Liene ad ventriculum, ſed tinuè ſanguinem à ventriculo ad ra- m ſplenicum defluere. Quippe liga- â Vaſi venoſo brevi injectâ, mox ap- et intumeſcentia inter ventriculum

& ligaturã, detumeſcentia verò inter li-gaturam & ramum ſplenicum: quod cer-tum judicium eſt, ſanguinem ita fluere, ut jam dictum, eumq; vix unquam perve-nire ad Lienem (ingreſſus enim Vaſis ve-noſi brevis in ramum ſplenicum plerúm-que nonnihil diſtat à Liene) neq; ingred-Lienem, ſed in ramum ſplenicum effun-di, per eumq; rectà ad portam deferri.

§. 42. Exactius adhuc accuratiuſqu- præ omnibus aliis recentioribus Anato-micis uſum Vaſis brevis Lienis deſcrip-ſit, eumq; ex principiis circulationis ſan-guinis illuſtravit Excell. *Gerhard Blaſi-Comm. in Veslingii Syntagm. Anat. ca-3.* Ex ipſa autopſia Vir ille Illuſtris de-monſtrat, Vas breve Lienis arterioſu-cum ſanguine & ſpiritu vitali humore-acidum ventriculo, præter arterias ali-gaſtricas adferre, & Vas breve ejus ven-ſum, ut alias gaſtricas venas, huic vicin-ſanguinis à ventriculo ad ramum ſplen-cum reductioni inſervire.

§. 43. Nos itaq; veſtigiis Viri huj-Celeberrimi, principiiſq; *Harveanis* in-ſtec-

entes, uſum & actionem Vaſis brevis
ienis conſtituimus talem : per Vas bre-
e Lienis arterioſum fermentum acido-
linum in Liene ſingulari proprietate ex
nguine arterioſo, cooperante ſpirituū
imalium per nervos affluxu, confectum
m ſanguine & ſpiritu vitali ad ventri-
lum, partim pro appetitu excitando,
rtim pro alimentorum aſſumptorum
ctione roboranda deportatur. Vas ve-
venoſum Lienis breve ſuperfluum
nguinem per arterioſum Vas ad ven-
iculum antea tranſportatum, nunc ſpi-
tu vitali orbatum omniſqué fermenti
ido-ſalini expertem ad ramum ſpleni-
m, venam portæ, cavam & cor revehit.
§. 44. Stomachicis arteriis vaſiq; bre-
arterioſo novum uſum actionemq; ad-
gnat *Cornelius ab Hogelande in Oeconom.*
nimal. & Notis ſub finem huic additis,
m *Carteſio*, qui primus hujus ſententiæ
tor, nempe quòd cibo maſticato, de-
utito, & in ſtomachum delato, liquo-
m quendam ſalivæ non admodum diſ-
nilem, ſed manifeſtè acriorem, nempe
miſtu-

miſturæ ex aqua forti & ſpiritu vini ſimilem acidulum communicent: eum autem in toto corporis ambitu reperiri, & ex eo deferri: hujusq; beneficio faciliorem concoctionem & alterationem fieri, digerendo, fermentando, & quantum ſatis, ſolvendo: eoq; cibariorum eſſentiã, partem nempe puriorem magisq; oleoſam tum in corporis nutritionem, tùm ſpirituum generationem abituram extrahi, ceu ſingulari menſtruo ex aqua forti & ſpiritu vini compoſito. Hunc ſuccum aſſerit argumento petito à concoctione ciborum ſicciſſimorum. Sic primò panis biſcoctus nullo adhibito potu digeritur. 2. Medicamentorum etiam ſicciſſimorum, ut oculorum cancri, & corticum ovorum ſolutio humorem talem acrem ex arteriis in ventriculum delatum aſſerere creditur.

§. 45. Sed forſan quis dicet I. Si Vas breve arterioſum Lienis hunc ſuccum acido-ſalinum adferat, cur non eâdem operâ ſanguinem in ventriculum effundit? II. Sic etiam intromitterent arteriæ ali-

quid

quid chyli aut alterius humoris ex ven-
riculo reſtagnantis. Ad primum reſpon-
lemus. Hoc fit, quia certa proportio eſt
atione magnitudinis & figuræ inter
articulas hujus humoris, & poros in ex-
remitatibus arteriarum; quæ quoqué
auſa eſt, quare renes urinam craſſiorem
ranſmittant, ſanguinem autem tenuio-
em retineant; natura ſcilicet cribris uti-
ir, cujus foramina particulis excluden-
is ſunt proportionata. Ad alterum re-
pondemus. Neutiquam; nam 1. faci-
us expellitur humor ex vaſe, quàm in id
truditur. 2. Obſtat impetuoſus ſan-
ainis motus contrarius. Tum etiam
teriorem interni parietis ventriculi
perficiem in ſtatu naturali arteriæ Lie-
s breves non intrant, ut ex diligenti au-
pſia patet, ſed ſtatim inter primam &
cundam ventriculi tunicam deſinunt,
i ex iis humor hic acido-ſalinus à ſan-
ine ſegregatus exſtillat, & per cæteras
as tunicas percolatus in ipſam ventri-
li cavitatem abit.

§. 46. Cum ergò humor hic acido-
ſali-

ſalinus vitæ noſtræ gubernaculo præſit, naturæ vitalis ſpecificū ſit donum, principium tranſmutationis contineat, chylificationis, ſanguificationis aliarumque actionum egregiarum in corporis humani œconomia cauſa exiſtat, de præſtātiſſimi hujus humoris generatione in Liene, ejus natura & tranſitu à Liene in ventriculum paululùm differemus.

§. 47. Humor hic acido-ſalinus, qui aliàs ſuccus acer, ſubſalſus ac ſubacidus quoq; dicitur, in Liene conficitur ex ſanguine arterioſo per magnam arteriam ſplenicam in hoc viſcus copioſè impulſo, qui à copioſa ſpirituum animalium per nervos affuſione, atq; etiam ab hujus viſceris proprietate mox immutatur, in eóq; qui prædominabatur quaſi ſpiritus ſulphureus, obtunditur, figitur ac ſuffocatur, & ſalſus acidusq; in eo latens ſpiritus in actum producitur, ſalſæq; particulæ à ſulphureis nonnihil ſeparatæ prædominium capiunt; atq; hînc fit, quòd ſanguis fervidus ac ſubdulcis per arterias in Lienem influat, ſed protinus extinct

fu

ulphureo fermento cum dulcedine, ſub-
alſus ſeu ſubacidus è Liene per ramum
plenicum delabatur ad hepar; unde Lien
octus etiam ſubacidi quid ſapit.

§. 48. Quomodo autem liquor ille a-
idus in eo generetur, non ita facile eſt
xplicare. Videtur illud negotium hoc
nodo procedere. In Lienis ſubſtantia,
uæ ſubacida eſt (hoc in Liene cocto gu-
tu percipitur) multæ continentur glan-
ulæ. Sanguis autem per arteriarum fi-
es in minimas iſtas glandulas infundi-
ur, eiq; per nervorum in iiſdem deſinen-
um fines ſpiritus animales, ſed longè
inore quantitate, affunduntur, qui ſul-
hureum ſanguinis ſpiritum compeſcen-
s, ei levem aliquam aciditatem indu-
unt; quâ donatus, per preſſionem cir-
amſtantium partium, è dictis glandulis
opellitur, & à venæ ſplenicæ radicibus
forbetur, atq; ſic per ramum ſplenicum
efluit ad portam & hepar. Antequam
men venarum radices ſubeat, videtur
cellulis circumſtantibus, quarum ſub-
antia acida eſt, nonnihil ſubſiſtere, ut

per

per illam moram in iis aliquam majorem aciditatem conquirat; ſicut vinum in vaſe acetoſò ſubſiſtens magis magisquê per moram aceſcit: ſicut etiam bilis in ſua veſicula ſubſiſtens majorem acrimoniam conſequitur. Eodem ſanè modo hæc res procedit, ſicut cum in vaſe acetario, ſeu in quo acetum ſervatur, acetum ex vino conficitur, Quomodo Cauponæ in *Gallia* perpetuum acetum domi ſuæ a-lunt. Quippe vas acetarium deponitur loco ſubtepido, plerumqué in domus ſuperiore tabulato, ſub tecto, radiis ſolaribus expoſito: in hoc aliquâ parte evacuatum vas vinum generoſum & bonum (ex debili enim vino aut vappa non conficitur bonum acetum) ſubindè modicâ quantitate infundunt: quo facto, mox à ſalſis & acidis particulis in aceto prædominantibus figitur & ſuffocatur vini ſulphureus & dulcis ſpiritus, & quæ in eo latent ſalſæ acideve particulæ, ab aceti acri aciditate funduntur, modicè lique-ſcunt, attenuantur, & in actum producuntur, ſicque vinum induit acorem &

fi-

t acetum. Ita etiam ſanguinis arterioſi
ulphureus ſpiritus, partim à ſpiritibus a-
imalibus per nervos affluentibus, par-
m ab acidis & ſubſalſis ſuccis in Liene
onfectis ac contentis figitur & ſuffoca-
ır, atq; prædominium ſuſcipiunt quæ in
o ſunt particulæ ſalſæ acidæqué, poſtea
dmiſtis denuò novis ſulphureis, ſangui-
i venoſo inhærentibus, ab hepate in per-
ctum fermentum ſeu chymum mutan-
e.

§. 49. Quòd autem Lien ſuccum e-
ſmodi acido-ſalinum conficiat, ab ex-
rientia aliquali modo demonſtrari po-
ſt; quippe ſi Lien bovis, porci alteriuſ-
majuſculi animalis in fruſtra conſciſ-
s in aqua leviter tepida maceretur, &
ſtea hujus aquæ pauxillum paſtæ fari-
ceæ ſubactæ admiſceatur, eam dilatat,
fermentare facit, non aliter ac ſi flos
reviſiæ, aut aliud aliquod panis fer-
entum admiſtum foret: quam opera-
nem adhuc felicius exequitur, ſi ei mi-
mum quid aceti admiſtum fuerit.

§. 50. In Liene ita confectus ſuccus
hic

hic acido-ſalinus in eo nō manet, viq; ſuâi fermentacea ipſi ſoli inſervit, verùm exindè ad cor per ramum ſplenicum, venam portæ & cavam cum ſanguine delatus, novoq; fomite ignis animalis ibi irroratus per Vas breve arterioſum ad ventriculum, partim pro appetitu excitando, partim pro alimentorum aſſumptorum fermentatione deportatur.

§. 51. Sed forſun hîc quis quæret: Spiritus hujuſmodi acido-ſalini in Liene generati, ſanguini tàm venoſo in ramo ſplenico quàm arterioſo in arteria magna, & præcipuè in arteriis cœliacis affuſi, obtunduntur, figuntur & ſuffocantur à ſpiritibus ſulphureis, ob quos etiam ſanguis dulcis eſſe videtur, quomodo ergò illi prædominiū in ſanguine poſſunt habere, adq; etiam inter primam & ſecūdam ventriculi tunicam à ſanguine ſeparari? Reſpondemus. Acido-ſalini ſpiritus in Liene confecti in ſanguine cum ſpiritibus ſulphureis miſcentur quidem atq; hi mediantibus illis craſſas fixaſqu in ſanguine particulas potenter diſſol

vun

unt & pervadunt, atq; ad ſtatum fuſio-
is ſicq; ad fermentandi energiam exal-
ant, verùm non in totum obtunduntur,
guntur, ſuffocantur atq; adeò occultan-
ur, ut planè inefficaces reddantur; vis
orum de efficacia ſua nihil amittit, licèt
piritus ſulphurei in ſanguine copioſi re-
eriantur. Ad ventriculum autem per
as breve arterioſum Lienis poſtquam
nguis eſt delatus, ſpiritus iſti ſulphurei
artim à ſpiritibus animalibus per ner-
os à ſexto pari productos affluentibus,
artim ab acidorum & ſubſalſorum ſpi-
tuum reliquiis inter duas priores ven-
riculi membranas, accedente peculiari
us & Lienis vicini virtute figuntur &
ffocantur atq; prædominium ſuſcipiũt
eo contenti ſpiritus ſalſi ac acidi, qui i-
funduntur, modicè liqueſcunt, atte-
uantur & in actum producuntur.

§. 52. Habet præterea Vas breve Lie-
is & alios uſus, qui partim generales
nt aliiſque arteriis communes: partim
otius abuſus quàm veri uſus.

§. 53. Uſus generalis Vaſis arterioſi
bre-

brevis eſt etiam aliis arteriis communis;
ſanguinem nimirum vitalemq; ſpiritum
è corde propulſum in ventriculum nu-
tritionis gratiâ impellere; qui uſus pri-
marius eſſe poteſt. Miniſtrantes & ſe-
cundarii uſus generales ipſius ſunt 1. San-
guinem ventilare; quod motu præſtat;
2. præſervare ſanguinem à putredine. A
quæ diutius ſtagnantes putreſcunt. 3.
Sanguinem calefacere; ſanguis enim na-
turâ non eſt calidus, ſed caleſcit. 4. Ma-
teriam præbere ſpiritibus vitalibus. 5. U-
tiles & noxios humores expellere per lo-
cum ſenſibili excretioni dicatum.

§. 54. Uſus Vaſis brevis Lienis venoſi
ſi eſt etiam generalis aliiſqué venis ſimu
communis. Eſt quoq; vel primarius ve
ſecundarius. Primarius ejus uſus gene-
ralis eſt 1. Sanguinem ſimul cuſtodire, &
ejus hoſpitium eſſe; extra enim venas
conſtitutus non ſanguis, ſed cruor eſt. 2.
Sanguinem ejus fovere. 3. Sanguinem
Vaſe brevi Lienis arterioſo acceptum a
cor per ramum ſplenicum, venam port
& cavam revehere. Secundarius ejus u

ſi

s eſt 1. Calorem & ſpiritum ſecundum
ippocratem lib. de alim. deferre ventri-
lo. 2. Sanguinis prohibere concentra-
onem. 3. Cordis calorem ſimul con-
mperare 4. Quæ qualitate & quanti-
te Lieni in ſtatu præter naturali mole-
 ſunt excernere. 5. Ventriculum &
ienem ſtabilire. 6. Partium σύμφυσιν
mul juvare. 7. Lienis & ventriculi ſtru-
ram exornare. 8. Ventriculo & Lieni
ſin & fundamentum unà ſubminiſtra-
Et demum 9. συνέχειαν conſenſum-
é ventriculi & Lienis promovere.

§. 55. Ad proprium uſum hujus Vaſis
evis Lienis arterioſi, vel potius abu-
n referri poteſt, quòd eo nonnun-
am abutatur natura ad totum corpus,
certa quædam viſcera, præcipuè verò
enem, per ſanguinis, humorum nigro-
n, craſſorum & fœculentorum, imò
am aquoſorum vomitum liquoriſquê
valis uberrimum proventum, evacu-
lum. Violentum hoc eſt, non adeò ta-
n inconceſſum in ſtatu præternatura-
li,

li, ubi natura onere laceſſita vias etiam irregulares quærit. Sic mulieres vetulæ beneficio menſtruæ purgationis à natura ſpoliatæ, ſolent nonnunquam ſanguinem evomere. Hunc per *καυσίωσιν* arteria magna ſuppeditat cœliacæ, & ce ſplenica arteriis Lienis brevibus, quæ eundem ventriculo communicant Vice lentum hoc eſt, inquam; nec humores etiam alii craſſi, nigri, fœculenti, aquco ex vaſe aliquo à Liene naturaliter ad ventriculum depelluntur, verùm cùm humores iſti in ſanguine cum eo undiq; mi ſti abundent, nec à Liene contineri que ant, ex arteria cœliaca, à qua Lieni ut veterum ac recentiorum Anatomicoru pleriq; adſtruunt, porriguntur ſuæ arteriæ, facilè in ventriculum eructari po ſunt, atq; ſic à Liene non immediatè i ventriculum ejiciuntur, ſed à Liene b neficio ſuæ tincturæ, fermentantur & parantur; ac cùm in illo contineri n queant, in venas unà cum ſanguine pr pelluntur, & ab iis mediante corde in a terias emittuntur; ſed cùm naturalit

& vi cogitationis ad Lienem tendant, at in illo contineri nequeant, ideò natura in arterias illas, quæ vel ad Lienem ducunt, vel quarum origines quàm proximæ ſunt illis, emandat. Quales ſunt primò arteriæ cœliacæ ſurculi ad ventriculum delati; & per hos in ventriculum facilè eructari poterunt. Sic hypochondriaci nonnulli acidum, nonnulli ἄποιον quid vomunt; & in ſcorbuto, uti & in quartana ſalivæ proventus uberrimus eſt.

§. 56. Vas quoque breve Lienis venoſum nonnunquam ſanguine plenum ac turgidum invenitur. Cum ille abundat, præcipuè in Lienoſis, idem evacuatur per vomitum, & Vas ipſum venoſum in amplam diſtenditur magnitudinem. Sic *Riolanus lib. 2. ansropolog. cap.* 17. annotavit ſanguinem in Liene abundantem per ἀνάδοσιν nonnunquam in ventriculum ſpui, & per inteſtina ejici, & in tali affectu Lieni potiſſimum proſpiciendum eſſe. In Lienoſis ab eo vaſe ſæpiſſimè copio-

ſas

ſas & immodicas ſanguinis ſuſque deq
rejectiones emanâſſe *Idem obſervavit.* I
quodam Nobili Senatore, qui rejection
ſanguinis per ſuperiora inferiora à Lien
prodeuntis interiit, deprehendit Vas br
ve minimi digiti magnitudine latum,
in ventriculum adapertum. Apud *Hi*
pocratem qui 5. *Epidem.* juxta curriculu
habitabat, cum noctu ſanguinem vom
iſſet, poſtridiè mortuus eſt. Ad ſplene
vero diverſum multus ipſi prodibat ſa
guis. In hoc ægroto ſanguinem ex Lie
per Vas tàm arterioſum quàm venoſu
breve in ventriculum regurgitare ju
catum fuit. Tale quoquê vidit Exce
Wolfg. Höferus Hercul. Medic. lib. 3. *c.*
3. in Magnate quodã *Auſtriaco*, ſæpiſſi
in animi præſertim affectibus ſangui
evomente, nihilominus robuſto, jam
ne plurium uxorum marito, & filior
parente adhuc ſuperſtite.

§. 57. Et ita non neceſſe eſt, ut, que
admodum affluxus omnis humorum
crementitiorum per arterias celebrat
ita etiam effluxus contingat. Veriſi

eſt, ait *Conringius de generat. ſang. &*
tu nat cap. 38. eos, qui ſecundum na-
ram ſunt, effluxus, apertis venarum o-
iciis fieri, eò quod ſolæ venæ videan-
r ad extrema partium hiare, arteria-
m finibus per anaſtomoſes cum venis
njunctis. Confirmat hanc ſuam ſenten-
m à modo effluendi; non enim efflu-
fit per ſaltum, ſicuti effluit ſanguis ex
eria vulnerata. *Highmorus Disquiſit.*
at. lib. 1. part. 2. cap. 6. evacuationes
guinis in hæmorrhoidibus etiam per
as, mutato, aut ſaltem perturbato
guinis curſu fieri poſſe judicat, & qui-
n à locis vicinis, hepate, Liene, pan-
ate, in magnis naturæ luctibus, medi-
nento irritante. Et quamvis contra
tum ſanguinis fiat naturalem, non ta-
n ideò hæc via ſtatim explodenda: ſæ-
ſq; & alii motus naturæ neceſſitati
unt, ut in vomitu ſanguinis ex Liene
Vas breve arterioſum venoſumq; ad
triculum delati.

. 58. Vas hoc breve tàm arterioſum
m venoſum reſerari cenſemus in ma-

gnis illis ſanguinis vomitionibus, qua‑
rum multi Medici mentionem faciunt
& exempla ſæpius praxis exhibet. Qui e‑
nim vomendo effertur ſanguis, vel ex he‑
pate, vel Liene eructatur. Utrumq; fie‑
ri conſentit *Galenus lib. 5. de loco affect.*
cap.5. Et vomitiones ſanguinis potiſſi‑
mum contingunt, cenſente *Franciſco O‑
vvaldo Grembſio in Arbor. integr. & rui‑
noſ. lib. 2. cap. 1. §. 3.* ſi fermentum felli
malè ſe habeat; vel ſi fermentum Lieni
exorbitet; hînc Practici ſolent remedii
Lieni applicare, ut ipſe experientiâ edo‑
ctus obſervavit. Clariſ. *Guilielmus Ron‑
deletius* apud *Cratonem Conſil.* 133. *pag.
mih.* 338. varias adfert rationes, quare
ſanguis à Liene in ventriculum aſcen‑
dat, ac per vomitum rejiciatur; inter quas
præcipuæ hæ ſunt: quòd Lien habeat
majorem conſenſum cum ventriculo
quàm cum hepate: & quòd ſanguis, qui
ab hepate fluit, frequentius per partem
inferiorem elabatur, quàm per vomitio‑
nem: & quòd contrà qui è ſplene fluit, per
partem ſuperiorem, & vomitionem fre‑

qu

entius quàm per inteſtina purgetur, m venæ à ſplene ad ventriculum ſint eviores,& non minùs latæ. *Jacotius in* *c. lib. 6. ſect. 2. aph.* 1. ſanguinem, qui mitione redditur, tùm ab hepate, tùm iene, tùm ab utero eſſe poſſe ſtatuit, pterea, quòd ex his locis ſanguis *ἀῤῥοπος* in venas, quæ ventriculi mem- nis inſeruntur, plerumq; redundet. *lleſius* ad *citatum exemplum Epidemio-* addit ut ſplenis elevatio ſanguinis ptionem è naribus ſolet facere, ita c ſanguinis fecit emiſſionem per ven- ulum, diſruptâ aliquâ in eo venâ ea- , quæ è Liene prodeunt. Imò non ùm adapertis venis, ſed etiam oſculis riarum reſeratis, vomitus ejuſmodi culoſos concitari veriſimile fit, tàm atopſia ſanguinis arterioſi cum ſan- e venoſo rejecti, quàm ex ſubitanea um jactura, quâ cordis robur diſſolvi- Concedimus quidem, quòd *Gale-* *ib. 5. de loc. affect. cap.* 5. innuat, è je- & Liene per vomitum ſanguinem i poſſe; minimè tamen inficias quis

 ibit,

ibit, quatenus à materia morbifica plu-
rimum irritata natura talem expulſio-
nem peragit, quin etiam per arterias;
corde fiat, plus minùs, arterialis ſangui-
nis, vitæ theſauri rejectio. Verùm exci-
piantur hîc obſervationes illorum, in
quibus robuſtior vitalis facultas arterio-
ſi ſanguinis effuſionem, ἀθρόως factam
præcavet, quos interdum reſtitutos fuiſſe
legimus, ita tamen, ut pleriq; poſtea ca-
chexiam atq; hydropem contraxerint ob
viſcera concoctionibus deſtinata plurri-
mùm debilitata, ſicut apud *Foreſtum lib.*
16. *obſ.* 24. videre licet. Verùm gravior
affectus redditur, ipſumq; periculum au-
getur, ubi cum ſanguinis vomitu febris
jungitur. Sanguinem ſupernè efferri
qualiſcunq; ſit, malum pronunciat *Hip-
pocrates ſect.* 4. *aph.* 25. Nempe ſi cum fe-
bre efferatur, ut ſe explicat *ſect.* 7. *aph.* 3.
quia inflammationem indicat, interpre-
te *Galeno in comm.* & ἐπιγένεσις eſt. Gra-
viſſimus autem planè fit affectus ſummi-
q; periculum portendit, ubi cum ſan-
guin-

inis vomitu dejectiones nigræ, piceæ
nguntur; hinc *Hippocrates in Coacis*:
Ab hemorrhagia nigrorum dejectio ma-
m: ubi addit *Jacotius lib. 4. coac. ſect. 2.*
mm. 1. aph. 5. ejuſmodi dejectionem
eri, cum Lien non probè expurgat he-
r & ſanguinem; undè cœnoſa illa ma-
ria, diu retenta in hepate aut meſente-
o aliquando corrumpitur morâ, & fit
quiſitè atra bilis; aliquando ante ejuſ-
odi corruptionem, à facultate oppreſ-
& irritata, quòd ſuperflua amplius con-
nere nequeat, excernitur. Imò cum
guinis vomitu nigra talis materia
mmiſta, ſummam virium jacturam in-
cat, juxta *Hippocratem*: *vomitus niger,*
lum: quia ſecundum *Duretum lib.*
coac. aph. 25. vomitus & dejectiones
græ ab eadem materia, & ab iiſdem
ntibus oriuntur. Rubrum vomitum
alem etiam judicavit *Hippocrates*,
n teſte *Hollerio ibid. ſect. 3. lib. 3. aph.*
vitio hepatis vel venoſi generis fiat;
i ratione 5. *Epidem.* 37. qui apud *Dro-*
m habitabat, nocte ſanguinem mul-

 tum

tum vomens, ſuffocatus fuit. A quocunque etenim viſcere, ſive à quacunq; parte in ventriculum influat, ſemper cum moleſtia, violentia, magna virium proſtratione ac lipothymia evacuatur; frequenter enim in ipſa vomitione ægri planè deficiunt. Aliàs vomitu ſi rejiciatur ſanguis abſque febre, inflammatione, moleſtia, violentia, magna virium jactura & lipothymiis, per ſe periculo caret, præſertim tumido Liene, ex quo utplurimum per ventriculum vomitione rejicitur. Cujus rei exempla poſtmodum adducemus. Pro Liene Vas breve adeſt, quod adeò tumidum ſanguineq; diſtentum ſæpiùs Excell. *Thomas Bartholinus Cent. Hiſtor. Anat.* 36. obſervavit.

§. 59. Pro noſtri inſtituti cōfirmatione varia ſunt exempla fide digna. *Rhaſ. lib.* 9. *continent. tract.* 2. *cap.* 2. vidi quandam mulierem, expuentem ſanguinem nigrum, & groſſum, in parte coagulatum, & in parte non, ſed horâ ſputi ejus paſſa eſt punctionem & inflammationem in epiglottide vehementem, & cu-

ra-

vit in eadem diſpoſitione mala per plu-
es dies, & non fuit ei nocumentum, ſed
leviata fuit ex ſplenetica ægritudine,
xiſtente in ea, &c.

§. 60. *Realdus Columbus lib.* 15. *de iis
uæ rarò in anatome contingunt*, ita de
ardinali *Cibo* ſcribit: *In eo vena, quæ à
iene ad os ventriculi tendit, inſignis erat
agnitudinis, quæ cum primùm ob anaſto-
oſin vel fracturam reſerata eſt, illico ven-
iculus ſanguine repletus fuit, & non modò
entriculus, ſed inteſtina omnia: licèt, dum
dhuc viveret, in morbo ipſo libras aliquot
ùm per vomitum rejeciſſet, tùm per ſeceſ-
m dejeciſſet. Quam ſectionem dum e-*
, ſubjungit, *ſummâ diligentiâ perage-
m ob ſubjecti dignitatem, & ob morbi ra-
tatem, aderat Excellentiſſimus Antonius
uſa Braſſavolus Ferrarienſis.*

§. 61. *Joh. Valverda lib.* 6. *Anat. cap.*
eandem obſervationem, ubi de vena
ieni cum ventriculo communi agit, re-
rt. *Id Romæ Pontificatus Pauli tertii
acatione in Cardinali Cibo conſpicuum
aſit, qui ſanguinis per vomitum rejecta-*

tione è vivis ſublatus, diſſectus fuerat. Qui enim loci, unde ſanguis profundebatur, cer- tiores redderemur, ventriculum exprime- bamus, ſtatimq; Lien evidenter intumeſce- re, & contrà expreſſo Liene ventriculus in- ſigniter ſanguine turgeſcere conſpiciebatur; per hujuſmodi ſcilicet venam, quæ notat- dignæ amplitudinis erat, & proximè ad ventriculi os aſcendebat.

§. 62. Quidam apud *Foreſtum lib.* 16 *obſ.* 24. *in ſchol,* ſanguinem ex Liene in ventriculum delatum evomuit, grumo- ſum & magis nigrum, qualis à ſplene in ventrem fertur. Scribit *Dodonæus in ob-* ſe multos cognoviſſe ſanguinem vomi- tione ex Liene rejicientes, qui pallente fuêre, & in quibus ſæpenumero in ſini- ſtro hypochondrio tumidus ſplen mani- feſtè ſentiebatur, ſed ante vomitionem nam ex vomitione exonerato jam ſplene ſubſederat tumor, nec deprehendi pote- rat. Pleriq; horum tertiâ aut quartâ vo- mitione, vel etiam frequentiore (multi inter ſingulas menſibus, utplurimum in- ter mediis) perierunt. Refert quoq; i- dem

em *Dodonæus* unum aut alterum ſuo
onſilio poſt unicam vomitionem ſerva-
am, & quidem frequenti abſinthii quo-
uo modo uſu, ut in ſuis *Stirpium hiſto-
is cap. de abſinthio* ſcripſit.

§. 63. Similes ejuſmodi caſus nobis et-
m communicavit cum ſuis eventibus
rego. Horſtius lib. 4. obſ. 5. inter quos pri-
us eſt Viri cujuſdam Senatorii ordinis,
i ante annos aliquot frequenter vomi-
onibus ſanguineis, & unà dejectionibus
gris afflictus, tandem unà cum ſangui-
virium ſubſtantiâ diſſipatâ, periit, cum
pius extra paroxyſmum graviſſimis in-
ni ventris, imprimiſqué dorſi tormini-
s & inflationibus torqueretur, fortè
òd acris atrabilaris materia circa ſenſi-
membranoſas meſenterii partes fige-
tur, eaſq; acrimoniâ ſuâ tamdiu laceſſe-
t, donec expultrice juvante ſecernere-
. Alter eſt cujuſdam Coriarii, qui ſu-
riori anno, talis evacuationis ſympto-
aticæ, per vomitum ſanguineum & de-
ctiones nigras, recidivam patiebatur, à
a taliter qualiter reſtitut⁹, paucos poſt

menſes hydropicus factus, languente tam
dem expultrice, peccante materiâ plurri
mùm cumulatâ, viribus ſuffocatis mori
tur. Tertius eſt Patritii cujuſdam, an
norum ferè quadraginta, qui poſt gravaa
tivum ſiniſtri lateris dolorem diutur
num, tandem in febrim quaſi ſemi ter
tianam, ob materiam in hypochondri
putreſcentem, incidit, quam protinu
vomitus ſanguinis copioſus, & dejectio
nes nigræ lethales ſubſequebantur, ita u
ſub finem Aprilis 1625. vitam cum mor
te commutaret. Quartus eſt Nobilis cu
juſdam Viri, Senatorii ordinis, 56. circi
ter annorum, conſtitutione corpor
macilenti & colore faciei, ſicut etiam
cæteri omnes, quos hoc affectu prehen
ſos novimus, ob jecoris imbecillitatem
pallido, qui Menſe Semptembri Ann
M. DC. XXVII. in difficilem reſpiratio
nem atque hypochondriorum compreſ
ſionem incidit; quam ob cauſam eide
ab Ordinario Domino Medico vinũ la
xativum ordinatur, cujus operatione p
dies aliquot continuatâ, protinus icter

toti

‸otius corporis cum tympanitide ſubſe-
‸uitur. Fruſtra variis adhibitis poſt ſe-
‸timanam unam atqué alteram, gravis at-
‸ué contumax ſingultus ſuccedit, quo
‸emittente, vomitus adeſt ſanguinolen-
‸us, unà cum dejectionibus nigris, inſtar
‸icis & atramenti ſutorii, quibus per tri-
‸uum afflictus, viribus exhauſtus 21.
‸ept. naturæ debitum ſolvit.

§. 64. Huic porrò ſubjicit ſequen-
‸em caſum Viri literatiſſimi, triginta
‸uorum circiter annorum, qui poſtquam
‸nte annos aliquot cachexiâ hydropicâ,
‸d ſcorbutum inclinante in Academia
Wittebergenſi laborâſſet, reſtitutus me-
‸iocriter, tandem 8. Martii currentis
‸nni, cum diu gravitatem ſenſiſſet, in vo-
‸itum ſanguinis incidit, cum dejectioni-
‸us nigris, veſperi ſummis anxietatibus
‸: virium jacturâ ſuperveniente: ſubſe-
‸uentibus diebus vomitiones ejuſmodi
‸um nigris dejectionibus reiteratæ ſunt,
‸um lapſu virium graviſſimo, donec ad-
‸ivantibus enematibus, modicè deter-
‸entibus cum amica adſtrictione, naturæ
ſuc-

ſuccurreretur, ſuperius etiam iis in victu & medicamentis adhibitis, quæ per amicam adſtrictionem virium reſolutionem ulteriorem præcaverent, quibus mediis Dei benedictione natura ſeſe recollegit, & ad priſtinam ſanitatem redire viſa fuit. Sed vitrea talis erat ſanitas; vix enim ſemeſtre complebatur, & ecce! 25. Sept. recidivam patitur, portiones ſanguinis coagulatas primùm, pôſt etiam ſanguinem purum evomens, cum dejectionibus, atramentum dilutum referentibus, quibus exhauſtus, & viribus penitùs reſolutus, 28. Sept. ſupremum vitæ ſpiritum exhalavit. Cum autem 29. Sept. abdomen aperiretur, jecur ſcirrhoſum & lividum, Lien ſatis magnus, ſanguinei coloris, & viſcus ſanguificationis referens, inveniebatur, quod indicio nobis erat, eundem defectum jecoris aliquandiu reſarcire potuiſſe, nimirum ſanguinem, ſed illaudabilem conficiendo. Ventriculus interius coronarias venas rubentes & ſanguine turgentes, eundemquê per διαπήδησιν & ἀναςόμωσιν

effun-

ffundétes exhibebat, ſanguine videlicet
enuiori ſurſum verſus commoto, per
oronariam ſtomachicam, à ſplenico ra-
o ventriculo communicatam. Inteſtina
otiſſimum craſſa cum ileo, ſucco nigri-
nte, atramenti inſtar, oblita conſpicie-
antur, quo deterſo, venæ meſaraicæ ſuc-
m ejuſmodi ſanguine permixtum ef-
ndebant.

§. 65. Sic etiam *lib.* 9. *obſ.* 4. Vir con-
ſtentis ætatis, conſtitutione corporis
elancholicus, adeóq; habitu corporis
ualido ſtrigoſôq; præditus, alvum
bens adſtrictiorem, urinaſq; mingens
lioſas ſaturatè, more febrientium, ru-
ntes, frequenterq; corruptionis pu-
edinalis notas exhibentes, ructibus
ntriculi, ſputatione cruentâ, ſanguino-
ntiâ gingivarum per annos aliquot affi-
ur, interim aliquoties alvi fluxu ſan-
inolento, ſemel etiam febri continuâ,
eeunte tumore in inguine, tandémq; an-
ſuperiori, intumeſcentiâ ventris atq;
dum hydropicâ ſuperveniente pre-
nditur. Quamquam autem conve-
nien-

nientibus, mediis, imprimiſq; curatio-
ne ad ſcorbutum appropriatâ verno tem-
pore decurrentis anni 1627. dicta ſym-
ptomata lenirentur, ita ut per præceden-
tem æſtatem optimè ſibi valere videre-
tur, nihilominꝰ brumali tempore appro-
pinquante, recidivæ ſigna ſeſe oſtenta-
bant, donec ſub finem anni currentis ſu-
bitò vomitus ſanguineus, cum dejectio-
nibus nigris, picis inſtar invaderet, quo
ſymptomate per triduum continuante
viribus pedetentim conſumptis 29. De-
cembr. 1627 naturæ debitum ſolvit. Die
ſubſequenti, certas ob cauſas abdomen
demortui apertum eſt. Mox ventriculus
& inteſtina inflata, nec non nigricantia
ſeſe offerebant, interius atramento qua-
ſi ſutorio oblinita: Renes & pulmones
naturaliter ſeſe habebant: jecur totum
ſcirrhoſum ac tuberoſum interius atq;
exterius erat, nec quidquam vaſorum
vel ſanguinis exhibebat. Lien verò tri-
plo major, quàm ſecundum naturam eſſe
ſolet, optimé ſanus conſpiciebatur, pa-
renchyma jecoris colore ſaturatè rubeo

nec

aec non ſubſtantiâ carnoſâ referens. Meſenterium ſatis glanduloſum ac tuberoſum atq; craſſum occurrebat, vaſis meſaraicis, ob ſanguinis ad partes ventriculi atq; inteſtinorum effuſionem, obliteratis.

§. 66. Cl *Joh. Freitagius* apud *Gregor. Horſtium lib.* 4. *obſ.* 45. duos habet caſus ſatis raros. Primus eſt monſtroſæ herniæ, quæ in viro primario 54. annorũ cõtigit. Alter eſt vomitio ſanguinis continuata, quæ in virgine Illuſtri ex quolibet leviusculo motu provenit, & ultra 16. annos duravit. In hoc caſu multi experientiſſimi Medici oleum & operam perdiderunt, & omnem ſpem tandem in phlebotomiam iteratam partitis venis, ſupernè & infernè collocârunt; quod quidem hactenus feliciter ſucceſſit, ſed poſthac partes naturales debiliores redditæ, & venter intumeſcens frequentes phlebotomias recuſârunt. Corpus fuit plethoricum, rarioris texturæ, cerebrum catarrhoſum, hepar calidiſſimum & bilioſum, menſtrua debitè fluxerunt, quod aliàs

Hippo-

Hippocrates ſect. 5. *aph.* 32. pro ſolutione hujus morbi in ſexu fœmineo habet. Abfuit in hac ægra quoq; febris, quod aph. 37. *ſect.* 7. pro ſigno ſalutari reputat. In hoc caſu cur non ſucceſſit, fecit conſuetudo, altera natura, & copia ſanguinis ſeroſi & biliofi, qui in fractus ſplenis & meſerii cauſavit, indè ad ventriculum regurgitavit, & vomitiones peperit. Nam Illuſtris patiens ſenſibiliter obſervavit ductum, quo ſanguis ex latere ſiniſtro ad ventriculum progrediebatur: & quò diutius ſanguis in ventriculo moratus eſt, eò craſſior, nigrior & magis fœtens redditus eſt. Exterius apparuit conſpicua rubedo, quæ puſtulas ichoroſas monſtravit.

§. 67. Matthæus Curtius apud *Cratonem Conſil.* 124. Dn. *Mauritium Vincentinũ* laborâſſe ſcribit pluribus diſpoſitionibus præter naturam, vomitu nimirum ſanguinis, duritie ſplenis, tumore ventris inferioris, febri & extenuatione corporis, cum colore cutis pallido verſus citrinum. De vomitu ſanguinis primùm

dicit;

icit, illum immediatè veniſſe à ſtoma-
ao. Nam cum vomitu proceſſit & non
iter. Sed quoniam ſanguis ille venit in
agna quantitate, & coagulatus, ideò
atavit, quòd non fuerit propter ruptu-
m venarum in ſtomacho. Quia venæ
omachi ſunt graciles: ſed exiſtimavit,
uòd refunderetur ab hepate aut ſplene;
propter hoc non ejecit ſolùm ſangui-
em per os: ſed etiam per alvum emiſit
nguinem groſſum, nigrum, in copia ſa-
s magna. Deindè obſtructionis ſplenis
entionẽ facit, qam ferè à pueritia ali-
to modo paſſus fuit; ſed proceſſu æta-
, propter caliditatem hepatis, concur-
nte regimine malo in ſex rebus non na-
ralibus, augmentata fuit durities illa
oppilatio ſplenis.

§. 68. Nobilem quendam *Burgundum*
loſæ cardialgiam quandam ſubitò in-
iſſe narrat *Felix Platerus lib. 3. obſ.* a-
ò ut animo deficeret; quam ſequutus
vomitus ſanguinis concreti copioſi &
jectio ejuſdem, ſed picis inſtar nigri,
dè valdè debilitatus, ſed mox ad ſe re-

diit.

diit. Poſt triennium idem illi accidit, ii-
ter diebus æſtivis calidioribus facienti i
nam ſubitò febrili paroxyſmo correptu
in ſyncopen incidit, ſanguinemq́; ſupra
infraq́;, uti prius, excrevit. Altero trien-
nio interjecto, eadem ſanguinis excretio
illum iterum invaſit. Ac poſtremùm eo
anno, quo ad *Platerum* conſilii cauſâ ve-
nit, eundem paroxyſmum eſt paſſus. Pal-
luit admodum, alioquin tunc de nullo a-
lio affectu conqueſtus. Expoſuit autem
illi *Platerus* à venis hepatis Lienis & me-
ſëterii ob illuviem tetri ſanguinis in illi
contentam, reſeratis, hoc accidere, occur-
rendumq́; maturè, periculoſum enim eſ-
ſe, quod aliorum exemplis comprobavit.

§. 69. *Highmorus* ſanguinem fœcu-
lentum in Liene collectum interdum
quoq́; per arterias ſplenicas ad ventricu-
lum penetrare ac vomitu ejici autumat.
Salmuthus cent. 2. *obſ.* 3. ſe vidiſſe quen-
dam ſcribit, qui poſt quamlibet crapulā
itemq́; poſt quemvis vomitum violen-
tum ſanguinem ad duas libras innoxiè e-
vomuerit, itemq́; alium ſpleneticum, cu
per intervalla idem contigerit. §. 7[…]

§. 70. Excell. *Thomas Bartholinus cent. obſ.* 87. ſpleneticum, intimâ ſibi & na-
vâ amicitiâ conjunctum in vomitum
nguinis incurriſſe adeò copioſum me-
orat, ut aliquot menſuras liquidorum,
as pottas vocant, ex Liene dolente
ojecerit. Ex tanta evacuatione collapſis
ribus, & viſceribus malè affectis, intu-
uit Lien, duritiemq́; acquiſitam tactu
odidit. Inflatum mox abdomen uni-
rſum aſcitidem invexit. Quamquam
riis tentatis hydragogis, per alvum, per
inas, per ſudores, inunctionibus, em-
aſtris, ſuffitibus, clyſteribus, ſuppoſito-
s, aliiſq; nihil primò profecerit Vir il-
magnus: tandem tamen ſola ſtuffa ſic-
accenſo ſpiritu vini, & abdomen ſub-
dit & Lien detumuit, redeunte poſt li-
inio ſanitate. Sequenti anno circa i-
m tempus hybernum, colicus dolor in-
nſiſſimus ab eodem humore melan-
olico tàm torſit illum crudeliter, ut
c ſtanti, nec cubanti, nec ambulanti,
c ſedenti ulla eſſet torminum remiſſio.
emiſerunt tamen & hæc clyſteribus &
fomen-

fomentis. Tertio anno eadem fatali tempeſtate rediit vomitus ſanguinis tam largus, ut octo pottas puri ſanguinis & floridi rejecerit, animaq; in labiis, pulſu intermittente, & virib⁹ penitùs proſtratis, hærere videretur. Cordialibus adſtringentibus & diætâ uſus, tandem ſine aliis ſymptomatibus gravioribus convaluit.

§. 71. In ejuſmodi vomitionibus ſanguinis fermentum Lienis & fellis adeo exorbitant, teſte *Franciſco Oſvvaldo Grembſio in Arbor. integr. & ruinoſ. lib. 2. cap. 1. §. 3.* ut archeus tantam per anaſtomoſin venarum quantitatem ſanguinis profundat. Neq; verò hæc remedia ideas in ſpiritu radicatas averruncant, ſed ad producta eunt, undè perfectè non morbus curatur, quin hic idem repetatur atrocior, ut ſequens caſus manifeſtat. Incidit I. U. Doctor in vomitum ſanguinis nigricantis; primò die vomuit libras tres, ſecundo libras duas; detractus eſt ſanguis ex ſalvatella, & præſcriptus clyſter abſtergens; crocus martis cum ſyrupo

myrti

yrtino per os exhibitus, cataplaſma ad ienem, poſt novem horas iterum vouit, remedia fuerunt repetita, quantis ſanguinis excedebat quatuor menſuſ, quies imperata fuit, acidulæ cum vio rubro conceſſæ propter ſitim & viriũ guorem, iterum clyſter injectus, detabatur acidulis, & poſthac nihil amus vomuit, ſed poſt aliquot menſes relivus factus eſt, ut ultra ſeptem menſu ſanguinis vomuerit, ex quo mortuus . Similis caſus *Salisburgi* ſe obtulit, in o eadem quaſi remedia adhibuit cum ctu Cl. *Grembſius*, ſed is ipſe patiens ſt biennium repentinâ morte occut.

§. 72. Domini *Gabrielis ab Hund*, efecti *Grotgavienſis* conjux, 60. & aiot annorum, alioquin arthritica & etudinaria, ita ut jam longo tempore cta fuerit decumbere, ſicuti D. *Chrih. Roeslerus obſ.* 314. *Miſcell. Curioſ. r. Germanic.* Anno 3. ſcribit, capitis ore ingenti cœpit affligi & tuſſi. Ex rovviſo maxima copia ſanguinis grumoſi

moſi & tenacis, ita ut fibræ dentibus vix potuerint avelli, ex ore effluxit, & tandem etiam ex naribus abſq; tuſſi, abſq; vomitu, imò & abſq; ſcreatu. Et hâc ratione extemplo mitigatus eſt dolor capitis, neq; inde aliquid moleſtiæ ſenſit. Sed aderat ſcorbutus, quia maculis & ulceribus ſeſe prodebat. Nihil ferè deglutire potuit, vix liquida; obiit. Hunc ſanguinis fluxum non provenisse è pulmonibus, neq; è capite prorupiſſe putat Dn. *Roeslerus*, verùm Lienem è vena porta per Vas breve in ventriculum hanc ſanguinis copiam detruſiſſe, & levi vomitu evacuâſſe ſuſpicatur. Cùm ſcorbutica fuerit iſta Domina, nullus dubitat, quin ſplenetica ſimul fuerit, & ideò è Liene hæc ſanguinis profuſio ortum habuerit. Ipſe talem caſum vidit in Juvene pellionum opificio operam dante, qui primâ vice evaſit, annuo ſpatio denuò hoc malo adflictus tantam copiam ſanguinis grumoſi evomuit, ut animam cum ſanguine redderet, omnibus quibus antea ſanatus in caſſum adhibitis. Et *obſ.* 350

Domi

ominus *Chriſtophorus Erneſtus à Pri-vitz* die 21. Maji audiens concionem, iũ tàm ſubitaneam paſſus eſt dejecti-em, ita ut in lectum duci opus habue-. Veſperi vomitus & ſedes ſanguinis uti per intervalla, hâc die & nocte ſe-ente crebris lipothymiis affligebatur, . ejusdem pulſus erat celerrimus & guidus, dejectiones deſiére, ſed vomi-nes per intervalla rediêre cum con-ſionibus potius quàm lipothymiis. A poxyſmo loqui potuit, ſed ob languo-n virium cum nihil amplius emovere ſet, ante horam quintam matutinam piravit. Sanguinem ê vena portæ per nem & Vas breve in ventriculum re-gitâſſe putat *Autor.* Cùm verò ſta-ab initio tanta virium dejectio ad-it, exiſtimat & arterias, quibus Lien ndat, ſimul apertas fuiſſe.

.73. Nobilis ac Generoſi Viri N. A ſen conjux, 20. circiter annorum, nina nobilitate ac omnibus virtu-generibus ornatiſſima, prægnans ; intervalla dolores in ſiniſtro hypo-chon-

chondrio ſentiens ſanguinem evomebat atrum; tempore partus (qui ipſi difficil[...] admodum erat) infans in orificio ſeu co[...]re uteri interno hærens nec exitum pr[...] nimia ejus magnitudine & matris debi[...]litate habens, extinguebatur. Cum au[...]tem Nobilis hæc fœmina per tres die[...] partu difficili laboraret, & ſanguini a[...] cæteris humoribus in utero ob infante[...] ori uteri interno adhærentem exitus v[...] eſſet præcluſa, ipſi per vaſa ad ventricu[...]lum regurgitârunt, & iſta multas menſ[...]ras ſanguinis atri & cæterorum humor[...] per vomitum rejecit; quæ vomition[...] continuæ iſtam ita debilem & virib[...] exhauſtam reddiderunt, ut, accedentib[...] multis lipothymiis & convulſionibu[...] tandem mortua ſit. Ego quidem die 11 Decembr. anni 1673. ad illam vocaba[...] ſed nimis ſerò, prôh dolor! paululum [...]nim ante meum acceſſum exſpiravit.

§. 74. Inveniuntur etiam multæ mu[...]eres optimi alioquin habitûs, ſed pleth[...]ricæ, quæ quoties uterum gerunt, tot[...] moleſtiſſimis vomitibus nauſeabun[...]

n[...]

n cibos ſolùm & quicquid aſſumpſe-
nt, ſed ipſum ſanguinem magno cona-
rejiciant. Dubium ſaltem apparet de
guine, unde emanet. Nos dicimus,
òd ab utero diſtento Lien comprima-
r, exprimaturq́; per Vas breve ſanguis
ventriculum. Poteſt etiam in ſangui-
s abundans cruor nec nutritioni fœ-
neceſſarius, cùm per uterum inter-
ſus ſit exitus, ſuperiora petere, ſicuti
os, nares, oculos extremoſq́; artus
nſtruum ſanguinem expurgari ſci-
s. Veriorem rationem ſuo judicio a-
ſcit *Thomas Bartholinus*, Anatomi-
um ille Princeps *cent.* 1. *obſ. anat.* 19.
d in ſummo vomendi conatu venulæ
dam in faucibus rumpantur. Nam
brevioris colli fœminas huic vomi-
ruento obnoxias obſervavit. Et ple-
q; exiguam ſanguinis copiam cerni
t. Novit viros, qui venulis his ab acri
uine ex jugularibus venis à calido
te redeunte eroſis, cruentam ſæpè
am ſine vomitu aut tuſſi exſpuant,
â aut in ventriculo aut pulmonibus
e manifeſtâ ſuſpicione.

§. 75. Poſſe ergò ſanguinem à Lien[e]
profluentem per ventriculum, median[te]
Vaſe brevi vacuari teſtantur ſatis ſupe[r-]
qué exempla jam adducta. Hoc ita e[ſſe]
venabimur etiam ex Lienis tumore, d[o-]
lore & vomitu; ipſéq; ſanguis erit co[n-]
cretus grumoſus ac niger; qui ſi acrim[o-]
niæ fuerit particeps, inter vomendum [e-]
piglottidem pungit, inflammat ac fer[it.]
Non tamen ſemper lethale ſignum pr[æ-]
bet & periculum mortis nobis affert [e-]
juſmodi ſanguinis vomitus ex Liene c[a-]
tum ducens; ſi enim, ut jam memi[ni-]
nimus, rejiciatur ſanguis abſque febre, [in-]
flammatione, moleſtia, violentia, mag[na]
virium jactura, lipothymiis, per ſe pe[ri-]
culo caret, præſertim tumido Liene, [à]
quo utplurimum per ventriculum vo[mi-]
tione rejicitur. Egregiè hoc confirm[at]
Avicenna 10. 3. *tract.* 3. *cap.* 4. non [o-]
mnis ſanguinis ſputum timoroſum e[ſſe]
dicens, cum aliquod ſit cauſa ſanitatis [a-]
poſtematis in ſplene, cum videlicet na[tu-]
râ ſeſe deonerante expellitur.

§. 76. Refert *Langius lib.* 1. *Epiſt.* 1[...]

caſ[...]

ſum cujuſdam Abbatiſſæ, quæ, circa hy-
chondria quotannis dolore citra fe-
em cum corriperetur, ſpontaneo co-
ſo ſanguinis vomitu à morbo libera-
tur. Et pyrobolorum Magiſter ferê
tuagenarius apud *Hollerium in comm.*
per Hipp cap. 48. cum magnis circa
æcordia torminibus divelleretur, re-
ntè noctu ſanguinis pluſquam ſelibrã
pmuit & convaluit. *Sic Archembaut*
d ipſum *Hollerium in comm. cap.* 52.
r alvum vomitum & urinam ex inter-
lis ſanguinem expulit. Nobiliſſimus
dam in *Dania* Vir, ſexagenarius, ut
ert *Thomas Bartholinus cent. 3. obſ. a-*
.36. vomitum cruentum perpetuum
ſus eſt, magnâq; copiâ per ſtatas vices
guinem rejecit à Liene, nullo vitæ aut
tudinis damno, ſed ſalutari evacua-
ne. Supra trigeſimum annum eo com-
do gaviſus eſt, ſanuſq; hoc medio vi-
& ſi ſubſiſteret, vitæ ſuæ & incolu-
ati timuit.

.77. Hoc ergò vacuato ſanguine ſæ-
à diris Lienis morbis levantur ho-

mines, ſicut ægrotanti fœminæ, de qua in §. 59. *hujus ſect.* ſermo fuit, contigiſſ *Rhaſius* aſſeverat, quæ à ſplenetica ægri tudine convaluit. Spleneticos autem c ſueverunt veteres appellare, qui Lien malè affecti erant, ſive tumore diſtende te, obſtructione, ſcirrho, inflammation ve laborarent, ut notat *Ludovicus Mer catus lib. 4. de morb. intern. cap. 4.* Sur enim graviores hujus partis morbi; quo rum cauſas & ſigna laconicè deſcrib *Fernelius lib. 4. patholog. cap. 6.* Propri tamen ſplenetici dicuntur, qui ſcirrh laborant, autore *Galeno comm. in aph. 4 ſect. 6.* ſeu qui diu durum habent Lienem ſeu induratam ſplenis affectionem pat untur, ex *Galeno lib. 9. de compoſit. M dicam ſec. loc. cap. 2.* Spleneticæ ergò a gritudines à ſanguine craſſo, melanch lico, lutoſo & fœculento *Galenicis* d cuntur originem ducere; Lien enir ſcirrhoſis affectionibus facillimè corr pitur, propter nutrimenti, quo utitu ſqeciem; alitur enim ſanguine melan cholico, qui veluti limus purioris exiſti

Galenus decernit *lib.* 13. *meth. med.* ...p. 16. Ex quibus ſumma cum ratione ...tuendum eſt,ex membris naturalibus, ...que etiam ex ipſo Liene, mediante Va... brevi, per vomitum excerni aliquan... ſanguinem. in ægrotantis commo...m. De quo negotio doctas obſerva...nes ſcripſit *Marcell. Donatus lib.* 4. *de* ...*dic. hiſtor. mirabil. cap.* 9. quo loco mi... de ſanguinis fluxu in Lienoſis exempla ...ducit. Confer. *Schenkii obſ. lib.* 3. *pag.* ...b. 329.

§. 78. Non Vas breve ſolùm, ſed alias ...am ventriculi arterias ac venas natura ...erdum reſerat, ſanguinemq; vel quan...te vel qualitate peccantem ex aliis ...tibus præter Lienem vomitu rejicit, ... morbis præſentibus ſe liberat, vel fu...is ſe præmunit. Sic *Zacutus Luſita...* *lib.* 2. *prax. hiſtor. cap* 6. *obſ.* 3. refert, ...d Juvenis bilioſus & ſummè emacia... continuâ mœſtitiâ, rugitibus ſæviſ... ventris torminibus, inappetentiâ ac ...iculâ laborârit. Hîc cum nullis ad...tis remediis reſtitui poſſet, mirabili

ope naturæ ſanatus eſt, reſerantis ventri-
culi arterias, perq; vomitum (præeunte
prius dolore dextri hypochondrii) ſan-
guinem merum certis vicibus, ut in men-
ſe ſemel bis, ter, & multoties quater, qua-
libet vice tres, quinq; vel decem uncias &
interdum libram integram placidè, nul-
loque concurrente ſymptomate alio re-
jicientis.

§. 79. Cl. *Philippus Hoechſtetterus D.*
cad. 2. *obſ. caſ.* 5. ad quendam ægru-
vocatus fuit, qui copioſum ſanguine-
rubrum ſtatim concreſcentem evomu-
cum lipothymia. Huic igitur debili, in-
becillo, lipothymiis proſtrato confo-
tans & roborans adſtringendo præſcri-
pſit. Dejecit verò etiam materiam atra-
picis inſtar. Cum jam vires eſſent rob-
ſtiores, atra craſſaq; dejectio non ceſ-
ret, multas obſtructiones in venis meſe-
terii latitare non malè auguratus eſt.

§. 80. In *libro* 3 *obſervat. Schenc*
mentio fit primò cujuſdam Abbatiſ-
quæ 58. ætatis annum excedens, quota-
nis circa hypochondria dolore citra
bre

m correpta, & tuſſiens, ſpontaneo co-
ſo ſanguinis vomitu à morbo libera-
fuit: deindè Nobilis cujuſdam Matro-
ſanguineæ carnoſæ, quæ jam 20 an-
s, tàm in conjugio, quàm vidua, ali-
oties in anno vomitu ſanguinis copio-
ſimo, ſine omni moleſtia laboravit,
amvis menſes legitimè procederent,
pedito autem vomitu, vel per ſe, vel
dicamentis, malè ſeſe habuit, magnã-
aſſitudinem totius corporis perſenſit.

§. 81. Sæpè etiam in bilioſis tempera-
is ex nimia vel animi vel corporis cõ-
tione arteriæ meſaraicæ p. n. aperi-
ur, & ſanguis copioſus ἄνω καὶ κάτω
citur; quale exemplum habet *Laza-
Riverius cent.* 1. *obſ.* 45.

§. 82. Nonnunquam ſanguis quoque
urſum effunditur ab inteſtinis per vo-
um, quem ſuſpicatur Excell. *Fr. dele
Sylvius prax. Medic. lib.* 1. *cap.* 15. ſi
ſemper, utplurimum ſaltem ex pan-
ate prodire, propter vas aliquod in i-
à ſucco acriore apertum; atq; ipſum
currente tunc ſimul efferveſcentiâ

cum bile vitioſa, ſurſum propelli ad ven-triculum, ut evomatur, dum plerumque pars aliqua deſcendit ad inferiora, ut per alvum excernatur.

§ 83. Illuſtris Dn. *Rudolphus*, Baro de *Thun*, *Tyrolenſis*, apud *Baldaſſar. Ti-mæum* von Güldenklee *lib. 3. caſ. Medi-cinal. 6.* pleniore corporis habitu præ-ditus, in gratiam Baronis *de Herbeſtain* a-liorumq; amicorum vino *Hiſpanico* præ-ter morem largius ſe invitaverat, lectum petens, anxietatem quandam circa præ-cordia ſenſit, paulò poſt ingentem ſan-guinis copiam vomitu rejecit, cum animi deliquio & extremorum frigiditate. Ad-hibitis verò bonis remediis valetudini priſtinæ reſtitutus eſt.

§. 84. *Juditha Boby*, ſexaginaria, ple-thorica, alvi conſtipatæ, habitûs tenuis, ut refert Excell. *Joh. Nic. Binningerus cent.* [illegible] *obſ.* 13. circa noctem mediam Sabbathi di[e] 27. Novembr. an. 1669. aliquid in ventr[i-] culo moleſti ſentiens, intruſo in fauce[s] digito, illud eructare repetitis conatibu[s] violentioribus allaboravit: ſed nonni[hil]

purc[...]

rus putus ſanguis magnâ copiâ evomi-
s. Singulis ferè diebus idem contigit,
nprimis mediâ noćte diei Jovis ſequen-
,quâ non minùs, fortè plus ℔ 10 cruo-
, ſine tuſſi refudit. Animo frequenter
linquentem cum urente febre, ſudori-
is frigidis, ſiti ingenti & motibus con-
lſivis, quibus convellebantur pedes, ap-
rente circa os ſpumâ, vidit. Inſtitutâ
tem venæ ſećtione in brachio dextro,
iſq; idoneis medicamentis adhibitis,
ſtitit cruentus ille vomitus, ſenſim
nvaleſcente ægrâ, adhuc ſuperſtite.

§. 85. Quibuſdam etiam fœminis ſin-
lis menſibus menſes ſubſiſtentes, non
ſe brevi ſolùm, ſed aliis etiam ventri-
li vaſis reſeratis, per vomitum rejećtos
ſſe refert *Hippocrates lib. 6. de morb.
lier.* Undè *Idem ſećt. 5. aph. 32.* tra-
, mulieri ſanguinem evomenti, men-
uis prorumpentibus, ſolutionem fieri.
m atteſtantur *Aretæus lib. 2. cap. 2.
bbi Moyſes part. 24. aphor. Anton.
nivenius cap. 40 de abdit. morb. cauſ.
ſanat. & Braſſavolus comm. ad aphor.*

31.*ſect.5. Hipp.* Sic etiam *Petrus Foreſtu* *lib.28. obſ.3.* Monacham quandem ſeu ſo rorculam apud divam *Urſulam* ſingul menſibus & ſtatis periodis ſanguinem ſeu menſtruas purgationes ſanguineas e vomuiſſe, ſanguine ex talo ſeu ſaphæn detracto, à fœdo hoc malo eam eſſe libe ratam, & ſingulis periodis optimè men ſtruas evacuationes rediiſſe ſcribit.

§.86. *Gregorius Horſtius lib.4. obſ.* recordatur cujuſdam fœminæ, quæ men ſium obſtructione laborans per mult annos, ad ætatem declinantem uſq; vo mitus ſanguineos frequenter patiebatu abſq; inſigni noxa, donec conſilium me dicum expeteret, ubi per vinum medic tum obſtructionibus ſuccurrendo, ne non per modicè adſtringentia ventricu lum roborando, menſes viciſſim provo cavit, nunquam vomitu ſanguinis iter redeunte. Et *lib.5. obſ.3.* Ancilla qua dam, 20. circiter annorum ætatis obſtru ctione menſium ob uteri frigiditate laboravit per annos aliquot, cui ſigul menſibus vomitus ſanguineus per bidu vel triduum accidit. §. 8

§. 87. Talis inordinatus motus non ntùm Juvenibus, ſed ſæpius etiam ſeſcentibus accidit, circa tempus illud, u- alias menſes ſubſiſtere ſolent, ſicut etm *Gregorius Horſtius lib. & obſ. cit.* in atrona 52. annorum obſervavit, quæ ſtquam frequenter hyſtericis ſymptoatibus afficeretur, tandem in pectoris fficultatem, ſcotomiam & animi deliium incidebat; quæ omnia ſubſequen vomitu ſanguinis copioſo ſolvebanr.

§. 88. Et iſte ſanguis menſtruus in fœinis p. n. retentus non raró copioſè votu rejicitur. Memorabile exemplum c de re habet *Zacutus Luſitanus lib.* 1. *ax. admir. obſ.* 13. de Juvencula carno- quæ menſtrui ſanguinis obſtructione oorans intra diem & noctem triginta ras ſanguinis vomitu rejecit, ſectione tem venarum malleoli reſtituta fuit. ccell. *Gothofredus Mœbius Med. Phyſigic. cap.* 10. idem non ſemel obſervat. Item Nobiliſſima quædam fœmina ud *Baldaſſ. Timæum* von Güldenklee *lib.*

lib. 4. *caſ. Medicinal.* 12. ætate quadrage-naria, à retento ultra biennium fluxu menſtruo ſingulis menſibus circa ulti-mam lunæ quadraturam copioſiſſimum ſangunem vomitu rejecit. Initio à Chi-rurgo ſanguinem ſiſtentia & contra vo-mitum cruentum facientia exhibita, à quorum uſu cum peſſimè haberet, opem ejus imploravit.

§. 89. Vomitum ſanguinis menſtrui, ut in *Ephemerid. noſtr. Germanic. Curioſ. Ann.* 1. *obſ.* 95. legimus, paſſa eſt Nobilis quædam fœmina Anno 1669. non pro-cul *Luchovio*. Hæc fuit octo & triginta annorum temperamento corporis ſan-guineo, habitu corporis euſarco. Inci-derat in hunc vomitum ante ſex menſes, cum ipſi rigente brumâ iter facienti mē-ſes fluerent; tunc enim refrigeratis par-tibus inferioribus, in ſuppreſſionem menſium incidit; vomuit autem ordina-riè ad quatuor libras. Auxiliis idoneis uteri obſtructionibus ſolutis, altero poſt menſe, ceſſante ſanguinis vomitu, natu-rales menſes requiſiverunt vias. Sic etiam

puellæ

uellæ cujuſdam, quæ poſt ſuppreſſos enſes purum ſanguinem frequenter & undanter evomuerit, meminit *Joh. Ni-l Binningerus cent.* 1. *obſ.* 55.

§. 90. *Philip. Hœchſtetterus Decad. ſ. Medicinal.* 2. *caſ.* 6. deſcribit vomim ſanguinis copioſum & grumoſum bos hepatis referentem, periculoſum, d innoxium. Probatæ nimirum vitæ rgo texturæ raræ, corpore gracilis, fa- pallida, ante & poſt tempus menſtrui xûs primùm morbis multis obnoxia, ſpnœâ, pallore, ventriculi imbecillita- laborans, remorata his temporibus nſtrua habuit; undè in profeſto Divi *tri* & *Pauli* anno 1621. evomuit ma- iam atram, ſanguineam, copioſam; à ſmate adplicato dejecit ſimilia; vires tillârunt proſtratæ.

§. 91 Sicuti verò præ copia ſanguis nnunquam emanare ſolet per os: ſic quamlibet etiam aliam corporis re- nem facilè expellitur. Cum enim ar- iæ & venæ ſanguine turgent, ipſum ura onerata expellere ſatagit, & maxi-

mè,

mè, ſi homo lauto utatur victu ex quo ni- mia ſuccreſcit ſanguinis copia. Sic *Volu- ſius* ille apud *Plinium lib.* 11. *cap.* 38. *hi- ſtor. nat* vixit 94. annis, qui ſingulis an- nis ingentem ſanguinis copiam evomuit. Vidit etiam ſæpius *Hieronymus Reuſne- rus in ſchol. ad cap.* 22. *Jodoci Willichii de probatione urinæ* Juvenes plethoricos, ne- que ulli manifeſto morbo obnoxios, qui- bus nec *Falerna* vina, nec lautus cibus de- ſunt, reſeratis vaſis emingere cruentam urinam, qui ſolâ phlebothomiâ ſanan- tur; adeóq; ſagax eſt natura in deoneran- do corpore, ut interdum per uberum pa- pillas ſanguinem ipſum expellat, ut *A- matus Luſitanus cent.* 2. *obſ.* 21. & *Mar- cellus Donatus lib.* 1. *hiſtor. Medic. mira- bil. cap.* 2. obſervârunt.

§. 92. Narrat *Antonius Benivenius lib.* 2. *de abdit. morb. cauſ & ſanat. cap.* 4. ſe cognoviſſe hominem, qui ſinguli mensibus ſanguinis profluvium per in- ſenſilem porum infra hepar, qui omnium viſus aciem effugiebat, paſſus eſt, cura- tum tamen fuiſſe refert, apertâ dext

bra

rachii baſilicâ. *Fallopius lib. de Vulne-
rib. cap.* 73. ſe vidiſſe ſcribit hominem,
qui ſingulis annis Menſe Máji, per hepa-
tis regionem, integrâ exiſtente cute, cir-
citer libram unam ſanguinis effudit.

§. 93. *Zacutus Luſitanus lib.* 2. *Me-
dicor. Princip. Hiſtor.* 10. *obſ.* 2. novit vi-
rum robuſtum & quadratum, circiter
viginta annos natum, qui vere adven-
tante, cum ſanguinis molæ athletæ in-
ſtar, eſſet onuſtus, & rubidis tumenti-
busque oculis, vividâ facie, turgentibus
ſanguine venis vix incedere poſſet, vehe-
mentiſſimoq; per corporis ambitum pru-
ritu quateretur immaniter, & interanea
uri ſibi viderentur, antequam ad phle-
botomiæ antidotum, medentiũ conſilio
accederet, naturæ beneficio ac ope, à tan-
to malo evaſit immunis. Hæc enim ſan-
guinis ſaburram placidê, quindecim &
interdum viginti dierum ſpatio evacua-
vit, per minimum dextræ manus digi-
tum, è cujus extremitate inter carnem &
unguem rivuli ſanguinei ubertim ema-
narunt: quâ depoſitâ ſarcinâ, levatum
eſt

eſt corpus, & ſolita munia deinceps obiit: quòd ſi fortè minuta fuerit hæc evacuatio, ejus defectum ſalvatellæ ſectio ejuſdem lateris, ad naturæ imitationem celebrata, ſupplevit, eaq; ſummo fuit ex uſu. Novit alium, qui ſimilibus ſymptomatis vexatus, ardente Sirio, excitato ſanguinis fluxu, octiduo ad trium librarum quantitatem, ex inferioris labii radice ab his malis ſolùm factus eſt immunis; & deinceps typicè hanc paſſus eſt evacuationem, cum commodo magno; nam poſt eam vixit hilariter, alacriter edit, euſarcus fuit, robuſtus & obeſus, neq; ulli morbo obnoxius.

§. 94. Quid plura? Nonne per oculos interdum ſanguinem natura effundit? quas lachrymas erumpentes obſervârunt *Dodonæus cap.* 15. *obſ. Medicina.* *Zacutus Luſitanus lib.* 1, *prax. admirand. obſ.* 54. Nonne ſanguinem per gingivas, pedes in plethoricis, & in mulieribus ſuppreſſione menſium contumaci laborantibus ſanguinem p. n. retentum per mammarum papillas, nares, oculo

umbi-

mbilicum, digitos manuum, pedum, ta-
m pedis, crura & alia loca natura effun-
t? quales ſanguinis excretiones anno-
runt *Zacutus Luſitanus l. c.* & *lib.* 1.
ax admirand. obſ. 92. *Cordæus de morb.*
ulier. pag. 272. *Petrus Foreſtus lib.* 28.
ſ. 3. *Mercatus lib.* 1. *Meth. med. cap.* 7.
regorius Horſtius lib. 5. *obſ.* 3. *Joh. Nic.*
inningerus cent. 5. *obſ* 58. *Alard. Herm.*
ummius in Ephemerid. noſtr. Germanic.
urioſ. Ann. 1. *obſ.* 96. & alii. Nonne ſu-
or ſanguineus aliquando eſt animad-
rſus, per univerſum corporis habitum
perfluum ſanguinem detrudente natu-
, de quo *Ariſtoteles lib.* 3. *de partib. a-*
mal. cap. 5. & *lib.* 3. *hiſtor. animal. cap.*
. *Rondeletius lib. de curand. morb. cap.*
. *Mercurialis lib.* 4. *variar. lect. cap.*
. *Marcellus Donatus lib.* 1. *hiſtor. Me-*
c. mirabil. cap. 2. *Joh. Baptiſta Sylva-*
us controverſ. 5. *Caſparus à Reies Elyſ.*
mp. Quæſt 86. *Johan. Nic. Binninge-*
s cent. 4. *obſ.* 52. *Franciſcus Deckerus*
erc. practic. circa meth. medend. cap.
pag. 590. 591. *Cruſius in Tract. de ſu-*
dore

dore Chriſti ſanguineo & alii doctiſſimè ſcripſerunt. Cum enim ſanguis tenuis eſt, aquoſus, cutis rara, laxa, pori aperti, corpus fluxile, & facultas expultrix validius quàm par ſit, expellit, retentrixq́, debiliter continet, facilè expulſus ad cutem, ſudorem movet ad rubedinem vergentem, de quo meminit *Alzahar lib. pract. ſect. 2. tr. 31. cap. 19.* Aliquando natura in hominibus robuſtis peccantem ſanguinem per varias partes emittere ſatagit in animantis commodum, per alvum, urinam, uterum, mammillas, hæmorrhoides: ſi ergo natura per has regiones eum excernit, cur non per cutem, quæ eſt totius corporis emunctorium?

§. 95. Per ventriculum quoq́ue primum, & poſtea per os eliminantur non nunquam humores craſſi fœculenti, tartarei & nigri. Et illam expurgationem per os exiſtimârunt veteres per Vas breve, quod in ſiniſtram ventriculi partem (uti *Bauhinus* obſervavit) inſeritur, u[illegible] ſuccum craſſum & melancholicum, qu[illegible] in Lienis nutrimentum mutari non po-

tuit

t, in ventriculi fundum, aliquando in
us os eructet, qui torpeſcentem appeti-
m ſuâ aciditate excitare poſſit. Verùm
im verò in ſtatu naturali hoc fieri mi-
mè, in præternaturali autem facillimè
ncedimus; ubi natura ſcilicet onere
eſſita vias etiam irregulares quærit.
Petrus Foreſtus lib. 18. *obſ.* 17. melan-
olicum quendam, qui circa Lienem
inde doluit, per certa quædam inter-
lla humorem melancholicum ſæpè et-
h atrum evomuiſſe ſcribit.
§. 96. *Zacutus Luſitanus lib.* 1. *prax.*
mirand. obſ. 14. cognovit quendam in
nſiſtentiæ ætate conſtitutum, qui ſin-
is menſibꝰ duobꝰ ferè diebꝰ, cum anxi-
idine & moleſtia multa, 14. & aliquan-
15. libras per vomitum excrevit hu-
ris nigerrimi & pici liquidæ ſimilli-
(atramentum ſcriptorium diceres)
c ab aliis perſuaſus, ad compeſcendum
nitum, adſtringentibus uſus eſt, ſed
erveniente cephalalgiâ dirâ, ab eis re-
ſit. Cumq; nativâ ſorte eſſet melan-
olicus, ab omnibus morbis tutus hujus

eva-

evacuationis beneficio, uſq; ad 80. annum vitam produxit. Et *obſ.* 15. quidam naturâ melancholicus tribus quibuſque menſibus uno die nigerrimi ac atrabilarii humoris copiam vomitu rejecit, ſuccedente intenſiſſimâ febre: is chalybis præparati uſu liberatus eſt, hæmorrhoidibus à natura benè operante apertis. Instar atramenti ſcriptorii nigram materiam admodum copioſam Vir quidam apud *Platerum lib.* 3. *obſ.* evomuit, idq; repetitis vicibus, ſummè interim debil proſtatiſq; viribus. Cl. *Gothofredus Mobius Inſtitut. Med. lib.* 2. *part.* 2. *cap.* 5. & *lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 6. nigricantes humores ad ventriculum regurgitantes ac vomitu copioſè rejectos in ſpleneticis & hypochondriacis obſervavit. Et nos talem nigricantis materiæ vomitum copioſum in puella ſplenetica etiam obſervavimus.

§. 97. Lapidarius quidam, homo brevis ſtaturæ, annorum 30, aſthmate grav vexatus, cum gravativo aſt obſcuro pectoris dolore, præfertim circa ambitum ſepti, cumq; tuſſi ob phlegmatum viſcidi-

tatem

tem ac lentorem difficillimâ conſilio
cell. *Schraderi*, ut ipſe *decad.* 4. *obſ. a-*
rt. 3. refert, ſumpſit varia bechica inci-
ntia & attenuantia, ſubindè leniter
rgantia ad hypochondriorum ſabur-
n (à qua ex parte hæc ſpirandi difficul-
dependebat) paulatim extergendam,
ob mali contumaciam & altas radices
um levatus eſt. Poſtquam autem per
quod tempus memoratis remediis,
ſos humores diſſolventibus, uſus fuiſ-
, cœpit aliquot diebus multum nau-
re, tandem vomere, & quidem mate-
n nigram (atramentum dixiſſes) me-
cris conſiſtentiæ, inſtar pultis liqui-
ris, eâ copiâ, ut matulam ſat capacem
a dimidium impleret; vix quicquam
en, præter exſpectationem ſuam an-
pectori profuit hæc facilis & larga ex-
io; quam proindè meritò pro ſym-
natica habuit Celeberrimus *Schra-*
rus ægroque ſelectiſſimorum bechico-
uſum denuò commendavit. Sed
paucos dies, recurrente graviore pa-
ſmo aſthmatico ſuffocatus interiit.

§. 98.

§. 98. Cl. D. *Henricus Rufus* apud *La-zarum Riverium in obſ. communicat.* laboráſſe refert nephritide per quadrien-nium, tandem illâ ceſſante, vomitu cre-bro & laborioſo cum angore & cardial-gia. Materiam, quæ tàm abundè etiam jejuno ventriculo rejectabatur, cum con-ſideraret, invenit eam tenacem, craſſam, in qua, dum bacillo agitabatur, mult-calculos cineritios & ſubflavos; qual-per urinas primò excreverat, invenit, nec ſemel tantùm ſed quoties vomeret, ma-gno conatu & labore. Anno 1645. do-lores illi mitiores ſenſim facti, ren paru-doluit, ſed magis Lien & ventricul-imprimis parte ſiniſtrâ. Ex indè colle-mineram calculorum primò & ultimò Liene & ejus vaſis délituiſſe, & per V-breve (quod ex uſu acidularum, dein-& per vomitum patentius factum era-in ventriculum cum humoris atrabila-copia ſui portionem, quæ primò ad r-nes tantummodo propellebatur, ama-dâſſe.

§. 99. Similem ferè hiſtoriam eti-

rec-

cenſet *Joh. Nic. Binningerus cent.* 1. *obſ.* . Nob *Lud. Fed. Thom. à Neubourg,* norum forte aliquot ſupra 20. *Montgardum* appulſus, patris Cl. *Binningeri* ſpitio menſes aliquot uſus eſt valetuarius. In hoc notabantur faciei pallor obſcurus, multa fixaq; diu cogitatio, um ſuſpicio & commentatio malom, ſolitudo, mœſtitia, animi deſpera, turbulentus ſomnus, inſomnia terri, timor: omnia affectionis hypochonacæ teſtimonia, â melancholia, p. n. ca Lienem cumulata, & deteriorem ſtantiæ conditionem ſubeunte; quæ ſe incertis periodis jam dederat alibi ucias. Die 20. Septembr. & 9. Nobr. 1654. magis ſolito invaluerunt ptomata, ideoq; præparatus humor aliquoties ſubductus eſt. Succeſſit triculi imbecillitas, & aſſumptorum inalteratorum vomitus; tandem vee & à cœna modò dictæ diei, ſucci niimi & copioſiſſimi per bihorium inum à Liene per Vas breve in ventrim effuſi, eructatio vehementiſſima,

quâ

quâ durante, adſtante & opitulante fili
Binningero Medico gaudebat. Indè re
boratis partibus, longè meliori ſanita
potitus eſt.

§. 100. Eſt ergô dejectio nigra no
ſemper formidoloſa, ut & ſanguinis v
mitus, docente *Petro Salio Diverſo de a
fect. particul. cap.* 15. cujus verba ha
ſunt: *Non debet Medicus quæ adſpect
& fama graviora videntur, cùm tamen p
riculo vacent, formidare; cujuſmodi ſ
pius evenit ex dejectionibus nigris, quib
adparentibus ægri adſtantesq́ pariter à c
lore illo terrentur, & id magis ob aphor. 2
ſect. 4. Nam, inquit, ubi iſtæ excretiones
morbis acutis non contingunt, materia
educta non ſit bilis atra, ſed verè hum
melancholicus, qui eſt ſanguinis fex, qua
docunq́ veniunt, omni carent diſcrimi
ad bonumq́ terminantur, exonerata p
hanc à gravi materia natura ipſa.*

§. 101. Tandem in Liene, ob frigida
ejus intemperiem læſamq́; tincturæ a
do-ſalinæ in eo generationem, ſuperfl
humores aquoſi generantur & colligu
ti

r, qui exeo ſub forma partim aquoſo-
m humorum, partim etiam ſalivalis li-
coris uberrimi, mediante Vaſe brevi,
in ventriculum primùm, & poſtea per
eliminantur. Hinc in tali ſtatu præter-
nurali rectè *Hippocrates lib. de natur.*
m. text. 5 *lib.* 4. *de morb. text.* 1. 2. 3.
1. *de morb. mulier. text.* 87. Lienem
æ ſcaturiginem vocavit. Et ſic quoq;
ochondriaci nonnulli acidũ, nonnulli
ιον quid vomunt; & in ſcorbuto ſa-
proventus uberrimus eſt, uti & in
rtana, adeò ut ſalivationem in nume-
gnorum ejus poſuerit *Galenus*. Hínc
n melancholici ſputatores & ſaliva-
s inſignes eſſe ſolent. Et *Aëtius te-*
1. *ſerm.* 1. *cap.* 9. in quartana vomi-
ræcipit. Prodeſſe autem vomitus in
is quoq; affectibus poteſt, ait Excell.
ingius cap. 22. *de ſang. generat.* &
nat. non tàm quòd quidquam ex hoc
re proliciat, quàm quòd ventriculus
cina quædam loca vomitu expur-
ur, quæ Liene laborante ſimul & i-

K pſa

pſa reſtagnante quâdam illuvie corripi-
untur, undè viciſſim ipſi quoq; Lienis af-
fectus aggravantur & increſcunt. Ita ſa-
nè & multam illam ſalivam Lienoſi pa-
tiuntur, nonniſi quando multum in ven-
triculo gignitur ſuperfluæ humiditatis, ſ
Lienq; ipſe ſit juſto frigidior. Id quod
jam olim docere voluit *Ariſtoteles* illis
verbis: ἂν δέ τι περίττωμα πλεῖον ᾖ, ἢ ὀ-
λιγόθερμος ὁ σπλὴν, νοσακερὴ γίνεται
(ἡ κοιλία ſcilicet) πλήρης τροφῆς. A-
bundat autem ſuperfluum illud & ad co-
ctionem cibi non neceſſarium humidum
in ventriculo, partim errore externo, par-
tim frigiditate ventriculi: id quod cùm
Lien frigidior non poſſit corrigere, au-
getur malum, ac ventriculus diffluit qua-
ſi abundante humore. Ea certe eſt, ſi non
una ſaltem potiſſima cauſa ſalivationis
illius, quâ Lienoſi afficiuntur, neq; affe-
ctui illi aliter poteſt occurri, quàm Lienis
aut ventriculi frigiditate emendatâ, &
correcto errore externo.

§. 102. Sententiam noſtram magis

con

onfirmat *Hippocrates in Epidem.* qui
lbos fieri dicit melancholicos ob a-
am translatam ad ventriculum, & indê
opter communem tunicam ad os &
guam; Confirmat hoc pariter exem-
Cl. *Hoffmannus lib. de Uſu Lienis, cap.*
. Ipſe amicum habuit ex intimis, ejuſ-
m cum ipſo profeſſionis & artis, qui to-
habitu omnibuſq́; ſignis verè melan-
olicus fuit. Is præſertim, cum loquu-
eſt, tam abundavit ſalivâ, ut creberri-
coactus ſit interrumpere ſermonem
xſpuere. Quod niſi fecerit (faſſus eſt
adeò illi læſa fuit concoctio ventri-
, ut, niſi voluerit ægrotare, pudoris ra-
em habere non potuerit. Nos etiam
modi copioſam ſalivationem ſupe-
i anno in tribus diſtinctis perſonis,
febri ſcorbuticâ malignâ labora-
t, & febris jam in declinatione erat;
atrona nimirum primaria *Bremenſi,*
emina quadam *Haſſo-Schaumburgi-*
in quodam Licentiato juris obſer-
nus. Nuper etiam Nobilis quædam
ona *Rinthelenſis* ſplenetica & hyſte-

rica uno die quatuor altero verò tres menſuras humoris puri aquoſi primùm per ventriculum & poſtea per os rejiciebat.

§. 103. Salivalis hæc materia partim ex ventriculo adſcendit, & à tonſillis excipitur, partim verò ex arteriis in ductus ſalivales, qui ad radicem linguæ conſpicui ſunt etiam deponitur, ſi copioſa hæc ſit. Sic Cl. *Joh. Theod. Schenckius*, ut de ſe ipſo *Exerc. Anat. 6. lib. 1. ſect. 2. cap.* 24. ſcribit, gravi ſalivatione, poſt peractum prandium & cœnam detentus fuit. Hæc duravit ad duas propemodum horas, poſtea ſudores ſucceſſerunt multi, & alvi fluor, crebrâ vice noctu interdiúq; ad ſeptimanas tres uſq; affligentes. Atqui præſertim arteriæ fluxum hunc ſalivæ ſuppeditant. Cùm enim liquor iſte neceſſariò mediantibus vel venis vel arteriis per palatum & fortè gingivas in os immittatur, atq; per circulationis regulas conſtet, ſanguinem (& ſi quis alius liquor) per venas à circumferentia ad centrum, id eſt, à corporis extremitate ad cor

ferri

ferri ; & contrà, quicquid diſtribuendum vel expellendum ſit, per ſolas arterias diſtribui & expelli ; neceſſariò ſequitur, dictum liquorem ſalivalem non venis, ſed arteriis mediantibus, in os immitti.

§. 104. Non verò ſemper aut acida, aut ſalſa aut inſipida ſalivatio hæc animadvertitur. *Helmontius* excrementum hoc fatuum per ſe cenſet inquinamenta ſuſcipere eorum quæ comitatur. Alterari autem melancholicum humorem & deſciſcere à ſuo genio facilè poſſe, cuivis notum eſt. Et ſi craſſum illud ſit excrementum, facilè in tenue mutari poteſt. Tota ſiquidem maſſa ſanguinea ſereſcere apta nata eſt. Sanguis extravaſatus aërique expoſitus, licèt craſiſſimus ſit, in ſerum tamen reſolvitur, uti nobiſcum Excell. *Thomas Bartholinus in Tractatu de Vaſis lymphaticis* & Acutiſſimus *Bernhardus Swalve in Diſquiſit. Therapeutic.* teſtantur.

DIGRESSIONIS PHYSICO-ANATOMICÆ DE

VASE BREVI LIENIS

SECTIO III.

Tinctura acido-ſalinæ nobilis in Liene generatæ ac benè diſpoſitæ virtutes egregias in variis corporis humani actionibus perficiendis pertractat.

§. 1.

TAnta eſt hujus tincturæ acido-ſalinæ in & à Liene productæ nobilitas & præſtantia, ut Medicorum ac Anatomicorum nemo ejus uſum egregium ſatis deſcribere queat.

§. 2. Tincturam hanc (quam etiam ſuccum acido-ſalinum fermentativum dicimus) non ineptè Lapidi illi Philoſophorum univerſali, qui ex ipſius auri eſſentia factus eſt, comparamus. Quemadmodum enim ille Lapis univerſaliter tingit, cuncta metalla in aurum commutat, ac planè infinita alia efficere poteſt:

It.

ta quoq; hæc tinctura in corpore huma-
o eo imbuit colore, quo illud ipſum fo-
etur ac integrum conſervatur. Cujus
ræſentiâ omnia in corpore vegetiora
iunt ſpirituq; copioſore perfunduntur;
& cujus abſentiâ flacceſcunt omnia, &
andem torpent atq; concidunt.

§. 3. Hujus ergò tincturæ ope ac bene-
icio appetitus in ventriculo excitatur at-
que corroboratur, alimenta aſſumpta in
entriculo fermentantur, & in chylum
onvertuntur, chylus à fœcibus alvinis in
nteſtino duodeno ſecernitur, idemque
n ſacco lacteo denuò elaboratur, ſuc-
us pancreaticus producitur, fermentum
epaticum generatur, liquor peculiaris
n glãdulis renalibus præparatur, ſangui-
icatio, nutritio, ſpirituum vitalium, ani-
nalium & genitalium generatio, lactifi-
atio & ſeminificatio fiunt, fluxus men-
ruus provocatur, ſerum à ſanguine in
enibus ſequeſtratur, lympha è ſanguine
roſo ſeparatur, liquor ſalivalis à ſangui-
e arterioſo in parotidibus & variis fau-
ium oriſq; glandulis ac carnibus glan-

 dulo-

dulofis ſecernitur, & ad ductus ſalivale[illegible] defertur, ac deniq; ſanguis ab omnibu[illegible] ſuccis craſſis tartareis & ſalinis liberatu[illegible]

§. 4 Appetitum *primò* excitat ac co[illegible] roborat hæc tinctura acido-ſalina in Li[illegible] ne generata, ac mediante corde per arte[illegible] rias unà cum ſanguine nutritio ad ve[illegible] triculum delata; naturâ enim ſuâ acid[illegible] ſalinâ ipſum, incidendo in partem ve[illegible] triculi ſummè ſenſibilem, pungend[illegible] mordendo & vellicando eam, ſicq; m[illegible] tum excitando, procurat. An verò hæ[illegible] vera appetitûs cauſa ſit, poſſunt nobis [illegible] tes moveri; ut autem eæ removeantu[illegible] noſtraq; ſententia poſtea magis corrob[illegible] retur ac confirmetur, appetitûs natura[illegible] ejuſq; cauſas paulò accuratius penſita[illegible] bimus.

§. 5. Definitur à *Galenicis* & aliis ap[illegible] petitus, quòd ſit cibi potuſq; deſideriu[illegible] in fame & ſiti perceptum, in orificio ver[illegible] triculi ſuperiori à ſuctione venarum o[illegible] tum. Et hînc fames definitur, quòd ſ[illegible] calidi & ſicci appetitio; & ſitis quòd fri[illegible] gidi & humidi.

§. 6[illegible]

§.6. Genus hîc eſt deſiderium cibi &
otus, quodquidem cum moleſtia qua-
am perceptibili fieri ſolet. Et in hoc
iffert hic appetitus animalis à naturali,
uo nimirum quælibet corporis pars ali-
ientum ſibi neceſſarium concupiſcit,
d ſine ſenſu & moleſtia. Contingit hoc
eſiderium cum dicta moleſtia in fame,
uæ eſt calidi & ſicci appetitio; & ſiti,
uæ eſt frigidi & humidi. Dicitur ani-
alis, quia moleſtia ſenſûs tactûs, affectâ
cultate animali, percipitur.

§. 7. Appetitum cibi potuſq; deſide-
um eſſe, ipſo ſenſu manifeſtum eſt. Sub-
ctum eſt ventriculus, maximoperè ta-
en, ut alii volunt, orificium ejus ſini-
rum, ſive ſuperius, quod nervis à ſexto
ri ita involvitur, ac ſi ex ſolis nervis eſ-
t compoſitum: undè adeò ſenſile vide-
r, ut nonnulli vehementi inediæ ſtimu-
mortem ſibi conſciverint. Tractio-
m alimenti cenſuit *Laurentius in Con-*
verſ. Anat. ceſſare in orificio ventri-
li ſuperiori: ergò & ibidem ſedem ap-
tentiæ eſſe; id quod etiam ex deprava-

ta appetentia in bulimo probare conatu eſt. Verum enim verò tractionem & ſu ctionem nullam in orificio ventriculi ſu periori fieri, inferius demonſtrabimus. *Helmontius* hoc appetitûs domicilium dextro orificio, ſive pyloro aſſignare vo luit. Sic enim *lib. de pyloro rectore pag.* 232. ait: *Pylorus rector clauſuræ digeſtio nis & appetitûs in ſtomacho.* Sed hoc ſin omni ratione dicitur, ideoq; à ſanior bus pro figmento habetur. Hic unicu ſupereſt ſcrupulus: quomodo appetend facultas, cûm ad ſentientem referatur, i ventriculo & inteſtinis ſuperioribus ſe dem habere poſſit? Certum enim eſt a nimalium omnium facultatum ſedem e ſe in cerebro. Reſpondetur appetend facultatem eſſe in cerebro, ſed efficien tiam, & actionem in ventriculo & inte ſtinis ſuperioribus. Sic videndi facult in cerebro eſt, ſed viſio in oculo perfic tur. Sic etiam motrix facultas in cerebr eſt, muſculus autem voluntarii mot immediatum eſt organon.

§. 8. Cauſam appetitûs proximam ſt

tu

uit *Galenus lib. 1. de ſympt. cauſ. cap. 7.* ſuctionem eſſe venarum ventriculi inanitarum, ex alimenti in corporis peripheria defectu provenientem, ubi ſcilicet partes reſtitutionem poſcunt ex venis, & venæ ex hepate, heparq; ex ventriculo. Verùm falſum & erroneum hoc eſſe, quamplurimæ evincunt rationes. *Primùm* enim non datur talis tractio, nec talis à partibus inanitis ab hepate per venas fieri poteſt, propter valvularum impedimenta; & circulatio etiam ſanguinis iſtam ſuctionem prorſus tollit. Venæ enim non deplentur in extremitatibus: cùm arteriæ ſolùm ſanguinem ad partes cùm interiores, tùm exteriores pro nutrimento deducant. Et licèt particula ſanguinis arterioſi conſumatur, facili tamen negotio iſta poteſt reſtaurari ſanguinis è corde & vena cava affluxu: nec op⁹, ut ob levem defectū venæ ſtatim ventriculi opem implorent, imprimis in obeſis & plethoricis corporibus. *Secundo*, venæ nunquam ſunt vacuæ, ſed ſanguine ſemper plenæ, quem ex arteriis accipiunt.

cipiunt. *Tertiò*, nulla poteſt dari ratio
quare tabidi, hectici, quiq; lento mo
bo conſumuntur, perpetuâ fame nco
premantur, cùm vaſa ob diuturnam in
diam exiguum ſanguinē teneant. *Quar-*
tò, in plethoricis, in quibus ſanguis v
ad vaſa, vel ad vires abundat, adeóq
quorum venæ ſanguine turgent, nul
poteſt eſſe fames: cùm ſufficiens alime
ti copia in vaſis contineatur, undè part
ſufficienter ali poſſint. Vel in plethor
quâ vaſa alias plus juſto ſunt repleta, a
petitus per multos dies ferias inſtitue
debeat; quod tamen in hominibus b
nè conſtitutis fieri non videmus; licêt
nim vaſa in iis ſatis ſint repleta, æquale
tamen appetitum ſingulis diebus perſe
tiſcunt. *Quintò*, in larga ſanguinis ev
cuatione venæ ſatis deplentur, appetit
tamen non fit major. Si enim evacuat
ſanguinis in peripheria corporis abſur
pti cauſa ſit appetitûs remota, quare ide
ſanguis profuſus venæ ſectione appe
tum non excitat? Imò quò largior ſa
guis venæ ſectione effunderetur, eò m
j

lor appetitus debebat ſuccreſcere; quem tamen potius exindè proſterni conſpicimus. Simili ratione in hæmorrhagia narium, nimio menſium vel hæmorrhoidum fluxu aliiſqué ſanguinis evacuationibus fames oriri debebat, ſi ejuſdem cauſa defectus alimenti eſſet. *Sextò*, non venæ ſanguiferæ ſed lacteæ peculiares chylum ex inteſtinis trahere dicuntur. *Septimò*, nullatenus evacuationem venarum in corporis peripheria adeóque penuriam alimenti cauſam appetitûs eſſe, ex eo ſatis liquet, quòd venæ licèt è prandio largius ſumpto tumeant; ac chylus vix omnis ventriculo ſit egreſſus, tamen appetitus iterum urgeat, & ſi non dubiam, tamen lautam & opiparam in multis deſideret. *Octavò*, porci aliâque bruta ſaginata nullum amplius appetitum habere debebant, cùm ſub cute in illis nulla amplius fiat nutrimenti evacuatio & conſumptio.

§. 9. Quidam etiam corrugatione ventriculi appetitum evenire clamitant, idque ex eo concludunt, quòd quò magis

gis jejunetur corrugetúrque venter, eo
magis quoq; appetentia eat peſſum. Hinc
etiam, aſſerente *Eraſiſtrato*, *Scythæ* jeju-
naturi ſtomachum & inteſtinorum re-
gionem de induſtria faſciis arctiſſimè cō-
ſtringebant ad eludendum appetitûs ſti-
mulum. Hujus ſententiæ egregius patro-
nus eſt *Nathan. Highmorus Exerc. ad*
paſſ. hypochondr. cap. 5. ubi excitari fa-
mem ſcribit, cum ventriculi fibræ, conti-
nuatâ poſt cremoris expulſionem in inte-
ſtina, actione, ſe ſtringentes nimiumq;
contrahentes, à vehementi conſtrictio-
ne dolorem illum, quem famem & appe-
titum denominant, in ventriculo conci-
tant. Atq; ſic appetitum non acido quo-
dam effici ſucco aut venarum ſuctione,
ſed fibrarum nimiâ conſtrictione fieri ju-
dicat. Hoc autem ex ſubitanea famis ſe-
datione quamprimum ventriculi cavita-
tem penè attigerunt cibi vel potus, pro-
bat, tunc enim, ventriculo rurſus diſten-
to ab ingeſtis, relaxentur fibræ nimis con-
ſtrictæ, & laborioſa ſtrictaq; compreſſio
in placidam gratamq; mutetur relaxatio-

nem

em, ſedetur dolor, tollatúrque fames. Verum enim verò iſta fibrarum in ventriculo conſtrictio poſt cremoris in inteſtina expulſionem aliquam veritatis ſpeciem præ ſe ferre poteſt, ſi fiat ab humore acido-ſalino ad ventriculi orificium ſuperius delato, iſquè ſit naturalis ac moderatus; ſi enim iſtud fermentum acidoſalinum ſit immoderatum ſequè etiam p. n. habeat, omnia illa ſymptomata obvenire queunt, quæ ab Excell. *Highmoro* nobis opponuntur.

§. 10. Fuerunt qui famem & appetitum fieri ab humore melancholico, vel acidi, continuò os ventriculi ſtimulante, ſtatuerunt, dicentes: ſi humor p. n. magnum facit appetitum, quare non etiam humor naturalis moderatum & naturalem? Veterum quidam naturaliter acidum è Liene humorem ad ventriculum per Vas breve deportari putârunt, partim pro roboranda coctione, partim pro appetitu excitando. *Galenus lib. 5. de uſu part. cap. 4.* excrementum melancholicum in Liene elaboratum ad ventriculum

lum per Vas breve pro coctione juvand[a]
mitti expreſſis verbis aſſerit. Inter Nec[o]-
tericos non deſunt, qui huic *Galeni* op[i]-
nioni ſubſcribant. *Petrus Caſtellus*, Medi-
cus *Romanus*, cum in *quarta epiſtola* de-
monſtrâſſet, nihil fermentari, niſi ab aci-
do ſpiritu, in *quinta* ad *Marcum Aure-*
lium Severinum, Medicum & Chirur-
gum *Neapolitanum* aſſerit, *portionem a-*
cidæ bilis à Liene tranſmiſſam panis fer-
menti ritu omnia miſcere, commovere ebu-
litionemq; excitare: atq; ita rarefaction[e]
illâ, & ſpongioſitate cibariorum, quæ à ſpir[i]-
tibus propriis concitatis fit, ob acidos ſpiri-
tus moventes & inquietos, adjuvante calo-
re ciborum concoctionem & digeſtionem
primam confici.

§. 11. Alii, ut *Arabum* Princeps, *A-*
vicenna lib.1.comm.fen. 1, doctr. 4. cap. 1
ut & *Autor Anat. vivor. cap de anat. ſto-*
mach. acidum humorem à Liene com-
municatum non ſolùm coctionem pro-
movere, ſed & ipſius appetitûs cauſam eſ-
ſe affirmârunt. Hanc verò opinionem
hodierna curioſior anatome omnin[o]

peſſum

-ſſum dedit, demonſtrans in vivis ani-
alibus ſanguinem per illud Vas breve à
entriculo quidem verſus Lienem de-
endere atque in ramum ſplenicum ef-
ndi, nihil verò ductu contrario à Lie-
e ad ventriculum ferri. Sunt inſuper
ullæ aliæ viæ, per quas immediatus ille
anſitus fiat. Sed dicunt: Liene benè
l malè ſe habente, appetitus etiam au-
tur aut proſternitur? Reſpondemus,
rum quidem hoc, ſed indè non ſequi-
r, immediatè illum ſuccum ex Liene
ferri, ſed tantùm quòd in Liene aliquo
odo præparetur, ut poſtmodum per a-
s vias ad ventriculum deferatur.

§. 12. *Quercetanus in diætet. polyhi-
r. cap 4. pag. 208. & 209.* peculiares
ritus acidos & famelicos in ventricu-
appetitûs illices poſuit, ubi rejecto hu-
ore acido Lienis ait: *Hîc potius ſtatu-
di ſunt ſpiritus famelici, ſive famem indu-
tes acidi & vitriolati, qui exhauſtis &
ſumptis alimentis, adeò ut nulla am-
us reſidua ſit materia, in quam ipſi actio-
n ſuam, id eſt, mordacitatis ac roſionis
vim*

*vim exercere queant ſuperius ventriculi o-
rificium (quæ pars corporis exquiſitiſſimo
ſenſu prædita eſt, ut in quam implantati
ſint duo rami è ſexto nervorum pari, ſive
conjugationi derivati) adoriuntur, ia
ſpirituali ſuâ aciditate ſtimulant, vellica
ac pungunt. Ex qua vellicatione ſeu la
cinatione excitatur ſenſus, ex ſenſu appe
tus, ex appetitu fames, quæ ex iiſdem fam
licis ſpiritibus provocata, & producta e
ſtit. Hi enim ſunt ipſi, qui eſuriunt &
tiunt, & qui poſt abſumptam alimenti
ciborum materiam, confeſtim aliam
vam appetunt, quam attractam acidâ
& mordaci diſſolvendi ac conterendi fac
tate confringunt, quæ diſſolutio ac contri
poſtea à Medicis apppellatur concoctio
ve digeſtio. Hâc diſſolutione ſive digeſt
ne peractâ, quæ quinq; aut ſex potiſſimu
horis abſolvetur alimentoſæ ſubſtantiæ
converſio in chylum, idq; mediantibus
melicis iſtis ſpiritibus, aut igni naturæ
tius formali, quàm materiali: quam con
ctionem ad hunc modum factam nullus
lius calor externus, ſive igneus, quantu*

s vehementisſimus ac ferventisſimus, vel
r plurium etiam dierum ac ſeptimana-
m durans ſpatium perficere unquam poſ-
t. Per hoſce ſpiritus ſi *Quercetanus* ſpi-
tus vitales, in humore fermentali aci-
o-ſalino latitantes, intelligit, ejus ſen-
ntia non abſurda videtur.

§. 13. An autem aciditas quædam di-
is ſpiritibus competat, meritò in du-
um vocat & ceu erroneum rejicit Ex-
ll. *Gothofredus Mœbius Med. Phyſiolo-*
c. cap. 8. *Acidi enim,* uti cenſet, *ſi eſſent*
ſpiritus; certè aciditas in toto corpore, i-
ò in ipſa lingua continuò naturaliter ſen-
retur. Item aciditas ex lege naturæ ſi eſ-
in ventriculo, omnes ructus etiam in ho-
ne exactè ſano debebant eſſe acidi: cùm
men iſti ſi eveniãt, non ſalvam, ſed læſam
gnant coctionem, acidam nimirum cru-
atem, ut etiam tyronibus Medicinæ no-
m. Interdum quidem ſudores manife-
m aciditatem præ ſe ferentes in quibuſ-
m excluduntur, ſed iſtud non fit, niſi in
rporibus cacochymicis, hypochondriacis,
l ſcorbuticis, corruptis humoribus ſcaten-

tibus.

tibus. In homine ſano verò, & imprimis ventriculo aciditas naturalis, adhuc eſt monſtranda. Amarities in recens mac tarum avium aliorumq; brutorum ventri culis deprehenſa, dictam aciditatem qu incertam reddere poterit. In cacochymo rum tamen ventriculis interdum ferm talem humorem, utpote à ſtatu natural motum acidum eſſe non negabimus. I hanc *Mœbii* opiniem locum habere po æſtimamus, ſi diſtinctionem inter ac tatem vitalem, natutalem ac mod tam, ac inter præternaturalem & im deratam faciamus, atq; *Mœbii* men ſolùm de aciditate præternaturali & moderata, ex tincturæ acido-ſalina Liene generatione læſa producta, ex cemus.

§. 14. Multi cum *Regio* ſtatuunt mem oriri ex morſu inaniti ventric ab acribus & calidis quibuſdam ſuc per arterias in ventriculum ſeu ejus tu cas continuò impulſis, qui poſt expul nem chyli non invenientes quod cor dant, ventriculum pungunt, quo ner

ſe:

conjugationis certo modo in eo
as, imaginationem cibi ſumendi ex-
t, in morſûs iſtius remedium. Verùm
ſententiam rejicit Excell. *Iſbrandus*
iemerbroeck Anat. corp. hum. lib.
p. 6. cùm ſanguis arterioſus, pro-
ſulphurearum particularum prædo-
ium, non ſit ullo modo acer, ſed o-
ò mollis, mitis, dulcis, ita ut néq; in
riculi, néq; in aliarum partium,
tumvis acutiſſimè ſentientiũ (qua-
nt tunica adnata in oculo, glans, pe-
c.) tunicis ullam corroſionem aut
ſtam punctionem faciat, vel facere
. Præterea hînc ſequeretur, quò
hujuſmodi arterioſi ſanguinis ad
iculum inanitum pelleretur, eò
rem futuram famem. Atqui con-
m ex febribus ardentibus probat.
r, quòd iis, qui ſani per biduum jeju-
nt, amplius nulla fames ſit, cùm ta-
ventriculus ſit maximè inanitus, &
is per arterias continuò in tunicas
nfluat: ſi à dicta corroſione excite-
mes, quare in talibus non contingit
illa

illa famelica corroſio? Fuerunt aliqua
do cum eo quadraginta peregrinant
ſimul ex *Gallia* reduces, cumq; in ma
ventus planè deficeret, hîncq; diutius
pſis in itinere hærendũ eſſet, omnibus
duliis cum aqua dulci & quocunq; po
omninò aſſumptis, tandem ad tertiu
uſque diem ipſis omnibus jejunandu
fuit, ita ut ne micam quidem panis, n
guttam potûs haberent: ſed cum per ſe
qui diem, vel paulò ulterius jejunâſſer
nemo illorum famem perſenſit ampliu
ita ut tertius dies illis non eſſet moleſtu
niſi ſolâ corporis debilitatione, néq; a
terioſus ſanguis in eorum inanitis ven
triculis ullam corroſionem excitavi
Fruſtra igitur putat ex arteriis viam hu
liquori arterioſo fermentatio ad ventr
culum comminiſci *Ludovicum de la For*
ge in annotat ad *Carteſii librum de hom*
ne, ubi ſic inquit: *Poſſet hîc rogari, qua*
ille liquor (fermentaceus) per arterias p
tius ad ſtomachum ſeu ventriculum, quà
alio feratur. Ad quod reſpondeo: arteri
illum æqualiter ad omnes partes deferr

ſe

poros omnium membranarum non eſſe *ò convenientes ad tranſitum ei conce-* *dum*, atq; *ſunt pori ventriculi.* Hoc ſi- m diverticulum nullius eſſe momen- oncludit ex membranis cerebri aliis- multis partibus, quarum pori ſunt ò convenientes, ut per eas ſanguis riosus multò copioſior deferatur, m ad ventriculum, & tamen ab eo a in iis corroſio aut vellicatio pera- r. Nonnulli, ut dictam corroſionem us defendant, dicunt, acriorem ſan- em potius ad ventriculum deman- vel fluere, quàm ad alias partes. Sed oro figmento etiam habet Nobiliſſ. *merbroeckius*: quoniam unus idemq; tate ſanguis æqualiter è corde pro- ur ad omnes totius corporis partes, uidquam eſt, quod acriores ab aliis oribus ſeparet, & ad has magis, quàm as partes protrudat.

15. Nos veram appetitûs cauſam fer- um ſtomachicum eſſe cenſemus. autem duplex facimus, innatum & tium. Innatum eſt illud, quod in

prima

prima fœtûs generatione ex particulis acido-ſalinis liquoris cryſtallini eſt generatũ ac ventriculi plicis inſitũ. Aſcititiũ eſt, quod ſimiliter ex particulis acido-ſalinis conſtat, & in Liene peculiari proprietate ex ſanguine arterioſo, cooperante ſpirituum animalium per nervos affluxu confectum, mediante corde, per Vas breve arterioſum ad ventriculum defertur. Illud eſt primarium, hoc ſecundarium. Unum autem abſq; altero nihil agere poteſt; innatũ planè inefficax eſt abſq; aſcititii auxilio, & aſcititium nihil valet, niſi innati auxilio gaudeat: læſo quoq; uno alterum etiam facilè læditur: ac ſic uno læſo, tota alimentorum fermtatio minùs benè procedit. Unam ergo aſſumunt naturam eſſentiamq; duo hæc fermenta, & ſub ſolius ſtomachici fermenti nomine veniunt.

§. 16. Appetitus p. n. auctus non differt ſpecie ab appetitu ſ. n. ſe habente, ſed ſolùm ſecundum magis & minus: quamobrem cùm iſte appetitus p. n. à ſucco quodam vitioſo proveniat, crec-

bi

e etiam, appetitum ritè ſe habentem à co acido-ſalino tàm innato, quàm a- itio, qui ſemper ventriculi tunicis glutinatus reperitur, fieri. Succus hic ſervatur & augetur à particulis acri- fermentaceis, genitis & deglutito ſa- li ſucco, aliiſq́; quibuſdam ſubſalſis a- ſve ingeſtis, ventriculi tunicis adhæ- ntibus, ab eôq; ad aliquam aciditatem ductis, vel ab expulſo chylo in eo reſi- is, interiori rugoſæ membranæ (præ- è circa orificium ſuperius) affixis, moleſtam vellicationem inferenti- quâ per nervos ſextæ conjugationis brò communicatâ, excitatur imagi- o cibi ſumendi, ad moleſtam corro- em demulcendam.

17. Acrimonia his fermentaceis iculis à ventriculo imprimitur, cum ccis, qui interiori tunicæ adhærent, ureæ particulæ obtunduntur, & ſal- ventriculi conveniente calore li- tur ad ſtatum fuſionis, ſicq; ſpecifi- odo aceſcunt. Quòd etiam pluri- facere poteſt ſuccus pancreaticus

ſubacidus, in duodenum inteſtinum in-
fuſus, ſi vel ipſemet verſus ventriculum
aſſurgat, vel acidos vapores aut halitus
ex inteſtino ad eum tranſmittat. Quod
ultimum egregiè probare conatur *Fran-
ciſcus de le Boe Sylvius lib.* 1. *prax. Medic.
cap.* 2. ubi naturalis famis cauſam prima-
riam cenſet alimentorum in ventriculo
fermentatorum reliquias in ipſo reſtitan-
tes, atq; à deglutitæ continuò ſalivæ par-
te ipſis adhærente, magis magisq; fer-
mentatas, & tandem halitum ſubacidum
gratúmq;, qui ſuperius ventriculi orifici-
um blandè afficiat, ſicq; famem produ-
cat, emittentes. Hanc naturalem famem
(imprimis ubi alimentorum aſſumptio
differtur ſolito diutius) augere poſſe ſci-
bit in ſanis etiam ſuccum pancreaticum
ad tenue inteſtinum delatum, & poſt ali-
mentorum ſecretionem, depulſionémque
abſolutam in confluentem bilem dum
xat & pituitam inteſtinalem agentem,
atq; itidem halitus acidiuſculos & grat-
in ventriculum propellentem: quod
ex fame ad animi deliquium nonnu-
qua

iam ob alimenta tardius uſurpata pro-
dente concludere voluit.

§. 18. Humor hic acido-ſalinus in va-
o ventriculo ſeſe contrahente à calore
itatur, fervorem ac acrimoniam acqui-
i, & ſic moleſtiam in appetitu conſpi-
am creat. In jejunio diuturniore mo-
tia illa augetur, & non rarò dolor ca-
is, vertigo, animi diliquium, imò & pa-
xyſmi epileptici in iis, qui alias iſti ma-
unt obnoxii, exoriri ſolent. Hic ſuc-
ſi acrimoniam acquirit præternatu-
em, ut interdum fieri ſolet, inextingui-
e comedendi deſiderium excludit: ſi
ivam ſuam amittit acrimoniam, appe-
m quoq; peſſum ire videmus, excitan-
n medicamentis amaris, ſalſis & aci-
; quare Spiritus vitrioli, ſalis, ſulphu-
Elixir proprietatis *Paracelſi* &c. hîc
m egregiam in appetitû excitando
ſtant operam; quæ medicamenta nos
nenta artificialia vocamus; hæc enim
nentum noſtrum ſtomachicum, debi-
befactatum ac ferme extinctum reſu-
ant ac in actum reducunt, nec ullo

modo ventriculo nocere queunt. Nim[illegible]
rum ventriculus non facilè à rebus acri[illegible]
ribus læditur. Acetum vini acerrimu[illegible]
acrimoniâ ſuâ dentibus parit ſtuporem[illegible]
linguæ, palato faucibuſq; in tranſitu d[illegible]
lorem; ventriculum tamen, in quo ſa[illegible]
diu hoſpitatur, dimittit impunem. Im[illegible]
novit quoſdam Excell. *Mœbius Me[illegible]*
Phyſiologic. cap. 8. qui totam ſemiuncia[illegible]
Spir. vitrioli pauciſſimo liquori ſociata[illegible]
ex errore & imperitia biberent, lingua[illegible]
& fauces egregiè exaſperarent, parum t[illegible]
men ventriculo incommodi afferent[illegible]
Novit nonnullos, qui pultem & juſcu[illegible]
deglutirent ferventiſſima, nullam ve[illegible]
triculo conflantes calamitatem.

§. 19. Sed pergimus ulterius, quære[illegible]
tes: ſi appetitus & fames de ſucco acid[illegible]
ſalino & reliquis particulis fermentac[illegible]
iſtum ſuccum acido-ſalinum foventib[illegible]
& augentibus fiat, ergò repleto vent[illegible]
culo, cum jam coctio & fermentatio [illegible]
cibis fit, maxima erit fames, quia in c[illegible]
ctione illa multò plures excitantur par[illegible]
culæ acidæ & fermentaceæ, quæ vent[illegible]
culu[illegible]

lum magis vellicabunt, quàm paucio-
s illæ antedictæ? Nos cum Exc. *Isbran-*
de Diemerbroeck Anat. corp. hum. cap.
. hoc negamus. Plures quidem erunt
articulæ fermentatæ, id eſt, diſſolutæ,
d non fermentaceæ, id eſt, diſſolven-
s. Exemplum habemus in pane fermen-
to, cujus tamen ſingulæ partes non va-
nt ad fermentandum aliam farinaceam
aſſam, quia non amplius acidæ, ſed, ut
ſaporis dulcedine liquet, ſulphureæ
rticulæ in eo prædominantur: & quo-
q; in diſſolutis particulis prædomini-
n ſulphurearum perſiſtit, eousq; non
ſſunt fieri acidæ aut fermentaceæ
ulphur enim dulce eſt) ut liquet in fe-
ibus, in quibus hanc ob cauſam acida
piofius exhibentur, ut ſulphurea vis
lomari, & ſic fermentacea conveniens
alitas reſtitui poſſit. Nam cum ſul-
urearum dominium ſalſarum acida-
mque particularum vi ſuperatur, tunc
iditas fermentacea introducitur. Ac
oinde repleto & cibos coquente ven-
iculo, non ſunt plures acidæ, acres &

 corro-

corrodentes particulæ, & ſi quæ ſunt, illæ ab admiſto copioſo liquore ita infringuntur, ut nullam moleſtam vellicationem ventriculo inferre poſſint, atque hinc etiam fames eo tempore major eſſe non poteſt, ſed potius ceſſat. Verùm, ubi chylus, cum eóq; diſſolutæ ſulphureæ ſalſis permiſtæ particulæ ad inteſtina effluxerunt, tunc quod reſiduum interiori tunicæ ventriculi adhæret, aut cum ſalivali ſucco iſthuc defertur, redundanti particularum ſulphurearum magna ex parte liberatum, calore ventriculi aceſci & ſic iterum ſuccum acido-ſalinum fovens atq; augens, vellicat, novamq; famem inducit, quæ rurſus ceſſat, ubi per ingeſtos cibos & potus illa aciditas fuerit temperata, ejusq́ue acrimonia mitigata. Quòd ſi verò hi fermentacei ſucci non tantùm moderati ventriculo inſint, verùm etiam Lienis, pancreatis, aliarum partium vitio nimis acres & copioſiſſimi in corpore generentur, & à capite aut inferioribus quibuſcunq; partibus tantâ copiâ ad ventriculum adfluant, ut ab inge-

ſt

s cibis & potibus eorum ſatis infringi
attemperari nequeat, tunc fit fames
æternaturalis, quam caninam vocam⁹,
qua ægri identidem cibos ingeſtos, unâ
m acerrimis ſuccis, inſtar ſucci citri
t ipſimet teſtantur) acidis, evomunt, &
æ vellicante acrimonia, ob magnam
moris tenacitatem, in ventriculo re-
anente, mox iterum famelici ſunt &
medunt. Si verò fermentaceæ parti-
læ ſint viſcidæ, aut craſſiores & tardio-
s motûs, tunc longiore tempore opus
bent ad ſui exaltationem & famis exci-
tionem: quod imprimis contingit, cum
idi ſpiritus in toto corpore, atq; hînc
iam in ſaliva & illo mucoſo humore,
i interiori tunicæ ventriculi adhæret,
uciores inſunt. Interdum etiam con-
ngit famem ſubitò proſterni vel immi-
i, cum amara bilis nimis copioſa in
ntriculum aſcendit (hoc frequenter
ntingit in hominibus bilioſis, in icte-
, in febribus variis &c.) in eóq; ſui
mixtione tàm fermentaceas alimento-
m reliquias poſt expulſum chylum in

ventriculo remanentes, quàm eodem ac fluentem ex Liene humorem acido-ſal num, nec non ſalivam ex glandulis orr provenientem, corrumpit. Remotiore famem imminuentes cauſæ variæ ſunt ut, exceſſus in quiete & ſomno, nimi curæ, alvi fluxus &c. Magna quies & n mius ſomnus id faciunt, quatenus defe ctu ſufficientis motus corporis, etian humores non ſatis moventur, nec acidi viſcidis convenienter ſeparantur, atqu hinc in actum ſatis deduci nequeunt. I nimiis curis fames non percipitur, pr pter aliò converſas cogitationes. In a vi fluxu fermenti vitiati certum ind cium adeſt.

§. 20. Hæ autem famem excitantes fe mentaceæ particulæ, ut ex ante dictis l quet acidæ vel ſubacidæ ſunt, eædémq; xiſtunt, quæ coctionem ventriculi pr movent, & ingeſta alimenta fermẽtant a diſſolvunt. Hac de cauſa etiam fit, quòd a cida modicè ſumpta famem excitent, & ventriculi coctionem meliorem facian Hujus rei experimentum (præter quoti dianan

ianam experientiam, quam in nobis i-
ſis percipimus) habemus in nautis, qui
ngo itinere ad *Indos* navigãt; cum enim
u craſſis duriſque cibis in navibus uſi
nt, hîncq; debilem appetitum & cocti-
nes omninò languidas habent, ac ſcor-
uticam cachexiam contraxerunt, tãdem
uamprimùm ad inſulas aut regiones ap-
lerunt, in quibus ipſis limonum copia
t, mox ab aciditate ſucci iſtius fructûs
petitus omnesq; languentes coctiones
iis ſuſcitantur, & ſic ad priſtinam ſani-
tem brevi redeunt. Hunc etiam in fi-
em, ne ſcilicet præ nimis diuturno lan-
ore nautæ in longa iſta via deficiant,
lent multoties navium præfecti ali-
ot vaſa ſucci citri ſecum in navi aſſu-
ere, ut eum languentibus in itinere di-
ibuant, ſicq; eos reficiant.

§. 21. Acidæ ſunt igitur fermenta-
æ iſtę particulæ, à quibus fames excita-
r, quæ ſi in ventriculo defecerint, tunc
nes languet, & chylificatio non perfi-
ur, ſed cibi crudi incoctiq; dejiciuntur,
es, quales ſunt aſſumpti: iis autem rur-

ſus in ventriculo genitis, coctiones redi-unt, & appetitus reſtituitur. Undè *Hippo-crates ſect. 6. aph. 1.* dicit: *In longis lævitati-bus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, bonum eſt ſignum.*

§. 22. Quomodo autem fermentaceæ particulæ ſubacidam iſtam acrimoniam nanciſcantur, paulò antè dictum, ſcilicet per convenientem calorem ſalſas parti-culas ad ſtatum fuſionis liquantem. Dici-mus *convenientem*, quia ſicut ab admiſſo fermento panis in loco tepido benè, in frigido ægrè, in clibano fervente nihil prorſus fermentatur: Ita etiam aciditas hæc nonniſi à moderato ventriculi calo-re excitatur, & poſtea in actum majo-rem ſuſcitatur; à nimis parvo non pro-ducitur, à nimis magno diſcutitur, ipſæque fermenti futuri particulæ conſumuntur. Hînc in pituitoſis hominibus, intempe-rie frigidâ ventriculi præditis, fames lan-guet, coctióq; debilis eſt; in bilioſis, cal-dave ventriculi intemperie donatis to-litur. Atq; hînc etiam non ſequitur: *quò major eſt ventriculi calor, eò major erit fa-me*[...]

nes, & fortior ac melior fiet coctio. Contra-
rium enim liquet in cauſo & ventriculi
inflammatione: item in leone, qui etſi
inter animalia calidiſſimus eſſe cenſea-
tur, nihilominus ferrum, aurum, æs aliá-
que ſimilia non concoquit, quæ tamen
in ventriculo ſtruthionis, (multò mino-
re calore, ſed fermento tamen acriore,
prædito) facilè digeri dicuntur; quem-
admodum in aula Ducis *Ferrariæ* ſe ſtru-
thionem, talia metalla deglutientem &
concoquentem, vidiſſe refert *Langius lib.*
epiſt. 12.

§. 23. Non calor igitur, ſed fermen-
tum ventriculi tàm innatum quàm aſci-
titium (quod in aliis acrius, in aliis mi-
nus exiſtit) eſt cauſa proxima famis &
coctionis ventriculi; calor verò mode-
ratus eſt cauſa materiam reliquam in
ventriculo ita diſponens, ut indè gignan-
tur tales particulæ fermentaceæ, quæ
ventriculi fermentum tàm innatum
quàm aſcititium exaltare & in actum
promovere poſſunt.

§. 24. Depravati verò appetitûs & fa-
mis

mis (quam picam & malaciam Medi-
ci vocant) quænam cauſa ſit, hactenus
nemo ſatis benè deſcripſit, cum inte-
rea affectus ipſe admirabilis exiſtat,
utpote cujus tanta vis eſt, præcipuè in-
ter virgines & mulieres (hæ quippe fre-
quentius quàm viri eâ infeſtantur, quam-
vis etiam his nonnunquam oboriatur)
ut modò farinam, modò cretam, modò
fiſtulas tabacarias, modò terram, modò
carbones, modò, calcem, modò picem
liquidam, modò carnes crudas, modò
fructus edi inſolitos, modò vivos piſces,
modò hominis viventis aliquã carnoſam
partem, modò lapides (refert *Sennertus*
ſe noviſſe mulierem, quæ quotidiè circi-
ter duas libras lapidis molaris comede-
bat, ſicque tractu temporis ferè totum
lapidem molarem voraverat) modò a-
lias abſurdas res, à natura hominis alie-
niſſimas, ſummo ac ſtupendo cum deſi-
derio appetant & magnâ copiâ come-
dant; quorum, præter exempla quotidia-
na indies occurrentia etiam multa paſ-
ſim à Medicis deſcripta leguntur. Hu-
jus

ius tanti mala cauſa vulgò ſtatuuntur eſſe depravati humores, in ventricu-lo contenti, qui pro diverſa ſingulo-rum natura, alii in eo excitant peculia-rem famem ad hanc, alii ad illam pecu-liarem, ſive bonam, ſive abſurdam rem, alii ad res pravas ſimiles, alii ad diſſi-miles, quatenus ſcilicet pro vitioſitatis diverſitate diverſimodè vellicant & mo-vent fibrillas nervorum ventriculi, ex quarum ſpeciali motu cerebro com-municato, mox in cerebro talis fit motus, quò ſpecialis appetitus excita-tur ad hanc illamve rem. Multi fer-mentum ſpecificum hîc multum vale-re dicunt, quemadmodum videmus v. gr. ciconias ſerpentes appetere; quod nonnullis vix videtur veriſimile: ſi-quidem appetitum ſerpentum, reſpe-ctu ciconiarum, faciunt naturalem; appetitum autem in pica & malacia præternaturalem. Multi ad phanta-ſiæ læſionem recurrunt. Sed quæri-mus: Cur picâ laborantes non de-ferent? Jam teſtatur *Moreau comm.*

in Schol. Salernitan. pag. 248. quòd al[illegible] iiſdem talia cum voluptate appetantur[illegible] Deniq́ue eſtne guſtui, vel odoratui tàm inordinata appetentia tribuenda? Num *Indis* etiam depravatus eſt guſtus, quan-doaſam fœtidam cibis admiſcent, & no-bis quando allium? Nemo determinabit. Probabiliter tandem arguinentatur *Mo-reau comm. in Schol. Salernitan. pag.* 250. res abſurdas appeti in pica vel ma-lacia, non ut alimentum, ſed ut medica-mentum, quòd eſurinas fermenti vitiati qualitates imbibant & quaſi præcipitent: quâ occaſione multa ex Chymia de Eſu-rinis hûc transferri poſſunt. Confir-matur aliquo modo opinio *Moreau*, quia non ſolùm gravidas infeſtat, forſan juxta communem ſententiam ob reſta-gnantis menſtrui impuritates, ſed viros etiam & pueros, de quibus fluxus men-ſtruus nunquam prædicatur.

§. 25. Nos hanc rem clarius explicatu-ri dicimus, malaciæ cauſam eſſe vitioſum ventriculi fermentum acido-ſalinum tàm innatum quàm aſcititium, corru-

ptum

tum ſcilicet, vel ab aſſumptis vitioſis a-
mentis,medicamentis,aut venenis : vel
morbis multivariis, præſertim fœmi-
eis, totum ſanguinem, hînc tincturam
cido ſalinam in Liene generatam, ſali-
am,ac déniq; ipſum ventriculi fermen-
am connatum acido-ſalinum inquinan-
bus,& pravam iſtam diſpoſitionem illi
onciliantibus. Ac imprimis in fœminis,
t doctiſſimè ac admodum nervosè ſcri-
t *Fr. de le Boe Sylvius prax. Medic. lib.*
cap. 2. depravatæ hujus famis cauſa ut-
urimum ex ſuppreſſis deducenda eſt
enſtruis; ab illis namq; circa uterum
gnantibus, ideóq; plus minus corru-
s,poſtea ſanguini univerſo denuò per-
iſtis,eundémq; inficientibus tota ipſius
aſſa vitiatur & depravatur: A qua ſi-
t cachexia univerſalis producitur, ita
ſaliva, tinctura acido - ſalina, ſuccus
ncreaticus cæteriq; in corpore humo-
s generantur vitioſi,& unà cum pleris-
e & quandóq; omnibus functionibus
nes quóq; depravatur.

§. 26. Verùm licèt hæc ratio depra-

vati

vati appetitûs & famis ſpecioſa videatur, ex ea tamen deduci non poteſt, inquit Nobiliſſ. *Isbrandus de Diemerbroeck Anat. corp. human. lib.* 1. *cap.* 6. quare talis appetitus, determinatus ad res alienas, fiat quoq; in iis, quibus nulli vitioſi humores in ventriculo ſubſiſtunt (quamvis pravos humores interdũ adeſſe poſſe, negare nolim) ſicut in praxi nonnunquam comperi id factum fuiſſe? quare in homine, nihil vitii in fermento aut ventriculo habente, ex ſola picturæ alicujus attenta inſpectione, modò piſciũ, modò fructuũ, aliarũve rerum, etiam abſurdarum fervid⁹ appetit⁹ nonnunquã excitatus fuerit: eodem modo, ſicut ex nudæ Veneris inſpecta pictura venereũ deſiderĩũ excitatur? quænã vel qualis eſſe poſſit alicuj⁹ humoris natura vel qualitas adeò mirabilis, quâ ita poteſt movere fibrillas nervorũ & cerebri ut ratione illius ſpecialis motûs, excitari queat appetitus ad lapidem molarem, carbones, fiſtulas tabacarias, aliasq; res abſurdiſſimas, quas néque ut moleſtæ vellicationis remedium, néq;

ut res neceſſarias appeti poſſe, quilibet ſatis videt. Hæc igitur aliam cauſam agnoſcunt, & aliundê procedunt, ſcilicet ex ſolius imaginationis errore hincq; educto pravo judicio, ex mala cerebri diſpoſitione, ſpirituumq; pravo motu orto, non verò ex humorum in ventriculo ſubſiſtentium vitio. Pravi enim humores pro majore minoreve vellicationis intēſione, poſſunt quidem in ventriculo famem abolere, imminuere, aut nimiam facere, ſed non poſſunt illā dirigere ad peculiares aliquas res, eaſq; ſæpè abſurdas, appetendū. Fames enim eſt naturalis quidam inſtinct⁹, quo natura ſimpliciter incitat ad alimentorū aſſumptionē, in moleſtæ vellicationis remediū, ſed non ſpeciatim, ad hæc vel illa alimenta, vel ad has aut illas, & ſæpè abſurdas res. Quòd autem homines ſani famelici modò piſces, modò carnes, modò fructus, modò aſſata, modò elixa deſiderent, hoc non procedit â peculiari aliqua vellicatione aut naturali appetitu ventriculi, ſed ab appetitu anima-

animali, quo judicant modò hos, modò illos cibos, modò dulces, modò ſalſos, modò acidos, gratiores, vel ſanitati magis convenientes futuros, atque hinc etiam interdum majore cum appetitu deſiderant vinum abſinthiacum, haleces crudas pluresq; res per ſe ingratas, quàm aliàs longè gratiores & meliores. Cùm autem electio vel rejectio alicujus rei aut cibi dependeat à judicio, & judicium per agatur in cerebro, non verò in ventriculo, certè alicujus determinatæ rei appetitûs cauſa non eſt quærenda in ventriculo, ſed in cerebro; quòd ſi malè ſe habe (læſum ſcilicet à pravis humorib⁹ aut vaporibus, ex ſaburra aliqua circa uterum Lienem, pancreas, aliasve partes reſtagnante, ſurſum elatis eiq; communicatis facilè contingunt abſurdæ imaginationes, ex quibus depravatum ſequitur judicium (res nota eſt in melancholicis, qu multoties circa unam ſolam rem, ſæpè a ipſis cogitatam, delirant, de reliquis ſati benè judicantes) atq; ita hujus vitio ſe errore, res pravæ & abſurdæ multotie

tan

anquam ſaluberrimæ & optimæ, vel ſal-
em ut gratiſſimæ, appetuntur, quales
nt creta, carbones, aliáq; antè comme-
orata, de quibus picâ laborantes antea
epè cogitârunt. Quantum enim crebra
licujus rei intenta cogitatio talem de-
ravatũ appetitũ accẽdat, & quantũ in eo
aleat, liquet in mulieribus gravidis, quæ
ultoties tàm fervidè appetentes ſunt, ut
illis rebus, quas appetunt, potiri ne-
ueant, ſæpè earundem rerum notas fœ-
bus ſuis imprimant; quæ impreſſio non
oteſt dici procedere à ventriculi pravis
umoribus, ſed à cerebro, quatenus cre-
ra earum rerum cogitatio, cum judicio
onitatis, in eo peragitur, & per ſpiritus
nimales earum ideæ ex eo ad fœtum de-
runtur, eíq; imprimuntur. Præterea
gri picâ laborantes non appetunt ſem-
er unam eandémq; rem, ſed modò hanc
odò illam, prout modò de hac, modò
e illa magis cogitârunt, quod profectò
ni alicui pravo humori in ventriculo
ærenti non poteſt imputari, quippe di-
erſarum rerum appetitus à diverſis hu-
mori-

moribus procedere deberet. Adhæc, pi
câ infeſtari ſolent ægri, cum eſuriunt, &
tunc illicò avidiſſimè eas res appetunt, de
quibus antea ſæpè cogitârunt, ſive bonæ
ſive abſurdæ fuerunt, easq; non noxias
aut pravas, ſed bonas & gratiſſimas futu
ras judicant: quorum tamen appetitum
alienum multoties ſtratagemate quodam
præveni, injungendo ſcilicet domeſticis
ut coram talibus ægris nullam facerent
mentionem iſtarum rerum, quas tàm avi
dè deſiderabant, earumq; etiam picturas
è domo amoverent, & interim tacitè ci
bos bonos ſæpius de die offerrent, ſicque
impedirent, ne unquam eſurirent; tali e
nim modo in variis perfeci, quod medi
camentis aut rationibus impetrare non
potueram.

§.27. Una hîc ſupereſt objectio, ſcilicet
ſi ventriculi vitio non fieret pica, ægri ab
alienis aſſumptis malè valerent, neq; talia
in ventriculo digererent, atqui contra
plurimi hac de cauſa nullum incomodum
patiuntur, proculdubio, quia in ventricu
l

lo ſunt tales pravi ſucci, qui illas res abſurdas diſſolvere atq; digerere poſſunt, quas proindè ſpeciatim, in ſpecialis vellicationis remedium, videtur poſtulâſſe ventriculus. Huj⁹ objectionis efficacia facilè divellitur, ſi conſideretur, non abſolutè verum eſſe, quòd ægri nullum incõmodum à rebus abſurdis comeſtis percipiant, ſed illud duntaxat in paucioribus, nec niſi primâ, aut ſecundâ, tertiâve vice verum eſſe, poſtea verò illos indè ſatis graviter lædi, atq; viſcerum obſtructiones, hydropem, pſoram, aliamve pravam cachexiam contrahere. Cauſa verò quòd in principio à talibus rebus non manifeſtè lædantur, duplex eſt.

Primò, quod in iſta avida comeſtione ſpiritus animales per nervos ſexti paris valdè copioſi ad ventriculum fluant (ſicut in cogitatione de re venerea copioſi feruntur ad partes genitales) accedente etiam ſanguine arterioſo copioſiore: quàm efficaciter autem hi Spiritus in nutritione operentur, deindè explicabimus; & quantum ad coctiones ventricu-

triculi faciant, liquet in illis ventris ſer-
vis, qui dies noctéſq; in cute curanda oc-
cupati ſunt, & de ventriculo infarciendo
ferè ſemper cogitant; hi enim propter
copioſos ſpiritus ad ventriculum deter-
minatos, multò feliciores habent ventri-
culi coctiones, quàm alii, qui continuis
literarum ſtudiis occupati, ſpiritus aliò
avocatos habent, hîncq; frequenter cru-
ditatibus laborant, ac vix leviſſimos ci-
bos benè digerunt.

Secundò, quòd picâ laborantes ſint ple-
rumq; nonnihil melancholici, vel tales
ſaltem, quibus acres fermentacei ſucci
ſolito copioſiores & acriores in Liene,
pancreate & ventriculo generantur; un-
dè etiam cum incipiunt èſurire, acrius e-
ſuriunt, & res quaslibet ingeſtas longè fa-
cilius digerunt, quàm alii, imò quàm illi
ipſi aliis temporibus (ſic mulierem gravi-
dam novimus, quæ ceraſa avidiſſimè de-
ſiderans, unâ vice quinq; ſexve libras, ali-
am quæ triginta placentas, aliam, quæ
ſex haleces ſalſatas crudas comedit & be-
nè digeſſit, cum alioquin aliis temporibus
minus

minimè eſſent edaces, ac ne quartam, imò
ix ſextam earum rerum partem edere
ut digerere potuiſſent; & hujus ratione
it, quòd tunc cibos copioſos, vel etiam
es abſurdas (triticum, crudos piſces, car-
ones, cretam &c.) duræ digeſtionis ali-
uot vicibus mediocriter benè digerant,
el ſaltem talia ipſis è ventriculo ſine no-
a effluant: verùm ſi diutius in talium u-
u procedant, deficiente tandem acriore
lo ſucco, adeò affliguntur ventriculus
t reliqua viſcera, ut eorum coctiones
lanè interturbentur ac depraventur, &
opioſi pravi ſucci, peſſimam cacochy-
iam, variorum morborum cauſam, ge-
erantes, ſuſcitentur. Atq; ex his omni-
us manifeſtè liquere putamus, picam,
u alienarum rerum appetitum non pro-
ci proximè à depravatis aliquibus hu-
oribus in ventriculo genitis aut hæ-
ntibus, ſed à cerebri aliquo vitio.

§. 28. *Deindè* alimentorum in ventri-
lo fermentationi & in chylum conver-
oni, quæ aliàs chylificatio dicitur, ſtre-
è inſervit etiam hæc tinctura acido-ſa-

lina,

lina, in Liene generata, & ad ventriculum mediante corde per Vas breve arteriosum delata. Poſtquã enim concoctionis muneri ritè ſe accinxerit vẽtriculus, cib⁹ mox emolliri ac dilui incipit, & partim potûs, partim acido ſalini hujus ſucci (in ventriculo reperti) beneficio, penitus madeſcere. Quinam liquor acidus ratione inciſivæ penetrantisq; quâ præditus eſt, facultatis, craſſiorés ſolidioresq; cibos in minima fruſtilla incidit, diſcerpit quaſi. atq; diſſolvit: ſimulatq; quicquid in eis eſt ſucci alimentaris, ad modum tincturæ, elicit & imbibit. Acido-ſalinus autem hic liquor ex Liene mediante corde in ventriculum venit, quòd non alia pars acida in corpore noſtro ſentiatur: quòd deglutitio cocto liene, & præſertim ſuillo, gravitas quoque ventriculi à cõpia & craſſitie cibi emendetur: quod aſſumpta acida quævis, ut acetum eoque macerati cibi, ſuccus citri, ſpiritus ſulphuris, vitrioli, ſalis, cremor tartari & ſimilia ventriculi imbecillitatẽ ſubleventur & emendent: quodque extra corpus ac-

tu-

m fermentet terram & lac; quemadodum atra bilis, chalcitidis acor Theriam, fermentum acidum panes; & ita bus liquori per minima commixtus trau temporis conſiſtentiam tenuioris emoris hordei fermentatione & coione adipiſcitur: quam ubi accepit, m demum cibus ad inteſtina protrutur.

§. 29. Nos autem hanc ciborum in ntriculo coctionem fermentationem bellamus. In Philoſophia *Ariſtotelica*, ires naturales formis & qualitatibus plicantur, fermentationis vocabulo ni- occurrit rarius: Inter alios verò (prætim è Neotericis) qui materiã & motũ ecipuè in corporibus ſpectant, nullum è uſitatius. Fermentatio autem, ut emvis accuratiſſimum Philologum nõ et, à fermentando, fermentare à ferento, fermentum à fervendo, quaſi fermentum dicitur. *Græcis* ζύμωσις aplatur, à voce ζύμη, à cujus abſentia ditur ἄζυμα. Fermentatio autem hîc

non nimis generaliter ſumitur, ut *Luc.* *Cœl. Rhodiginus* facit, qui *lib. 3. ſect. an-tiq. cap.* 10. corporis humani conſtituti-onem, item temperamentum vocat fer-mentationem, ſed celebratur maximè in panificio, in muſti, cereviſiæ & liquorum potulentorum defecationibus; deinde applicatur etiam aliis, quæ ſimili ritu ſo-lent turgeſcere: ut ita ſignificet quam-cunque efferveſcentiam ſeu turgeſcen-tiam, quæ in corpore naturali à particulis iſtius corporis variè agitatis concitatur. Sic egregius apud *Senecam Epiſt.* 84. lo-cus eſt, ubi de mellis in apum alvo exflo-rum ſuccis confectione agit, fieriq; ſcri-bit non ſine quodam fermento, quo in u-num diverſa coaleſcant.

§. 30. Fermentum diximus cum Ety-mologicis quaſi fervimentum, à fervén-do ſeu fervore, quoniam plus primâ ho-râ non poteſt contineri; creſcendo enim excedit, inquit *Iſidorus*. Undè *Perottus* dicit, quòd fervendo creſcat. In *Græcis* dicitur ζύμη à ζέω eâdem ratione. Unde ζύμωσις fermentatio. Et ἄζυμα feſtum illud

llud *Ebræorum* paſcha præcedens, ubi à
ermentis abſtinebant.

§. 31. Dicituraliàs quoq; ζυμωτικὸν
x ζύμωμα, licèt nonnulli diſcrimen hîc
onſtituant, & ζύμωμα potius maſſam
ſam, quæ fermentatur, appellandam ve-
nt, ut apud *Mantinium* videre eſt. Po-
erius etiam de fungis uſurpatur à *Ni-*
ndro, quòd ſint ζύμωμα τῆς γῆς, fer-
entum telluris. *Ebræis* quóq; in uſu
t tale vocabulum, quod vertitur per
rmentum.

§. 32. Sumitur autem fermentum ab
Autoribus multifariè. Propriè, & qui-
m potiſſimum de fermento, quo utun-
r piſtores ad fermentandam maſſam
rinaceam. Quòd noſtrates ab acidita-
dicunt Sauerteig. In quo ſignifica-
accipitur apud *Paulum* 1. *Corinth. cap.*
verſ. 6. οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅ-
ν τὸ φύραμα ζυμοῖ; *an neſcitis, quòd*
ululum fermenti totam maſſam fermen-
? Hînc etiam dicitur ἄρτος ζυμίτης
ζυμήεις, *panis fermentatus.* Modum

M 2 pa-

parandi *Plinius lib. 18. cap. 7. hiſtor. natu*[ral.] deſcripſit: *Nunc*, inquit, *fermentum* [ſi]t *ex ipſa farina, quæ ſubigitur, priusquam* [ſit] *additus ſal, ad pultis modum decocta & re*[-] *licta, donec aceſcat. Vulgò verò nec ſuffer*[-] *veſaciunt, ſed tantùm pridie adſervata* *materiâ utuntur.*

§. 33. Inſuper etiam propriè de aliis rebus uſurpatur, quæ vim habent fer[-]mentandi,quales ſunt fœces, quibus fer[-]mentatur cereviſia, mel, albumen ovi & alia.

§. 34. Methaphoricè autem diverſi[s] modè legimus uſurpatum. *Perſius*, cru[-] Grammaticorum per fermentum intell[i-]git vanam doctrinam & ſciẽtiam, poſſe[ſ-]ſorem ſuum inflantem, turgidum & ſu[-]perbum reddentem,in illo:

Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum, &
quæ ſemel intus
Innata eſt rupto jecore exierit caprific[us?]

Nam velut fermentum, inquit *Lubinu*[s] *comm. in h. l. fervore & tumore exſurgi*[t] *totam maſſam inflat & turgeſcere facit* *ſtatim prorumpit, & intra unam horam*

intr[a]

intra maſſam non poteſt contineri: ita etiam ſcientia ſtultos inflat, inq; iis quaſi ardet, es brennet ihn im Hertzen / es mus hervor / *& præ tumore non poteſt contineri, ſeq; oſtentat adeò, ut niſi prorumpat, periculum ſit, ne rumpantur.* Salvator noſter dum dixit *Matth.* 16. *v.* 6. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, intelligit *falſam doctrinam.* Nequam hominem & pernitioſum aliàs per fermentum nequitiæ denotamus; quemadmodum & potiſſimum in malam partem in ſacris ſcripturis accipitur.

§. 35. In eo tamen, ubi Salvator *Matth.* 13. *verſ.* 33. regnum cœlorum ὅμοιον dicit τῇ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον, in bona ſignificatione ſumitur, & de doctrina evangelii intelligitur.

§. 36. De animi affectibus etiam adhibetur. Ita Rex & Propheta *David* utitur tali vocabulo, dum ait *Pſalm.* 73. *verſ.* 21. *cum exacerbabatur animus meus. Lu-*

therus

therus vertit: Es thut mir wehe im Her-
ꝫen. Et paſſim *Hebræi* ponunt fermen-
tare pro ira turgere & βιάζεσθαι Eâdem
ratione *Græci* quóque & *Latini* dicunt
ἐν ζύμῃ κεῖσθαι, in fermento jacere, pro
θυμοῦσθαι, φλεγμαίνειν ὑπὸ χολῆς.
Quemadmodum vult *Caſaubonus* illum
Plauti intellectum: *Mea uxor propter il-
lam tota in fermento jacet: eſt animo agro
& iracundiâ turgente.* Aliter *Prudentius*
*Cum fermentati turgeſcant mores. Juve-
nalis: iſtud fermentum tibi habe,* id eſt, in-
dignandi cauſas. Vid. *Taubman. comm.
in Plautum, Caſaubon. ad Perſii ſat.* II
*notat. & Sim. Pauli Digreſſ. de Febrib.
malign.* §. 21.

§. 37. Nos fermentum propriè pro ta-
inſtrumento ventriculi ſumimus, quo
fermentat, digerit & ſolvit cibos adſum-
ptos.

§. 38. Atqui hujus fermenti virtute
coquuntur alimenta in ventriculo pe-
modum fermentationis, ſicq; liqueſcunt
& chylus ex iis educitur.

§. 39

§. 39. Fermentatio autem duplex eſt. Una, quâ miſti particulæ ſpontè agitantur, incaleſcunt ac rareſiunt, & per ſalini vinculi diſſolutionem ita ſegregantur, ut ſpirituoſiores evadant, maximáq; ſui parte rurſus firmiter miſceantur, & mixtæ permaneant: ſicut ſpirituoſæ partes vini, per fermentationem ſuſcitatæ, eâ peractâ aqueis permiſtæ manent. Altera (hæc non malè efferveſcentia multis appellatur) quâ particulæ ſalis acidæ magnâ parte cum aquea & tartarea aliqua materia efferveſcentes, per coagulationem concentrantur, adeóq; ab aliis miſti particulis ſeparantur, ut cum iis non redeant ad exactam unionem ſeu miſtionem. Priore autem modo fit fermentatio in chylificatione; In altero autem modo fit ſaltem efferveſcentia, quæ à fermentatione diſtinguenda venit. Licèt enim efferveſcentiam nonnulli ex ſpiritûs acidi & ſalis lixivioſi, aliuſve ſubjecti cujusvis, fixum ſalem concludentis, concurſu ortam, cum fermentatione ventriculi comparare contendant, nihil tamen fa-

ciunt. Hujus namque finis eſt, pa
um miſti ad faciliorem ſui ſegregati
nem diſpoſitio, per earundem vinculi
lutionem. Illius autem, juxta mentem *S*
vii, acidi cum lixivioſo ſale coagulatio,
liove ſubjecto concentratio, adeóq; cu
ipſis conjunctio. Sed nec ebullitio, ex
fuſa vivæ calci aqua excitata, cum alter
tra confundi debet. Reſpondet enim
hoc Excell. *Fr. de le Boe Sylvius Diſput.*
Medic. 1. *Coroll.* 2. quod iſthæc à concl
ſo quidem prius calci ex calcinatione
gne, aſt per accedentem aquam à com
dibus iterum liberato producatur. Lil
ratur autem ignis à partibus terreſt
bus, ipſum ſalis ope concludentibu
quamprimùm terram deſerit quoda
modo ſal, ut irruat in aquam; in qua
non tranſit tamen ſine admiſta cum ol
tantillo terra; quibus ortum ſuum deb
calcis cremor, tàm ejus lixivio innatan
quàm ſubſidens. Quamvis verò inter
fermentatio & efferveſcentia differan
nos tamen interdum, cum vehementi
rem fermẽtationem deſignare volumu
efferveſcentiæ voce utimur. §. 4

§. 40. Fit hæc fermentatio, cum alimentorum ingeſtorum particulæ ſalinæ à fermento acido-ſalino admiſto & ventriculi calore diſſolvuntur, liqueſcunt & ſpirituoſæ fiunt, ſulphureasq́; particulas ſimul corrodunt & exagitant, atque ſic è mixtionis ſtricto vinculo cũ pugna quadam diſcedentes, per craſſiorem maſſam, unà cum ſpirituoſis ſulphureis ſimul agitatis, ſubaceſcentes atq́; acriores expanduntur & fibrantur, ac propter denegatum exitum miſtionemq́; craſſioris materiæ nondum exactè ſolutam, identidem repercuſſæ, illam multiplici motu pervadunt, ejusq́; minimas particulas ab invicem deducunt, expandunt, & ad faciliorem ſui ſegregationem, alteriusq́; pultaceæ ſeu lacteæ ſuſcipiendæ miſtionis formam diſponunt. Quæ verò particulæ hâc fermentatione non ſatis diſſolvi, & ad lacteam formam deduci queunt, fœces ſunt, quarum ſeparatio à lacteo ſucco in inteſtinis peragitur.

§. 41. Hæc fermentativa coctio (quæ ſine vehementi motu ſurſum deorſum-

que, aut tumultuoſa per ventriculi cavi-
tatem agitatione, qualis in aqua ad ignem
ebulliente contingit, peragitur) adeò va-
lida eſt, ut per eam cibi, licèt duriſſimi,
qui ſuper igne culinario vix totius diei
coctione in lebete emolliri queunt, pau-
cis horis non tantùm emolliantur, ſed ad-
eò etiam diſſolvantur ac liquentur, ut
particulæ ab amica unione disjectæ, atq;
ab invicem divulſæ, liquoriq; ventriculi
inhærenti vel infuſo commiſtæ, pultace-
am conſiſtentiam, cremori ptiſanæ non
abſimilem, conſequantur.

§. 42. Ventriculi ergò coctio in fer-
mentatione ciborum potusque conſiſte-
re deprehenditur. Cl. *Sennertus*, cui ele-
gantior Medicina multum debet, *Para-
lip. ad inſt. quæſt.* 12. *pag. mih.* 65. vulga-
tam eſſe opinionem tradit, ſolùm à ven-
triculi calore ciborũ coctionem perfici.
Verùm etſi negandũ non ſit, inquit, *prima
partes in hoc opere eſſe caloris ventriculi,
tamen internus ciborum calor non exclu-
dendus, qui ab externo excitatus, fermen-
tationem quaſi quandam efficit, & coctio-
nem*

*em adjuvat. Hînc id ſolum in chylum mu-
ari poteſt, quod in ſe habet potentiam, ut
ranſmutetur, & fermentationis princi-
ium obtinet.* Et *pag.* 67. *Vulgata regula
ſt: Panis eſt cibus maximè naturæ noſtræ
amiliaris, ſed etiam, quia omnis panis fer-
entum in ſe continet, quod procul dubio
ermentationem ciborum reliquorum ali-
uam efficit, & coctionem faciliorem red-
it.* Hinc quóq; ſimile petit à fermenta-
one *lib. 2. de Febrib. cap. 20. pag. mih.*
95. *Ut vinum, cerevisia, aut alius ſuccus
aſſus & fœculentus, dum fermentatur &
geritur, multum fœcis deponit: Ita & ex
aſſo & impuro chylo & chymo, dum coqui-
r, multum fœculentæ materiæ ſeparatur.*

§. 43. Sic minùs vulgariter ſentiunt
iam alii Anatomici & Medici egregii.
*ualtherus Charleton Exerc. Phyſico-A-
t. 2. n. 4. pag. mih.* 17. & 18. *Cibus*, in-
uit, *dictis liquoribus* (ubi tincturam aci-
-ſalinam non excludit) *jam integrè diſ-
utus, & iiſdem uſq; ad minimas parti-
las commixtus, in uniformem quendam
uorem mox mutatur: quo ſemel facto,*

mox

mox ſuccedit fermentatio quædam, qualẽ… in vino, cerevifia aliisq; ejusmodi liquori… bus, dum defæcantur, obſervare eſt. P… fermentationem autem intelligimus ſpon… taneum quendam & cum calore conjun… ctum in liquoribus motum, quo omnes eo… rum, tàm ſimilares quàm diſſimilares par… ticulæ, promiſcuè ac tumultuosè agitantur, exortum ex inteſtina quadam, ſpirituoſi… res inter craſſioresq; eorundem particul… lucta, dum illæ ſeſe expandere, limites ſu… ampliare, & avolare nituntur: hæ verò … ſtum avolandi conatum impediunt, repri… munt, atq; coërçent. Et hicce quidem motu… ille eſt, cujus (ceu diuturnæ elixationi æqu… pollentis) beneficio contingit, ut, potulento… rum alimentorum parte ſolidiorũ ſpiritib… & facultatibus intimè imprægnata pri… atq; imbuta, tota mixtura in albidi cujuſ… dã, tenuiorisq; hordei cremoris tùm conſiſt… tiam, tùm colorem æmulantis, ſucci forma… mox transmigret: quem ſuccũ chyli nomin… communiter inſigniunt, uti & ipſa vẽtrıcu… li actio, quâ efficitur, chylificatio appellatu…

§. 44. Franciſcus de le Boe Sylvius, Med…

cu…

cus & Anatomicus inſignis *Diſputat. Med.* 1, mutationem etiam, quam in ventriculo ſubeunt, alimenta, quæ aliàs Chylificatio dicitur, per fermẽtationem magis exprimit ob rationes has ſeqvuturas. Quemadmodum naturæ, artisq́; ultimus finis & ſcopus eſt corporis cujuſvis in genere ſuo perfectiſſimi cõſtitutio: ſic primus ad illam gradus eſt ferè corporis cujuſvis aliquibus ſui partibus eò ſpectantis reſolutio, & compagis ſive vinculi communis, quo partes ejus omnes in unitate continentur, diſſolutio blanda, quâ partes omnes & ſingulæ ad propoſitum ſcopum collimantes ac neceſſariæ poſt ſui â reliquis ſegregationem in ſua perſtantes integritate aptæ ſunt & ritè diſpoſitæ ad novum illud miſtum conſtituendum.

Utiq́; duplex miſtorum obſervatur deſtructio & diſſolutio: Altera quidem violenta & ſubitò cum notabili partium diſſipatione contingens ab igne, uſtio dicta; altera verò blanda, & lentè citra notabilẽ partium jacturam contingens per aquam, fermentatio, vel, quando fœtor coincidit,

cidit, putrefactio vocata. Sed & duplex obſervatur miſtorum vinculum: primarium quidem & potentius, ſal; ſecundarium verò & imbecillius, oleum: illius vim frangit aqua; hujus immutat & destruit ignis. Fermantari propriè dicuntur tàm 1. fructuum plerorumq;, uvarum imprimis expreſſi, & in loco ab ambiente frigore ſecluſo aptis vaſis cum ſufficienti aëris externi communicatione concluſi ſucci; quàm 2. ex frumentis variis (ut de melle, ſaccharo fructibusq; exſiccatis, uvis paſſis præſertim nunc ſileamus) cum aqua parata, cereviſiæq; nomine vulgò venientia decocta; aut 3. ex farina quavis cum aqua aquamve continente liquore confectæ maſſæ, atq; ad promovendam fermentationem addito fermento in loco calidiuſculo, tepido ſaltem, repoſitæ.

Quicunq; autem mutationum omnium, quæ diverſis prædictarum fermentationum ſpeciebus contingere ſolent variæ, inveſtigator & obſervator erit accuratus, comperiet promoveri quamlibet, ubi

ubi concurrunt 1. aqua copioſa. 2. ignis, ſive calor mediocris. 3. aër ſatis liber: impediri verò 1. ob aquæ penuriam. 2. ob caloris defectum, ab externo frigore ortum. 3. ob aërem liberum materiæ fermentandæ interclusum.

Hînc eſt, quòd vina *Hiſpanica* nec tàm celeriter, nec tàm potenter fermententur, ac *Rhenana*, duplo plus aquæ, ſi cum ſpiritu volatili conferas, quàm illa contimentia.

Hînc eſt, quòd aëri frigido expoſita muſta, admodum lentè aut minimè fermententur, ſecus ac eadem in cellis repoſita, & imprimis externo calore adjuta.

Hînc eſt, quòd eadem muſta, vaſis arctè concluſa fermentari neſciant, vel deſinant, quæ in iiſdem aliquâ ſui parte patentibus fermentantur ex voto.

Rationem horum omnium ſi quis roget, hanc damus. Primarium miſtorum vinculum, ſalem, diſſolvit aqua; ſecundarium, oleum, alterat ignis. Halitus hinc elevati abeunt in auras, ignem aliàs ſuffocaturi, atq; operationem ipſius enervaturi.

vaturi. Sal diſſolutus coagulare, oleumq; rarefactum unire deſinit. Atq; ſic diſpoſitæ ſunt miſti partes omnes, ut ab invicem ſegregentur, inq; novi miſti conſtitutionem coëant & adunentur facilè.

Quòd ſiquis omnia circa alimentorum aſſumptionem, primámq; mutationem contingentia contulerit cum modo recenſitis, quàm benè cum fermentatione quadret ipſa, mox agnoſcet.

Nam I. cibi maſticati, atq; dum identidem linguâ hinc indè transferuntur in ore, ſalivâ ſimul imbuti ſeqvuturæ in ventriculo alterationis rudimenta præ ſe ferunt ac fermentationis.

II. Pars alimentorum fixior & eſculenta (dum potulentorum pars magna ſenſim ad inteſtina, hînc & lactea vaſa properat) in ventriculo diutinè, ad horas ſcilicet tres, vel quatuor, & quandóq; plures ſubſiſtens ibidem in materiam albicantem, rareſcentem, atq; fermentati panis maſſæ non valdè diſſimilem convertitur.

III. Reliquiæ alimentorum circa ventriculi rugas hærentes, atq; ſalivæ continuò deglutitæ beneficio ſenſim ſpumo-

ſiores factæ fermento, ex maſſæ prædictæ portione, addito ſale, parato, omnibus modis aſſimilantur.

Quinimò in ſaliva ipſa primarias fermenti vires contineri, & ab ipſa procedere, nemo negabit, qui præter jam dicta ex ſalivæ defectu, vel vitio alimentorum in ventriculo fieri ſolitam mutationem deficere, vel vitiari obſervaverit, qui ſalivam ex aqua multa, paucóq; ſale ac ſpiritu imprimis conſtare cognoverit.

Concurrunt autem ad alimentorũ fermentationem in ventriculo ritè obeundam 1. aqua ex potu, potulentave ciborũ parte, ut & ſaliva petita. 2. ignis moderatus à corde per arterias cum ſanguine ventriculo, partibusq; vicinis ſufficienter in ſanis communicatus, aut in valetudinariis quibusdam, per interna auctus, fotuſve. 3. liber halitibus & quandóque ructibus quóq; per œſophagum erumpentibus exitus. Quibus accedit. 4. ſal in ſaliva latitans & ciborum fermentationem citiorem procurans, quod in aliis etiam contingit fermen-

tatio-

tationibus, quæ admiſto fermento vel ſale ſaltem paucis quandóq; horis abſolvuntur, ad plures alias dies ante ſui perfectionem duraturæ. Sed nec 5. partem ſalivæ ſpirituoſam in fermentatione promovenda otioſam teſtatur vini ſpiritus in eundem finem aliquando utiliter aſſumptus, & imprimis rebus aliis fermentandis commodè admiſtus.

Salis autem, ſpiritû & aquæ in ſaliva coexiſtentium & igne adjutorum ope junguntur facilius; ſed quàm priùs, laxius quóq; inter ſe alimentorum variorū partes ſalinæ, ſpirituoſæ, aqueæ, oleaginoſæ, & ſi quæ adhuc inſunt ipſis aliæ; quin imò exindè diſponuntur eædem ad promptiorem ſui ab invicem ſeceſſum.

§. 45. Videtur quóq; ipſe *Hippocrates* lib. *de priſc. Medicin.* ventriculi fermentationem diſertis verbis innuere, dum inquietam noctem hinc proficiſci opinatur, quòd is, qui ſemel tantùm cibum aſſumere conſvevit, non exſpectaverit idoneum tempus, dum venter heſternos cibos planè confecerit, ſuperaverit, emollitus

us fuerit ac conquieverit, ſed in ipſum rventem & fermentatum recentes in-eſſerit. *Anutius Fœſius comm in. h.* hæc verba ita interpretatur : *ipſi ad-ce ferventi & fermentanti recentem ſu-r induxerit. Fermentari autem cibi di-ntur, qui ad coctionem præparantur & biguntur, dum calore agitantur, & per-ixtâ multâ materiâ flatuoſâ attolluntur intumeſcunt.*

§. 46. Quòd autem fermentationis neficio coctio ventriculi perficiatur, adent hæ rationes. 1. Sicut in omni cru-tate & defectus πνευματώσεως: ita a-menta aſſumpta ſpirituaſcunt quaſi, ut c dicamus, adeò quidem, ut licèt mul-m ſalis fixi in cibis aſſumatur, tamen in rpore ſecundum naturam ſe habente, inimum ſalis fixi reperiatur. Nullus au-m modus promptior eſt ad res ſpiritu-as & volatiles reddendas ipſâ fermen-tione. Calor certè ad figendum æque tus eſt, ac ad volatiliſandum. Quapro-er probabile eſt, coctionem, per quam um in volatile convertitur, fermenta-tionis

tionis ope perfici. 2. Suadet idem parti ſpirituoſæ & inflammabilis ab aliis fœcu lentioribus ſeparatio. Cùm omnis ignis actualis fiendo & fluendo ſicut fluvius perſeveret, docente *Ariſtotele lib. de juvent. & ſenect. cap. 5.* neceſſe eſt, ut novo alimento ſuppeditato ſemper generetur, aliàs enim nullo tempore permanet, ſecundum *Ariſtotelem lib. 2. meteor. cap.* Hinc putant *Conimbricenſes lib. 4. Phyſ. 5. quæſt. 3. artic. 2. pag. 42.* veteres *Vulcanum*, per quem ignis ſignificatur, finxiſſe claudum, quòd ad legitimum ſuum in greſſum alieno auxilio opus habeat. Ignis autem animalibus connatus, judicio doctiſſimorum virorum, imprimis *Hoffmanni, Conringii, Mœbii, Sim. Pauli &c.* est alimentaris naturæ, ut inſtar flammæ nutrimento alendus & ſuſtentandus ſit, quod fit aſſumpto cibo & potu. Non verò nutritur re quâlibet, ſed tantùm ſulphureis & inflammari aptis. Latent quidem ejusmodi ſulphurea in alimentis, ſed immerſa ſunt nònunquam tàm altè corporibus, tamq; firmis compedibus ſunt vin-

&

a,ut ad ea liberanda fermentationis ar-
ficio opus ſit: quemadmodum videmus
ullos ſpiritus inflammabiles è vegetabi-
bus deſtillari, niſi fermentationis ope à
naci corporis compage fuerint libera-
. Itaq; ut ignis ille animaliũ ſubtili ſuo
imento ſulphureo ex alimentis noſtris
otiri poſſit, recludenda ſunt illa noſtra
imenta per fermentationis clavem, ſine
ua ſpirituoſa ſulphurea à cætera fœce
rporum nullâ arte ſeparari queunt. Et
nc puri ab impuro ſeparationem co-
ionis nomine inſigniri, uſus à tot ſecu-
obtinuit, ſuppreſſo tamen legitimo
odo, qui in fermentationis actione ne-
ſſariò conſiſtit. 3. De ordine ciborũ aſ-
mendorum inter veteres & recentio-
s eſt diſſenſus. Veteres à pomo ad ovũ,
ſtræ ætatis homines ab ovo ad pomum
enſas deducunt; alii à liquidis; alii à ſo-
lis eaſdem auſpicantur. Moderna verò
natomicorum ſolertia docuit, omnia
ventriculo coctionis beneficio comi-
ri & ſusq; deq; ferri, ut ordine aliquo
icto in aſſumendis alimentis carere
ſsimus. Itaq;

Itaq; cùm alimenta coctionis ſubactione loco moveantur, manifeſtum evadit intuenti, eam à ſola fermentatione proficiſci. Exindè non credimus, aliquem qui maſſam, præſertim liquidiorem, in ventriculo animalis ante aliquot horas paſti, conſpexerit, de fermentatione dubitaturum. 4. Cui competit definitio, illi & definitum competit. Coctioni in ventriculo competit fermentationis definitio; ergò & definitum. 5. Quod fermentando promoveatur coctio, exindè quoq; clarius demonſtramus, quòd omne alimentum ſolidum & humidum, antequam nutrimentum fiat, coctionem ſubire cogatur. Eſt enim diſſimile corpori, quod nutrire debet, cùm tamen omne corpus à ſimili nutriatur. Ita enim *Ariſtoteles*, ubi diſputat, an contrarium à contrario, vel ſimile à ſimili nutriatur, concludit, quod τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ τρέφεται. Hìnc ut ſimile fiat, neceſſum eſt, ut ejus unio ſolvatur.

§. 47. Quòd autem fermentando id

fiat

at, patet exindè, quia nulla alia opera- o magis convenire videtur, quàm fer- entatio. Tres aliàs coctionis ſunt ſpe- es, maturatio, aſſatio & elixatio, de qui- s ex profeſſo agit *Ariſtoteles lib.* 4. *Me- or. cap.* 1. ſed maturationem & aſſatio- m illicò omnium conſenſu rejicimus, m illa de fructibus potiſſimum intelli- tur; hæc verò à calore externo ſine uſione humidi inſtituatur.

§. 48. De elixatione majorem apud eres conſenſum habemus, qui propte- elixationi ſimilem dixerũt χύλωσιν, òd circa humida verſetur, ac in humi- perficiatur. Dicit enim *Ariſtoteles* 4. *Meteor. cap.* 3. τῆς τροφῆς ἐν τῷ ματι πέψις, ὁμοία ἑψήσει ἐστί. Καὶ ρ ἐν ὑγρῷ καὶ θερμῷ ὑπὸ τῆς τοῦ ματος θερμότητος γίγνεται. De opinione néq; nos multum recedi- s.

§. 49. Verum enim verò etſi hîc quo- dammodo elixationem admittamus, n tamen cenſemus, quòd iſta ſola, niſi prius

prius præcedat aliquid, quod diſponat, digerat & ſolvat, totum opus poſſit ad ſolvere, cùm obſtet brevitas temporis, tùm conditio caloris, tùm quoque ratio objectorum; cùm quæ adſumuntur, ſæpè talia ſint, ut à ſola elixatione non poſſint ſubigi; non enim omne corpus eſt elixabile, inquit *Ariſtotoles l.c.* ſicut oſſa, cruſta ovorum &c. quemadmodum quóq; communi elixationi multa non obediunt, niſi prius fermentatio præceſſerit.

§. 50. Sed porrò videndum, annon aliæ operationes præter fermentationem id præſtare poſſint. Notum enim eſt, quòd præterea à Chymicis laudentur comminutio, digeſtio, putrefactio, maceratio; quæ operationes in omni ſeparatione vel ſingulæ, vel altera horum primittuntur. Verùm nulla hîc videtur admittenda. Comminutio cauſa ſaltem fermentationis adjuvans videtur. Et quidem comminutio illa alimentorum conſiſtentium etiam operâ manuum, ſed potiſſimum dentium inciſione, fractio

maſticatione, quâ, ultimâ imprimis,
olendo & terendo præparantur ad me-
ré in ventriculo coctionem. *Coctio no-*
a, inquit Excell. *Mœbius Med. Phyſiol.*
o. *elixatione, vel ſecundũ neotericos, fer-*
ntatione eſt expedienda: at nihil ritè fer-
ntari poteſt, niſi ſit prius benè comminu-
n & humido permiſtùm. Undè qui inte-
s, vel ſemimanſos deglutiunt cibos, eosdẽ
digeſtos, per alvum viciſſim ejiciunt. L
nuclei fructuum duriores integri ven-
culum & inteſtina tranſeuntes, germi-
ndi facultatem ſalvã retinent. Probam
ſticationem bonam ſequi coctionem bru-
r ruminantia atteſtantur, carnes ſalubri-
s ea de cauſa nobis eſui ſuppeditantia.
nc Deus olim *Judæis* leprâ aliisq; affe-
bus, ex impuritate ſanguinis proveni-
tibus, vexatis, nonniſi ruminantiũ car-
, ceu ſanitati magis profuturas, comen
bat. Quamobrem maſticationem qui
gligunt, ut inquiunt *Arabes*, animam
oderunt. Avenam ab equis non pro-
maſticatam non concoqui, ſed germi-
e rurſum, equiſonibus notiſſimum.

§. 51. Maceratio quoque non ſuffic[illegible] ad interiorem unionem ſolvendam. S[illegible] néq; digeſtio; quam nonnulli dicu[illegible] comparatione coctionis illius, quæ i[illegible] ventriculo fit per calorem innatum; qu[illegible] efficit, ut ingeſta omnia in unum ch[illegible] mum vertantur. Verùm hìc quóq; o[illegible] ſtat, ſi ſtrictè ſumatur digeſtio, brevit[illegible] temporis. Nam ratione materiæ, quæ d[illegible] gerenda, modò cito, modò longo, & v[illegible] anni intervallo vix abſolvitur.

§. 52. Putrefactio majorem hîc p[illegible] ſet mereri applauſum; putredine eni[illegible] calorem vitalem cibum & chylum m[illegible] tare, olim *Pliſtonicus, Praxagoræ* diſcip[illegible] lus, ut & *Empedocles* affirmârunt; qua[illegible] ſententiam etiam *Petrus Caſtellus*, Me[illegible] cus Romanus, *Hippocratis* & *Parac*[illegible] autoritate ſtabilire conatur. *Hippocr*[illegible] *tes lib.* περὶ παθῶν *ſect.* 5. de lienteria [illegible] gens, ait: *Inteſtinorum lævitas cibos a*[illegible] *mittit minimè putrefactos, liquidos &*[illegible] *Idem* paulò poſt addit: *Hic verò morb*[illegible] *contingit, cum ex capite, & ſuperiore ve*[illegible]

re in inferiorem pituitæ defluxus factus fuerit. Ideoq; cum ſit, cibi ab eo refrigerantur, & humectantur, eorumq; non putrefactorum velox ſit per alvum demiſsio. *Paracelſus* verò *lib.* 2. *Paramir.cap.*1.ait: *Nec enim Medicina tunc bona eſt, quia non corrumpitur in ventriculo, in quo debet corrumpi. Medicinæ autem calidæ, ut radices, & alia ſimilia peſte laborantibus tradita, ſi non putrefiant, nihil boni præſtant: ſi profuturæ ſint, neceſſariò putreſcunt. Qua de cauſa iſti non reſtituuntur ſanitati, quorum ſtomachus non corrumpit. Ex quo ſequitur: quò celerior putrefactio, eò celerior ſanitas.*

§. 53. Non diſſentit *Highmorus in Diſquiſit. Anat.* qui ait, coctionem nihil aliud eſſe quàm putrefactionem, & partium ſeparationem. *Helmontius lib. de Spiritu vitæ pag.* 196. eandem admittit putredinem. Alii ex fœtore excrementorum aliquam putredinis jacturam facere volunt. Verùm, cùm putredo, propriè dicta, ſit, aſſerente *Philoſopho*, proprii & naturalis caloris corruptio, qui ta-

men ad reſtaurandas vires & nutriend
non corruptus, ſed purus requirebatu
non eſt exiſtimandum, allatos *Autor*
ſtrictè putredinis vocem ſumere. Aliàs
nim & putridi cibi commodo eſſent; q
potius, ſi aſſumantur, variorum morbo
rum cauſæ eſſe ſolent, non rarò ipſam p
ſtem affectúsque epidemios excitante
Hippocrates aliis in locis actionem ve
triculi coctione per calorem fieri ait;
vocem ἄσηπτον latè & impropriè ab
ſumi teſtatur egregiè accuratiſſimus ej
interpres *Proſper Martianus*. *Paracelſ.*
quoq; *Paramir. lib.* 1. *cap.* 9. omnem pu
tredinem corpori venenum eſſe expreſſi
affirmat verbis; ut adeò eos *Autor*
non de vera putredine, ſed de aliqua
ciborum corruptione ſive alteration
quæ in cibis, ceu in materia tranſeunt
mutanda fieri debet, loquutos fuiſſe co
ſtet. *Highmorus* quóque addit, in de
ſtillatione partes oleoſas & ſpirituoſ
facilè elici, ſed prius adhibitâ macera
tione & putrefactione, ſine qua vi
elic

ici poſſint. Quo ipſo innuit, ſe
utredinis vocem ſumere pro fer-
nentatione, quæ ad ſpiritus elici-
ndos ſummè neceſſaria. Si e-
im eô progreſſa fuerit fermenta-
o, ut putredo ſequatur, nullum
mplius habebimus ſpiritum, ut-
ote qui periit. *Helmontium* quó-
ue putredinis vocem latè ſume-
e multis aliis in locis indicat. Nec
ic applicari poteſt definitio *Ari-
otelis lib. 4. Meteor. cap.* 1. dum
cit, quòd ſit φθορὰ τῆς ἐν ἑκάστῳ
ὑγρῷ οἰκείας καὶ κατὰ φύσιν θερμότη-
τος, ὑπ' ἀλλοτρίας θερμότητος, ἄυτη
ἐστὶν, ἡ τοῦ περιέχοντος. Quîn imò
pè veteres propriè non accepiſſe hoc
cabulum, patet ex *Ariſtotele lib. 4.
eteor. cap.* 2. quòd ipſe coctioni
numeravit. Τὸ τέλος ἐστὶ
ς πέψεως, inquit, ὅταν ποιου-
γένηται καὶ τοσουδὶ τὸ ὑγρὸν

ἢ ὀπτώμενον, ἢ ἑψόμενον, ἢ σηπόμενον ἢ ἄλλως πῶς θερμαινόμενον. Τοτὲ γὰρ χρήσιμόν ἐστι καὶ πεπέφθαί φαμεν, ὥσπερ τὸ γλεῦκος. *Finis concoctionis eſt ubi ſcilicet humor, qui torrebatur, vel elixabatur, vel putrefiebat, vel alio quovis modo incaleſcebat, talis tantusq; evaſit. Tunc enim & utilis eſt, & coctionem recepiſſe dicitur, ut muſtum &c.* Ubi dum χρήσιμον dicit eſſe finem τοῦ σηπομένου patet, quòd aliter hîc accipiatur, quàm antè in definitione. Notũ enim eſt,quòd aliàs σαπρότης, γῆ, κόπρος &c. finis σήψεως ab eo conſtituatur. Qui finis, recte conſtituitur, veroſimile non eſt, quòd indè corpus noſtrum alatur. Et cur cibi putridi tantopere accuſantur? Quòd autem excrementa putrida ſint, fit inde quòd diu in inteſtinis commorentur. Σήπεται γὰρ ἐν τῇ κάτω τὸ ἀπόκριθ inquit *Ariſtoteles*. Quamobrem Neoterici hanc rem accuratius rimaturi, modúmq;, quo calor cibum in chylum ve-

tr

…t, clarius ante oculos poſituri ad fer‑…entationem confugiunt.

§. 54. Excell. *Gothofr. Mœbius Med. Phyſiologic. cap.* 10. *pag. mih.* 178. 179. *& ſq.* probare conatur, ſi quæ eſt in ventri‑…lo fermentatio, nequaquam eſſe talem, …alis illa tralatitia: (muſti, cerevifiæ) …d planè aliam, quam hactenus mentis …umanæ imbecillitas non ſatis declarare …tuerit. *Helmontium pag.* 180. adducit …utorem, qui in *lib. de Spiritu vitæ* §. 8. …t: *In nobis autem, etſi cibus ſuo modo …trefcat (ſi nempe putredo iſta ſit medium …ansmutandæ rei in rem) attamen in di‑…ſtionibus noſtris per iſtam putrefactio‑…em (actionem, inquam, fermenti ſtoma‑…ici) non extrahitur aqua vitæ ex oleri‑…us, granis, pomis aut leguminibus. Siqui‑…em intentio naturæ non eſt tunc procreare …quam vitæ; eſtq; aliud in nobis fermen‑…tum, quo res reſolvuntur in chylum, atq; il‑…ud, quo res demittunt ex ſe aquam vitæ. Nam herbæ dum per fermentum in aqua …utreſcunt, pro extractione aquæ vitæ, ma‑…ent caudex, ſtipites & folia integra, in fi‑*

gura & duritie priſtinis, quæ à nobis ma[illegible]
ſa, in chylum vertuntur primamq́ ſui ſ[illegible]
ciem amittunt.

§. 55. Verùm cur dubitet Cl. *Mi*[illegible]
bius de ventriculi fermentatione (ſi qu[illegible]
eſt in ventriculo) non videmus; qua[illegible]
& ipſe per humorem fermentalem in d[illegible]
finitione coctionis primæ ſive chyloſe[illegible]
pag. 136. indigitat; ubi coctionem p[illegible]
mam ſive chyloſin ita definire volui[illegible]
quod ſit actio ventriculi, quâ facult[illegible]
χυλοποιητικὴ cibum & potum benefic[illegible]
calidi nativi ipſius ventriculi, & humo[illegible]
fermentalis, in chylum, ſuccum ptiſa[illegible]
cremori ſimilem, pro futura ſanguin[illegible]
generatione commutat. Deindè, conce[illegible]
ſo, fermentationem in ventriculo fact[illegible]
eſſe ſui generis, differentem à commu[illegible]
muſti & cereviſiæ fermentatione: att[illegible]
men quoniam vera fermentationis de[illegible]
nitio ventriculi fermentationi compet[illegible]
re poteſt, veram quoq; eam ferment[illegible]
tionem eſſe nulli dubitamus. Differu[illegible]
quidem fermentationes inter ſeſe mult[illegible]
modis. Modus autem rei rem ipſam no[illegible]

to

ollit; ſic fermentationes mineraliũ ſpiituum omninò differunt à fermentatioe muſti & cereviſiæ, interim tamen veæ fermentationes ſunt.

§.56. Nec rationes videmus, quare ad abruſam aliquã, & humanæ mentis imbellitati indeclarabilem fermentationem n ventriculo factam confugiamus, negliẽdo iſtam tralatitiam hactenus ſatis noam ac manifeſtam, quæ in coctione venriculi, quantum ſatis, præſtare poteſt.

§.57. Argumenta autem, quæ Excell. *Mœbio* ſvaſerunt, ut rejectâ clarâ manifeâq; illâ fermentatione, quam tralatitiã ocat, ad abſconditam ac obſcuram congeret, primò verbotenus apponemus opter ſingularia quædam, quæ notatu gna occurrunt, & quoniam hæc lis ad rum ſpectat Medicum, ad ea etiam breter modeſtéq; reſpondebimus. Argunta ejus ſunt ſequentia. 1. Sæpè olen, butyrum, caro pinguior aliáq; adiſa ſtomachi cucurbitæ includuntur, æ tamen omnia ad fermenteſcendum n ſatis apta. Vulgus etiam hujus rei

habet notitiam: præſervaturi enim muſtum à nativa ſua ebullitione, fruſtum lardi dolio immittunt, & ita diu fermenti vires ſuſpendunt, muſtariæ dulcedinis integritatem cuſtodientes. Rerum Chymicarum licèt aliquis ſit peritiſſimus, non facilè tamen fermentationem in oleoſis excitare poterit.

2. Sal ſi rei fermentandæ paulò largius miſcemus, omnem quoq; vel ſuffla minamus, vel tollimus fermentationem. Nullum autem cibum aſſumimus, qui non ſale benè ſit conditus. Nihil dicimus de carnibus ſalitis fumoq; induratis halecibus aliisq; cibariis muriâ aſſervatis.

3. Oſſa canis rodit, lupus carnes morticinas, easq; putridas devorat, fermentationem autem in iſtis poſſibilem aliquis demonſtret? Rem ſemel putredine infectam à fermentatione alienam eſſe, etiam is, qui primoribus ſaltem labris Chymiam deguſtavit, judicare poteſt. Oſſa verò menſtruo corroſivo quidem in liquorem abeunt, ſed non tàm facilè ſunt fermentationis vulgaris capacia.

4. Ac-

4. Acetum rei fermentandæ affu-
ſurus corroſionem quidem in re injecta,
ſed nullam veram fermentationem vide-
bit. At quàm ſæpè lactucam, carnes, ole-
ra & legumina cum vini aceto acerrimo
comedimus, cereviſiamq; acidulam ſu-
perbibimus, quæ quomodo fermentari
n ſtomacho queant, quivis judicare po-
eſt.

5. Spiritus vitrioli, ſalis, ſulphuris,
nitri pro appetitûs ſuſcitabulis, & ſingu-
aribus coctionis incentivis deprædican-
ur, ſed acida hæc ſtagmata modò aliquis
iquori fermentando nubat, videbit, o-
nnem eluſam eſſe exſpectationem, vir-
utemq; fermenti evanuiſſe. Iſti proin-
è quomodo in ventre noſtro fermenta-
ionem promovebunt?

6. Liquor fermentandus in ipſo fer-
nentationis actu aſſurgit, majorem quæ-
itans locum. Quamobrem à cibo aſ-
umpto & fermenteſcente ad aliquot ho-
as intumorem elevari debebat ventri-
ulus: qui tamen ſtatim, coctione vix in-
hoatâ, detumeſcere paulatim ſolet. Si-
mulatq;

mulatq; anima corporeis vinculis ſoluta in cœleſtem abiit patriam, humores ſtatim fermentari incipiunt, abdomen, faciem aliasq; partes in tumorem attollentes: quare ſi in homine vivente tot eſſent, cùm in ventriculo, tùm in aliis partibus fermentationes, ut quidam volunt, ſimilis tumor metuendus erat.

7. Liquorem quendam aliàs jam calefactum fermentaturi abſtinemus ab affuſione frigidæ, ne fermentationis opus turbetur. Noſtra autem ventriculi fermentatio licèt ſit inchoata, multi tamen non abſtinent à potu, ſed propinantibus ſæpè per aliqot horas cottabi ſono lepidè reſpondent, & quidem ſine notabili coctionis incommodo. Imò ſi in principio menſæ parcè bibamus, & inchoatam exſpectemus coctionem, potationem deinde largiorem facilius ſine damno ferimus, quàm ſi ea initio fuerit inſtituta.

8. Spiritus ſi è frumento fermentato fuerit deſtillatus, reſiduum in veſica denuò pro novo ſpiritu eliciendo non poteſt fermentari, ex eo tamen pingueſcunt

peco-

ecora. Imò, quod admiratione dignum, orcorum ventriculus ex aliorum animaum rejectis ſcybalis chylum educit; Unè *Paracelſus lib. Paramir.* eum ſubtiliſmum Alchymiſtam vocat. Hînc alia erit entriculi fermentatio, cùm res ad ferentationem vulgarem ineptas denuò ermentare queat.

9. Saluberrima potui & eſui pronuniamus vinum, cereviſiam, panem, aliaq́; antè ritè fuerint fermentata & probê efæcata, rationis trutinâ non ponderanes, rem ſemel fermentatam denuô non cilê fermenteſcere, ventriculumq́; ferentatorem oleum & operam perditum.

10. Muſtum, cereviſiam muſtam fruus *ὡραίους* aliaq́ue quæ talem in ventre currunt fermentationem, ventriculum idem intumeſcentem, & inteſtina turdula reddunt; ſed cum quo Chylificaonis emolumento, ructus, nauſea, torina ventris, nec non diarrhæa horum plurimũ pediſſequa, atteſtari poterunt; ideò talis fermẽtatio nequaquam ven-

triculo utilis, ſed potius ſummè noxii
eſſe videatur.

II. Plantæ, ſive ſemina, ſi fermenten-
tur, non exuunt priſtinam figuram, ſed
manent, quod erant in conſpectu noſtro,
mutatis ſaltem partibus volatilibus inv-
ſibilibus, pro futura extractione ſpiritû
cibi verò in ventriculo planè immutan-
tur, caſcam naturam, & qualitates pri-
chyli generatione deponentes.

§. 58. Videndum nunc, quid ad ar-
gumenta à tanto viro prolata cum C.
Kergero & aliis reſpondendum ſit. Præ-
mittimus autem, quæ ventriculo immit-
tuntur, non eſſe ejusdem generis, ſed ra-
tione coctionis toto cœlo diſtare. Quæ-
dam enim primùm ſunt πεπτὰ, cocta, ci-
ca quæ ventriculi coctione opus non eſ-
quippe apta ſunt, ut ab igne noſtro co-
nato ſine omni ulteriore præparation
aut coctione in alimentum abripi po-
ſint, ut ſunt: ſpiritus vegetabilium i-
flammabiles, & alia ſpirituoſa aut ſu-
phurea, quæ ipſo momento ingeſtion-
hominem, etiam ægro ventriculo præ-
tu-

um reficiunt; quinimò, ſi nimiâ quantitate ſpiritus frumenti fuerit ingeſtus, gnis noſter connatus ſive animalis avidius ſe, in materia jam diſpoſita & elaborata, multiplicare ſtudens, elementarem uam naturam prodit, & in conſpicuas ammas erumpit, ex ventriculo per œſophagum atq; os nõ ſine lurconis periculo agrantes, quod ſæpius in *Polonia* accidiſſe Excell. *Kergerus* meminit. Talibus επτοῖς & concoctis meritò etiam annumerantur ſulphurea puriora, oleoſa & inguia, quæ ad puriores & inflammabiles partes ſeparandas nullâ fermentaone indigent. Sic amygdala facilis non ajuriâ cenſentur coctionis, quia eorum leum poſt ſolam comminutionem ſo expreſſione ſeparari poteſt & ſuctioe. 2. Quædam ſunt εὔπεπτα, quæ faci negotio coqvuntur, qualia ſunt, quæ el jam fermentatione extra ventricum ſunt recluſa, ut panis, qui apud *Ariſtophanem* πεπεμμένος coctus nominatur, vinum, cerevíſia, mulſa aliaq;: vel

vel facili negotio fermenteſcunt, ut ſunt pultes ex farinis fieri conſuetæ, fructus quidam, pyra, & quos horæos nominamus, carnes animalium juniorum &c.

3. Quædã ſunt δύσπεπτα, quæ difficulter coqvuntur, nec facilè fermenteſcũt, qualia ſunt oſſa, cartilagines, tendines, carnes ſalitæ fumoq; induratæ, aliâq; ex piſcibus ſalſamenta, panes azymi &c.

4. Quædam ſunt ἄπεπτα, quæ nullius omninò coctionis in ventriculo ſunt capacia, nec fermentatione ſolvuntur, niſi ſingulari menſtruo, ſive extra ventriculum, ſive in ventriculo corrodantur: qualia ſunt ligna, lapides, vitrum, metalla, ſpiritus item vitrioli, nitri, ſalis, ſulphuris, acetum.

§. 59. Reſpondemus itaq; ad primum argumentum, pinguia illa & oleoſa fermentatione in ventriculo non egere, ſed eſſe jam πεπτὰ, & concocta. An verò ab occurſu fermenti ſalini in ventriculo ſtabulantis aliquid patiantur, ſicuti videmus alkalia primo ſtatim congreſſu pinguium

guium naturam mutare, ſpiritum vini à ſale urinæ volatili coagulari in formam ſalis, affirmare hoc loco non licèt. Quòd ſi aliquid mutationis contingat pinguibus & oleoſis, id tamen fermentationem vel coctionem nominare non auderemus. Nimium autem eſt, quod primo argumento appenditur: *rerum Chymicarũ licèt aliquis ſit peritiſsimus, non facilè tamen fermentationem in oleoſis excitare poterit.* Exempla enim rerum pinguium, oleoſarum & ſpirituoſarum id aliter teſtantur. Sic neceſſe eſt ſpiritum vini rectificatum & optimæ notæ recipere, qui cum oleo terebinthinæ fermenteſcere debet. Coria quóq;, è quibus aluta facienda, fermentari ſolent axungiâ piſcis, non verò humido aqueo. Alutari iſtam fermẽtationem quibusdam in locis eine Braut nominant, forſan perperam pro eine Brühe: quoniam inſigniter coria hoc modo efferveſcunt, ut quóque comburi poſſint diuturniore tempore. Iſta coriorũ præparatio ex fermẽto hoc modo fit. Inter coriarios præcedunt Alutarii, qui

ad

ad alutam perficiendam bis fermentatio-
ne opus habent. Nam primò poſt pſilo-
thra ex lixivio forti & calce viva adhibi-
ta, & demptam partem carnoſam, cori
eluunt aquâ acidiuſculâ, quæ lixivialibu
reſiſtit & eorum vim infringit. Paratu
ea hoc modo: Furfures aquæ ſimplic
injiciunt, & fermentationi in loco calid
exponunt, donec aqua aceſcat. Dei
dè eluto lixivio, intingunt coria in axun
giam piſcis, & in officina fullonia, pe
duos, tres, vel brumali tempore etia
per quatuor dies pilis probè tundunt, d
nec caleſcere incipiant. Tùm in cupa
ſive orcam pro calore adipiſcendo & t
nacitate aſſequenda conjiciunt, & ſtr
gulis tegunt, ubi fermenteſcendo ta
tus calor excitatur, ut comburantur,
nullum planè uſum amplius adſciſcen
niſi è vaſe in tempore ejiciantur, & p
leviſſimam refrigerationem iterum r
ponantur, & hoc toties fiat, quoties op
eſt, donec planè deferveſcant. Tù
demum axungia eluitur, & aluta h
modo poſt exſiccationem parata eſt

per

erfecta. Tanta quoq; in hac fermen-
tione eſt odoris gravitas, ut ejuſmodi
onſa, eine Braut/(forſan ferveſcentia,
ne Brühe/) totius viciniæ nares feriat.
erdones autem corticibus betulæ vel
uercûs groſſo modo contuſis coria ſua
æparata, imperfecta tamen adhuc im-
onunt, ut illìc quâdam efferveſcentiâ
el fermentatione matureſcant, quæ de-
dè Lohegaar / quaſi coria perfectè cor-
cibus contuſis cocta nominant. Pars
uſmodi coriorum pro ſutoribus axun-
â piſcis inungitur, & calcando ad ferve-
entiam deducitur.

Ad 2. Mirum certè eſt, quòd eadem
s, pro diverſa quantitate adhibita, fer-
entationem & juvare, & impedire poſ-
. Sic inter fermenta, impropriè licèt
cta, jure meritiſſimo referuntur ſalia fe-
omnia, acida, ſaccharum, mel &c. ſi ni-
irum non excedente quantitate ad-
ntur. Sin verò pleniore manu commi-
eantur, fermentationem præcavent;
nc ſale, ſaccharo, melle, aceto condita
on facilè fermenteſcunt. Imò quædam

tàm

tàm potentia ſunt, ut etiam fermentatio[nem], præcipitando, medio incurſu ſiſtã[nt]. Quapropter, ſicuti Medicorum nemo i[bit] inficias, ſalſamenta, carnésq; fumo in[duratas] eſſe δύσπεπτα & difficillimæ co[ctionis]: ita nec nos abnuimus, difficiliu[s] hæc ſalſedine excedentia fermenteſcere; fermenteſcunt tamen, ſi aut aquâ, aut a[lio] lio liberiore potu, quem utplurimum natura poſt ejusmodi cibos flagitat, ſalſe[dine] do eluatur, fermentum ſatis robuſtu[m] addatur, probè comminuantur, calor[e] blãdo & proportionato foveantur; quo[d] experientia etiam extra ventriculum do[cebit]. Sic pulmenta etiam nimiùm ſali[ta] fermentari poſſunt. Quod autem ſalem illum attinet, quo cibi condiuntur, pa[rvulus] culus ille eſt, & potius ad laceſſenda[m], quàm impediendam fermentationem f[a]cit. Hînc etiam tantillum ſalis aliqui Chy[mici] mici vegetabilibus felicius fermentand[is] inſpergere ſolent.

Ad 3. Quiſnam ſit carnium morticin[o]rum ſtatus, expendamus. Putridas cert[è], id eſt, in putrilaginem ſeu liquamen p[u]

ridum reſolutas lupus non vorat. Vidinus canem fame ferê enectum ejuſmodi ulmentum exputredine prognatum nó etigiſſe. Carnes verò morticinæ non ſoâ putredine, ſed ut plurimum comitante ermentatione ſolvuntur. Hînc quod Cl. *Mœbius* de humoribus fermenteſcentib⁹ n emortuis dicit, *argumento* 6. id de care quôq; verum eſſe, negandum non eſt. ndè in culinis, ſi carnes corrumpi incipiat, illarum juſcula aceſcunt, notante *elmontio tit. Blas human. n. 52. pag. 153.* æ acciditas non tàm putredinis, quàm rmentationis in ſuo genere ſignum eſt. *m verò putredine ſemel infectam à ferntatione alienam eſſe*, pugnat cum exrientia, quæ docet & fermenteſcentia treſcere, & putreſcentia fermenteſce- & ita fermentationem & putredinem oiculè pari paſſu ambulare. Putri tann mucilagini ex quacunq; re prognafermentationem inducere nos poſſe ifidimus.

Ad 3. & 4. Poſito non conceſſo, oſſa

à

à cane devorata, lactucam, carnes, oleu
& legumina corroſivo aliquo vel aceto
ſine fermentatione ſolvi, & hoc modo
dominium formæ ſpecificæ infringi;
quid obſtat, quò minus in ſoluto per cor-
roſionem liquamine fermentatio locum
habeat?

Ad 5. De ſpiritibus illis acidis, vi-
trioli, ſalis, ſulphuris, nitri ciborum
pronubis 1. idem ſit judicium, quod de
ſalibus quantitate debita inſtar fermenti
fermentationem juvantibus, & exceſſu
eandem impedientibus, ut ad *argumen-
tum* 2. dictum. Quæſo, an paucula
guttulæ fermentationi obſint etiam in
re fermenteſcente, aliquis experiatur,
nihil, ſcimus, ſentiet incommodi. 2. I-
dem quod de aceto & corroſivo dictum,
iiſdem ſpiritibus congruit, nempe eos
deſtruendo formæ principis dominium
fermentationem non impedire, ſed ei la-
tam feneſtram aperire. 3. Credibile
eos ventriculi fermentum acuere, ut
fermentationem in cibis excitandam
crius inſurgat. 4. Non adeò abhorre-

ferm

ermentationem ; ipſi enim congruo
ermento facilè in fermentationem a-
untur. 5. Terram & τὰ μέλανα aceto
μῦσθαι *Hippocrati* jam olim notum,
quàm turbulentas fermentationes
ænominati ſpiritus excitent, nunc per-
ulgatum eſt.

Ad 6. Fermenteſcentia expandi utiq;
erum eſt, alia tamen majori, alia minori
rgeſcentiâ. *A cibo autem aſſumpto &*
rmenteſcente ad aliquot horas in tumo-
m elevandum eſſe ventriculum neceſſe
n eſt: ſiquidem nec tàm impetuosè
mentatio ventriculi procedit, & pylo-
s apertus, ſi quid turgeſcentiâ ſuâ ur-
t, liberè id demittit, undè inteſtina je-
na ferè nunquàm flatibus vacua inve-
i credibile eſt. Forſan hæc etiam cau-
ſt, quòd corpora paſta facilius aquæ
atent quàm jejunia, aëre ſcilicet è ci-
reſoluto & innata levitate corpora
torum ſublevante. Præterea vivum
pus undiq; perſpirabile eſt, & ideò à
fermentationibus nullus tumor me-
tuen-

tuendus, quemadmodum in corpo[illegible] mortuo, poris & meatibus occluſis.

Ad 7. Humidum debitæ quantitat[illegible] ad fermentationem requiritur. Itaq[illegible] ſi frigidam aquam rei fermenteſcenti in[illegible] fundimus, humidum exceſſu peccans fe[illegible] mentationi obeſt. Si verò alium h[illegible] morem, qui & ipſe fermenteſcere apt[illegible] natus ſit, ut vinum, cereviſiam &c. infu[illegible] dimus, fermentatio non impeditur. Pr[illegible] indè nulla proportio eſt inter aquam fr[illegible] gidam, quæ & qualitate & quantita[illegible] fermentationi nocet, & inter vinum a[illegible] cereviſiam, quæ facilè fermentatione[illegible] repetunt propriam, vel ſaltem non im[illegible] pediunt alienam. Experiatur, cui lib[illegible] verùm, ingurgitando ventriculum aq[illegible] frigidâ, vel etiam calidâ & quidem [illegible] quantitate, quâ aliàs vinum vel cerev[illegible] am haurit, ſentiet ventriculum, ejusq[illegible] coctionem aut fermentationem egre[illegible] lædi.

Ad 8. Caput illud mortuum in veſ[illegible] poſt ſpirituum deſtillationem reſiduu[illegible] novâ interveniente, ſi opus eſt, comm[illegible]

nut[illegible]

tione, novóq; & ſatis forti fermento, mentari poſſe nullum eſt dubium. Ex-menta etiam animalium, ſive ſcybala, eſertim, quæ diutius aſſervantur, ex. hominum, reverâ per æſtatem fer-nteſcere ad oculum patet. Quid ergò rum, ſi fermentum ſuillum, præceden-novâ per maſticationem triturâ & nminutione, adjuvante etiam calore triculi, fermentationem in iis, quæ ſemel deferbuêre, reducat?

Ad 9. Vinum, cereviſiam, panem q; fermenta ex εὐπέπτοις, non fer-ntata ex δυσπέπτοις eſſe conſenſu o-um conſtat, non aliam ob rationem, m quòd ſpiritus inflammabilis qua-limine hæret facillimè ſeparandus: bq; etiam exiguâ fermentatione e-t, quam novo ventriculi fermento, re aliisque συναιτίοις adjuvantibus erè repetunt. Cl. *Mœbio* fermen-onis recurſum porrò negaturo non m omnes œnopolæ, ſed ipſa quóque rientia obloquetur.

Ad 10. Muſtum, cereviſiam muſta
fructúsq; horæos, nimiâ quantitate a
ſumptos, caput, ventriculum & inteſti
lædere certum eſt. Lædunt autem ne
tàm fermentatione, quàm fermentati
nis exceſſu, naturæ ingratiſſimo, qu
non turbulentam, ſed pacatam ama
Spiritibus itidem illis groſſis, incoërc
bilibus, ſylveſtribus & naturæ inimi
ad excretionem variè ſtimulatur, un
mala non temnenda proficiſcuntur.

Ad 11. Plantæ & ſemina non exuu
fermenteſcendo caſcam figuram; ſi a
cubi contingit, non tamen univerſalit
id aſſerendum eſt: Maſſa panis ferme
tata nec ſemini, nec farinæ quoad fig
ram reſpondet; ſucci herbarum, floru
& fructuum veterem figuram deponu
Liquidum oleum tartari & ſpiritus v
trioli in pulverem, quem tartarum v
triolatum dicimus, abit. Spiritus vi
& ſpiritus terebinthinæ fermenteſce
do tenues vaneſcit in auras. Contr
multa in ventriculo ſpecietenus n
mutantur, ut experientia docet, præ

p

uè quæ non benè manſa fuerunt. Oſſa
erſicorum à cane, viſci ſemen à turdis,
belonum à felibus, granorum actes à
aſſeribus, ceraſorum oſſicula ab homi-
e deglutita non corrumpuntur, nec fi-
uram priſtinam perdunt, ſed egeſta ite-
um germinare poſſunt, quæ aliàs levi
gne, vel ebullientis aquæ fervore ſuba-
a corrumpuntur, omníq; germinandi
cultate ſpoliantur. Qui integros vel
mimanſos deglutiunt cibos, eoſdem
digeſtos per alvum viciſſim ejiciunt.
r. 60. Manet itáq; quòd nullâ aliâ ratio-
ſuccus ille acido-ſalinus, in ventriculo
nſpicuus, coctionem juvet, quàm fer-
entando. Nam ut omnis vita fermen-
m eſt, ita & concoctio eo peragitur.
uid enim, ut cum Cl. *Billichio in Anat.*
rment. Platonic. cap. 2. §. 8. loqua-
ur, aliud eſt lactea illa ſpuma, ex qua
ſcimur? nati ſine fermento vitam non
cimus, ſive valeamus, ſive ægrotemus.
tq; idem in nobis fermentandi, qui vi-
ndi finis. Et qui fermentationem
gat, alteram aurem ventri ſeu abdo-

mini applicet, & manifeſtè turgeſcent[...]
am deprehendet, partiumq; à ſe invicem
ſequeſtrationem, adeò ut velut bulla i[n]
panis fermentatione, aut nuces caſtaneæ
igni admotæ diſſiliunt, emiſſo ſibilo, [...]
etiam in œconomia corporis noſtri [o-]
mninò tale quid confiteri cogatur.

§. 61. Cauſa principalis fermenta-
tionis alimentorum in ventriculo eo-
rumque in chylum converſionis eſt [fa-]
cultas ventriculi χυλοποιητικὴ. Hî[nc]
coctio prima in ventriculo definitu[r]
quòd ſit actio ventriculi, quâ cibus [&]
potus à facultate χυλοποιητικῇ, bene-
ficio humoris fermentalis, calorisq[ue]
tùm proprii, tùm partium vicinaru[m]
ipſorumque alimentorum in ſuccu[m]
ptiſanæ cremori ſimilem pro futura ſa[n-]
guinis generatione mutatur. Acti[o]
hæc aliàs dicitur chyloſis, & eſt propr[ia]
ventriculi, cujus ſubſtantia membr[a-]
noſa ac nervoſa eſt, ut extendi, & it[e-]
rum corrugari queat. Membranâ co[n-]
ſtat triplici, primâ communi & e[x-]
terr[...]

nâ à peritonæo natâ; alterâ carnoſe; tertiâ infimâ & nervosâ, in quam terminantur vaſa omnia, quæ ad ventriculum feruntur, & ea cum tunica interiore œſophagi & oris eſt eadem. hînc tàm evidens harum partium conſenſus, adeò, ut quod palato ingratum, ſæpè ventriculo nauſeam & vomitum concitet. Propter eundem conſenſum, ait *Bauhinus*, caput per palatum evacuare non poſſumus, quin ſimul ventriculum quóque evacuemus.

§. 62. Facultas illa χυλοποιητικὴ à multis rejicitur, vel ad calorem, vel ad fermentationem ſolùm, quod *Cornel. ab Hogelande in notis œconom. animal. adſcriptis*, voluiſſe videtur, reſpicientibus. Verùm ſolus calor, ſolaque fermentatio nunquam chylum excludere poteſt, niſi virtus ſpecifica, quæ omnibus cæteris partibus conceditur, accedat. Demonſtret enim aliquis quare idem calor ſanguificet in corde, ſanguinē depuret in

hepate, Liene & renibus, os formet : i
oſſe, carnem in muſculo &c. niſi virtu
ſpecifica ubivis concurrat. Solus calor ſe
lave fermẽtatio ſic chylo elaborando ſu
ficeret, ſolers Naturæ ſimia Chymia eu
dem quoq; dudum ante oculos poſuiſſe
Deindè quòd hâc etiam coctione alime
ta in chylum potius, quàm in bilem, ſa
guinem, aliumve humorem mutentur; i
lud à ſubſtantiæ vẽtriculi proprietate, ſe
ſpecifico temperamento ac peculiari co
formatione, & hînc genito ſpecifico fe
mento ac fermentationis modo proc
dit, ſicut ab alia proprietate in hepate
Liene fermentum, in corde ſanguis co
ficitur. Non autem fit hoc à ſolis pari
culis fermentaceis, quæ ingeſtis alime
tis admiſcentur, ut neq; à moderato c
lore, ſicuti nonnulli putârunt: quonia
illæ cum ſucco acido-ſalino quidem fa
unt ad alimentorum diſſolutionem, h
verò ad coctionem promovendam, & i
tentem potentiam in actum producen
dam, ſed quod ex illa diſſolutione ac c
ctio

ione Chylus potius quàm alius humor
neretur, hoc dependet à proprietate
bſtantiæ, cujus ratione calor aliter o-
ratur in ventriculo, quàm in corde a-
ve quacunq; parte, & in eo fermen-
m aliter diſponit, quàm in aliis parti-
s. Eodem modo ſicut ignis culina-
us aliter emollit carnem, quæ in aqua
bullitur, aliter eam, quæ in veru aſſatur,
iter eam, quæ in oleo frigitur, aliter e-
n, quæ in furno coquitur, aliter eam,
æ in aceto vel muria præparatur, idq;
opter diverſitatem ſubſtantiarum, per
as & in quibus illa emollitio peragi-
r, cùm tamen ſit unus idémq; calor. Sic
iam calor noſtri corporis, propter ven-
iculi propriam diſpoſitionem, in eo a-
er emollit ac diſſolvit alimenta, quàm
aliis partibus, & in eo fermentum pe-
liari modo diſponit, ita ut illud ali-
enta cruda ac primò ingeſta aliter re-
lvat & coquat, quàm alia cocta & li-
ata alimenta in aliis partibus reco-
untur. Ita ut hujus proprietatis ra-

tione non poſſit in ventriculo benè va-
lente & agente alius ſuccus confici
quàm chylus albicans.

§. 63. *Paracelſus* ſcribit Archeum
cum ſuis mechanicis ſpiritibus chylifi-
cationem in ventriculo perficere: per
Archeum autem intelligit calidum in-
natum. Hanc ſententiam etiam ſequi
videtur *Riolanus in not. ad epiſt. Walæi.*
Sed tamen aliquam proprietatem um-
broſam admittit aliis verbis; nam inter
alia dicit: *Cauſam refero ad varietatem
caloris innati in modo ſubſtantiæ, id eſt*
inquit, *proprietatem calidi innati.* Non
quòd calidum innatum per ſe differat
in ſubſtantia, ſed cùm non poſſit con-
ſiſtere, niſi in ſubſtantia extra ſe, et-
iam pro hujus ſubſtantiæ diverſitate in
ſingulis partibus diverſimodè operetur.
Hînc jam liquet, quàm frivolum ſit il-
lud, quod nonnulli dicunt, ventricu-
lum non chylificare, ſed eſſe tantùm in-
ſtrumentum ſeu receptaculum, in quo
fit chylificatio, non tamen chylum

mag-

magis conficere, quàm olla, in qua carnes coquuntur, conficit juſculum. Quis, quæſo, adeò cœcus eſt, qui non videat, cum chylificatio ventriculo adſcribitur, non intelligi nudas ventriculi membranas, ſed ventriculum viventem & ſanum, id eſt, ſpiritu ac calore proprio, ex ſuæque ſubſtantiæ proprietate proprio generato conveniente fermento acido-ſalino inſtructum, quorum omnium olla culinaria nihil ex ſe habet. Superius ergò agens, ſive imperium facultatis ſpecificæ agnoſcere cogimur. *Andr. Laurentius in Hiſtor. Anat.* hanc facultatem inſitam ventriculi proprietatem, ſive ejusdem formam vocat. Et ſimiliter Cl. *Nathan. Highmorus Exercitat. Medic. de affect. hypochondr. cap. 5.* ventriculo virtutem ſeu facultatem fermentandi, quæ calori in concoctione miniſtrat, tribuit, quâ menſtruum, potulenta ſcilicet ſeu liquida ciborum pars impregnata, ingeſtorum ſales partésque

ſolidiores citius penetret, ſequacemque ducat calorem, ac totius ſolvat compagem. An verò talis naturaliter ſit ventriculo innata facultas, aut à ſucco in illud etiam dum in utero continetur fœtus inclusò; an poſtea à ciborum putrefactione tale obtineat inquinamentum, quod à relicta chyli portione fovetur ſemper & augetur, ulteriorem inſtituit examinationem. *Vituli ſeu agni ſugentis ſtomachus*, inquit, *aquâ licèt ſæpius repetitâ lavetur multum, diuq; maceretur, facultatem non perdidit tamen, ſed lac ſtatim cogit & coagulat. Senioris verò ſtomachus, qui non lacte, ſed alimento nutritur alio, fœno ſcilicet aut gramine, nonniſi ſpatio longiori & majore provocatus calore lac condenſat. Miaſmate ſcilicet à lacte impreſſo jam temporis diuturnitate evaneſcente, debilitatur, illa cogendi facultas. Adeò ut ſi non totum facultatis à miaſmate, ab ingeſtis jam concoctis impreſſo, obtinuerit ventriculus; illius augmentum indè petere veriſimile judicemus. In cœmeteriis publicis in quibus multa ac frequentes fiunt ſepul-*

tur-

rræ, præcipuè, ſi madore multo irigentur, rpora citius putreſcunt humata, quàm in liis locis. In cœmiterio S. Innocentii, horis iginti quatuor ſepulta putreſcere ajunt, ivaq; adhuc, animæq; aliquid retinentia embra quaſi dilaniat penituſq; diſſolvit dax illud terræ fermentum. Putrida etm poma proximis citiſſimè adducunt puedinem. Ciborum etiam portionem jam ncoctam, aliorum concoctionem multum celerare opinatur Verulamius. Quia ejusmodi inquinamentis imprægnata huiditas, ob familiaritatem citius & magis micè in penitiores ingeſtorum receſſus adittitur, undè facilior fit partium ſolutio, digeſtio ſeu corruptio acceleratur.

§. 64. Cauſas fermentationis alimenrum in ventriculo eorumq; in chylum nverſionis inſtrumentales nos facimus rias. Inter eas primum locum occupat rmentum quoddam. Certum enim eſt, uòd ſuccus aliquis ſive liquor in ventrilo planè vacuo deprehendatur, qui in minantium ac recens natorum viturum ventriculo quarto dicitur coagu-

lum,

lum, ut inqit Illuſtris *Rolfincius Diſſert. at. de Chylo & Sanguine.* Quod præte- rea quamplurimi *Aurores* teſtantur & nos ipſi in omnibus ſubjectis, qu propterea ſectioni ſubjecimus, exper- ſumus. Hînc etiam quidam exiſtimant ventriculo ex corpore ſuggeri humo- rem, cujus virtute & cibus facilius co- quatur, & eò celerius de ventriculo & inteſtinis ad vaſa feratur.

§. 65. *Jacobus de Back Diſſertat. de Corde ſect. 2. cap. 2.* ut aliorum cenſur- ſe ſubtraheret, nec opus haberet ration- de coëcis & dubiis è Liene ad ventric- lum meatibus reddere, humorem ferm- talem in tutiore loco rimatus eſt. Ipſe nim aſſumptum alimentum, oris ſalivâ liquantulum imbutum (ut tanto facili- ventriculi homorem admittat) lingu- partiumq; oris adjumento in œſophag- atq; ejuſdem muſculorum fibrarúmq; pe in ventriculum relegari, atq; ibi hu- more, quem interior tunica cõtinuo e- ſudet, perfundi, & vi contrahendi ventr- culi miſceri, quãtúmq; poteſt, ſubigi tr- di-

it. Hujus ſententiæ veritatem ſi quis i-
ſis oculis videre deſiderat, juſtæ magni-
udinis piſcis ſtomachũ introſpiciat, cùm
lium integrum pro paſtu ingurgitaverit
cujus, quoniam non totũ corpus ſimul,
ed partes exteriores & fundo ventriculi
roximæ, prius digeſtione conſumuntur)
iſcis deglutiti ſuperficiem, aliquo elapſo
empore, videbit, ferè conſumptam dige-
amq́; , & circa ſtomachi parietes, ſuccũ
mucoſum quidem , ſed eſcæ minus per-
nixtum) noviter ê tunicæ interioris po-
is ſudoris inſtar egreſſum , ut eo magis
ilutum, quod jam ferè digeſtũ conſpici-
ur, in inteſtina per pylorum contrahẽdi
vẽtriculi protrudatur. Cl. *Schelhamme-
us in* Diſſert. *de humorib.* adſerit, quòd o-
nium animalium ventriculus humore
adeat. Et Excell. *Mœbius Med. Phyſiol.
ap.*10. ſæpè viſu & guſtu eum obſervâſſe
ontendit. Acutiſſ. *Mart. Kergerus lib.
hyſico-Medic. de Fermentat. ſect.* 3. *cap.*
humorem quendam non deeſſe ven-
iculo ſcribit, quo fermentationem a-
nentorum juvet. Nam etſi pleriq; ci-
bi

bi ſatis apti ſunt, ut ſine fermento com-
miſto fermenteſcant: tamen tempus re-
quireretur diuturnius. Verùm ignii
connati perpetuo pabulo retinendi flu-
xus & partium aliarum quotidiè pereun-
tium reſtauratio ejuſmodi moram diu-
turniorem in corporibus animalium
non fert. Quocirca natura, providen-
tiſſima mater, indidit ventriculo fer-
mentum quoddam naturale, quod ci-
bos, dentibus inciſos, ſiccos pariter a
humidos aggreditur, illos quidem fun-
dendo, omnes verò fermentando. Eju
deperditio ex ipſis cibis concoctis quoti-
diano ſupplemento reſtauratur: quem-
admodum videmus, fermentum maſſ
panis commiſtum equidem ſeu amitti
ſeu obliterari, attamen remanentias ma-
ctræ adhærentes novum præbere pr
nova maſſa fermentanda fermentum.

§. 66. Jam autem hic ſuccus & liquo
fermentalis non eſt chylus, quia quoa
colorem & ſaporem à chylo differt, &
natura non relinqueretur, quod chylu
ad nutriendum efficitur. Sed neq; e

humo

umor excrementitius, propriè dictus, uia aliàs excerneretur, & impediret bonam actionem, ſi remaneret. Neceſſum rgò eſt non ſine cauſa à natura adſerva. Quod & nemo negabit, qui novit, uòd Deus & natura nihil fruſtra fecerint.

§. 67. In ventriculo reperitur. Ergò entriculo erit utilis. Itaq; vel ejus nuritioni vel actioni inſerviet. Nutritioi autem inſervire non poteſt, quia ex vento illo divino *Harvei* novimus, uòd omnes partes nutriantur ſanguine rarterias eò delato. Ergò actioni. ctioni eâ ratione inſervire putant nonulli, quòd, dum adhæreat ventriculo tres humores ſæpè influentes arceat, ne ſuâ corroſivâ erodant ipſum. Sed uomodo aliis id prohibere poteſt, qui ſe eſt acris quodammodo? ipſe rodenappetitum creat, quomodo alios arbit.

§. 68. Cujus autem & naturæ & ſapos hoc fermentum ventriculi ſit, de eo riæ moventur lites. Nos illud duplex ſtatui-

ſtatuimus, ingenitum & aſcititium; &
deindè etiam utrúmq; ſapore acido-ſal
num eſſe aſſerimus.

§. 69. Fermentum primum eſt ingeni
tum, cujus cauſa efficiens principalis ee
ipſa Natura, quæ in prima ſtatim ventri
culi formatione, ſimul ex ovo illo ſeu li
quore cryſtallino formavit, & vertricu
hunc ſuccum implantavit. Uno verbo c
natus eſt ventriculo. Scilicet ut aliis pa
tibus quóq; ſua non denegavit inſtru
menta, ita & ventriculum ſuo inſtrux
fermento. Inſtrumentalis eſt calor, qui
ti eſt omnium humorum efficiens, ita &
fermentum illud producit.

§. 70. Verùm hîc etiam non deſtitu
mur difficultatibus, dum enim innatu
& connatum ventriculo hoc fermentu
dicimus, videmur videre occlamante
quòd appetitus in embryonibus non ev
dens, aliud ſvadeat; ſi enim innatum e
quare ſuas non exercet vires per tot me
ſes? Duplici modo hîc reſpondere poſſu
mus, partim affirmativè, partim negativ
Si enim embryo in utero ſtatim aliqu
ſugat

[...]gat, appetitus adſit oportet fermen-
[...]umq; innatum ſuas quóq; ſtatim exer-
[...]eat vires. Deindè ſic etiam reſpondere
[...]oſſumus, quòd in utero nondum tem-
[...]us ſit, ut appetitus ſe exerat; undè néq;
[...]oteſt in appetentia de embryone prædi-
[...]ari. Quemadmodum canes non dicendi
[...]unt coëci ante nonũ diẽ, quia ante nonũ
[...]iem natura noluit eos videre, etſi orga-
[...]ũ viſus habeant. Sic & infantes in utero
[...]on poſſunt appetere, quia natura noluit
[...]os appetere, antequam in lucem editi
[...]nt, ubi poſtea fames illico oritur, & fa-
[...]elici ſatis conſpiciuntur.

§. 71. Materia in qua ſive ſubjectum
[...]t ventriculus. Viſcus nimirum illud,
[...]uod peſſimum Vas corporis *Plinio* au-
[...]t; à qua tamen injuria eum liberare co-
[...]tur *Bernhardus Svvalve* in eleganti
[...]o *Tractatu de Querelis & Opprobriis*
[...]*entriculi.* Excell. *Schenckius* dicit, quòd
[...] embryonibus in cavitate ventriculi, in
[...]ultis inter tunicam ejus cruſtoſam glu-
[...]nis ad inſtar hic humor abſconſus hæ-
[...]at. Animalibus etiam ruminantibus,
qui-

quibus deeſt ſuperior dentium ſeries, vee-
ſcunturq; cibis aſperis, natura conceſſit
quatuor ventriculos, recompenſans de-
fectum dentium. II. ſunt 1. Venter pri-
mus ἤνυςρος, die Brüche. 2. Reticulum
κεκρύφαλος, vitta, die Haube. 3. Oma-
ſus, ἐχῖνος ab aſperitate, πελύκλυχος
ob multiplicia volumina, velut folia char-
tæ, der Pſalter. 4. Abomaſus, ἀποκρ-
ικὸς, à rubore, die Rode. Primò ex ore
delabitur citus in ventrem primùm: in-
dè revomitur in os. Ex ore non in ven-
trem primùm denuò, ſed in reticulum
(quia in gula anguſtum foramen, quod
pertingit in reticulum, per quod cibus
craſſior aſperiorq; primâ vice tranſi-
nequit: poſt vero humidior & lubric-
factus, facilè per id foramen deſcendit:
Ex reticulo pergit cibus in omaſum: p-
ſtremò in abomaſum. Omnia hæc fiu-
ob meliorem coctionem ſeu ferment-
tionem, quam facit fermentum acido-
linum unicuique ventri ingenitum ſ-
connatum, & à ſucco aſcititia Lienis a-
d-

-ſalino, ſibi analogo, auctum, excita-
m ac conſervatum; quare etiã hoc fer-
entum hiſce ventribus ingenitum uni-
rme eſt; quæ uniformitas in hoc potiſ-
num conſiſtit, quòd quilibet venter
rmento hoc innato præditus ſit & hu-
s beneficio fermentationem alimento-
m perficiat. Quòd verò diverſæ in
gulis ventribus alimentorum fermen-
tiones fiant, non ipſius fermenti con-
ti & aſcititii acido-ſalini (quod unifor-
e ſemper manet, nonnunquam verò
undum ſitum, motum, vel particulas
s activas & paſſivas differre poteſt) ſed
mentorum craſſorum ratione accidit.

§. 72. De Materia ex qua litigant et-
n *Autores*; quam nos liquorem illum
ſtallinum, ex quo omnia generantur,
e putamus. De qua re quilibet poteſt
ere *Harveum Exercitat. de Generat.*
mal.

§. 73. *Riolanus, Velſchius* & alii exiſti-
nt, quòd hoc fermentum ex ciborum
iquiis fiat, & ventriculo adhæreat; non
imili ratione, ut reliquiæ farinæ, ma-

ctræ

ctræ quæ adhærent, admixto pauco ſal
fermentum conſtituunt; quæ opinio ſe
cundum quid tantùm vera videtur. Con
currit quidem; ſiquidem omnibus fer
mentum induci poteſt; ſed ad primum
deveniendum, undè chylus fermenta
tus, & undè primum cibi fermentum
deductum fuit, antequam chyli reliqui
poterant exſurgere. Undè alii has ſy
tes præter navigaturi, in ipſis aliment
fermentum ipſum quærunt primò, und
poſtea remaneat. Dicunt enim, quò
multa fermententur ſine addito ferme
to. Sic vino recenti, quod muſtum v
camus, itemq; cereviſiæ ſecundæ nil
addimus fermenti. *Petrus Caſtellus* teſt
tur quóque, duodecim horarum ſpati
carnem recenter mactatam fermentar
ſi hyberno tempore, etiam frigidiſſim
in ollam coopertam ponatur, cum ſuffi
cienti aqua, & per noctem in cineribu
calidis tepida continuò maneat. Et no
tum eſt, quòd panis ex farina hordei ger
minantis, ſine adjecto fermento ade
efferveſcat, ut in maſſa conjecta cont

ne

eri nequeat. Verùm, ſi multa ſunt, uæ fermento turgent, multa conà & quamplurima ſunt quôque, quæ onniſi addito fermentantur. Et poto, quòd nonnulla alimenta fermenm ſecum circumgeſtent, nihil taen evincitur indè, niſi hoc, quòd vent fermentationem & faciliorem ddant; in quo nos non repugnaus. Putamus enim & ipſi, quôd ii bi, qui fermento inſtructi citius melius concoquantur; & quòd inreſultet diſtinctio, quâ alimenta εὔπεπτα & δύσπεπτα dividuntur.

§. 74. Itaq; quamvis arduum ſit *Palæna* ſe conſtituere, freti tamen libertate ilosophicâ & autoritate virorum doſſimorum exiſtimamus, has opinios potius eſſe ſubordinatas, quàm conriantes. Et dicimus, quòd primùm liquore illo cryſtallino fermentum id generetur, & ventriculo implanur, poſtea verò per ſuccum Lienis do-ſalinum augeatur, & ex relicta

chyli

chyli portione aceſcente, ac plicis infix
fermenti in morem foveatur.

§. 75. Materia, circa quam verſatu
hoc fermentum innatum alimenta ſun
in quæ ſuas ſtringit vires. Eorum au
tem varia ſunt genera, ex diverſis reb
petita; quæ tamen omnia ſub plantaru
& animalium generibus continentu
Res enim omnes ſublunares, quibus
Medicina utimur, ſub triplici gene
comprehenduntur, plantarum, anim
lium & mineralium. Omne autem m
xtum nutriendi facultate præditum, v
tam habuiſſe neceſſe eſt, ſicq; minera
ex alimentorum ſerie prorſus excludu
tur.

§. 75. Iſtud autem fermentum acid
ſalinum ventriculo connatum nos n
ex cerebro noſtro fingimus, ſed jam
lim varii Medici & Anotomici nobis a
te oculos poſuerunt. Celeberrimus *S*
nertus lib. 3. Med. pract. part. 1. ſect. 2. c
5. quæſt. 2 eſſe nonnullos in ea opinio
tradit, non equidem è Liene in vent
culum eructari humorem acidum, c
appe

petitum excitet: eſſe tamen in ven-
iculo humorem acidum ingenitum &
nnatum, quem relicta cibi portio be-
elaborata augeat & foveat, qui non
craſſus, ſed tenuis & ſpiritibus corro-
is prægnans, qui grato quodam acore
ntriculi corpus nervoſum afficiat, &
mobili virtute permeet omne inge-
m, illudq́; ſolvat in liquorem ſeu chy-
n, & omninò ſe habeat, ut fermen-
n, quô cereviſia ferveſcit fermenta-
q; , ut craſſæ partes à tenuibus & uti-
ab inutilibus ſeparentur, atq́; hunc
morem, ſi abundet, cauſam eſſe famis
niæ docent. Famem etiam cibo ſum-
ſtatim ſedari, antequam alimentum
olutum ſit, ob hunc humorem ſtatu-
, dum nimirum à cibo ſumpto ſup-
nitur, ut ita moveri & inſtar fermen-
bullire non poſſit.

r. 76. *Phil. Hoechſtetterus Decad.* 5. *rar. caſ.* 1. *in ſchol. pag. mih.* 482. 483. *q.* acidum quoque hunc humorem d negat ineſſe ventriculo, imò ei in- itum & connatum credit, quem re-

licta

licta chyli vel cibi portio benè elabora[illegible]
foveat & quaſi augeat. Non eum craſ-
ſum eſſe ſed tenuem docet humoris in [illegible]
aſcendens famelicis, qui planè ſeroſus, [illegible]
acidularum tenuitatem & aciditatem [illegible]
mulatur. Quibus ferit dentes, lingua[illegible]
ac palatum grato quodam acore, ſiti[illegible]
ut omnem auferat. Eâdem delectatio[illegible]
adficit nervoſum ventriculi corpus, [illegible]
ſuâ mobili virtute permeat omne ing[illegible]
ſtum, illudq́; ſolvit in liquorem aptum [illegible]
lævigatum, nec ſine ea coctio perfect[illegible]
concinna ac bona in ventriculo fit: ut v[illegible]
demus Zythepſas ſine fermento cere[illegible]
ſiæ alterius, aliam haud coquere perf[illegible]
ctam (undè vulgò das Haupt/ quaſi [illegible]
cas cereviſiæ caput, vocatur) Admiſ[illegible]
tur enim hoc cereviſiæ, decocto malz[illegible]
ut totum ejus corpus, quod ex aquea [illegible]
aërea conſtat ſubſtantia, commoveatu[illegible]
agitetur, efferveſcat ac fermentetur. Pe[illegible]
meat illud omnes cereviſiæ partes, ſep[illegible]
rat craſſa à tenuibus, provocatq́; ſpirit[illegible]
vivificantes latitantes in malzo. Ten[illegible]
itáq; hic humor, ſpiritibus, vel quaſi c[illegible]

roſi[illegible]

[..]ivis prægnans ventriculo ingenitus
[..] in eóq; quotidie quaſi renovatus ac
[..]arcitus ab aſſumptis cibis (ut ſentit
[..]ctiſſimè *Felix Platerus*, Ocellus *Germanicæ* Medicinæ *Tract. 1. lib. 2. cap. 12.*)
[..]mentat quaſi chylum & exagitat, in
[..]igatum humorem permeabili ſuâ na-
[..]â redigit; ſerum æmulatur, acidus
[..]&ſi non nimius, gratiſſimus hic & e-
[..]enti & famelico humectat palatum,
[..]t dentes, gratiſſimè vellicat linguam,
[..]unc deſcribenti accidit.
[..]. 77. Excell. *Conrad. Victor Schneide-*
[..]*lib. 3. de Catarrh. cap. 2.* ex *Malachia*
[..]*ero* illum ſtomachi humorem etiam
[..]innatum ſcribit; humor autem aci-
[..]quem quidam ſolum chylificationis
[..]icem faciunt, non eſt ſuccus ille me-
[..]holicus, acerbus, terreſtris, craſſus;
[..]cidus, tenuis, ſpirituoſus, ventricu-
[..]genitus; ille enim acerbus eſt, huic
[..]a aciditas; ille appetitum proſternit,
[..]um ſuſcitat; ille ob craſſam & ſiccam
[..]tatem, quæ in terreſtri ſubſtantia
[..]btuſũ cauſat ſenſum, tardum motũ,

ac acerbitate hæmodiam (id eſt, ſtupp
rem dentium) dentibus; hic eſt tenui
ſubtilis, penetrabilis, & ad motum fac
lis; undè aſcendit in palatum, linguaa
dentes; quod terreſtri negatum. Hum
hic, cibi maſticati gluten, ſeu fermec
tum quoddam eſt, quo ejus unio & co
glutinatio fit; eſt fermentum, quod
cido ſuo ſpiritu ſolvit, minuit, atte
etiam arida, craſſa & dura, in ventric
lum inter cibos recepta, ut facilius in h
morem poſſint ſolvi, ut tota maſſa p
tis formam quandam liquidam recipi
cui deindè ingenitus ventriculi calor
vens, quandam quaſi novam formam i
ducit, quæ chyli propria dicitur, qu
acidus hic humur omnibus partibus c
li communicat, cum per totum fera
æquabiliter. Miniſter igitur hic hum
acidus, tenuis, ſpirituoſus, chylificat
nis eſt, qui ſuas operationes in ore
choat manifeſtè, in ventriculi fundo p
ficit, quem ejus innatus fovet calor
movet, quo abſumpto, aut dimin
potius, appetitus jacet, chylus ſiccior

o acriori reddito, chylus nimium fer-
ntatur, inflatur & ſpumeſcit; ſolus
men, & abſente calore ventriculi, in-
us eſt, ut chylificationem perficiat, a-
ſus, inutilis, tardus & cruditatum
or.

. 78. *Helmontius lib. de ſextupl. di-*
ſ. 11. *& alibi* licèt ſplenem omne
irare fermentum dixerit, tamen *ſ.*
hæc addit: *Coquus in ſtomacho du-*
, unus ab Liene, & alter ſibi proprius
rſas digeſtiones edit. In *Tractatu* de
gine fermenti, impregnante maſſam
me §. 23. idem ſtatuit: *Et ſic cibi*, ait,
macho reſolvuntur loci fermento, con-
qualitate acidulâ. In *jecinore verò,*
iis locis continuò aliis fermentis. In
tatu de calore non efficienter digeren-
22. idem confirmat. *Pluribus vo-*
bus, inquit, *fermentum adeò potens*
ut niſi ſubindè lateribus, cretâ argillâ-
ſcantur, ex multitudine aciditatis
habeant. In *ſ.* 23. addit rationes.
s ſtomachici fermenti, ait, *neceßita-*
idici, dum puer paſſeres alerem, ex-

P 2 *ſerui*

ſerui linguam ſæpè, quam paſſer morſu prehendebat, & ſibi deglutire conabatu atq; tum ſenſi ingentem aciditatem in g ture paſſeris. Undè ex tunc ſcivi, cur t edaces & digerentes. Deîn vidi, quod cidum ſulphuris ſtagma chirothecam am imbuiſſet, eamq; in ſuccum, parte maduerat, ſtatim reſolveret. Quod hi tyroni confirmavit, tranſmutari ci ab acido, adeoq; habitare in ſtomacho mentum, quod omnia ingeſta, licet dul ſtatim in acidum commutaret. Quo ca eſſe quoq; acida cuncta, quæ appeti deſidi propinantur, ut ſunt omphaciu acetum, ſuccus citri, aurantii, ſinapi, iam ſal & ſalpetræ, quatenus ſpiritum rinum in ſe habet, & placidiſſimè acid Itemq; berberis, ribes, ceraſa citonia &

§. 79. Excell. *Mœbius Med. Phy logic. cap.* 10. eorum ſententiam plane abſurdam judicat, qui volunt v triculo ingenitum & connatum eſſe morem quendam, quem relicta chyli p tio quotidie augeat & conſervet, c hoc ipſum ocularis inſpectio ſcrutan bus perſuadeat, & in omni ventriculo

humor quidam tunicis adhærens de-
hendatur. *Innatum autem & à primo
insitum eſſe talem ſuccum*, ait, *bruta
er nata diſſectâq; clariſſimè oſtendunt.
mirum vẽtriculus pro chylificatione ſua
perficienda ſemper debet eſſe ſucculent⁹
lè & interdũ ſolum panem alióſq; cibos
os coquere, & in chylum mutare poteſt:
d fieri non poſſet, niſi nativum ſuccum
eret. Undè autẽ iſta humiditas proveni-
videndum? Nullatenus dubitandum,
d arteriæ cœliacæ ventriculo ſtatim in
ryone in utero materno ſanguinem cum
itu vitali pro nutrimento adducant, vẽ-
ulíq; membranæ partem convenientem
mant & in ſui ſubſtantiam mutent. Cũ
em ventriculi tunicæ ſemper debeãt eſ-
aturaliter humidæ, non verò ſiccæ (pro
ione melius expedienda) quis vellet
igere, iſtam humiditatem fuiſſe adpor-
m ab arteriis ad dictas tunicas, & has
dè tranſudare, ſive tranſmittere quip-
; ſive eam eſſe excrementum à nutrito
riculo relictum. Tranſudare aliquid à
o ortu in ventriculum iſtud firmiſſi-*

mè perſuadet, quòd infans omnis in luc[illegible] veniens nigricantem materiam, inſtar [illegible] crementi ſanguinei, propinato ſucco ſc[illegible] præparato, vel alio liquore convenien[illegible] vomitu & receſſu rejiciat: id quod ſæp[illegible] ſimè obſervavimus. Jam verò iſta rec[illegible] menta ad ventriculi & inteſtinorum ca[illegible] tatem nullâ aliâ ratione pervenire po[illegible] runt, niſi dictâ tranſudatione, vel [illegible] membranas, vel per extremitates ipſar[illegible] arteriarum, quippe cùm embryoni in u[illegible] nihil per os, ut notum, ingeratur. Si i[illegible] talis à primo ortu tranſudatio commu[illegible] cùm ventriculi, tùm inteſtinorum tun[illegible] quare eam in vitæ progreſſu negabimu[illegible]

§. 80. *Valentinus Andr. Möllen[illegible] ckius Tractat. de Arthritid. Vag. Sco[illegible] tic. pag. mih. 39. & 40.* fermentum [illegible] triculi facit humorem quendam aci[illegible] à primo ortu ei inſitum, & à chyli [illegible] quiis auctum & conſervatum. Hic [illegible] licet ventriculi plicis infixus alime[illegible] rum coctionem & ſubactionem pro[illegible] veat, quoniam acida attenuandi, p[illegible] trandi incidendiq; vi prædita corpor[illegible]

m fermentandis, tùm diſſolvendis o-
imè conducunt.

§. 81. Alterum fermentum eſt aſciti-
um, quod prius fovet ac auget, & cum
o in ventriculo conjunctum unum
rmentum ventriculi conſtituit. Et
c fermentum eſſe acido-ſalinum ac in
ene præparari jam ſæpius dictum eſt;
c ſanguini, per hepar ad cor redeunti,
miſcetur, ut craſſiores ſanguinis par-
s fermentando attenuet. Hoc ſan-
ini ita admiſtam, & poſtea per arterias
à cum ſanguine nutritio ad ventricu-
n delatum, à ventriculo per poros fa-
è poterit recipi, ut fermentum prius
ntriculo ingenitum ac connatum acu-
& augeat. Et hâc ratione multum
nfert, nec unum abſque altero in fer-
entationis opere quicquam boni præ-
re valet.

§. 82. Verùm hoc fermentum aſci-
ium à Liene ſuppeditatum à multis
ntrovertitur. Multi id aſſerunt, mul-
negant. Inter quos, qui idipſum adfir-
nt, ſunt egregii Medici ac Anatomi-

ci, quibus nos etiam noſtrum ſubjicim[us]
calculum. Succum acidum ventriculo
deliciis eſſe, eumq; è Liene pro juvam[ine]
coctione, & appetitu corroborando tra[ns]
mitti, *Galenus* multis in locis expreſſis
firmat verbis, & *lib.* 5. *de uſu part. c.* 4. h[is]
addit: *Conſtat ergò, quòd quemadmod[um]*
hæc noxia eſſe memorabatur, propterea
quòd vetaret cibos diutius in ventriculo
coqui, atram certè bilem non modò nõ læd[e]
re comperiemus, ſed & actionẽ inſuper ip[ſi]
adjuvare: Nam ventriculum contrahit
intẽdit in ſe ipsũ, cogitq; cibos ad unguẽ
plecti ac retinere, quousq; fuerint perco[cti]

§. 83. *Arabum* Principem, *Avicenn[am]*
lib. 1. *Can. Fen.* 1. *doctr.* 4. *c.* 1. propè fin[em]
conſentientem deprehendimus: *Utili[tas]*
verò, inquit, *accidit, quia in os ſtoma[chi]*
(humor acidus) quaſi mulgendo profluit
hæc quidem utilitas duobus eſt modis: un[o]
quia os ſtomachi ſtringit & confortat ac
ſpiſſat: alio, ut in ore ſtomachi commot[io]
nem faciat propter acredinem, & exci[tet]
ad famem, & faciat deſiderium.

§. 84. Petrus Caſtellus, Medicus ol[im]
Romanus, poſtea vero Scholæ *Meſſinien[ſis]*

Sicilia Profeſſor primarius, in *Epiſtol.* *Marcum Aurelium Severinum*, Medi-um & Chirurgum *Neapolitanum*, hanc ntentiam etiam ſtabilire & ad fermen-tionem extendere conatus eſt, ſcribens: rtionem acidæ bilis è Liene transmiſ-m panis fermenti ritu omnia miſcere, mmovere, & ebullire facere, atq; ita ra-factione iſtâ & ſpongioſitate cibario-m, quæ à ſpiritibus propriis concitatis , ob acidos ſpiritus moventes, & in-ietos, adjuvante calore, ciborum con-ctionem & digeſtionem primã confici.

§. 85. *Zacutus Luſitanus lib.2. prax. hi-r. cap 12. fol.394.* in hujus rei veritatem quirens, cùm vias è Liene ad ventricu-m non obſervaret; *Galeno* tamen quo-modo patrocinaturus, acidi ſucci in vẽ-culum im̃iſſionem, non quidem è Lie-ſed è venis, priusquam ad Lienem per-gant, propugnat. Verba ejus ita legun-r: *Eructatur autem melancholiæ portio, equam concoquatur, quæ præ craſſitie in nem conſcendere non poteſt; non aliter ã ab hepate in ſplenẽ ipſum illa ſanguinis*

portio, quæ jecur permeare non potuit; ... *quod monſtrat vena ipſa deferens melan-choliam in ſtomachum; antequam enim Lienem ingrediatur, ramum ad os ventri-culi diffundit, illud inſtar coronæ circum-dantem, cujus aliqua portio craſsior in fun-dum elabitur, juvandæ coctionis gratia: quicquid aliqui opinantur, prius melan-choliam in ſplene concoqui, & partes ejus craſſiores, quæ in ſanguinem converti ne-queunt, in ventriculum effundi in dict. uſus.*

§. 86. *Joſephus Quercetanus in Di-tet. Polyhiſtoric. cap. 4. pag. mih. 208.* 209. ſpiritus in ventriculo agnoſcit; melicos eſurientes, & ſitientes, qui p... abſumptam alimenti & ciborum ma-riam confeſtim aliam novam appeta... quam attractam acidâ ſuâ & mordaci d... ſolvendi ac conterendi facultate confri-gant: quæ diſſolutio ac contritio poſt à Medicis appelletur concoctio ſive ... geſtio.

§. 87. *Albertus Kyperus Anthro-log. pag. 344.* fermentum ex arteriis ... ven...

entriculum excidere putat. *Non ne-
o*, reſpondet, *ſpiritum vitalem excidere,
n aliud quid, neſcio, ſaltem nullum evi-
denter oſtendi poteſt, nec ratio cogens ad-
erri. Nam ſi ſpiritui illi vim ineſſe at-
enuandi, incidendi, rarefaciendi calefa-
iendiq; ſtatuamus, ab ipſo fermentatio
mnino fieri poteſt. Quando autem iſta
c pono, loquor de ſtatu naturali; nam
ræternaturaliter quin aliquid ventriculo
ommunicari queat, nullatenus dubito.*

§. 88. *Johannes Walæus in Epiſtol. de
otu chyli & ſang.* cui ſubſcribit Illuſtris
Thomas Bartholinus in Anat. reformat.
mili modo acidum liquorem ventricu-
è Liene venire, conjectatur; cùm non
ia pars acida in corpore noſtro ſentia-
ur; quôdq; deglutito cocto Liene, &
ræſertim ſuillo, gravitas quóq; ventri-
li à copia & craſſitie cibi emendetur.
xpreſſis verbis autem *Thomas Bartholi-
us Hiſt. Anat.* 51. *cent.* 4. Lienis uſum
ſſe, ſanguinem acidum depurare, & fer-
entum pro totius incolumitate præpa-
re adfirmavit.

§. 89.

§. 89. *Joh. Baptiſta* von Helmont fer[illegible]mentum acidum in Liene parari & ven[illegible]triculo inſpirari ait. Nam in *Tractatu d[illegible] Jure duumvirat.* ita diſſerit: *Splen inſpi[illegible]rat fermentum digeſtivum ſtomacho, & e[illegible] vegetationis exordium. Ibid.* §. 13. *Splen[illegible] proprius eſt ſtomachus, multiplici arteri[illegible]rum tortuoſitate admirabilis, quo Lien ſu[illegible] ſoli coquit: ſub qua digeſtione minimus e[illegible]ror ſi irruat ſplen digerendo ceſſat, debitá[illegible] ſtomacho externo fermenta denegat. Tr[illegible]ctat. de Sede animæ* §. 26. *Reperi ſplene[illegible] inſervire pro fermento ſtomachi, ejusq; ſ[illegible] coctore & directore: idcircò amborum v[illegible]ſcerum conſpirationem decrevi vocare d[illegible]um viratum. De Sextupl. Digeſt.* §. 2[illegible] *Splen namq; in ſtomachum, vas amplũ, ſ[illegible] fermentũ inſpirat; neq; enim ſplen cibos im[illegible]mediatè attingit.* It. §. 59 addit: *Ita nimi[illegible] ſplenis odore fermentali in ſtomachum ſp[illegible]rato, cibi fiũt cremor acid⁹; qui deindè ve[illegible]titur in ſalem urinaceũ, imò & in vitalẽ. [illegible] Tract. Shol. Humoriſt. Paſſiv. Decept. c.[illegible]* §. 23. *Fermentum acidum ſplenis niſi in ſt[illegible]machũ debitâ inſpiretur doſi, oriuntur [illegible] appetentiæ, cruditates, imò & ipſe bulim[illegible]*

§.90. *Helmontium* fideliter in ſua opi-
one ſequitur Cl. *Franc Oſvv. Grembſ.*
rbor.integr.&ruin.lib 1.c.8.*de uſu part.*
i uſũ Lienis eſſe dicit, ut vitale fermẽ-
m fabricet ex inſito ſpiritu ſalino bal-
mico; hoc ſi in debita doſi in ſtoma-
um inſpiratur, fiunt appetentiæ, ſi ve-
exorbitat, tunc morbi.

§ 91. *Gvalt. Charleton Oecon. Animal. E-*
*rc.2.p.*16.17.acidum hunc ſuccum ven-
culo adeò neceſſariũ eſſe, ut abſq; ejus
xilio, ſuũ chylificationis munus, ut par
, præſtare nequeat, minimè dubitat.
coniam certiſſimũ eſt, inq. *homines iſtos,*
ibꝰ defecerit iſte ſuccus acidus, de infau-
admodũ, infeliciq; ciborum concoctione
oper conqueri; nec infrequens eſt, talibus
bicrudos atq; integros aſſumptorũ mor-
os per inferiora excerni. Quod haud ob-
rè ſignificâſſe videtur perpetuus noſter
ctator Hipp. *ubi inq.* (1.*aph.*3.*ſect.*) *in lõ-*
inteſtinorũ lævitatibus, ſi ructus acidus
licet ex conſimuli humore ortus) fiat, qui
us non erat, ſignum bonũ eſt. Nec minùs
ũ eſt, iſthuc acidum, ut nonniſi à calore
derato excitari foveriq; ita diſcuti atq;

penitùs extingui ab immoderato. Aut hinc eſt, cur tum in leucophlegmaticis, fri gidaq; ventriculi intemperie laborantib languet adeò, atq; dejicitur appetitus: tum in febribus aliisq; calidioribus morbis, in tum deſtruitur; haud abſimili prorſus ra tione ac maſſa farinaria in frigidiore lo difficulter fermentatur; in calido verò n quaquam.

§. 92. *Petrus Borellus cent. 2. Obſer Medico-Phyſic.* 1. hujusmodi humo acidi portionem neceſſariam quóq; omni corpore judicat (quæ ſi nimia ſi niſi ejiciatur, peſſima inducere ſolet ſy ptomata) *Sine hoc enim humore, ait, n poteſt in nobis fieri ciborum coctio, nec rum in naturam noſtram aſſimilatio. D ſinant ergò mirari homines, quo pacto lor ſtomachi ſuperet ignis calorem, cùm queat ignis culinarius panem, herbas in ſanguinem reducere; quemadmod enim diſſolvente regio ſeu aquâ forti, ali ſpiritibus acribus reducuntur metalla in queam ſubſtantiam, quod ignis præſt nequibat, ſic in nobis eſt humor cibos*

ſolv

lvens & in chylum reducens, & tandem chymum.

§. 93. Excell. *Gothofredus Mœbius Inſtitut. Medic. lib.* 1. *cap.* 9. humorem fermentalem nonnihil ſalinum ventriculi plicaturis agglutinatum reperiri quamvis ſtatuat, qui à primo ortu inſitus à chyli reliquiis augeatur & conſervetur, nullus tamen dubitat, quin ex arteriis ventriculum nutrientibus aliquid ſalſi tranſudet (quemadmodum idem fit in ore) & ad hujus humoris conſervationem quóq; aliquid faciat; In quibuſdam bilis per peculiarem ductum ad ventriculum ex hepate derivatur; quod quidem hominibus rarò, frequentius autem lupo & canibus contingit: fermentatio idcircò iis fortior. Credibile autem cenſet, humorem hunc non in omnibus individuis eſſe eundem; ſed in aliis ſuaviorem; in aliis déniq; ad aliqualem aciditatem inclinare. Si planè aceſcit, vel ſaleſcit, cruditates oriuntur, acida & nidoroſa dictæ. Hic humor cũ cibo & potu ingeſto miſtus, ſuo modo fermentationem

nem inſtituit, quemadmodum aliàs pau
xillum fermenti notabilem ſubactæ farr
næ quantitatem fermentat. Nimirum hu
mor ejusmodi fermentalis, utplurimum
acido-ſalinus, de ſale volatili ſanguini
arterioſi nonnihil participans, in vacu
culina agitatus, à calore vitali acrimo
niam acquirit, quæ in ventriculo ſecun
dum naturam complicato ſeu contract
cauſatur moleſtiam quandam, appetiti
animalis matrem. Hic humor ita vel
crior, vel calidior factus in cibum p
tumq; immiſſum ſeſe diffundit, calore
abditum excitat, ſolutionem & ſepar
tionem partium inſtituit, ſucculentas
& alendo corpori utiles è fœculentis edu
cit, virtute vẽtriculi ſpecificâ cooperant
poroſum atq; ſpongioſum factum cibu
ad cremorem liquidiſſimum diſponent

§. 94. Eſt autem ea ſolutio non ſupe
ficiaria, ſed cẽtralis, quâ totius cibi com
pages, imò ipſa penetralia recluduntur,
quæ erant in occulto, in lucem protrahi
tur; exeunt enim ſalia toti inſenſibilit
immerſa, partésq; oleaginoſæ & ſulph

re

æ miro Archei noſtri artificio, & qui-
em brevi temporis ſpatio ſeſe conſpici-
ndas offerunt. Lac, quod nonniſi chylus
ſt, ſi examinemus, butyrumq; ex eo ſe-
regatum, partésq; ſalinas abſterſoriâ fa-
ultate præditas in ſero contemplemur,
accuratius animo trutinemus, coge-
ur naturæ mirari op⁹, op⁹ ipſi⁹ *Paracel-*
vel *Hermetis* dexteritate inimitabile. E-
ſmodi partes butyraceæ, oleaginoſæ, ā-
poſæ in brutis non è graminibus ſo-
m, ſed etiam è fœno, imò ex ſuccis & a-
dis ſtipulis; in homine è pane & legu-
inibus educuntur, & ſunt intimioris
lutionis ſtupendiq; & planè peculiaris
nis argumentum. Spiritus acidi in o-
ni ferè cibo & potu abditi cùm hîc, tùm
inteſtinis mutari incipiunt, demúmq;
ſal volatile abeunt; id quod urina &
guis ſal volatile copioſum depromen-
; comprobant, quod tamen antea nec
tui, nec cibo, niſi in forma dicti ſpiritûs
di inerat. Aciditas iſta ſi immutata
eat ad partes, in toto corpore vario-

rum

rum dolorum variorumq; ſymtpoma-
tum, ceu peregrina hoſpes, autor eſt. Spi-
ritus ſulphurei & aërei hîc quóq; immu-
tantur, præbentq; in chylo & lacte mate-
riam cùm parti butyraceæ, tùm ſali vola-
tili. Immutati hi ſpiritus, ſi hunc prætere-
eant coquum, ebrietatis vertiginis & do-
loris capitis ſunt fabri. Hînc fortiori
ventriculo præditi, licèt vino & cerevi-
ſe largius invitent, ebrii tamen non tà
citò fiunt; contrà alii facilè.

§. 95. Et tandem Celeberrimus *Pau-
lus Ammannus* in *Paræneſi ad Diſcern.*
&c. *lib.* 1. *cap.* 9. pro alimentorum fer-
mentatione humorem hunc acido ſal-
num ex Liene ad ventriculum deriva-
non abnuit, verùm potius illud ex *Hip-
pocrate ſect.* 3. *aph.* 1. confirmat, prof-
rens, quòd jam ſuo tempore iſtud fer-
mentum *Hippocrates* quaſi per tranſe-
nã cognoverit, quando dixit: *Ructus a-
di, ſi diuturnis lienteriis ſupervenerint,*
num ſignum ſunt, procul dubio, quia in-
dicant, fermentum illud ventriculi, quo-
à morbo corruptum ac ſublatum fuer-
vim

ires ſuas priſtinas, & acorem naturalem ecuperare: quod ſi itaque præternatu- m ablatum reſtituitur, neceſſum eſt, uòd antea ſecundum naturam adfue- t.

§. 96. Argumenta, quæ contra *Gale-*, *Avicennæ*, *Caſtelli*, *Quercetani*, *Kype-*, *Walæi*, *Bartholini*, *Helmontii* &c. opi- onem à nobis in veritatem adductam, ofert Excell. *Mœbius l. c.* exigui ad- odum ſunt ponderis ac facilè deſtrui ſſunt. Si enim non habemus meatus mediatos, quibus ſuccus hic acido-ſa- us ex Liene ad ventriculum deducatur, fficiant nobis mediati & manifeſti, orum auxilio hic in Liene ſingulari oprietate ex ſanguine arterioſo, coope- nte ſpirituum animalium per nervos luxu, confectus, & exindè ad cor per ra- um ſplenicum, venam portæ & cavam m ſanguine delatus, novóq; fomite i- is animalis ibi irroratus, per Vas breve terioſum ad ventriculum, partim pro petitu excitando, partim pro alimen- rum aſſumptorum fermentatione ro-

boranda

boranda deportatur. Ipſe *Mœbius Inſti-tut. Med. lib.* 1. *cap.* 9. ex arteriis ven-triculum nutrientibus humorem fer-mentalem ſalinum tranſudare, qui fer-mentum à primo ortu ventriculo inge-nitum augeat & conſervet, fatetur. Et hunc humorem non in omnibus in-dividuis eſſe eundem, ſed in aliis ſuavi-orem, in aliis acriorem, in aliis déniq; ad aliqualem aciditatem inclinare cen-ſet. Si ergò aliquam acredinem aut aci-ditatem hic humor præ ſe ferat, eam non alibi quàm in Liene nactus eſt; nullum enim aliud in corpore humano viſcus talem virtutem ei imprimere poteſt quàm Lien, cùm aliquam ipſe acidi-tatem, & quidem naturalem ac mo-doratam in ſe contineat, peculiariq; virtute hunc ſuccum acido-ſalinum præ-parare polleat. Hîc in *Inſtitutionibus* & in *Medicina Phiſiologica cap.* 10. ſibi ip-quóque contrarius eſt *Mœbius.* Statu-nimirum firmioribusque rationibus pr-bare conatur, per arterias quendam h-

more

orem acrem ſalinum ventriculo com-
unicari poſſe; contrà *Cornelium ab*
Vogelande, qui de liquore fermentali
r arterias ventriculo communicando
Hiſtor. Oeconom. Animal. ſcripſit, re-
tat, eúmq; inconſtantem in judicio de
jus liquoris qualitate videt, dum i-
um primò acrem inſtar aquæ fortis,
ixtæ cum ſpiritu vini, & deindè et-
m in *Notis ſub finem additis* acidum
minat. Rationes, quas probationis
co affert, omnes ſolummodo humo-
m quendam acrem, ſive acidum in
ntriculo reperiri corroborant; iſtum
tem per arterias iſthûc deportari, ſo-
ſanguine menſtruo, interdum ad
ntriculum per arterias recurrente,
ncere conatur. Equidem ſanguinem
nſtruum interdum quidem, obſtructis
s ordinariis, ad ventriculum p.n. regur-
are, oculata teſtatur experientia. Sed
ndè non ſequitur, quòd humor a-
us ſeu acris quoque per arterias ad
triculum deducatur. Hoc debebat
i ſecundum naturam: iſtud autem
inter-

interdum, licèt rarius, evenit præter na-
turam. Ab eo autem quod fit præter
naturam, non eſt argumentandum ad
illud, quod debebat fieri ſecundum na-
turam. Hunc humorem acrem per ar-
teriarum canales exſtillare, poſſet aliqui
in dubium vocare, & dicere, arteriarum
officium potius eſſe, ſanguinem arterio-
ſum cum ſpiritu vitali pro nutriment
& roboranda chylificatione; non ver
tale menſtruum corroſivum adducere.
Item talis humor acris ſi eſſet in arterii
in emiſſo ſanguine guſtu deprehendere-
tur, & ceu excrementum ſimul ad ren
per arterias emulgentes ablegaretur. P
arterias tamen quendam humorem a-
crem ſalinum ventriculo communica
poſſe, firmioribus rationibus proba
poſſet, de quibus pluribus inferius. Erro-
neum autem & hoc, cibum in ventricu-
lo à corroſivis humoribus ceu à men-
ſtruo ſolvi. Humor ſolvens ſic ſemp
debebat quantitate cibum ſolvendu
ſuperare, vel ad minimum æquare, quo
veritati ſummè contrarium. Dein
ali

ud eſt rei fermentatio, aliud corroſio
r menſtruum corroſivum. Hæ ope-
iones toto differunt cœlo; ideò non
t confundendæ.

§. 97. Ex hiſce *Mœbii* verbis diffe-
tiam eſſe inter menſtruum corroſi-
m & humorem fermentalem verum
iendam elicimus. Menſtruum cor-
ivum *Hogelandi*, quod per arterias
triculo communicari poſſet, rejicit,
norem autem ſuum acrem ſalinum,
ſimiliter ad ventriculum per arteri-
leportetur, admittit, eumq; firmiori-
rationibus probare promittit. Ali-
igitur ſcripſit quàm ſenſit Excell.
bius. Vera ipſius ſententia fuit, fer-
tantem hunc humorem acrem ſali-
n in Liene præparari, ac per ductus
liatos ac manifeſtos ad ipſum ventri-
m pro appetiûs corroboratione ac
entorum aſſumptorum fermenta-
e deduci.

98. Humor autem hic fermentalis
iene genitus & ad ventriculum per
breve arterioſum deductus, an ſit a-

cidus,

cidus, vel acris, vel alterius qualitatis par-ticeps, nunc venit inquirendum. *Gale-nus, Avicenna, Caſtellus, Walæus, Bartho-linus* & alii eum faciunt acidum. Hi ſtrenuè contradicunt *Mœbius, Highmo-rus* & *Jacobus de Back* variaq; argumen-ta, quibus aciditatem iſtam deſtruere co-nantur, in medium proferunt. Qui au-tem benè cum aliis conciliari poſſunt, rem ipſam paulò acutius inſpiciamus. Ce-leberrimus *Mœbius Med. Phyſiolog.* cap. 10. opinatur: ſi humor ventric. nativus manifeſtâ aciditate gravis eſſ utiq; in hominibus exactè ſanis ruct interdum jejuno ventriculo aſcende-tes, acidi eſſe deberent. Verum quid est, acidos ejuſmodi ructus interdum venire; ſed quærit *Mœbius*, quare tu temporis depravatam ſentimus coct nem, appetitumq; non omninò ſalvu Item ſpiritus acidus, ſi vel reſidet in ve triculo, vel è Liene accedit novus hoſp ut voluêre *Helmontius* & *Quercetan* quare ſe quóq; non in ore prodit, aſc dens per patentes gulæ valvas, qui an

C c 3

plicem ventriculi membranam inſen-
ili halitu penetrare potuit?
Sæpè quidem jejunus microcoſmi co-
us acidum vomitu rejicit liquorem,
talem aciditatem in exilium proſcri-
s ventriculus quare male coquit? &
re eâ ſæpius macerati, vel ſunt hypo-
ndriaci, vel ſcorbutici, vel cachectici?
ditas ſi ventriculo innata & grata,
re turbatâ coctione cruditatem accu-
us, præter nidoroſam, acidam? Aci-
s ſi ſemel ventriculo amica, cur alio
pore hoſpes ingrata? Certè ob ſo-
hanc cauſam omnibus ſuſpecta vide-
bebat.
99. Verùm ne forſan cœcis & dubiis
nib⁹ in re difficili pugnare videatur
bius, etiam aliorum experimenta hac
oblata ſequentem in modum truti-
elmontius nos provocat ad experien-
, probaturus enim ventriculi acidi-
n, paſſeres & ſpiritum ſulphuris fide-
ducit teſtes; hunc quidẽ, quòd partẽ
thecæ, in quam caſu delapſus erat,
uorem reſolveret: illos, quòd irati

linguam, quam puerili luſu mordendam obtruſerat, apprehendiſſent, & hâc co portunâ occaſione innatam ſtomachi aciditatem gutture exhalantem prop lâſſent. Sed quæ conſequentia: Paſſer e halat aciditatem. Ergò fermentum hominis ventriculo eſt acidum. In *lib de Spiritu vitæ* expreſſis verbis adfirm eſſe tot putrefactionum (fermentatio in ventriculo) varietates, totq; ſterco unius panis ſpecie diverſa, quot ſpecies nimalium pane nutriantur. Si hoc rum, nullatenus argumentari licebi paſſere ad hominem. Imò, ſi ita conc dendum: qualis odor in gula & ore, ta fermenti qualitas in ventriculo, ut de p ſere fuit judicatum: ſimili ratione poſ mꝰ inſtare, atqui in homine ſano null ciditas exhalans in ore percipitur; er in hominis ventriculo fermentum n eſt acidum. Alterum *Helmontii* argum tum eſt: Spiritus ſulphuris corium, è q chirotheca erat confecta, reſolvit & c rodit. Ergô chylus nullâ aliâ ratione, ſi ab acido in ſtomacho fieri poteſt.

rt

n cuivis clarum, hîc ſolutionem rei, fit fermentatione, cum ea, quæ fit roſione, confundi. Spiritus ſulphuris, , nitri, vitrioli, ſalis armoniaci, ſpiri- vini aliáque menſtrua corroſione ioris partis extractionem & ſolutio- n inſtituunt, nihil cooperante re ſol- dâ & corrodendâ: ſed non ita fer- ntatio; utpote quæ à calore rei inter- orditur. Ita muſtum fermentatio- bullit, nihil cooperante quodam ex- o. Et licèt interdum externus liquor dat, iſte tamen ſolùm excitativè con- it.

100. Argumentatur porrò *Mœbius*: lus in ventriculo eſt acidus (quod ta- rariſſimè verum) Ergò humor fer- talis eſt quóq; acidus. Qualis con- o? Quæſtio hîc non eſt de chyli ſe- erfecti ſapore, vel odore; ſed de hu- e fermentali innato. Quidam cibi incipio coctionis vaporem quidem tunt acidulum, ut in porco ſiligine tâ paſto quoq; obſervavimus; ſed i- ſolùm ex neceſſitate materiæ evenit,

talem aciditatem in receſſu habentis; c
verò peractâ coctione evaneſcit, vap
ſuccedēte, ſtercoreo, ſpirituq; acido in
volatile mutato. Ex neceſſitate mate
vaporem primò exire acidulum diximu
quia reverâ aciditas quibuſdam cibis
eſt; quæ in recluſione deindè ſe off
Plãtarũ aliæ ſuccũ ſtatim guſtu habẽt a
dulũ; aliæ, licèt virides, guſtu alium o
runt ſaporem; exſiccatæ tamen & pe
deſtillatæ, ſtagma fundũt acidũ, quem
modum cum roremarino, ruta, abſint
aliiſq; fecimus periculum. In omni f
mento eſſe aciditatem aliqualem, ſ
mentatione ejuſdem & ipſo pane fit m
nifeſtum. Succus uvarum benè ma
rarum, muſtum, licèt ſit dulciſſimu
nonne fermentatione recluſum in vi
& demùm manifeſtius in aceto ſuam
ſtendit aciditatem? Nullum eſt lignu
quod non per ſe deſtillatum acetum
riat, etiam ad corrallia ſolvenda aptu
quod lignum Guajacum, quernum, co
linum aliaque oculato teſtimonio p
habunt. Imò mineralia & marina i

itate non carent, ſed eam copioſiſ-
ignis examine effundunt. Ipſa
iſſima condimenta, mel, ſaccha-
, ſi per ſe *Vulcani* cenſuræ commit-
ur, liquorem ſudant acidum, o-
dulcedinis charactere evaneſcente.
amobrem non mirum, quod cibus
usve aciditatem, quam habebat in re-
u, in recluſione olfactui vel guſtui
rdum offerat. Probandum autem
, iſtam aciditatem, ſi quæ adeſt, in
o ſemiperfecto, uſque ad conſum-
am coctionem perdurare, & reli-
s chyli ventriculi parietibus adhæ-
es, adhuc immutatam præ ſe ferre. In
bus & ovibus ſextâ horâ à paſtu iſtam
itatem diligentiſſimè indagavimus,
omni exſpectatione fruſtratâ. Non de-
quidem, qui manè jejuno ventriculo
us liquorem ſummè acidum vomitu
iunt; ſed cui non notum quod iſtud
n ſtatu vẽtriculi præternaturali, quẽ
res *Galenici* cruditatem vocant acidã?
ovim⁹ adhuc hypochondriacos, qui
mni melle, ſaccharo vel vino acidulo

ſtatim cruditatem incurrunt acidam
qua tamen ſunt immunes, ſi ab hiſce
ſimilibus abſtineant. Nimirum, ubi
mor fermentalis genuinus debilis eſt,
ſpiritus acidos in cibo & potu nequ
vincere, & in ſal volatile mutare, ſtat
iſtam incurrimus coctionem læſam, c
ditatemq; acidam.

Si aciditas iſta ventriculo eſſet in
& neceſſaria ad naturalem fermenta
nem; certè acidum ructantes, vel liq
rem vomentes acidulum potius in ſt
adhuc naturali eſſent, perfectámq; ad
haberent coctionem; quã tamen unive
Medicorum turba proclamat læſam. H
montius iſtam probaturus aciditate
poſteriore probationem videtur inſti
ere, aves, lapillos, lateres, vitrum alias
res duras, devorantes & conſumente
ſtendens; ſed iſtud ſolùm in genere p
bat, eſſe in iſtis avibus humorem acr
an verò in ſpecie ſit acidus, amarus,
ſterus &c. iſtud alio modo erat corro
randum. Nimirum vacuus ventric
eſt viſitandus, humorq; nativus, ſi in

bile in hoc negotio judicium proferre
bet, ipsâ linguâ deguſtandus. Avium &
nprimis gallinarum ventriculos (quas
ſpecie exempli loco adducit *Helmon-*
us) ſæpius aperuimus, invenimus ſem-
er ſuccum flaveſcentem interiori tuni-
e adhærentem; guſtu autem nunquam
idum; ſed acriorem, ſalſum & ferè ni-
oſum, manifeſtè linguam ferientem.
ibus ſi adhuc in eorum ventriculis, is
óq; nunquam acidum, ſed fœtorem
ercoreum exhalat. Gliris filiolum duas
aſi ſeptimanas natum & canis morſu
cens occiſum hiſce diebus quóq; ape-
imus, in quo ventriculum planè va-
um, interius lactis inſtar albicantem ſi-
omni odore acidulo offendimus; eum
m adſtantibus deguſtavimus, talemq;
rimoniam ſalinam, non multum à ra-
nculi vel ari mordacitate differentem
lingua percepimus; quam vix aliquot
orarum ſpatio, repetitâ oris collutio-
, delere potuimus; Canem quóque la-
e & pane ſaturatum, viventem adhuc
eruimus: Chylus in eo vaporem emit-

tebat ſtercoreum, guſtu declinabat ad le-
vem ſalſedinem, humor albicans tunicis
adhærens manifeſtê erat ſalſedine præd-
tus, linguam fortiter inficiente. Simili
modo in agni nuper mactati ventriculo
nil niſi ſalinum humorem tunicis inha-
bitantem invenimus. Cancrorum fluvia-
tilium ventriculos ſi deguſtemus, nitro-
ſam quoq; ſalſedinem percipiemus: unde
& iſti proprios lapides devorant & conſu-
munt. Periculum alii faciant in brutis a-
liis, & ſi fieri poteſt, in ipſo homine, & d-
indè, quod certò ſperamus, aciditati tam
graviter hactenus propugnatæ, immor-
talem litem movebunt.

Manebit ergò inconcuſſum, humorem
ventriculi fermentalem non eſſe acidum
ſed acrem & ſalinum, experientiâ rem
corroborante. Nec deſunt rationes ali-
pro ſtabilienda acrimonia ſalina. Humor
iſte eſt connatus, augetur nutriment-
ventriculi proprio & ipſis chyli reliquii-
Dubium alicui videri poterat, talem ſal-
nam acrimoniam poſſe vel connaſci, ve-
ſimul cum alimento adduci. Verùm rei

no-

ion omninò abſurdam eſſe videbit, qui
nguinem cùm embryonem in utero,
im extra uterum hominem nutrientem
xaminabit: in iſto ſal volatile peculia-
s acrimoniæ, ut Chimiæ peritis notum,
bundat. Quod ſi itàq; iſtud ventriculus
mul, ceu rem neceſſariam, retineat, &
eindè ad interiorem tunicam reponat,
terius calore inſito elaboret, ejúsq; vi-
s pro futuro chylificationis opere exal-
t, certè ceu fidus microcoſmi promus
ndus rectè ſuo fungetur officio.

§. 101. *Nathan Highmorus Exerc. Me,
c. de affect. hypochondr. c. 4.* nullum ſuc-
m acidum ſive melancholicum in Lie-
generari & in ventriculum effundi, ad
petitum promovendum & concoctio-
m facilitandam ſcripſit; ſi enim hoc
ret, in Liene effectus aciditatis ſive
rmentationis eminenter illuſtraren-
r; in ventriculo remiſſius agerent. *In
te & loco generationis,* ait, *qualitates
ivitatem magis exerunt; cum verò
liſper à foco removentur, frigeſcit vir-
& debilitatur. In Liene verò non*

*ſolùm deeſt activitas aciditatis, ſed quali-
tas illa omnimodo deſideratur; talis nun-
quam, ſi comedatur, reperitur ſapor: ſan-
guis in illo ejuſdem eſt ſaporis ac dulcedinis
cũ eo qui in aliis corporis partibus inveni-
tur. Stomachi vituli tunica recens adhi-
vel fumo exſiccata à mulierculis ad lac co-
gulandum reſervatur, illudq́ confeſtim fer-
mentat, exagitat, caſeoſam colligit parte-
& à ſero ſeparat. Atq́ hoc agit per ſuccu-
acidum fermentalem, illi adhærentem
infixum, quem per menſes aliquot, licèt
quâ ſæpius fuerit lota & macerata, in-
grum reſervat, & liquorem quemcunq́
dem tingit facultate, & non ſolùm in vit-
ſtomacho facultas hæc coagulandi conſpi-
tur, ſed in ſingulis quoq́ animalibus vi-
eadem & ſemper; licèt in tenellis &
ctantibus magis citiusq́ operetur. Lien-
ro effectum talem nunquam producit.
nequaquam illo condenſabitur, nec ferm-
tatio major quàm à cæteris viſceribus in-
cte reconditis excitabitur. Qui hujus
periculum faciet, Lienem ſucci hujus a-
ſeu melancholici hoſpitium eſſe non fa-
adm-*

dmittet, & proindè ſedem ac reatum effe-ûs hypochondriaci diruet, & vel talem on generari humorem, vel in Liene non parari ac in ventriculum effundi aut in-irari fatebitur. Et *cap.* 5. ſucco hoc cido & melancholico néque appetitum ritari, nêque concoctionem promove- tradit, cùm ea, quæ ventriculum perpe-uis cruciatibus laceſſunt, ac fermentati-nem, æſtum ac flatus generant, coctio-em non adjuvent, ſed aciditas illa fer-entationem & ebullitionem pariat oleſtam atq; ideo ventriculo nullo mo- amica haberi poſſit. Talem verò in ntriculo ſæpè reperiri humorem, præ-puè in hypochondriacis, ſatis ex ægro-um querelis deducit. Sicuti hæc ſcri-enti ſibi ipſi fœmina hypochondriaca, acidi hujus ferocitate multum con-eſta, linguam, fauces, guttur ac labia, jus per vomitum rejectione ſolùm, ex-riari oſtendit.

§. 102. *Jacobus de Back Diſſertat, de rde ſect.* 2. *cap.* 2. ſaporem hunc aci-m immeritò Lieni attribui cenſet,

dum

dum ab hoc nihil quidquam, néq; limus, néq; humor, néq; ſpiritus acidus ad promovendam digeſtionem, aut incitandum appetitum, aliamve ob cauſam, ad ventriculum feratur: Ratio eſt, quia nulla eſt via, néq; ulli à Liene in ventriculum immediati ductus.

§. 103. Commentum ergò arbitratur Excell. *Georg. Hier. Velſchius Tractat. de Ægagropilis pag.* 42. humorem ſcilicet quendam acidum ex Liene refluere per Vas breve ad ventriculum, qui appetentiam concitet: ſed potius ait, ex chyli parte aliqua, à coctione in ventriculo relicta (ſagacioris naturæ beneficio) & aceſcente, fermentum generari, non ſecus, ac arte piſtoriâ, ex maſſæ farinaceæ cruda portione, aliquandiu adſervata & aceſcente, fermentum vulgare fieri ſolet. Hinc acida omnia, materiam ſimilem ſuggerentia appetentiam augere creduntur; non quòd humor talis in Liene generetur, & in ventriculum regurgitet.

§. 104. Verum enim verò ſupra citati *Autores* benè conciliari ac in unam mentem

m venire poſſunt, ſi primò diſtinctionẽ
cimus inter aciditatem nimiam, ſeu p.
ſe habentem, & inter aciditatem mo-
ratam, ſeu ſ.n. ſe habentem. Aciditate
iori in ventriculo exiſtente ſeu p. n. ſe
bente, ructus acidi obveniunt, deprava-
ſentitur coctio, & cruditates acidæ pro-
iunt, appetitus proſternitur ac coctio
rbatur; & talis aciditas ventriculo ho-
es ingrata eſt, eâq; valdè, ut in hypochō-
iacis, ſcorbuticis & cachecticis videre
t, iſte afficitur; quare tale acidũ nonnũ-
ã jejun⁹ vomitu rejicit. Contrà autem
iditas moderata, ac ſ.n ſe habens, licèt è
ene accedat, ut nov⁹ hoſpes, in vẽtricu-
q; reſideat, & per triplicem ventriculi
embranam eò inſenſibili halitu pene-
averit, non ſe prodit in ore, per paten-
s gulæ valvas aſcendens, ructusq; facit,
d in vẽtriculo & maſſa chyli permanet,
petitum blandè excitat, ac coctionem
liciter perficit, Et ſi quandoq; ructus a-
di per œſophagum in os aſcendant, illi
n ſemper appetitûs proſtrationem co-
onisq; depravationem arguunt, verùm
bonum

bonum fermentationis alimentorum ventriculo ſignum præbent; quod egr giè demonſtrat *Hippocrates ſect. 3 aph* quando dicit: *Ructus acidi, ſi diuturr lienteriis ſupervenerint, bonum ſign ſunt*; procul dubio, quia indicant, fe mentum illud ventriculi, quod à mor corruptum ac ſublatum fuerat vires ſu priſtinas & acorem naturalem recupe re: quòd ſi itáque p. n. ablatum reſtit tur, neceſſum eſt, quòd antea ſ. n. adfu rit. Et tandem aciditas iſta nimia in ve triculo p. n. cumulatur. Ab eo aute quod fit p. n. non eſt argumentand ad illud, quod debabat fieri ſ. n. ut eti tyronibus notum.

Deindè, Spiritus ſulphuris, ſalis, vitr li, nitri, ſalis armoniaci &c. non ſun pſum menſtruum, cujus beneficio ci in ventriculo in chylum commutatr ſed ſaltem fermentum iſtud ſtomach quod nos acido-ſalinum facimus, ſu tant & appetitum excitandum, ac ch fermentationem perficiendam, in act deducunt, néque ullam corrodendi

ol

btinent, ſi in modica quantitate cum rtis vehiculis aſſumantur.

Tertiò. In ventriculis avium, ac im-imis gallinarum apertis eum homo-m, etiam flaveſcẽtem interiori tunicæ habitantem obſervavimus; guſtu non-nquam acidum, nonnunquam etiam riorem, ſalſum & ferè nitroſum, mani-ſtè linguam ferientem: in aliis etiam utorum & animalium ventriculis mo-s illum dulcem, modò acidum, modó ſum, acrem ac ferè nitroſum inveni-us.

Cl. *Martinus Kergerus lib. Medico-hyſic. de Fermentatione ſect.* 3. *cap.* 2. a-ruit ventriculum vituli, ſed nullam ul-i aciditatem obſervare potuit. Salſe- quóque tàm exigua fuit, ut vix perſen-ceretur, ſive lac coagulatum in rumi- & penes ventriculi ſuperius os, adhuc riuſculum, ſive circa pylorum blandæ mentationis vi liqueſcens, ſive liquo-n in tunicis ventriculi, vel ad pylorum nfluum, ſive in duodeno tentaret. Lin-æ tamen apex, quo hæc tetigerat, diu aliquid

aliquid alieni ſenſit, ſine ſapore nomin-
bili; quod ferè comparare poſſet ſpiri-
bus mineralium, qui tàm arctè poſt ſoll-
tionem metallorum metallis cohærern
ut nec edulcoratione, nec ignitione ſep-
rari queant. Ejuſmodi enim ſpiritus, p-
ignitionem reſidui, ſaporis quidem ſu-
expertes: attamē mirè linguam afficiu-
& ſalivam quaſi fermentando movent:
quibus colligere eſt, fermentum ventr-
culi non alicui certo ſapori debere.

Nobis quidem aliàs quôq; videtur fe-
menti in ventriculo ſtabulantis magna
eſſe varietatem, non ſolùm ratione d-
verſorum animalium, cujus benefic-
hoc animal talia alimenta aſſumit, & b-
nè concoquit, quæ aliud animal nu-
modo digerere poſſet, ſed quôq; ratio-
diverſorum individuorum; ita ut in a-
ſpecie magis ad ſuavitatem, in alia mag-
ad aciditatem, in alia magis ad ſalſedine
inclinet. Quin imò ſæpè ratione ætatu
variat. Guſtavimus aliquando ferme-
tum gliris vetuſtioris, & nullam mani-
ſtam ſalſedinem deprehēdere potuim-

qua

uam tamen *Mœbius* in ventriculo gliris
nioris vacuo talem deprehenderit, ut
quot horis acredinem abluere non
tuerit. Aliter in hominibus fit. In adul-
s enim acidulum, in infantibus autem
rè inſipidum deprehenditur fermen-
m. In canibus modò ſalſum, modò aci-
m iſtud guſtavimus.
Non ſolùm autem ratione diverſorum
imalium, ratione ætatis, aut diverſo-
m individuorum variat hocce fermen-
n, ſed diſpar quoq; eſt fermenti natu-
in eodem individuo. Cùm enim fer-
ntum ventriculi ex alimentis fermen-
is ſupplementum capiat: idem verò
mo nunc durioribus, nunc molliori-
s, nunc dulcibus, modò amaris, acidis,
ſis, auſteris, inſipidis &c. veſcatur; fer-
ntũ quoq; diverſum ex iis relinqui ve-
mile eſt. Ex alimẽtis acidis, ſalſis, fumo
uratis carnibus, videtur relinqui fer-
ntũ acrius atq; fortius, quod ejusmodi
πέπλοις cibis, ſi porrò aſſumantur, re-
endis & coquendis ſit idoneum, mol-
a verò & teneriora potius corrũpat,
quàm

quàm ritè fermenteſcendo coquat. Hi[illegible] Excell. *Thomas Bartholinus cent 4. hiſt.* [illegible] *anat.* 39. vidit ventriculos debiles, cib[illegible] facilioris coctionis læſos ſed duriores, [illegible] litos, fumóque induratos ſine noxa [illegible] ſumpſiſſe. Et ut *Sennertus Paralip.* [illegible] (*ad Inſtitut.lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 1.) loquitu[r] nonnulli carnes bubulas fumo indura[tas], piſces exſiccatos, optimè coquunt [&] digerunt, qui ſi vitulinas vel agninas ca[r]nes vel ova ſorbila comedant, ea omni[no] potius corrumpunt, quàm benè coqu[unt] contrà, qui cibis facilis coctionis ſalte[m] adſueverunt, cibos duros & difficilis co[-]ctionis non benè concoqunt. Queadm[o]dum aquæ ſtygiæ corpora metallor[um] compactiſſima diſſolvunt, panem ve[l] chartam, limum corrumpunt: alia ve[ro] ceram, pinguia &c. intacta relinqunt [:] aqua communis panem benè diſſolv[it] intactis lignis, metallis.

Ab hac humoris fermentalis dive[rſi]tate temperamenta etiam differre vid[en]tur. In quibus enim is inclinat ad [ni]miam aciditatem, ii non facilè ping[ue]

ſc[unt]

cunt, licèt copioſis & optimis fruantur
bis. Alii contrario modo ſe habent.
Helmontius in Jure Duum virat. §. 59.
utritionis quóque differentiam in ven-
riculi diverſa digeſtione indagare cona-
ur: *Exindè*, ait, *liquet manifeſtò ſtoma-
i principatus: quodq́ ut radix totam ar-
rem, hujúsq́ digeſtionum commœdiam
m in frondibus, fructibus & corticibus,
uàm in ligno, medulla & ramulis guber-
at: ita & ibidem in nobis pariter contin-
t, vi Duum viratûs: Sæpè námq́ oc-
rrit Capuccinus longo jejunio gravatus,
túq́ pauco, & parvæ cereviſiæ ſaturatus:
aſſo tamen corporis habitu dotatus. Ex
verſo autem, cernuntur edaces, lautóq́
angonio educati, inſigniter macilenti:
ne ut ut utrúmq́ hunc caſum rumino,
erio fontalem ſtomachi digeſtionem gu-
rnatricem cæterarum velut ſibi ſubal-
narum.* Ubi aciditas planè prædomi-
ur, proſunt corallia cruda, lapides can-
, & imprimis medicamenta Martialia,
aciditas iſta, quæ ſubito talia invadit,
rangatur, & ſal fermentale ita depu-
ratum

ratum ad ſtatum naturalem reducatur, quod fidiſſima rerum magiſtra experientia cuivis probare poterit. Acidulæ idem demonſtrant, ſalia ſylveſtria in primis viis & ſanguine præcipitantes, fermentumque nativum & aſcititium quaſi depurantes. Omnis verò digeſtionis & corroborationis cardo in hac ſalium in microcoſmo mutatione & præcipitatione verti videtur. Neque ignotum eſt, quòd fermentum cum ſale ſæpius conficiatur, quin imò, ſi Chymicorum principiis inſiſtendum eſſet, potiſſimas ſal in fermentatione ſibi vendicaret.

Quartò. Lienis ſubſtantia manifeſtè deprehenditur ſubacida, in eo ergò humorem acidum generari non planè impoſſibile erit. Nulla alia pars in corpore noſtro ſentitur acida; iſtam verò in cocto Liene guſtu percipimus; quare etiam deglutitus coctus Lien, & præſertim ſuillus, gravitatem ventriculi à copia crasſitie cibi emendare ſolet. An verò deſtillatione vel extractione aciditas iſta ex Liene comparari poſſit, Chym-

& accuratiſſimi naturæ indagatores ad-
uc ſunt dubii, nec quicquam certi de eo
eterminare poſſunt: aciditatem ac-
piunt, an verò illa ſit ſoboles acti-
itatis ignis ſalem elicientis, an ve-
ò à conſtitutivo principio Lienis e-
ergat, ignorant. Hoc interim fatentur,
ultum ſulphurei, ſumméq; activi in ex-
ato ſale contineri, quo aliorum etiam
mpages ſolvatur, & ſpirituoſioribus a-
ualis libertas & exaltatio donetur.

Quintò. Fermentum quóq; hoc Lie-
s lacti affuſum, non ita idipſum coagu-
, ut acidum illud in vitulorum ventri-
lis contentum, ſed potius deturbat;
menta enim ſunt diverſa, & in aliis at-
e aliis viſceribus etiam alias atq; alias
erationes efficiunt; hoc noſtrum lie-
e non coagulat, ſed incidit, diſſolvit,
efacit, ac omnia ſubtilitate ſuâ pe-
rat. Liene deſtituti non ita commo-
ſed peſſimè potius, ut experientia te-
ur, vivunt; Lien enim ad nutritio-
 ac conſervationem meliorem facit,
 in eo carentibus deſiderantur.

Sextò.

Sextò. Nulla quóque commodior via
ut autopſia anatomica monſtrat, eſt, qua
tinctura hæc lienaris in univerſum corp
pus diſtribuatur, quàm ſi ex ramo ſpleni
co in venam portæ; & exindè in cavam
& ex ea in cor ducatur, in quo, ſpirituum
vitalium miſcellâ, majores vires accipit
ac ita ſanguini univerſo, beneficio circu
lationis, multum utilitatis præſtat. In
hepate demùm non obtunditur & repri
mitur ejus vis, verùm potius in eo ſangui
nem langueſcentem deq; calore ſuo pr
itineris usque à corde hûc emenſi longi
tudine haud parum remittentem excitat
fermentat, ac chylum etiam diluit,
motum meliorem promovet.

Septimò. Nec opus eſt, ut fermentum
hoc acidum aciditatis ſuæ effectus in ip
Liene eminenter illuſtret, ac in vent
culo remiſſius agat. Satis eſt, quòd L
nem aciditate ſuâ imbuat, in ventricu
verò & aliis locis eminenter agat. In fo
te & loco generationis qualitates acti
tatem ſuam non omnem exerunt, in a
etiam locis, pauliſper à focis remotis,

tei

ntes ſeſe præbent, nec virtus earum
nè frigeſcit ac debilitatur. Sic in cere-
o ſpiritus animales, in corde vitales
idem generantur, eorum tamen virtus
potentia etiam in aliis corporis parti-
s, motui ac ſenſui deſtinatis, caloréque
ali conſervandis deprehenditur. Se-
n in teſtibus generatur, ejus tamen
& efficacia in utero illuceſcit, cum ex
fœtus formatur.

Octavò. Aciditatem hanc ſanè ructus
ὑπεξίᾳ detegunt. Guſtus quóque
cipit. Et quòd ventriculus amœnâ a-
tate delectetur, non ultimum eſt te-
onium. Sic ſpiritus vitrioli, ſalis, ni-
ſulphuris, ſalis armoniaci, ſuccus citri
ſque fermenta artificialia inappeten-
corrigunt, & ventriculum corro-
nt. Quamvis verò hoc fermentum
cidum, omnem tamen ſalſedinem et-
excludere non poſſumus. Quod e-
acidum eſt, in ſe etiam aliqualem ſal-
nem ac acredinem continet; quid e-
eſt acetum aliud quàm ſal acidũ re-
um? Et acida omnia ſale ad fluorem
evecto

evecto refertiſſima ſunt. Scopo ergò no-
ſtro commodiſſimum ac veritati conve-
nientisſimum erit, ſi fermentum hoc a-
cido-ſalinum conſtituamus, moti cum
primis, quòd partim in quocunque aci-
ſalſedo ac acredo quædam lateat, partim
quòd tanta ſit varietas hujus fermen-
non ſolùm ratione ſpecierum, ſed quo-
individuorum; ita ut in alia ſpecie m-
gis ad aciditatem, in alia magis ad ſalſe-
nem inclinet, ut in §. hoc jam ſatis di-
mus.

§. 105. Hoc fermentum acido-ſ-
num proindè de ſale volatili ſanguinis
terioſi potiſſimum participans, in va-
culina agitatum, à calore vitali acrim-
niam primò acquirit majorem, inq; co-
tracto ventriculo cauſatur iſtam m-
ſtiam, appetitum producentem; in
bum immiſſum deindè ſe diffundit, ſ-
latentia, ipſumq; calorem abditum e-
tat, adeoq; ſeparationem partium in-
tuit, virtute ventriculi ſpecificâ co-
rante, recluſumq; cibum ad chylum
borandum diſponente. Hæc ſolutio

em non eſt ſuperficiaria, ſed centralis, uâ totius cibi compages, imò ipſa penealia recluduntur, & quæ erant in occul-, in lucem protrahuntur; exeunt enim lia toti inſenſibiliter immerſa, partésq; eaginoſæ & ſulphureæ miro Archei nori artificio, & quidem brevi temporis atio ſeſe conſpiciendas offerunt. Lac, od nonniſi chylus eſt, quando examimus, butyrumq́; ex eo ſegregatum, parsq; ſalinas abſterſoriâ facultate prædis in ſero contemplamur, & accuratius imo trutinamus, cogimur certè natu- mirari opus, opus ipſius *Paracelſi* vel *ermetis* dexteritate inimitabile. Ejusodi partes butyraceæ, oleaginoſæ, adiſæ in brutis non è graminibus ſolùm, l etiam è fœno, imò ex ſuccis, & aridis ulis, in homine è pane & leguminis educuntur, & intimioris ſolutionis, pendiq́; & planè peculiaris ignis ſunt umentum.

ɒ.106. Hoc fermentum ventriculi aciſalinum omnes quóque ſpiritus aci- in cibo & potu latentes in ſal vola-

tile mutat: Id quod urina probat, nec
bile fundens ſal volatile, quod tamen
tea nec cibo, nec potui inerat, niſi in f
ma dicti ſpiritûs acidi. Plantæ om
non facile ſal volatile præbebunt; ſed
lummodo ſpiritum acidum. Cervus
tem paſtus illis plantis in ſylva, nota
lem ſalis volatilis copiam è cornu, ſ
guine & urina ſuppeditat, confecta
ſpiritu acido beneficio iſtius ſalis fer
talis ſtomachici. In ſalibus volatil
ſumma latitare naturæ arcana ii nor
qui Chymicis operationibus dilig
tius operam dicârunt. Non mirum e
& ipſam naturam iſtis pro univerſali
mento uti. Imò celebris ille liquor
kaheſt (qui quaſi totus ſpiritus eſt) C
micorum menſtruum univerſale, no
ſi ex ſalino prodit principio. Sal vol
le viperarum, ſerpentum, c. c. ſangu
humani, ſuccini &c. ut panacéæ c
mendantur, quòd ſint fermenti cùm
machici, tùm aliarum partium gen
ſuſcitabula. Hoc fermentum ventr
li acido-ſalinum ſi moderatum in q

e & quantitate eſt, mirum in modum n roborat, appetitum excitat, & alintorum fermentationem perficit; ſi ò nimis acidum aut ſalſum exiſtit, itriculus eo graviter offenditur, appeis proſternitur, & coctio perturbatur; od potiſſimum in ſenibus, debili fernto præditis, experimur, qui nimio ci aliorúmq; ciborum acidorum uſu im offenduntur. Iſtum tamen hurem fermentalem acido-ſalinum non idem eſſe, nec in omni ætate, nec in ni homine, nec in omni animantium ere, ſed diverſiſſimum, digeſtiones iæ, excrementorumq́; differentiæ oidunt: imô nonnunquam contingit, s in hypochondriacis, ſcorbuticis, mecholicis & cachecticis, factâ p.n. muone, ad aciditatem immoderatam & rboſam declinet.

. 107. An autem fermentum iſtud triculi ratione aciditatis & ſalſedinis retur, quæſtio non levis poſſet mo. Pro negativa militari videtur, d aciditas ut aciditas, & ſalſedo ut

ſalſedo non fermĕtent. Sunt enim q
multa acida & ſalſa quóq; , quæ nor
mentant. Adhæc accedit, quòd infar
fermentum ferê ſit inſipidum. Hîc ta
ſi quid in re obſcura dicendum, dici
quòd aciditas ut aciditas, & ſalſe
ſalſedo equidem non fermentent, l
tamen, ſi cum tali humore conjunga
qui principium movendi & ferment
obtinet. Hoc fermentum acido-ſali
cibos ſolvit & in chylum convertit.
enim cibus in ventriculum pervenit
cò iſtud vim ſuam convertit in eu
mnia permeat, & partibus, etiam pen
ribus, ſe inſinuat. Has commovet, dig
dividit, comminuit & fermentat, cr
verò & duras adeò lævigat, ut totum
ſtum hâc ratione ſolvatur.

§. 108. Ubi veró maneat humo
acido-ſalinus, peracto fermentati
officio, res admodum controverſa
Henr. Regius remanere credit poſt c
expulſionem, ut ventriculum pu
famemq; excitet. Sed fames in ſto
cho ſenſibili oritur, cùm humor ac

ſal

ius in fundo verſetur? Adhæc foret
m fames repleto ventriculo. Putat
ur Illuſtris *Thomas Bartholinus lib.* 1.
et. reformat. cap. 9. *pag. mih.* 58. ex-
i cum chylo, & tùm vel in ſanguinem
tranſire, vel in obſtructionibus me-
terii deorſum ferri, & turbas ciere.
dicimus, hunc humorem acido-ſali-
n cum chylo expelli, & in ſanguinem
al transire; quicquid autem ad nutri-
nem ineptum eſt, id cum ſero per uri-
s excerni, cùm urina ſale volatili ſca-
, & facilè etiam talia acida, ut ace-
, ſpiritus ſulphuris, ſalis, vitrioli ni-
&c. aquæ miſcentur; qui & acidus
nor poſſit deſtillando ex urina iterum
t.

. 109. Quando autem fermentum
ventriculi acido-ſalinum vocamus
norem, iſtud vocabulum nòn ſtri-
ſumimus, quatenus tantùm ſan-
nem, bilem, pituitam &c. com-
endit, ſed paulò latius, pro ſuc-
quodam vel liquore, quatenus, et-
lac, ſemen &c. ſub numero li-

quorum vel humorum continent

§. 110. Deindè intelligimus hum rem aliquem diſtinctum ab aliis, q differentia in ſequentibus *paragra* demonſtrabit. Hîc enim nonnulli ſuerunt, fermentum hoc nihil aliud quàm bilem; alii liquorem, miſtura aqua forti & ſpiritu vini ſimilem; ſalivam; alii ſuccum pancreaticum; ſpiritum; alii aliud quidpiam eſſe p runt.

§. 111. Medicorum ac Anatom rum multi, cùm bilem naturalem in teſtinis chylo connubio jungi, & in dum ad ipſum ventriculum devehi v rint, in ea quóq; fermenti materiam quiſiverunt. *Nemeſius, Græcus Autor de Natur. human. cap* 28. ait: *Nam coctionem bilis confert, excrementorum pulſionem movet, ſimúlq; calorem q dam præbet corpori inſtar vitalis fac tis.* Huic *Mundinus in ſua Anatome* ſtipulatur: *Alter magnus ramus, inc vadit ad inteſtinum duodenum, ut via & iſte bifurcatur: quia ab ipſo parvu*

us ramificatur, qui vadit ad fundum ſto-machi ad confortandam digeſtivam facul-tem. Idem officium bili tribuit *Pe-us Severinus.* Et conantur nonnulli *ippocratem* quoq; in ſua vota trahere, òd dixerit: ἔρχεται ἀπὸ τῆς παλαιῆς λῆς διὰ τὴν πλῆθην εἰς τὴν κοι-ην, *propter multitudinem vetus bilis ad ntriculum fertur*: Cùm & ſæpè obſer-tum ſit, quòd porus bilarius, qui in in-ſtinum duodenum vel jejuni principi-ı inſeritur, in duos ramos dividatur, ſuperior ne attingat quidem inteſti-m, ſed ingrediatur ventriculum. In mine quidem ſi porus cholidochus ıdit ad ventriculum (quod quidem ra-evenire ſolet) id p. n. fieri, taléſq; ho-nes eſſe πικρόχολυς ἄνω, *Galenus* ait; mex tamen à *Veſalio* ſectus aliud teſta-; qui homo in vita erat voraciſſimus, : unquam vel nauſeâ, vel vomitu, et-n in maximis maris ſævientis procellis t correptus. In brutis rapacioribus rumq; bilis abit ad ventriculum, quod

 ipſum

ipſum in lupis manifeſtè obſervatur; q
ideò præ cæteris ingluvie & peculiari a
petitûs calcare dotati. *Walæus* tame
ut teſtatur in *Epiſtol.* plures quàm cent
nos canes ſecuit; ſed in duobus ſaltem b
lem in ventriculo vidit.

§. 112. Verùm quominus huic opini
ni ſubſcribere queamus, obſtant plurim
Primò enim alimenta adſumpta ſi guſt
tur, quod ſæpius à nobis factum, ama
non ſunt, cùm tamen bilis ſit amara. 2. O
fendit ſuâ mordacitate ventriculum, ſ
ut docet *Galenus.* 3. Inſertio ductûs ch
lidochi in ventriculum eſt admodum r
ra, & ab ipſo *Galeno* vitioſa poribila
conformatio dicitur. Undè à particula
ad univerſale, à præternaturali ad nat
rale non valet conſequentia. Et 4. q
ratione iſti fermento, re maximè nece
ſariâ, bearentur, in quibus talis inſert
non deprehenditur? Dicunt: quòd v
tranſudet per διαπήδησιν, vel regurg
tet ex inteſtinis. Sed neutrum ſatisfac
Nam quâ ratione illa διαπήδησις fie
poſſet citra ventriculi eroſionem? acr

mor

monia enim hujus humoris neminem la-
et. Deindè neq; regurgitare poteſt. In
entenis enim & pluribus canibus, ob
anc cauſam diſſectis, invenit in duobus
antùm *Walæus* bilem in ventriculum
onfluxiſſe, quorum unus inediam paſſus
rat per triduum. Et ſi regurgitet, illi ho-
nines tamen κακοςόμαχοι ſunt, & ab i-
ſo ſtatim vitæ principio miſeri. Undè
tiam infelici ſidere nati dicuntur, eo
uòd bilem perpetuò evomere cogantur.
Qua de cauſa πικρόχολοι ἄνω nuncupan-
ır. Excipiunt quidem hîc, quòd multi
: nullo morbo aut ſymptomate conque-
i fuerint, quamvis ductus, in ventricu-
m inſertus, fuerit manifeſtus. Sed hîc
lhuc ſub judice lis erit, an bilis in ventri-
lo fuerit deprehenſa. Potuit enim
tura inſerere ductum illum, ut ta-
en nihil bilis admiſerit, vel propter
guſtiam, vel quòd intra ventriculum
n pervenerit, quod cùm ex errore
t, facilè fieri potuit. Quòd autem vo-
ces fuerint, ab alia cauſa proveniſſe

R 5 po-

potuit, cùm & multi voraces ſint, qui bi-
lem in ventriculo non habent.

§. 113. Quamvis autem bilis, quæ
quidem rarò in homine, ſæpius autem in
brutis ad ventriculum tendit, verum fer-
mentum ventriculi non ſit, attamen ſa-
libus fermentalibus ſociata, fermenta-
tionem promovere poteſt. Chylo enim
ſi in inteſtinis superveniat, eundem ab
ea ultimam accipere manum, ſeparatio-
némq; fieri purioris nutrimenti ab im-
puriore; & tandem ipſum deſcenſum ex-
crementorum juvari credimus. Quem-
admodum enim ſanguinis partem terre-
ſtrem & limoſam, quæ ex terra & ſale fi-
xo imprimis conſtat, in Liene ſecretam
illîc in fermentum evadere à Cl. *Williſ*
aſſeritur, ita non improbabile videtur,
quòd etiam ſanguinis pars aduſta & ve-
lut ignea, ſcilicet flava bilis, quæ ex ſale &
ſulphure præcipuè conſiſtit, in hepate
ſecreta, ac indè ad inteſtina tranſmiſſa a-
licui fermentationis uſui inſerviat. Hæc
enim chylo, è ventriculo ad inteſtina de-
lapſo, permiſta, ipſum illic effervere &

turge-

urgeſcere facit, quò & particulæ elementares minutius ſubigantur, ac propter rarefactionem ſive intumeſcentiam, pars purior, pro ſucco nutritio in vaſa lactea exprimatur. Qua de re *Helmontius* quóq; hanc bilem è bonorum humorum conſortio hactenus ab aliis proſcriptam, iterum civitate donare allaborat; unde eam vocat viſcus vitale, multis virtutibus inſignibus præditum. Iſti inſimul *lib. de ſextupl digeſt.* § 48. fermenti vires tribuit: *Acidum fermentum, ait, in ſtomacho diſſolvit cibos in ſuccum: ſed fellis fermentum acidum chylum ſaliendo ſeparat chymum pro cruore, atq; indè ſubtrahit laticem, urinam, ſudorem, ſtercus, flavum, liquidum, & partes craſſioris ſaburræ.* Item in ʃ. 29. inquit: *quemadmodum ſplen fermentum inſpirat ventriculo; ita bilis inteſtinis.*

§. 114. Liquorem, miſturæ ex aqua forti & ſpiritu vini ſimilem, eſſe fermentum, qui per arterias in ventriculum inundatur, *Cornelius ab Hogelande* ex *Carteſio* ſumpſit & ſtatuit; quam opinionem

nem ſimilem eſſe judicamus diſceptatio-ni, quam habuerunt *Henr. Regius* & *Primiroſius*. Adquam opinionem ſatis dextrè noſtrã quoq; ἐπίχριον adjicere poſſum⁹, ſi ſaltem nobis demonſtretur, ex qua materia ille ſuccus ortum ſumat; ubi generetur; quæ ipſi ſit officina; ex quib⁹ arteriis ſubminiſtretur. Quod cùm nondum ſit declaratum, neque quomodo declarari poſſit, videamus, ab ea utiq; recedimus opinione. Addimus, quòd hoc ipſo menſtruũ cum fermento malè confundatur.

§. 115. Salivam ad fermenti majeſtatem attollit *Hoffmannus* quando *lib.* 2. *Inſtitut. Medic. cap.* 119. §. 3. *pag. mihi* 232. eam quidem comparat cum fermento, potum autem cum aqua, quam piſtores affundunt. Sed hæc explicatio ad rem nihil valet. Certum quidem eſt, quòd ſaliva in glandulis maxillaribus ſuperioribus ac inferioribus ſecreta, per ductus ſuos ſalivales in oris cavitatem deferatur; ubi cum adſumptis alimentis miſcetur, aut extra aſſumptionis alimentorum tempus continuò deglutita, in ventricu-

Id

cum cibis cõfunditur. Quod ſanè,ut de-
dè dicemꝰ,aliquam utilitatẽ arguit. Ve-
m etſi aliquid conferat,totũ tamen fer-
entationis opus *nemo in ſalivã aut bilẽ*
gurgitantem retulerit, qui in calida ſali-
bileve bubula aliquot horis panem ma-
rari viderit,& ab illis tamen non commi-
i inquit *Walæus in Epiſt. ad Th. Barth.*
§. 116. Sunt nonnulli,qui ſuccum pan-
eaticum ipſum ventriculi fermentum
nſtituunt. Sed nulli hoc abſolutè per-
ademur. Obſtat enim, quòd nullus du-
is hactenus obſervatus fuerit, qui in
ntriculum ipſum inſeratur, quantum-
ſingulari & magnâ curioſitate totum
ncreas fuerit à *Sylvio* pertractatum.
ommunicat quidem cum corde per
eriarum cœliacarum ramum. Po-
a per inſignem venæ portæ ramum
m hepate; itidem cum cerebro per
rvos ſexti paris; ſed præterea nullibi
ĩ cum inteſtino duodeno commerci-
a habet,in quod ſuccum quendam de-
nit ſubacidum, qui non ipſum ventri-
i fermentum eſt,ſed quatenus vel ipſe-

met

met ex inteſtino duodeno verſus ventri-
culum aſſurgit, vel acidos vapores aut h-
litus ex inteſtino ad eum tranſmittit, fer-
mentationem juvat, & effervescentia
chyli in inteſtinis & quaſi novam fer-
mentationem excitat. De qua re tam
alibi pluribus diſſeremus.

§. 117. Alii fermentum humoribus
planè invident, & in altiori loco ſub ſpi-
ritibus locum ei adſignant; quod fac
de la Chambre, & ipſe *Quercetanus*; q
poſterior in *Diætet. Polyhiſt. cap. jam c*
aliud nomen adhuc eis attribuit, du
ſpiritus famelicos appellat, qui poſt a
ſumptam alimenti & ciborum materia
confeſtim aliam novam appetant, qua
attractam acidâ ſuâ & mordaci diſſolve
di ac conterendi facultate confringa
Hi, ſi per ſpiritum intelligant ſubtile
quandam & efficacem materiam, qua
nonnullis per *μίασμα* exprimitur, &
aliis ſpiritûs nomine inſignitur, parum
nobis & quàm proximè recedere vi
buntur. Si autem in rigore ſumant, n

vic

idemus, quomodo poſſit defendi, cùm
li in ventriculo non reperiantur.

§. 118. Quæ omnia ſi alii etiam accu-
atiſſimi Naturæ perſcrutatores æquâ
nce trutinaverint, fermentum ventri-
ıli humorem aliquem à reliquis diſtin-
um eſſe nobiſcum putabunt. Quo-
iam tria tantùm in corpore noſtro ſunt,
χονία, ἰςχόμενα καὶ ὁρμῶντα, conti-
entia, contenta & impetum facientia:
u ut alii appellant, ςερεὰ, ὑγρὰ, καὶ
νευματώδη, ſolida, humida & ſpirituo-
, uti Medicorum Princeps, *Hippocra-
s lib. 6. epidem. ſect. 8. text. 19.* & *Gale-
us in lib. de tremor. cap. 5.* diſertè docue-
nt.

§. 119. Sequntur nunc reliquæ fer-
entationis alimentorum in ventriculo
rúmq; in chylum converſionis cauſæ
ſtrumentales; quæ omnes cauſam prio-
m, fermentum nimirum ventriculi
m innatum, tùm aſcititium fovent, au-
nt ac conſervant. Inter eas non infi-
um quóq; locum occupat Calor, qui

eſt

eſt vel ventriculi innatus, vel partium vi-
cinarum, vel in adſumptis cibis latitans,
vel externus.

§. 120. Cauſam inſtrumentalem di-
cimus etiam calorem ventriculi innatu,
ſive potius ſpiritum vitalem, vegeto ca-
lore præditum, per arterias ſuppedita-
tum. Caloris actio in corpore noſtro
tanti æſtimatur, ut *Avicenna* eum ami-
cum naturæ noſtræ, aliiq; commune
δημιουργὸν, ſeu commune naturæ inſtru-
mentum; quo ad virtutes rerum fovẽ-
das & excitandas utatur, nominent, &
quidem vitam noſtram nonniſi in calid
conſiſtere affirment. Id quod *Seneca* qu-
que voluiſſe videtur, quando *lib.* 1. *quæſt.*
nat. c. 10. ſine calore nihil vivere ſcrib
Et hînc etiam ſententia hæc hactenus c
tinuato ſcholarum applauſu ſtetit cred
ta, nimirum coctionem noſtram nonn
à calore ventriculi proprio peragi, & qu
dem ſub imperio ipſius animæ ſive fo
mæ ventriculi, docentibus *Laurentio Hi-*
ſtor. Anat. lib. 6. *quæſt.* 10. & *Sennerto li*

3. *Me*

Med pract.part.1.ſect.2.c.9.qu.1. Conſenſum non denegat *Paracelſus*, qui judiat, unicũ panem in tot animaliũ ſpeciebus accipere ſpecificam cruoris & ſtercorum diverſitatem, ob ſolius gradûs momentum in calore. Ob hujus caloris defectũ in mortuis fermentum in tunica ruoſa coagulatur, inſtar mucaginis, inquit gregiè Exc. *Paul. Ammannus in Paræneſ. d Diſcentes &c p.m.* 69. quæ inſufficiens ſt ad digeſtionem; & ob hunc errorem utârunt veteres, interioris tunicæ muilaginẽ eſſe defenſionis gratiâ inditam, e tàm ſubitò ab acribus ventriculus læeretur. Non dubitavit etiam *Ariſtoteles*, mnis eoctionis ſpecies calori ferre accetas dum *lib.4. Meteor. c 2.* inquit: ἔστι δὲ ερμοῦ μὲν πέψις, πέψεως δὲ πέπανσις, ψησις, ἔτι ὄπτησις. *Eſt itaq; calidi quim coctio, coctionis autem maturatio, elitio, aſſatio.*

§. 121. Multi calori omnem in coendo vim detrahere ſatagunt. *Ferrior in Tractatu de debilitate ventriculi* hac omnes effutit rationes. 1. Cùm chy-

lifica-

lificatio non fiat calefaciendo. 2. Cùm in ſolo ventriculo fiat chylificatio; cùm tamen calor per totum corpus diſperſus ſit. 3. Quia in ventriculi fundo, qui tamen membranoſus eſt, & inteſtinis frigidis adhæret, præcipuè fit chylificatio. 4. Quia, ſi calor chylificationis cauſa eſſet, eò melior fieret; cùm tamen in febribus & aromatum uſu etiam coctio ventriculi lædatur. 5. Quia chyli color albus; cùm tamen res, quæ calore generantur potius flavæ vel rubræ ſint, ut ex urina & bile apparet. 6. Quia chylus temperatus eſt. 7. Quia homini non minùs frigida, ut potus, quàm calida in victu neceſſaria ſunt; cùm hæc tamen calorem alterent. 8. Quia ventriculus natura frigidus eſt. 9. Quia humida & aquea ſiccioribus citius concoquuntur; cùm tamen hæc in calorem reagant, atq; ita eum debilitando tardius coqui debeant. 10. Cancri & chonchilia, quæ ſunt frigida, ea coquunt, quæ animalia calidiſſima non poſſunt concoquere.

§. 122. Alii porrò aliis calorem red-

dun-

dunt ſuſpectum, cùm valdè debilis ſit in corpore, & ad hanc actionem non ſufficiens videatur. Etenim oſſa perſicorum à cane, viſci ſemen à turdis, melonum à felibus, granorum actes à paſſeribus, ceraſorum oſſicula ab homine deglutita non corrumpuntur, ſed egeſta iterum germinare poſſunt, quæ aliàs levi igne, vel ebullientis aquæ fervore ſubacta corrumpuãtur, omniq́; germinandi facultate ſpoliantur. Alii etiam in aqua hærent, ridentes, quòd ſolus calor, ſive proprius, ſive mutuatitius, chylificationis cauſa eſſe non poſſit, cùm coctione ventriculi lapides, arenas, vitrum, ut in avibus, aurum & argentum, ut in gallinis, ferrum, ut in ſtruthiocamelo (de quo vid. *Kircher. art. magnetic. lib. 3. part. 1. præl.* [illegible] *pag. mih.* 81.) lapides cancrorum, ut in ipſis cancris abſumi indubium ſit. Carnes crudiſſimas lupus citius coquit in chylumq́; reſolvit, quas aqua ferventiſſima vix aliquot horarum ſpatio ad aliqualem mollitiem reducere poteſt. Canis oſſa deglutita conficit, quæ ignis nunquam in

chy-

chylum auſit convertere, ut adeò ad co-ctionem abſolvendam calor parum facere videatur. Quis quæſo calor *Claudio* illi *Lotharingo* fuit? de quo *Sennertus Paralip. ad lib. 3. Med. practic. part. 1. ſect. 2. cap. 5. n. 2. pag. mih. 127.* ſcribit. Hic nihil fœtidum, nihil injucundum abhorruit; vitra, lapides, ligna, carbones, oſſa leporinos & aliorum animalium pedes cum pilis, laneosque pannos, viva animalia, & piſces adhuc ſalientes, imò etiam metalla, patinas & orbes ſtanneos dentibus confringere & vorare ſæpiſſimè viſus eſt. Voravit præterea lutum, ſævum & candelas ſebaceas integras, teſtas cochlearum, animalium ſtercora, cumprimis bubulum, calidum adhuc, prout e matre ve[illegible] potavit aliorum urinas cum vino & cereviſia mixtas. Voravit fœnum ſtramen, ſtipulas, & nuper duos mures viventes adhuc, deglutivit, qui ipſius ventriculum ad ſemihoram usque creberrimis morſibus lancinârunt. Ante aliquot annos ſimile exemplum præbuit *Jenæ* Civis Academici *Neandri* filius, qui mente captu

captus gramina, braſſicæ radices, aves viventes, & quæcunq́; offerebantur, avidè comedebat. Paucis abhînc annis *Pragæ* monſtroſus fuit gulo, qui res miras & inter cætera porcellum vivum totum devoravit. Novi virginem quandam, quæ annorum duodecim arenam ſcriptoriam avidè devoravit. Vivit etiam fœmina, quæ aliàs benê valet, quæ arenam & lapides molares contritos copiosè ingerit, ſemperque ſecum in ſinu gerit, & unâ die ſæpè quantum menſura libr. ij. capit, ut adfirmet, ſe jam tantum arenæ, quantum lapidem molarem æquare poſſit, devorâſſe, inquit *Sennertus Med. Practic. lib.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 5. Nota eſt de *Lazaro* vitrivorace hiſtoria, qui innoxiè vitro veſcebatur, ex *Columbo lib.* 15. *Anat.* & *Marcello Donato lib.* 4. *hiſtor. Medic. mirabil. cap.* 1. De tribus aliis vitrivoracibus & tamen integrâ valetudine ſummam ſenectutem aſſecutis legimus apud *Fabricium Hildanum cent.* 6. *obſ. chirurgic.* 35.

Et

Et ſi chylificatio ſolius caloris beneficii peragitur, quomodo aquarum incolæ ad perpetuos algoris carceres damnati, & calorem nonniſi vitæ periculo experturi coctionem abſolvent, nullo calore præſente? Videmus autem feliciſſimè eos coquere, & lucios quidem, duriſſimas perſcarum ſpinas, præſertim oſſea aliorum piſcium capita brevi temporis ſpatio perquere, omni calore ſenſibili deſtitutos. Exanguia, quæ, *Galeno* judice *li. de fœtûs format.* calida non ſunt, ſuâ coctione gaudere notum eſt. In bulimo quoq; fames eſt implacabilis digeſtióque fit celerrimè ſub humoris melancholici frigidi, ut *Autores* volunt, dominatu.

§. 123. Helmontius hiſce & aliis permotus *in lib. de calore non effectivè digerente* §. 9. & 10. ait: *Quippe nunquam caloris fuit rem in tranſmutationem formalem adducere. Quùm calor per ſe atq; primariò, nonniſi calefaciat, per accidens autem, ſeparet aquea à pertinacibus. Quæ caloris univoca actio, nulla nus eſt digeſtio; tota tranſmutando co*

ſcript

ſcripta. *Nam etſi in nobis digeſtio, comitante calore contingat, illa tamen non eſt calor; licèt per accidens ſit calori connexa. Idcircò enim in piſce nullus actu calor eſt, nec tamen proindè calidis is animantibus infelicius digerit: nec ab ingeſtis malè ſe habet, hominum more. Frivolum eſt ideò confugere ad calorem potentialem, pro piſce. Nam in ſenſibilibus ſenſu notis, ſolus actus teſtis eſt & judex: non autem ad ſomnia fugiendum.* Item §. 14. *Tum demum notabile, quòd digeſtio panis in homine, cane, equo, piſce, anate, ave, toto differt genere, non ſecus atq́ multiplex cruor, & ſordes indè prognatæ. Quapropter ab unica caloris digerentis ſpecie ejuſmodi digeſtionum varietates provenire nequeunt. Igitur ſcholæ totidem calorum & frigorum genera erigant & defendant, antequam ſibi credi poſtulent.*

§. 124. Hi ſcrupuli licèt nodum Gordium contra caloris in coquendo vim nectere, & in diſſolubiles gyros complicare videantur; ſolutionem tamen facillimam facere poſſumus, ſi non nudum intelliga-

telligamus calorem elementarem, ſed
lorem animantibus proprium, ſeu pot
ſpiritum vitalem, vel ignem iſtum a
malem. Is cùm ſit commune anima
omnes actiones organon, hîc quóq; ſ
ficiens eſſe poterit. *Helmontium* hîc
bemus quodammodo amicum, qui
lib. de calore non effectivè diger. § 29.
Non eſt calor digeſtionis autor; ſed eſt
facultas quædam vitalis, quæ verè atq;
maliter tranſmutat alimenta. Hic
ritus vitalis non eſt idem in omnibu
nimantibus: ſed in aliis ſenſuali cal
potentior, in aliis mitior, in aliis pl
ad ſenſum obſcurus, præditus tamen
rabili virtute cibos recludendi, quod
lus alius calor effectum dare poteſt.
gumenta in contrarium allata ſolùm
pugnant calorem elementarem, nih
nimali calori detractura. Hic ſpiri
maximam partem per arterias cum
guine adducitur, partímque à vicinis
tibus, hepate, liene, inteſtinis & ome
blando contactu toti ventriculi ſubſt
tiæ communicatur; qui exindè cum

m

pore acido-ſalino fermentãte in cibum
tumq; tranſit, eundem alterat, digerit,
in ipſum chylum mutat. Hic ſpiritus
ãdiu in ſtatu eſt naturali, officio quoq;
rite fungitur: ſin vero p.n. afficitur, id
ſi præter naturam augetur, ut in febri-
s; vel diminuitur, ut in hydrope, phthi-
onfirmata, cachexia & ſimil. fermen-
is ſuccus non ritè excitatur coctioque
litur.

§. 125. Cl. *Martinus Kergerus lib. de*
rmentat. ſect. 3. cap. 2. non ſatis eſſe
at, ſi dicamus, nodum hunc Gordi-
, contra caloris in coquendo vim ne-
n, facillimæ eſſe ſolutionis, ſi non nu-
n intelligamus calorem elementa-
, ſed calorem animantibus propri-
, ſeu potius ſpiritum vitalem, vel i-
m iſtum animalem. Ejus argumen-
alia ſunt. 1. Quæcunque actu
ent, illa calida dici non merentur:
s calor piſcium, ſive elementa-
, ſive animalem eum quiſpiam no-
averit, erit ſenſuum judicio fri-

S gidus,

gidus, & frigidi piſces erunt calidi. 1I
mus autem eſſe piſcibus ignem, is tam
ſubſtantiâ non erit diverſus ab igne e
mentari, etſi à forma piſcium in benig
inſtrumentum contemperatus ſit. 1N
ceſſarium quóque eſt, ut omnis ignis, q
alicujus rei cauſa efficiens ſuo calore e
debet, in actum deducatur, non verò
tentiâ ſolâ ſit contentus: & quidem
in actum eſt deducendus, ut gradus fr
ditatis ſuperet, ut ab eo, tanquam à
tiori, fieri poſſit denominatio. 2. A
non tàm fit pro ratione agentis, quàm
modulo recipientis. Quoniam verò n
la adæquatio eſt inter ignem vel ca
rem, & metalla, lapides, vitrum in c
lum referanda, ideóque calori coctio
rum adſcribi nequit. Nec valet 3.
fugium, à dirigentis diverſitate petitu
Namque ut in mechanicis ſe res habet
liisq; artibus, ubi pro diverſis operat
num generibus diverſa requiruntur
ſtrumenta; undè nec malleo ſcindit
nec ſerrâ politur, nec ſerâ aliâ clave a
ritur, quàm quæ eſt adæquata, quocu

artifice regatur. Ita & forma pro di-
ſis operationibus, diverſas qualitates,
inſtrumenta adhibere neceſſum ha-
. Hinc nec alimenta illa firmioris
mpagis referantur à forma, niſi debitâ
adæquatâ clave, quæ certè calor non
, ſiquidem ab iis non admittitur. 4.
n videt, quid reſponderi poſſit, ſi quis
at, coctionem piſcium fieri beneficio
iditatis animalis, & à forma directæ,
mq; & animalis & elementaris frigi-
s piſcium in ſenſus incurrit, non verò
r. Quòd ſi tanta eſt formæ facultas,
quæ calori ſenſibili ſunt aliàs per ſe
oſſibilia, calore non ſenſibili feliciter
iat: quid obſtat, quo minùs frigidi-
ſenſibili id patrare poſſit, quod frigi-
ti ſibi relictæ ſine ejusmodi rectore,
s excedat? Confugit ſimiliter Clar.
erus ad *Helmontium*, qui *lib. Calor*
enter non digerit, ſed tantùm excitati-
. 2. ſic ait: *Scholæ elixationem ſcie-*
eſſe concoctionem, idcircò digeſtiones
bullitionem transtulêre, atq; utrobiq;
em ſunt arbitratæ, cauſam illarum

 natu-

naturalem, totalem atq; unicam. Ce... bant enim per elixationem atq; aſſatio... plurima tenereſcere atq; alterari: ideo... ab artificialibus tranſumpta licentia,... linam, in ſtupendas viſcerum & cibor... transmutationes, non quidem ſimilit... nariè ſed omninò propriè proximeq; tra... xêre, perq; putationem res in fidem, a... indè in dogma verum transmigravit, ... Ctáq; naturæ noſtræ munia atq; benefici... calores temperamentáq; velut in ca... totales transtulêre. Multa ad hæc ar... menta regeri poſſunt; verùm ea ſal... adduxiſſe, nobis ſufficiat. Sufficiat et... nobis ſpiritus vitalis, maximam par... per arterias cum ſanguine adductus, ... timq; à vicinis partibus, hepate, Liene... teſtinis, & omento blando contactu ... ventriculi ſubſtantiæ communicat... qui exindè cum humore acido-ſalino ... mentali in cibum potumq; tranſit, e... dem alterat, digerit, & in ipſum chyl... mutat.

§. 126. Cum autem ventriculi ...

ter...

tia fermentum illud acido - ſalinum
itandi, cum eóque chylificandi, non-
per convenientem ſeu moderatum
orem in actum promoveatur dubi-
t nonnulli, qualis, aut potius cujus
ille calor actum hunc producens, an
mbranarum ventriculi, an partium
cumjacentium, an humoris cujuſdam,
virò ſpirituum. Certè ipſius calo-
in diverſis ſubjectis nulla eſt diverſi-
per ſe (quòd in ferro candente ma-
, in ſtipulis accenſis minor ſit, hoc non
uit diverſitatem ipſius caloris, ſed
antitatis, procedentem à ſubjecti, cui
æret, diverſitate) omnis enim calor à
nimarum particularum & ſubtilis ma-
iæ motu atq; agitatione excitatur: at
erationum diverſitas procedit à diver-
te ipſarum rerum, in quas & per quas
or agit: nam idem calor ceram emol-
, lutum indurat, carnem in veru aut
no aſſat, in lebete ebullit, in fimo e-
no putrefacit, in hypocauſto ova fo-
& excludit ſine gallina. Ita et-
n ad chylificationis actum produ-

 cendum

cendum requiritur, ut moderatus ca
(qui non eſt niſi unus idemq;) conv
enter ſe habeat in ventriculo, id eſt,
jus membranis, humoribus & ſpiriti
isque etiam debito modo à calore
tium circumjacentium foveatur; it
nim convenienter ſe habens, non pro
non ventriculus taliter inſtructus i
ptam materiam chylificandam con
nienter agere, ex eâq; chylum diſſc
re & educere.

§. 127. Cùm autem pateat, ventri
lum, ut ſaccum ferè excarnem, non ſa
vegeto calore pollere, & qui facilè i
ſtis frigidis expugnari poſſit: præſer
dum hi nives, illi glaciem potant, pœ
que montium in voluptates vertun
deóq; à partium calidarum vicinitat
lorem illum ventriculo proprium ju
*Sennertus lib.3. Med. pract. part.1. ſe
cap.9. quæſt. 1. Zacutus Luſitanus M
cor. Princip. Hiſtor. 66. Dub. 39. fol.*
592. & multi alii unanimiter affirm
ſimili petito à lebete, cui circum po
ignis calorem miniſtrat, partibus pr

s, nempè jecore, Liene, corde, dia-ragmate, venâ cavâ, arteriâ magna, pru-rum vicem ſubeuntibus: Omento au-n temperie & humiditate ſuâ calorem um mutuatitium præſertim, nec cibi rtè in ventriculi olla adurantur, miti-nte & contemperante; undè & eo ab-ſſo, primam coctionem valdè debilita-m fuiſſe notat *Hildanus in Obſ. ſuis Chi-rgie.*

§. 128. Præterea calor ciborum in-rnus calorem illum ventriculo propri-n excitat, ac ad alimentorum aſſum-orum fermentationem feliciorem fa-. Sic enim *Ariſtoteles lib. 4. Meteor.* p 2. ait: ὅταν γὰρ πεφθῇ τετελείωταί καὶ γέγονε. Καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς τελειώσεως ἀπὸ θερμότητος τῆς οἰκείας συμ-αίνει, κἂν διά τινος τῶν ἐκτὸς βοηθείας νεπετελέσθῃ, οἷον ἡ τροφὴ συμπέπτεται διὰ λουτρῶν καὶ ἄλλων τοιούτων. Ἀλλ' γε ἀρχή, ἡ ἐν αὐτῷ θερμότης ἐστί. *em enim concoctum fuerit, & perfectum , & factum; & principium perfectionis*

à caliditate propria accidit; quam
per aliquod exteriorum auxilium p
fectum ſit, qualiter alimentum concoq
tur per balnea; & per alia talia. S
principium eſt caliditas in ipſo. Za
tus Luſitanus autem in *loco jam cit*
contrarium propugnat: *Alioquin,* a
cibi frigidi, ut lactuca, portulaca,
& alia non coquerentur, quoniam calor
non habent, à quo coqui poſſint. De
dè ſequeretur, quòd alimenta aq; benè
querentur in febricitantibus, ac in ſa
& extrinſecus ipſa per ſe ſine alterius
miniculo in vaſis, in quibus continent
coqui etiam poſſent; quod falſum eſt,
contra mentem Ariſtotelis, inquient
ciborum coctionem à corporis calore fie
maximè cùm cibi in corpore concoctio
xationi ſimilis ſit, quod à corporis ca
re partim in humore, partim in cal
præſtetur. Cùm enim cibus per eam c
coctionem corrumpatur, improbabile
detur à ſe ipſo id pati. Præterea, fa
Galenus, ac ab eo Medicorum ſchola e
cta aſſereret, ventriculo eſſe facultat

co

ncoctricem, ſi coctio non ſit ab illo, ſed à bis ipſis.

§. 129. Cl. *Sennertus in Paralip.* 12. *ad ſtitut. lib.* 4. *part* 2. *cap.* 4. *pag.* 64. acuratius hanc controverſiam dirimit. *Euidem vulgata eſt opinio,* inquit, *ſolùm à entriculi calore ciborum coctionem perfi. Verùm etſi negandum non ſit, primas rtes in hoc opere eſſe caloris ventriculi, men internus ciborum calor non exclundus, qui, ab externo excitatus, fermentionem, quaſi quandam efficit, & coctiom adjuvat. Ita Ariſtoteles* 4. *Meteor. rincipium coctionis à calore interno peritur, & res quælibet, quæ mutatur, interem etiam mutationis principium habere bet. Hînc non omne mixtum in chylum utari poteſt, v. gr. nec lapis, nec ferrum, d id ſolùm, quod in ſe habet potentiam, ut anſmutetur, & fermentationis princium obtinet.* Calor ergô in ipſo cibo & tu latitans, & à fermento acido ſalino oréq; cùm ventriculi, tùm partium tinarum excitatus, fermentationem

 quoq;

quóq; promovet. Undè quominùs in[illegible]ti caloris habent cibi, eò difficilius [illegible] coqui videmus. Proindè ſenes aliíq; ve[illegible]triculi debilitati conſulturi, cibum p[illegible] túmque copioſiorem calorem in receſſ[illegible] habentem eligere debent. Et hînc e[illegible]iam *Apoſtolus Paulus* amico ſuo *Tim[illegible]theo* autor erat, ut ob ventriculi debili[illegible]tem non amplius aquam, ſed vinum b[illegible]beret.

§. 130. Tandem ad calorem, vent[illegible]culo familiariſſimum, fovendum f[illegible]mentationemq; alimentorum juvand[illegible] multum facit calor externus. Hînc *H[illegible]pocrates*, Medicorum Coriphæus, *ſect.*[illegible] *aph.* 15. ita ſcribit: *Ventres hyeme* [illegible] *vere naturâ calidiſſimi ſunt, ſomniq; l[illegible]giſſimi. Quocirca iis temporibus alim[illegible]ta copioſiora dari debent. Siquidem p[illegible] caloris nativi habent: pluribus igitur a[illegible]mentis egent: argumento ſunt ætates* [illegible] *athletæ.* Quem *aphoriſmum Helmont*[illegible] *Tit. Blas Human.* §. 54. ſuppoſititiu[illegible] non conformem vicinis, nec genio ſe[illegible] congruum, primariò verò falſum inc[illegible]

bi[illegible]

bitè proclamat. Nam reverâ hyeme ventres ſunt calidiores, ſi non φύσει, tamen ex caloris diligentiori cuſtodia. Hyeme enim veſtimentorum pelliceorúmque munimentis calorem effluum coërcemus, undè totum corpus, niſi diutius frigori fuit expoſitum, reverâ calet; æſtate verò tenui amictu contenti aëri liberiori corpus exponimus; undè ventriculi regionem non calere manu quóque ſentimus. Digeſtionem autem à calore circumſtante, tanquam à cauſa principali non eſſe, ultrò *Helmontio* largimur; adjuvari verò eam egregiè per calorem, nec ipſe *Helmontius* inficiabitur. Convenire deníque hunc *aphoriſmum* cum vicinis *Hippocratis aphoriſmis*, palam eſt: ſiquidem *aphor. præcedente* loquitur: *Quæ increſcunt, plurimum calorem innatum obtinent, plurimo igitur indigent alimento, alioqui corpus abſumitur. In ſenibus verò cum paucus calor inſit, idcircò ſanè paucis fomitibus* (ὑπεκκαύματα) *indigent.* Item *aphor.* 18. *per æſtatem & au-*

tumnum

tumnum cibos graviſſimè ferunt, per hyemem facillimè. Ver poſt hyemem ſecundum locum obtinet. Motionis externæ causâ, ut calor ventriculo proprius vegetior fiat, fermentatióque pro coctione ventriculi melius ſuccedat, putamus Medicos poſt paſtum mediocria exercitia & motus blandiores commendare.

§. 131. Inter cauſas fermentationis alimentorum in ventriculo, eorumque in chylum converſionis inſtrumentales recenſemus etiam ventos & aërem. Venti ſaluberrimi ſunt, ſubſolanus, eurus & ſeptentrionales, quibus etiam accedunt occidentales. Temperatus autem eſt imprimis ſubſolanus, æſtate, autumno & initio veris nonnihil eſt frigidus, hyeme autem frigiditate proximus eſt boreæ. Interim ſaluberrimus eſt, quia à vaporibus oritur ſiccis, ſudumq; cœlum ſemper habet adjunctum quare etiam ſpiritus illuſtrat & recreat calorem temperatum conſervat, coctionem ventriculi promovet ſanitatiq; ma-

xim

nè conducit. Huic ob puritatem, btilitatem & ſuavitatem ædium ac bliothecarum feneſtræ aperiendæ nt.

§. 132. Faciunt autem venti mulm ad aëris mutationem ; qui eam, am habent, temperiem, aëri communcant, & quomodo ſunt affecti, corponoſtra afficiunt, teſte *Hippocrate ſect. aph.* 5 *&* 15. Si venti ſunt temperati, quóque eſt temperatus. Aër verô omus eſt, qui in qualitatibus primis mperatus eſt, purus, nulliſq; inquinaentis infectus, ſerenus, lenibus, & ſuater ſpirantium ventorum flatibus agius, quiq; ſalubribus pluviis interdum rigatur. Nam qui nimium ventis præuè aquilonaribus, agitatur, ſiccior eſt. bi verò per juſta intervalla ventis pertur, atque interdum, non diu tamen, avius eſt, ſiccitas pluviâ, & contra ivia ſiccitate temperatur : talis aër orem temperatum conſervat, ſpius illuſtrat & recreat, ſanguinem

atte-

attenuat,fermentationem alimentoru
inventriculo promovet,corpus in int
gra ſanitate conſervat, & ad actiones
mnes alacre reddit, omníque ætati
temperamento ſalubris eſt.

§.133. In aëre obverſantur effluv
quæ ſi ſubjectum capax inveniant, fe
mentationis cauſæ fieri ſolent. H
non tantùm vinum tempore vitium f
rentium è longiſſimè diſſitis oris f
mentum hauriens, & fermenteſc
comprobat, ſed & febres epidemiæ, m
lignæ aut peſtilentes, quæ fermentat
ne humorum in corpore humano plu
mum noxæ ſtruunt, ſuadent. Hinc co
tagii ratio, dum ex aëre miaſmata con
gioſa ſorbentur, non melius docet
quàm per communis fermentationis
nalogiam. Habet ſe contagium ferme
ti inſtar, quod alteri maſſæ non ferme
tatæ miſtum, facit, ut & ipſa efferveſc
Sic *μίασμα ζυμῶδες* in corpore ana
go receptum, ſimilem diſpoſition
illi inducit, quod tamen non per put
diner

inem, ſed peculiarem fermentationem eneratum eſt, & in aëre obvolat. Opeam itáq; dabit Medicus, ut, ſi de aëre puficando cogitârit, effluviorum fermenalium rectè interimendorum rationem ncat. Nos ſuffumigium ex ſulphure nultis nominibus commendandum dumus.

§. 134. Cauſæ inſtrumentalis fernentationis alimentorum in ventriculo ſumptorum, eorumq; in chylum conerſionis locum defendunt etiam chyli eliquiæ, non conſideratæ, ut verum entriculi fermentum, ſed quatenus ſoım ingenitum & aſcititium ventriculi ermentum acido-ſalinum fovent, exciınt, atq; in actum deducunt. *Riolanus* *Velſchius* fermentationem quidem entriculi â chyli reliquiis, quæ fermen- naturam induerunt, contingere putâınt; concurrunt quidem, ſiquidem mnibus fermentum induci poteſt, ſed d primum deveniendum, undè chylus rmentatus, & undè primi cibi fermenım deductum fuit, antequam chyli re-

liquiæ

liquiæ poterant exurgere. Hæ plicis inte-
rioris rugoſæ membranæ ventriculi in-
figuntur, ibidemque aceſcentes fermen-
tum ventriculi acido-ſalinum excitant
atq; fovent, & ita aqualem fermenti na-
turam induunt: non ſecus ac portio maſ-
ſæ frumentaceæ fermentatæ, & ad acu-
rem ſervatæ, pro conficiendo pane fer-
mentum ſatis idoneum evadit. Pariter
hujuſmodi humor acidus ex alimentis
paratus, & in ventriculo diu congeſtus
fermentum ventriculi acido-ſalinum
fovendo & excitando, alimenti coctio-
nem & ſubactionem promovet. Habet
multa egregia hac de re Excellentiss.
Nathan. Highmorus Diſquiſit. Med.
de *affect. hypochondr. cap.* 5. *pag. mihi*
111. adducitque non pauca alia exem-
pla, quibus quæ immutata ſunt promo-
vere aliorum mutationem docet. S
nimirum non totum facultatis à m
aſmate, ab ingeſtis jam concoctis im-
preſſo, obtinuerit ventriculus, illius

augmen

ugmentum indè petere veriſimile judicat. *In cœmiteriis publicis*, ait, *in quibus multæ ac frequentes fiunt ſepulturæ, præcipuè, ſi madore multo irrigentur, corpora citius putreſcunt humata, quàm in aliis locis. In cœmiterio S. Innocentii Pariſiis, horis viginti quatuor ſepulta putreſcere ajunt, viváque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra, quaſi dilaniat penitúsque diſſolvit edax illud terræ fermentum. Putrida etiam poma proximis citiſſimè adducunt putredinem.* Ciborum etiam portionem jam concoctam, aliorum concoctionem multum accelerare opinatur *Verulamius. Quia hujusmodi inquinamentis imprægnata humiditas, ob familiaritatem citius & magis amicè in penitiores ingeſtorum receſſus admittitur, undè facilior fit partium ſolutio, & digeſtio ſeu corruptio acceleratur. A concoctis ſeu putreſcentibus cibis, non ſolùm miaſma hoc ſeu fermentandi virtus ventriculi tunicis imprimitur,*

tur, ſed diverſorum etiam ciborum avec ſationem & odium infigi veriſimile eſſ cum prius in ſtomacho putreſcentes nau am inferebant, tale impoſterum tuni durabile infigunt inquinamentum, ut pe petuum illorum concilietur odium, ac h ſtili ſemper nauſeâ tales reſpuant cibos, a nec longiori temporis intervallo, miaſm illud peregrinum exterminetur.

§. 135. Hiſce chyli confecti reliqui in ventriculi plicis aceſcentibus ferme tationemque promoventibus, addim nos omnes particulas acidas ac acres, g nitas ex cibis aliiſque rebus ſubſalſis a diſve ingeſtis, ventriculi tunicis adh rentes, ab eoque ad aciditatem aliqua perductas; quæ ſimiliter fermentum ſt machicum acido-ſalinum fovent, a gent, acuunt, & ita ad alimentorum ventriculo fermentationem ſub autor tate cauſarum inſtrumentalium egreg concurrunt.

§. 136. In ventriculo alimentoru aſſumptorum fermentationem quóq promovet ſaliva, imò primarium eoru fermen

fermentum habetur, omnia ad fermentationem illam perficiendam neceſſaria in ſe continens, ſcilicet aliqualem leviſſimam aciditatem, cum ſpiritu volatili in aqua copioſa temperatam. Quam fermentalem ejus vim ex eo deducunt, quod ſi fruſtum panis albi maſticatum, multâq; ſalivâ humectatum, paſtæ farinaceæ cum aqua tepida ſubactæ admiſceatur, eam fermentare faciat. Hînc etiam Acutiſſimus *Hoffmannus l. c.* ſalivam comparat cum fermento, potum autem cum aqua, quam piſtores affundunt.

§. 137. Salivam fermenti naturam habere vel indè etiam colligere volunt, quòd pulmenta cochleari tacta, quod ex ore hominis protrahitur, facilè & brevi tempore fundantur & fermenteſcant.

§. 138. Saliva hæc ferè inſipida eſt, non quidem, quòd omni ſapore eam carere ſentiamus, ſed quòd lingua non poſſit judicare de humore, quo naturaliter imbuitur. Ea autem eſt liquor leviter fermentaceus, ſeroſus & lympidus, ex ſanguine arterioſo in parotidibus & variis faucium

faucium oriſq; glandulis ac carnib glandulofis ſeparatus, & per vaſa ſalivaal aliosq; ſalivales tranſitus in os effuſu Cibis ergò inter maſticandum ejusmo ſaliva pro miſtione, ſubactione deglu tionéq; promovenda miſcetur, ſuis quo pollens virtutibus fermentum ventric li acido ſalinum excitandi atq; acuend & ita cibum alterandi, ac ad feliciore fermentationem deducendi. Imò ſi internum corporis æſtum ſaliva minu tur, deglutitio manifeſte impeditur coctio læditur. Nimirum aliqualis v fermentatrix in ſaliva calore vitali adh inſtructa latitare videtur: undè & ci diutius maſticati non parum de colo & odore ſuo amittunt, qualitatésq; qua dam ſtatim exuunt. Spirituale & vit le quiddam in eo contineri videtur, cù ſcorpiones araneásque vel necet vel f get, & lichenibus ſanandis idonea f Saliva canis rabidi aliorumq; venenato rum animalium quantam nocendi vi poſſideat, non ignotum. Ipſe ſenſ

g

guſtus, appetitûs, ut & ipſa coctio quodammodo hoc humore ſalivali juvari videntur: undè eo vel in febribus ardentibus pereunte, vel in aliis morbis alterato, cùm guſtum, tùm appetitum & coctionem quoque alterari & debilitari conſpicimus.

§. 139. Excell. *Fr. de le Boe Sylvius Diſputat. Medic.* 5. egregias etiam virtutes ſalivæ adſcribens, ſuſpicatur eam 1. non tantùm os totum & fauces madefacere, verùm etiam continuò deglutitam & alimentorum reliquiis aliquâ ſui parte viſcidiore permiſtam promovere in ventriculo fermenti novi confectionem. Eandem ſuſpicatur 2. quando cibi aſſumuntur, & inter maſticandum ipsâ imbuuntur, præparare eosdem & diſponere ad faciliorem ſui fermentationem, cujus ab ipſa rudimentum quaſi accipiunt in ore. Eandem ſuſpicatur 3. ubi in ventriculo jam ſunt alimenta aſſumpta, & continuò degluti-

tur,

tur, promovere prædictam alimento-
rum fermentationem.

§. 140. Salivæ ineſſe vim immutandi a-
limenta, imò fermentationis princip-
um, nemo negabit cum Excell. *Pau*
Ammanno in Paræneſi ad Diſcentes &
lib 1. *cap.* 3. qui modò cibum per unu
vel alterum momentum maſticatu
comparabit cum non maſticato; id
ſuccus hic ipſam ventriculi digeſtione
quaſi inchoat. Etenim ratione ſuæ aqu
ſæ ſubſtantiæ partem alimentorum ſa
nam, ratione ſpirituoſæ, & oleaginoſ
ſulphuream extrahit, adeò, ut quibusda
fermenti ſtomachalis pabulum non im
meritò audiat. Energiam hanc obtin
non modò à ſanguine arterioſo, ejusqu
ſeri nutritia parte, potiſſimum velut h
omnes concedunt: verùm etiam ſpirit
animales præcipuum hûc conferunt ſym
bolum, quod probatur à copia nervoru
circa prædictas glandulas. Nam licèt a
quis pro motu & ſenſu hos à natura o
dinatos eſſe cenſeat, non tamen videb
tur probabile, quia motus harum glan
dularum

ularum eſt nullus, ſenſus verò exiguus; ui bono itáque tam copiosè circa illas onſpiciantur? Hînc Neoterici ἐνδόξως oncludunt: per nervos ad glandulas præ- ctas influere copiosè ſpiritus animales, t cum ſeroſa ſanguinis parte conjungan- r; qui juncti humores, ut in glandulis onglobatis per vaſa lymphatica ad ve- as, & ſic ad maſſam ſanguineam imme- atè tendunt; ita ex his conglomeratis r ductus ſalivales, ad cavitates notabi- s, os ſcilicet, & ad ventriculum, pro no- lioribus adhuc celebrandis functioni- s, derivantur. Præſentiam ſpirituum imalium in ſaliva, probat inter alia, ajor hujus affluxus ad os in illorum af- xu copioſiore, qui animi motus, v. gr. ſiderium & appetitum ferculi delica- ris, aut nauſeam rei abominabilis ſe- i ſolet. Eandem confirmant ſaliva- nes nimiæ, per immoderatum apo- legmatizantium uſum excitatæ; cùm im hæc agant, viſcidiores humores idendo, ac incidendo, & aliàs ſint par- m tenuium, & calidarum, ut pyre-

thrum

thrum, cubebæ, nicotiana &c. educ[...] do humorem, nervos quoque exſiccan[t] utpote, quos humiditate ſuâ ſpiritu[...] privant.

§. 141. Verum enimverò liquor [...] ſalivalis licet cibis in maſticatione [...] ſceatur, ut diluantur, nonnihil alter[en]tur, ſiccitas eorum corrigatur, nec n[on] deglutitio promoveatur, totum tam[en] fermentationis opus non perficit, nec [pri]marium ventriculi fermentum eſt, [o]mnia ad fermentationem ejus perfici[en]dam neceſſaria in ſe continens, ſed [ali]quid ſaltem conferre videtur, dum, [ut] cauſa inſtrumentalis, fermentum ve[n]triculi acido-ſalinum excitando & [mo]vendo meliorem feliciorem q; alimen[to]rum fermentationem perficit.

§. 142. Idem quoq;, ut cauſa inſt[ru]mentalis, præſtat tandem ſuccus p[an]creaticus ſubacidus, in duodenum in[te]ſtinum infuſus, ſi vel ipſemet verſus ve[n]triculum aſſurgat, vel acidos vapores [&] halitus ex inteſtino ad eum tranſmit[tat]. Et hic liquor pancreaticus ſubacid[us]

ia chylo ſimul cum bile in duodeno miſcetur, extra omne dubium ejus fer-entationem ulterius etiam juvat ac omovet. Si enim purum putum ex-ementum ac nullius uſus eſſet, natura halem iſtum ad inteſtina inferiora, quibus inutilia ſcybala hoſpitantur, n ad ſuperiora, ubi chylus in ventri-o inchoatus expoliri debet, derivâſ-. Ejusdem ferè naturæ eſt cum ſuc-acido-ſalino Lienis, & nil niſi loco em differe videntur; hînc etiam ma-us deprehenditur conſenſus pancrea-& Lienis; & pancreas benè conſti-um ſuccurrit ſæpè Lieni præter natu-affecto.

.143. Officina, in quo fermenta-hæc alimentorum ore aſſumptorum ficitur, eſt ventriculus, cujus ſub-tia nervoſa ac membranoſa eſt, ut ndi & iterum corrugari poſſit. nbranâ conſtat triplici, primâ muni & externâ, à peritonæo ; alterâ carnoſiore; tertiâ in-& nervosâ, in quam deſinunt

vaſa omnia, quæ ad ventriculum dee[illegible]
cuntur; & ea cum tunica interiore œ[illegible]
phagi & oris eſt eadem. Et hînc tàm [illegible]
dens harum partium conſenſus conſp[illegible]
tur, adeò, ut quod palato ingratum, [illegible]
pè ventriculo nauſeam, & vomitum c[illegible]
citet. Propter eundem conſenſum [illegible]
Bauhinus, caput per palatum evacu[illegible]
non poſſumus, quin ſimul ventricu[illegible]
quóque evacuemus.

§. 144. Ventriculus autem div[illegible]
tur in orificium ſuperius ſeu ſiniſtr[illegible]
& inferius ſeu dextrum, quod pylor[illegible]
aliàs vocant; & in fundum. Siniſtr[illegible]
quod penè in medio ventriculi eſt, a[illegible]
os ventriculi ſimpliciter, item ſto[illegible]
chus, ob amplitudinem, quâ ad recipi[illegible]
dum quemlibet cibum accommodat[illegible]
vocatur. Veteres καρδίαν appellâr[illegible]
ob ſymptomata cardiacis non abſim[illegible]
Symptomatibus iſtis eſt obnoxium, c[illegible]
ob inſigniores duos nervos à ſexto p[illegible]
quibus circumligatum eſt; tùm ob c[illegible]
ſenſum cum corde, qui oritur à nervu[illegible]

i triplici loco cordi ex eodem pari in-
untur. Nervos iſtos habet hoc orifi-
m, cùm ut ſenſus in appetitu eſſet ma-
feſtior, tùm ut à cibo & potu aſſumpto
o coctione roboranda, & vaporibus
caput aſcenſuris coërcendis, eò accu-
tius claudi poſſet. In ægrotantibus
ud ſæpè ægrè aperitur, conquerenti-
s, quòd cibus in ore ſubſiſtat, nolitq́;
coqvum deſcendere. Orificio ſupe-
re ita clauſo, in fundo alimentorum
mentatio inſtituitur.

§. 145. Subjectum, quod in officina
ventriculo fermentatur, eſt Cibus &
tus, è vegetabilium & animalium pe-
ſuppeditatus.

§. 146. Animalia menſis noſtris appo-
t carnes, ova, lac, & quæ ex eo paran-
, butyrum, caſeum. *Getuli* olim in
nc finem agreſtes venabantur feras,
umq́; carnibus veſcebantur. Aliæ
tes piſces, ichthyophagi; aliæ teſtu-
es, chelophagi dicti; aliæ locuſtas, ut
n *Ægyptii*, & hodiè circa inſulam
gadaſcar habitantes, pro victu elige-

 bant.

bant. Quorundam *Indorum* victus a
barbarus & inhumanus eſt, ut ab ho
num carnibus non abhorreant. (
nes autem coctæ, vel aſſatæ aſſum
tur; quas crudas bruta coquere
ſunt.

§. 147. Vegetabilia offerunt r
ces & plantas varias, imprimis arbo
fructus plantarúmque variarum ſem
Antiquitas priusquam plenam hab
multorum frumentorum, legumin
granorum aliorúmque varii generis
gnitionem, plures glandibus querni
lii eorum fructuum genere, quibus ab
dabant, veſcebantur. *Achivi* pyris,
thenienſes ficubus, *Medi* amygdalis,
thyopes arundinum fructibus, carda
Perſæ, palmulâ *Babylonii*, *Ægyptii* l
ê cujus ſemine panem parabant, pa
bantur, ut ſcribit *Aëtius tetr.* 1. & *Q*
cetanus in Diætet. polyhiſt. Hiuccæ
cus licèt ſit lethalis, è radice tamen
ſicca quidam *Indiæ* Incolæ farinam &
nem ſaluberrimum parant, ut refer
Cardanus & *I. C. Scaliger in Subtil. exe*

In *Congo* arbor creſcit, quæ oleum, um, acetum, fructum & panem largiſnè profert: oleum quidem paratur è ctûs medulla; panis è nucleis fructûs, aygdalis ferê ſimilis; ſuccus è ramis aroris vulneratis exſtillans vinum & acem; item igne inſpiſſatus, mel & ſyrupű fert. *Hiberni* celeres, & promptiſſimi boris viri ſolo Chambroch, ſive trifop pro pane alicubi utuntur. Succeſſu mporis ariſtæ, hoc eſt, omne frumenti nus ab hominibus inventum eſt; quod elius & utilius cæteris omnibus vegeilibus, & granis præbet alimentum, pam, qui baſis omnis nutritionis cenſer, & nunc ubivis locorum familiariſſias eſt, exhibens. *Helmontius lib. de viis ratione* contrarium ſtatuit, & cætera menta veros cibos, panem verò tann obſonium vocat, quod propter ferntum ſuſceptum liqueſcens in cremom, herbas & cibos, quibus cum eſt maatus, colliqueſcere cogat.

§. 148. An panis azymus ſit melior

fermentato, res olim controverſa ſ...
Cornelius Celſus credidit panem azym...
& ſine fermento paratum ſtomacho...
idoneum, fermentatum autem alien...
& facilius intus corrumpi. Verùm...
ſolùm *Oribaſius* & *Galenus*, ſed & ...
Medicorum cohors, patrocinante ex...
rientiâ, azymum ponderoſum, craſſi...
glutinoſum, lentum, difficillimæ coc...
nis, & ex *Pauli Æginetæ* ſententia, ...
tuoſum, quíq; crudis humoribus apt...
mam materiam præbeat, proclamant...
ſi verò ſolidum alimentum præberet...
men nonniſi ſolidis & athleticis cor...
ribus, & quæ laboribus gravibus ex...
centur, conveniret, ut docet *Galenus*
1. *de alim. facult. cap.* 2. panem autem ...
mentatum & probè coctum meritò *I*...
laudat, tanquam nutrimentum ſimpl...
ſimum *lib.* 6. *de tuend. ſanitat. cap.* 7. ...
turæ noſtræ familiariſſimum, *lib* 7. ...
uſu part. *cap.* 8. & quòd laudatiſſim...
ſuccum faciat, *lib.* 3. *de alim. facult.* c...
26. Eſt enim cibus optimus, qui o...
ætati convenit, ſolúsq; & cum aliis ...

r. Eſt quoq; ventriculo gratiſſimus, iquorúmque omnium, ſi frequentius medantur, nauſeam tollit: à ſolo pa- ſani non abhorremus: ægríq; ipſi fere nnium poſtremò panis appetentiam a- ttunt, primóque ſanitati reſtituti re- perant, inquit *Sennertus Inſtitut. Me- . lib. 4. part. 1. cap. 3. pag.* 818. Videa- r *Zacutus Luſitanus lib. 2. Hiſtor. Prin- . Medic. 32. Dub.31. pag. mih.*238. O- za in multis *Indiæ Orientalis* locis co- itur, & carnibus loco panis adhibetur.

§. 149. Cauſa autem laudatiſſimi hu- alimenti ſola ferè eſt fermentatio. ec reſolvit maſſam, ut benè feliciterq; quatur, & ſpiritus inflammabilis ex- ectet quaſi in limine, donec f[illegible]illimo gotio ab igne noſtro connato ſepare- r. Et cùm puriſſimorum panum maſſa modum lenta ſit, ut quàm longiſſimè divulſa trahatur; quod corporis lenti proprium, meritò etiam fermento co- ſiore indiget, omniumq; maximè ſu- gere eam oportet, nec ſtatim poſt fer- entum & ſubactionem aſſare, ut ſuadet

Galenus lib. 1. *de alim. facult. cap.* funditur enim per fermentationem, undè perit lentor & glutinoſitas. T[illegible] litur quóque fermenteſcendo in ſub[illegible] me, attenuatur & expanditur; un[illegible] perit craſſities, & ponderoſitas. [illegible] quia ſpiritus incoërcibiles in fermen[illegible]tione & coctione ſegregantur, flatu[illegible] ſus non eſt panis, ſed optimè nutrit: hînc factum ſit, ut Medicinæ Princip[illegible] acutè febrientibus, quibus diæta ten[illegible] competit, panem ſincerum offerre d[illegible]bitârint, ſed prius aquâ frigidâ vel ca[illegible]dâ laverint. Nam ablutum ejuſmod[illegible] panem eſſe cibum humidum & frig[illegible]dum, & febricitantibus congruum [illegible] *ribaſius libro quarto collect. capite* [illegible] *tim. Galenus libro ſecundo de comp. me*[illegible] *dicam. ſec. loc. cap.* 1. *lib. de facil. par*[illegible] *cap.* 1. item *Plinius hiſtor. nat. lib.* 2[illegible] *cap.* 25. ſtatuunt, non quòd per loti[illegible]nem fermenti vis evaneſcat: ſed poti[illegible] quoniam nobilior, ſubtilior, magis a[illegible]bilis ſolutûq; facilior pars aquâ eluitu[illegible] remanente parte craſſiore & feculenti[illegible]

1[illegible]

e minoriſque alimenti. Hinc qui ſe-
ndum *Galenum lib.* 1. *de alim. facult.*
p. 5. panis abluendi rationem exco-
târunt, minoris ſanè alimenti cibum,
d qui ab obſtructionis noxa abſit, quo-
d licet, longiſſimè invenerunt. Nec ti-
endum eſt, ne lotione ſubtracto fer-
ento panis fiat ἄζυμος, qui ingrati
t ſaporis, flatuoſus, lentus, difficilis
octionis & ponderoſus. Quamvis e-
m ab aqua fervente fermenti vis ita
angatur, ut illius odor penitùs evane-
at, non omninò tamen ejus vis diſſipa-
r, quia in diligenti ſubactione ita ad
inimas partes facta eſt fermenti & fa-
næ unio, ut ferè dici poſſit miſtio quæ-
m, ait *Joh. Babtiſta Sylvaticus Contro-*
erſ. 6. *pag.* 30. Melius dixiſſet, quia
ον τὸ φύραμα in fermenti naturam
iit.

§. 150. Non verò omnes plantæ ſine ul-
diſcrimine nobis cibum præbent; quæ-
m enim brutis quibuſdam ſunt alimē-
loco, homini verò venenum; ſicuti vi-
mus ſturnos cicutam; coturnices vera-

trum, anates & piſces, lupos, bufon
ciconiam, pavonem & cervum ſerpen
coquere, & in alimentum vertere. H
ait *Highmorus*, non à proprietate ali
ventriculi accidit; ſed potius totius c
poris, præcipuè ſpirituum vitalium;
talem totius habent conſtitutionem
quod huic ſpeciei totâ ſubſtantiâ ad v
ſetur, & qualitate aliquâ nota; vel oc
tâ ſit inimicum, alteri pro alimento
beatur. Studioſum quendam *Oxon*
ſem inquit porrò novi, araneas innc
devorantem; hoc non ex proprietate
liqua ventriculi, ab aliis hominibus
ferente, illarum venenoſitatem fund
te, naſcitur; ſed quia talis ſpirituum
talium fuerat alexipharmaca diſpoſi
ut nullum illis inferret incommod
Venenata quælibet procul dubio ſi
ventriculo in venas ſe non inſinuare
nec ſpiritibus communicarentur,
tantum afferrent periculum; innc
enim hydrargyrum in ventriculum
mimus, cùm citò naturam ad excre
nem ſtimulet; at verò ſi eo inungam
gra

avia ſymptomata, nonnunquam mors, quuntur, cùm ſcilicet venenoſitas ejus ritibus communicetur; quæ verò in ntriculo excitare, ob celerem ejus e-cuationem, non poterit. *Helmontius* . *de calore non effectivè digerente* §. 26. uſam in fermentorum diverſitatem re-ere allaborat; ubi ſimul commemo-t, quôd ob eandem cauſam mures, gli-s & ſues citius fame pereant, quàm aſeolum edant: falco antè moriatur, àm panem eſitaverit. Nos ab *Helmon-* opinione non parum recedimus, hoc-e à fermenti ſtomachici acido-ſalini, n innati quàm aſcititii diverſitate ac culiari ejusdem natura provenire di-nus.

Imò compertum eſt, quòd quidam ve-nis aſſueti fuerint, ac ea innoxiè ali-enti ferè loco aſſumpſerint. Nota enim hiſtoria de puella quadam, cujus *Avicenna*, *Ruffus* & *Gentilis* memine-nt, quæ à primis annis ſolo veneno e-cata halitum peſtiferum, & proxime ſtantibus deleterium inſpiraret.

ARe-

A Rege *Cambaiæ* filium veneno edu-
tum refert *C. I. Scaliger Exerc.* 175.
rantque alii eum totum venenoſum e-
ſiſſe, ut & muſcas accedentes ſolo ha-
necaret, & vix ullam ex uxoribus, q-
cum illo rem habuerat, mortem in pro-
mum diem effugere potuiſſe, eund-
que, quemcunque necare voluerat, ſ-
ſputo in cutem conjecto interfeciſſe ſ-
bit *Ludovicus Barthema Rer. Indicar.*
1. *cap.* 2. In *Helleſponto* eſt genus qu-
dam hominum, qui venenis ſolùm a-
tur, Ophiogenes propterea dicti, refer-
te *Renodæo in Inſtitut. Pharmac.*

De *Mithridate*, qui citra noxam u-
eſt venenis, & nota ſatis eſt, & paſſim S-
ptoribus celebratur hiſtoria; undè na-
eſt etiam hic verſus

Profecit poto Mithridates ſæpè vene-
Toxica ne poſſent ſæva nocere ſib-

Marſi ſimili victu delectabantur,
ſerpentum morſus & venena reform-
bant. Cujus rei certum dedit exp-
mentum unus ex iſta familia *Exagon-*
catus, qui Conſulum *Romanorum*

ſu in dolium ſerpentibus plenum injectus, intactus evaſit. *Plinius lib.* 6. *cap.* 29. *hiſtor. nat.* *Galenus de Theriac. ad Piſon.*

Scribit *Mercurialis lib* 1. *de Venen. cap.* 6. Æthiopes, accolas Hydaſpidis fluvii, impunè veſci ſolere ſcorpionibus & ſerpentibus; quod quidem aliundè proficiſci non putat, quam ex inſigni quadam corporis conſtitutione ſecreta & divina. In *Cuba* Inſula ſerpentes abundant novâ totius corporis ſpecie ac formâ præditi, ſesqui pedis plerumque longitudine, qui ex terra & aqua vivunt, & in lautioribus ſunt epulis, ut ſcribit *Bembus lib.* 6. *Hiſtor. Venet.* Viperas ab *Ægyptiis* edi, *Galenus lib.* 3. *de alim. fac. cap.* 3. docet. *Athenagoras Argivus* dicitur à ſcorpionibus nunquam lædi potuiſſe. In *Gualata Lybiæ* deſerta regione bufonibus nutriri gentes quasdam, in *Buteri* relationibus extat.

Albertus Magnus libro 1. *de animal. cap.*

cap. 8. narrat, quòd *Coloniæ* fuerit puella, quæ, quàm citò à matre aufugere poterat, angulos domûs ſollicitè perquirebat, & quotquot poterat capere araneas, manducabat, quibus, veluti optimo cibo, nutriebatur; cùm tamen, pauco vino epoto, in quo ſuffocata ſit aranea, multi perire queant. Et *Cardanus* narrat, ſe vidiſſe puellam trimam, quæ araneas mira cum voluptate ſine damno comedebat.

Cl. *Sennertus lib.* 6. *Med pract.* par. 5. cap 1. ſcribit etiam ſe noviſſe Civem quendam, qui ſanctè affirmavit, ſe puerum cum delectatione & ſine damno araneas devorâſſe. *Arnoldus de Villa Nova in Specul. cap.* 5. hiſtoriam narrat cujusdam pueri, qui cum ætate pueritiæ ob ſtultitiam araneas edere cœpiſſet, cum eſſet adoleſcens, eas ad veſcendum venabatur citra noxam: quod adfirmat *Cœlius, Rhodiginus lect. antiq. lib.* 11. *cap.* 1. & variis exemplis *Bernhardus Deſſenius lib.* 6. *de comp. medicam. in ſchol. trochiſ. de viper. verbo cicutæ* illuſtrat. *Theophra-*

ſtus

ſtus, luculentiſſimus hiſtoriæ plantarum ſcriptor, eleganti quâdam verborum concinnitate *lib.6.hiſtor. plantar.cap.*18. hiſtoriam refert multorum, qui tantum hellebori eſitârunt, ut manipulos totos ſine noxa conſumerent. Refert *Galenus lib.3. medicam. ſimpl. cap.*17. anum quandam *Athenienſem* innoxie magnam ſæpè cicutæ quantitatem eſitâſſe. Et mirabilius eſt, quod ex autoritate Sexti *Empirici* ſcribit *Mercurialis lib.*1. *de Venen. cap.*6. fuiſſe quandam anum, quæ triginta drachmas cicute ſorbebat ſine ulla noxa. De *Liſide* ferunt hiſtoriæ, quòd opii unciam dimidiam ſine ſanitatis jactura voraverit. *Renodæus* vidit mulierem *Nemoxii*, quæ quotidiè ſemidrachmam opii ſumeret. Hydrargyrum ſæpè in magna quantitate, velut unciarum decem aut ſeſqui libræ pondere ſumptum profluxiſſe per alvum narrat *Botallus de lue vener. cap.* 7. & confirmat *Sambarolitanus comm. in Avicen. cap. de cura caſûs & offenſ. cap.*186. Vid. *Zacutus Luſitanus lib.* 1. *Medicor. princip. Hiſtor.*24. *in paraphraſ.*

phraſ. Lib. noſtr. Singular. de Laudla
Opiato part. 1. *cap.* 7.

§. 151. Ex hac fermenti ſtomach acido-ſalini diverſitate & peculiari pr prietate cauſam etiam deducere poſ mus, quare quidam hominum à ci aliis conſuetis abhorreant. Ita vi mus plures horrere caſeum, ſperne lac, vinum, cereviſiam & alia. Car um & piſcium eſus univerſæ genti fa liaris eſt. At plures novit *Amatus L ſitanus curat.* 36. *cent.* 2. qui ab eſu c nium in totum abhorrebant; alios, q bus caſeus non ſolùm comeſtus, ſed od ratus etiam pro veneno habebatur. A um quóque novit, natione *Hiſpanu* qui nunquam piſces guſtârat: at cu ab amico ſemel ad cœnam fuiſſet in tatus, ovaque deguſtâſſet, quibus ſic ti piſcis pulvis cautè fuerat admixt in animi anguſtias, cordis preſſuras cu vomitu & ſeceſſu incidit, ita ut pro exanimis defecerit. Vidit & idem *A tor* celebris Monachum *Venetum*, qui ne animi deliquio roſarum odore

nc

on poterat perferre. Quod etiam *Renoæus* obſervavit in nobili Matrona, *C. Scaliger* in Illuſtriſſimo Cardinali, ut fferit in *Exercit*. 153. contra *Cardanum*. Quendam *Halberſtadii* novit Excell. *Mœbius Med. Phyſiologic. cap.* 10. qui aſeum menſæ appoſitum quidem tolevit, ſed ſi is cultro à ſordibus adhæentibus mundaretur; in animi deliquim incidit. Alium vidit, qui caſeum ſie ſumma anxietudine ferre non poteat: diviſum autem benè. De alio auivit, qui caput vituli menſæ appoſitum picere non poterat. Multæ hujus genes aliæ hiſtoriæ circumferuntur. *Helmōus* hîc ad fermenti ſtomachici diverſitem confugit: *quæcunq́ue*, ait, in *loco ancitato* §. 27. *luctantur cum noſtra diſtione, obverſantur fermenti illius proietati ſpecificè, fermentumq́ue conculcanituntur.* Verùm hæc non ſolùm à rmenti ſtomachici acido-ſalini dirſitate peculiariq́ue ejus natura; ſed tiſſimum etiam ex forti imagiitione quadam matris, dum fœtum

in

in utero geſtaret, dependere audeam
adfirmare. Nota & manifeſta ſunt exe
pla, quòd ſi gravida caſeum vel alium c
bum vehementer appetat, eóque citò p
tiri nequeat, fœtus deindè in lucem v
niens ab eo per totam vitam abhorre
Quemadmodum enim imaginatio m
terna fœtui varios nævos affricat; i
non rarò appetitui & ipſi coctioni
ventriculo peculiarem diſpoſitione
imprimit, quæ verò in hac humanæ me
tis caligine imperſcrutabilis.

Iſtud demùm admiratione plenu
quòd quidam à primo ortu communi c
bo, ut pani aſſueti, eum abhorrere inc
piant. Ita narrat *Fabricius Hildan*
cent.2. obſ. chirurgic. 41. quòd puer qu
dam à gravi morbo liberatus in hoc inc
derit ſymptoma, ut quotieſcunq; pane
videret, imò etiam intelligeret nomin
ri, in terram mortuus quaſi proſterner
tur, omni loquelâ, viſu, auditu & inte
lectu privatus, tandem verò quaſi ex ſ
pore expergefactus ſurrexerit, & pueril
ſua negotia, ut antea, peregerit.

§. 15

§. 152. Ob hujus fermenti ſtomachi-acido-ſalini diverſitatem quidam et-m metalla à ventriculo ſubigi, coqui, leóque alimentum, ſi non ſimplex, me-camentoſum tamen indè ſubminiſtra- putârunt. De Struthio camelo com-unis eſt ſermo, eum ferrum digerere oſſe. Tritum etiam eſt, & hactenus officinis receptum, ut folia auri pulve-bus aquisq; cordialibus immiſceantur, autem à facultate χυλοποιητικῇ vel chylum verti, vel ſaltem alterari, & rtus ex illis elici queat, videndum? ruthio Camelum autem ferrum coque- poſſe negat *Plempius in Fundam. Me-c.* Audi, ait, familiares Naturæ atrien-s, *Conradum Geſnerum lib. 3. hiſtor. ani-al de Struthio Camelo. Caput huic ali- exiguum, cerebrum verò nullum: hînc sq; delectu, quicquid tetigerit, vorat, tea, ferrum, lapides; verùm hæc incocta integra in ejus ventriculo manent, etſi mia fuerint, tandem animal ad mortem, l ad tabem deducunt, ut in diſſectis ap- paruit.*

paruit. Ulyſſes Aldrovandus quô
tom. 1. *ornithol. lib.* 9. *cap.* 2. ait: *I*
Struthionem ferri fruſtula, dum Tride
ti eſſem, deglutire obſervavi; ſed
incocta rurſus excerneret. Thomas J
danus Reſponſ. ad Joubertum paradox
dec. 2. *Tridenti & Romæ* inquit, *cum*
ſiles, argenteas, æreasq; monetas Strut
Camelis objiceremus experiundi gra
aviarii præfecti ſcuticam vix effugim
quòd graves ex earum deglutitione inc
rere morbos volucres adſerebat. Id
Albertus Magnus eum oſſa in breves p
tes truncata, ut & lapides avidè devor
dixit, ſed ferrum reſpuere. Falſum it
Struthionem ferrum coquere; in ferm
tatione enim & coctione alimentor
non ſolùm ſubjectum agens, ſed patie
etiam reſpiciendum. Fermentum ſtom
chi acido ſalinum minùs debile eſt
démq; cibo duro minùs proportionat
iſtum ergò planè intactum relinquit.
autem limatura ferri præparetur, hyp
chondriacis & ſcorbuticis egregium pr
bet medicamentum, ſalia corroſiva vo

til

lia, ut & ſuccos nimis acidos præcipi-
ans; alterationem nimirum in ventricu-
o ſubire poteſt, non autem planè coqui
e in alimentum verti. Membra gallina-
um venenum auri eſſe dixit *Plinius*. Et
urum in gallinarum ventriculis ſolvi,
onſumi & digeri *Cornelius ab Hogelande*
Notis Oeconom. Animal. additis pag. 76.
ſtis partim auritus, partim oculatus ad-
rmat. De eodem ſcripſit ad *Senner-
um Wendelerus*, quòd ſuo experimen-
in gallina, cui auri folia per menſem
evoranda dederat, in pectore tres line-
purè aureas, quaſi ab artifice indu-
as obſervârit, ut videre eſt *lib de con-
ſ. & diſſenſ. Chymic. cum Ariſtotelic. &
alenic. in præfat. prior. edit.* Ipſe verò *Sen-
rtus* periculum faciens cum foliis ar-
nti tàm felix non erat, ut ſimili mo-
voti compos factus fuiſſet, ut ad-
in *altera edit. cap. poſt decimum no-*
. Parili ratione rem ſibi fruſtra ten-
am cum argento narrat *Petrus Lau-
nbergius. Laurentius Eichſtadius*, Me-
us & Aſtronomus Celeberrimus

eandem

eandem ſpem pretio emit, gallinæq; A-
fricanæ ſive *Calecutienſi* duos auri foli
libellos deglutiendos per vices dedit
teſtatur in *Tractatu ſuo de Confect.*
cherm.n.20.

Egregiè hac de re ita ſcribit *Jaco*
Primiroſius lib.de Vulgi Error.cap.10.p
217. Non ita pridem Vir bonus Da
Sennertus Præfat.libr.de Conſenſu Chym
deceptus à ſycophanta Germano deſcrip
rat gallinam per menſem auri foliis ſagi
tam ita perfectè aurum in ſuam ſubſta
am convertere, ut in pectore tres lineæ p
aureæ quaſi ab artifice inductæ cerni p
ſint, quæ ſanè extraordinaria eſt nutr
di ratio, ſcilicet aſſumptum alimentum,
iam ad tertiam uſq; coctionem ita na
ram ſuam retinere, ut prorſus immu
tum, hoc eſt, omninò à natura nutriti a
num, in ipſius tamen ſubſtantiam conv
tatur. Sed hoc experimentum etiam
ſum fuiſſe, qui periculum fecere, teſt
poſſunt, ut de ſe ipſo profitetur Vir doct
mus &c. Confer. *Conringius de Her*
tic. Med. lib.2. cap. 5. Nimirum per

ctic

iora metalla, ut aurum & argentum, ſi
nt pura, ignis animalis noſtri examen
fermenti ſtomachici acido-ſalini vi-
s ludibrio habent, transeuntq́; integra,
fuêre aſſumpta, ventriculum & inte-
na. Cætera verò imperfectiora, ut &
pides, ſi in pulverem redigantur, ſeu
io modo leviter præparentur, facili ne-
tio aliquid de ſalibus ſuis in ventricu-
& inteſtinis deponunt, maſſæq́ue ſan-
ineæ communicant, à fermento ven-
culi acido-ſalino recluſi. Imò acci-
tres non diu vivere, nec capones impin-
eſcere, nec multas alias aves diu eſſe
nas, niſi ſilices aut arenulas deglutiant,
idam ſcribunt. *Highmorus*, quidem
tat accipitres & capones iſtis non uti,
òd digerere, & exindè nutriri queant,
l quòd iis ventriculum & inteſtina
ndificent. Verùm integras ſilices,
n rarò arenulas grandiores multum
umptas in gallinarum ventriculis in-
niri, teſtatur experientia. Alii plum-
os globulos ferè conſumptos in iis ob-
vârunt, *Helmontius* de vitro idem
teſta-

teſtatur, qui *lib. de calore non efficiente* [...] *digerente §. 22.* ſic ait: *Memini vitri* [...] *album & opacum è fornace mea disjectu* [...] *deglutitum à gallinis meis, per colorem* [...] *ctis deluſis, atqui fractura vitri ſemp* [...] *eſt acuminata; compertum verò eſt, p* [...] *paucos dies, occiſis aliquot gallinis, vitr* [...] *circumquaq; imminutum punctatim* [...] *acumina amiſiſſe, & globoſum fuiſſe e* [...] *ctum. Cæteræ autem ſuperſtites conv* [...] *mox poſt paucos dies reliqvum vitr* [...] *contriverant, etſi exemptos vitri glob* [...] *à prioribus mactatis etiam voraver* [...] *Notabis interim vitrum reſiſtere aquis* [...] *ſolventibus quævis metalla. Plur* [...] *nempè volucribus fermentum adeò po* [...] *eſt, ut niſi ſubindè lateribus, cretâ, arg* [...] *ve veſcantur, ex multitudine acidit* [...] *malè habeant.* Generatio putamin[...] ovorum in avibus mirabilis: forſan [...] tem iſtis arenulæ deglutitæ & conſu[...] ptæ principium coagulativum iſtud [...] giuntur. Cancri proprios devorant la[...] des & planè conſumunt: an ut iis qu[...] novus cortex exindè creſcat? Non [...]

ſi[...]

nt tamen exempla, ubi quidam ex pe-
liari fermenti ſtomachici acido-ſali-
proprietate res miras, & aliàs à natu-
humana alienas, ut vitra, lapides, li-
a, carbones, oſſa, leporinos & alio-
m animalium pelles cum pilis, lineos,
eosq; pannos, viva animalia, & piſces
huc ſalientes lutum, fœnum, ſevum,
ſtas cochlearum, animalium ſtercora,
primis bubulum adhuc calidum, imò
am metalla, patinas & orbes ſtanneos
ntibus confringere, & ſine ventriculi
rimento vorare viſi ſunt: qualem
ſtoriam notavit *Sennertus in paralip.
ad lib. 3. Med. pract. part. 1. ſect. 2.*
. 5.

§. 153. Alterum ſubjectum, quod in
cina ſeu ventriculo fermentatur, eſt
tus, è vegetabilium penu ſuppedita-
, qui ad chyloſin rectè expediendam
ximè requiritur, ut miſtio ciborum
elixationem in humido peragendam
eſſaria, rectè inſtitui poſſit. Po-
enim cibi ſicci in ventriculo mi-

 ſcentur,

ſcentur, coqvuntur, funduntur, ſitis
turalis ſedatur, nutrimentum craſſ
per anguſtos meatos defertur,
mida ſubſtantia, quæ indies à ſpi
vitali abſumitur, inſtauratur, calor t
peratur, partim etiam recrementa ſa
ac tartarea imbibuntur, ac per uri
ſecernuntur.

§. 154. Aqua ſimplex veteribus ſi
extinguebat, quam etiamnum ruric
quibus res anguſta domi, aſſumere
ſueverunt. Puræ autem debent eſſ
quæ, eæq; fontanæ, leves, pellucidæ, l
pidæ & oculis gratæ, ut omni ſapo
odore aliâve id generis qualitate c
ant; tophoſæ enim calculi genera
nem promovent; limoſæ obſtructio
pariunt; nitroſæ ventriculo nocent
ſæ cœliacam & dyſenteriam induc
Multos in *India* ex potu aquæ ſalſæ in
ſenteriam incidiſſe, teſtis eſt *Bontiu*
de Med. Indor. Fontanæ per ca
plumbeos fluentes alienam qualita
induunt, ad dyſenteriam & alia mal
ſponunt; aliæ, ut in alpibus *Tirol*

us, ſtrumas producunt; aliæ alia incommoda parturiunt. Aqua quidem per ſe non nutrit, ſed tantùm alimenti eſt vehiculum, ut ait *Hippocrates*, cui tamen contrarius eſt *Quercetanus in Diætet. polyhiſt.* piſcium exemplo permotus.

§. 155. Vinum majori cum ſanitatis commodo venit in potum; hoc enim ſi ſpiritu ſuavi polleat, facilè nutrit, ſpiritus vitales reſtaurat, cor hominis lætificat, viſcerum coctiones roborat, eſtq; conviviorum anima, & optimum alimentum medicamentoſum, ſenibus imprimis (undè & lac ſenum vocatur) conveniens. Hînc etiam *Spiritûs ſancti Amanuenſis Apoſtolus* amico ſuo *Timotheo* autor erat, ne amplius aquas, ſed vinum biberet, ventriculi imbecillitati ſi proſpicere vellet. Hoc ſenectuti, ob caloris defectum, præ cæteris conducit, & idcircò non immeritò lac ſenum appellatur.

§. 156. Pyra, poma aliarumq́ue arborum fructus ſuccum quôque offerunt, qui ſi rite fermentetur, vini ſaporem æ-

mulare videtur. Vinum è pomis *Bl*[illegible]
ſtorffianis confectum, vires obtinet co[illegible]
diales, ac toti corpori gratas: è cydo[illegible]
is ſtomachicum eſt. In quibusdam *I*[illegible]
diæ locis palmæ aliarúmq; arborum ſu[illegible]
ci è ſauciato trunco deſtillantes, n[illegible]
minus ſuavem, quàm ſalubrem potu[illegible]
incolis ſuppeditare dicuntur. E ſauc[illegible]
ta radice betulæ veris tempore evoca[illegible]
ac depurata aqua dulcior eſt, facilè ar[illegible]
rias ac venas penetrat, ſcabioſis ac ſa[illegible]
guinis impuritatibus ſcatentibus co[illegible]
poribus prodeſt. *Helmontius lib. de*[illegible]
thiaſi cap. 8. *§.* 25. eligit eam aquam b[illegible]
tulæ, quam rami ſauciati plorant, ea[illegible]
que efficaciſſimam in lithiaſis tormen[illegible]
mitigando deprædicat.

§. 157. Alii mulſum, hydromel &[illegible]
generis alia in uſum trahunt. *Saxo*[illegible]
bus, *Thuringis* aliisq; *Germaniæ* inco[illegible]
cereviſia è tritico, hordeo cocta lupul[illegible]
condita, potus eſt ſatis familiaris; [illegible]
non ſolùm coctionem promovet; ſed [illegible]
nutrimentum laudabile, modò ferm[illegible]
tatio lege artis fuerit inſtituta, relinq[illegible]
Tartaros Tageſthanicos ex milio cerev[illegible]

m Bragga vocatam conficere teſtis eſt
Olearius in Itinerar. Perſic. Americanis
uibusdam radix Mandioccas potũ largi-
ur: eam virgines & vetulæ maſticatam
llæ injiciunt, aquâ affuſâ coquunt, & de-
ùm pro uſu in figulinis vaſis reponunt.
Moſcovitæ, Poloni aliiq; populi ſeptẽtrio-
ales ſpiritum vini è frumento paratum
prandio & cœna pro potu in menſa e-
gunt. In quibusdam *Indiæ Orientalis* lo-
s potum parant è ſpiritu vini, ſucco ci-
ii, ſaccharo & aqua roſarum; ſed qui in-
etis dyſenteriam & febres afferre ſo-
t. Alii ex radicibus coctis, alii ex allis re-
s, quas conditio loci fert, cibarium po-
m conficiunt.

§. 158. Raro proſtant exempla eorũ, qui
anè ſine potu vixiſſe dicuntur. Refert
men *Platerus obſ. lib. 1. pag m. 237. 238.*
archionem quendam Legatum à Rege
ellorum in *Italiã* miſſum, nihil penitùs
biſſe, idq; ſibi à teneris conſuetum fu-
e. Item *Helveticum* quendam Nobi-
m, à potu abſtinere ſolitum, aliquo-
s audivit. Verùm hæc exempla ſunt

rara, à peculiari fermenti ſtomachici a-
cido-ſalini conſtitutione & totius natu-
ræ ἰδιοσυγκρασίᾳ dependentia. In bru-
tis quibusdam res aliter ſe habet; Mil-
vius enim & accipiter non bibunt, niſi
ægrotantes. Mures vel nunquam, vel
rariſſimè & parum bibunt, poſſuntque
è farina, quâ veſcuntur, chylum ſuum
conficere.

§. 159. E cibo ergò & potu in ventri-
culo conficitur chylus. E chylo in cor-
de fit ſanguis, & is ſolùm humor lauda-
bilis ex lege naturæ nunquam corporis
civitate exterminandus. Aſt in ventri-
culo cocta maſſa non tota chylus, ſed vix
decimâ vel vigeſimâ parte ſupra victri-
ſcorias exiſtit. Proindè dicimus, vocem
chyli ſumi 1. latè pro tota maſſa, in ven-
triculo & inteſtinis ſuperioribus coctâ,
conſtante ex chylo & recrementis; quæ
maſſa ab aliis cremor vocatur. 2. Stricte
pro chylo propriè ita dicto, & ab omni-
bus excrementis ſeparato. Color enim
chyli propriè ita dicti lacteus ſeu ſubal-
cans eſt, propter particulas ſulphureas

-à cum ſalſis diſſolutas, & fermento a-
do ventriculi commiſtas. Nam quili-
t liquor ſulphure & ſale volatili, aut
e optimo diſſoluto imprægnatus, illi-
 lacteſcit, ſi humor aliquis acidus af-
ndatur. Exemplo ſunt præparationes
ctis ſulphuris, & extractorum vegeta-
lium reſinoſorum; item ſpiritus cor-
 cervi aut fuliginis, qui liquori acido,
t aquæ ſimplici confuſus, illicò lacte-
it. Vid. *Diſquiſit. noſtr. Phyſico-Medic.*
Fermentat. cap. 5. quæſt. 6. pag. 58. &

§. 160. Plempius, Walæus & Mœbius
ntiunt quidem, chylum non ſemper eſ-
 candidum, ſed ex rubris aſſumptis ru-
um, ex viridibus viridem &c. Verùm
c in parte errant; ſi enim per ſe non
mper eſſet candicans, non inveniretur
mper albus in vaſis lacteis meſentericis
 thoracicis (aliàs quidem magis, aliàs
inus ſeroſus & tenuis in chyli ductu
oracico reperitur, prout plus minusve
cci lymphatici, qui copioſus in ſaccum
yliferum undequaque influit, ei admi-

 ſcetur,

ſcetur, qui lympidus ſuccus abſente chy-
lo, etiam ſolus ductum iſtum continu-
& ſenſim permeat, ſed tamen ipſe chy-
in illis lactiferis viis apparens, nunqu-
alterius quàm albi coloris conſpicit-
verùm etiam ruber, viridis alteriusve c-
loris in iis nonnunquam deprehende-
tur; quod tamen à nemine hactenus v-
ſum fuit. Proindè licèt color ejus al-
cans ab aliis plurimis craſſis alimen-
rum, quibus involvitur, particulis, r-
bro, viridi, aliove colore tinctis, in ve-
triculo & inteſtinis ita obfuſcetur, ut
ſui non appareat, indè tamen non ſeq-
tur, chylum per ſe non habere iſtum c-
lorem. Nam ſicut in herbis viridib-
candicans, ſeu potius pellucidus ſpirit-
ſarum & aquoſarum particularum co-
viſui non apparet, ſed viſui tanquam v-
ridis occurrit, indè tamen non ſequit-
ſpirituoſam aquoſamque earum part-
habere talem viridem colorem; n-
ſi per deſtillationem ſeparatio fiat, m-
pellucidus color apparebit. Ita eti-
in chylo ſe res habet; nam ſeparatu-
craſſi-

aſſiore quocunque colore tincta maſſa, acidulo pancreatico fermento admi-us nunquam alium quàm albicantem lorem habet.

ſ. 161. De hac chyli albedine aliàs et-m controvertunt Medici, veram ejus uſam jam traditam ignorantes; alii m à ventriculi & inteſtinorum tuni- impreſſam, alii ab ipſis cibis profe-m eſſe dicunt. In plurimis cibis, ut pane, leguminibus, cibis conſuetiſſi-s albedinem deprehendimus manife-m, quæ in carnibus quoque non valdè ſcura: in aliis plurimis nulla notabi- albedo apparet; è quibus tamen vac- chylum & lac candidiſſimum confici-t. In chylo itaq; & lacte elaborando ntriculum quóque & ipſas mammas nbolum ſuum ex virtute ſpecifica nnihil addere, veroſimile.

ſ.162. Odor chyli non parum muta-r. Variat quidem is quoque admodum ratione aſſumptorum; ſemper tamen us eſt, quàm qui in aſſumptis ob-

ſervatur. In brutis recens diſſectis ve-
triculus acidum ſpirat; & planè ſim-
quid in vegetabilibus arte fermenta-
percipimus. In omnium ferè majuſcu-
rum piſcium ventriculis cibum, qui ali-
quin ante confectionem guſtatui odo-
tuíque jucundus, putidum palatóque m-
leſtum percipi notat *Cornelius Conſen-*
nus Progymnaſm. 6. *pag.* 228.

§. 163. Saporem acidum chylum
ventriculo habere, tàm *Helmonti-*
quàm alii liberè adfirmârunt. *Helm-*
tius imprimis proprio hoc probat exe-
plo. Nam lib. de *ſextupl. digeſt.* §. 4
ſic ait: *Manè, ut pridiè, ſtomachum ſ-*
tiebam. Quare curioſus proritavi m-
nauſeam, ac evomui cremorem acidulu-
copioſum, diaphanum, ſic ut dentes m-
præ acido obſtupeſcerent, & licèt gra-
men non ſentirem ante vomitum, à vom-
tamen levamen percepi. Verùm prob-
tionem hanc eſſe nullam judicat Exce-
Mœbius Med. Phyſiologic. cap. 10. qu-
niam chylum non rejecit *Helmontius*, ſ-
humorem corruptum, cruditate lab-

raa

ns acidâ ex vitio vel fermenti, vel cibi ſumpti. Vapor quidem acidulus è porfarinâ ſaturati ventriculo exhalans deehenditur; quod forſan interdum in omine accidere poterit: ſed id non mim, cùm cibi pleríque, ut panis, olera, gumina, vinum, cerevifia, mel, ſaccham &c. notabilem aciditatem penetrabus ſuis incluſam gerant; quæ proindè cluſo mixto in ventriculo, non poteſt n ſui indicia offerre. An autem iſta iditas in ventriculo non mutetur, & tegra, donec ad inteſtina jam pervenet, maneat, multis adhuc dubium eſt. ubium præterea movetur, an ab omni bo aſſumpto, ut à carnibus, piſcibus, & quibus nulla reperitur aciditas, chylus oducatur acidulus? *Aciditas*, ait *Helontius lib. de Spir. vitæ* §.19. *toti corpoextra ventriculum hoſtilis*: id quod inicium ſatis clarum præbebit, carnes nuimentum ab omni aciditate liberatum ecepiſſe; unde & per ſe per retortam deillatæ nullam fundere aciditatem vientur. In cane chylus nitroſus; in ove leviter

viter amaricantis ſaporis chylus inve
tur: In gallinarum,piſcium ranarumn
ventriculis rarò aciditas aliqua ſentii
In duodeno, ait *Helmontius*, eſt ſallſ
in jejuno autem amaricat chylus.
hæc omnia dici poſſunt de chylo ſcco
ſuis adhuc ſociato. Chylus autem
rus, prout ad venas deducitur lacte
quique videtur materiam præbere la
dulcis ab aliis cenſetur. Extra omne
bium etiam quodammodo acido-ſali
eſt: id quod probari poteſt à poſteri
nimirum ab urina, quæ ſale acri vola
pollet; antea tamen ex parte chyli e
vehiculum. Imò ſerum lactis partil
ſalinis non caret; undè & levi nego
iterum aceſcit. Quoniam verò ferme
tum ſtomachi eſt acido-ſalinum iſtu
cum cibis aſſumptis pro meliori eoru
fermentatione ac in chylum converſi
ne permiſcetur, aciditatem omnem ch
lo denegare non poſſumus. Quod aute
planè ſit acidus chylus, meritò dubit
mus; Chylus enim in acetum converſu
quod in cruditate acida fieri videmu

nauſeam, vomitiones, tormina ventris, dolorem capitis & ſymptomata ſimilia parit. Proindè nec Acutiſſim⁹ *Schoockius*, qui in *lib. de Fermentat. cap.* 20. contra hanc aciditatem diſputat, eam planè negare audet, ſed à cibis aſſumptis ipſam deducit. Et *Cornelius Conſentinus progymnaſm.* 6. *cap.* 28. de volucri amphibia ita diſſerit: *Afflabatur ex alitis ventriculo acerrimus odor & aculeata mordacitas linguam feriebat. Inſtillatum in eo putares quippiam aquæ ſeu liquorum, quibus Chymici in diſſolvendis metallis utuntur.*

§. 164. Tempus certum, quo alimentorum in ventriculo fermentatio ſeu Chylificatio abſolvitur, deſignari nequit; quippè magna hîc varietas obſervatur, procedens à varietate temperiei totius corporis, ventriculi, ætatis, ſexûs vitæ generis, partium anni, diſpoſitionis partium circumſtantium, & ipſorum alimentorum.

§. 165. Ratione temperamenti totius corporis; Pituitoſi & purè melãcholici, & qui

qui hypochondria malè habent diſpoſit[…]
longius ſpatium pro elaborando chy[…]
deſiderant. Sanguinei contrà, & q[…]
hepar & hypochondria obtinent ſanior[…]
promptius & citius quemvis cibum co[…]
ficiunt. Cholerici & ſanguineo-mela[…]
cholici medio modo ſe habent.

§. 166. Ratione temperiei ventricu[…]
li & diſpoſitionis partium circumjacen[…]
tium: Qui ventriculum & cætera viſc[…]
ra circumſtantia habent benè diſpoſit[…]
caloréque vitali prædita, promptius […]
citius quemvis cibum coqvunt, brevé[…]
admodum ſpatium pro elaborando ch[…]
lo requirunt. Contrà verò, quoru[…]
ventriculus & cætera viſcera circumj[…]
centia aliquâ debilitate laborant, nec c[…]
lore vitali multum gaudent, peſſim[…]
quoſvis cibos coquunt longiûsq; temp[…]
pro chyli elaboratione deſiderant.

§. 167. Ratione ſexûs & ætatis: Vi[…]
citius & promptius, cùm ſint calidiore[…]
quàm fœminæ, quæ ſunt frigidiores, c[…]
bum aſſumptum coquunt. Pueri & j[…]
venes, quoniam vegeto calore adhuc ſu[…]

præ[…]

rædíti,citius quóque cibum aſſumptum igerunt,& ſine noxa ſæpius in die alium ppetunt; ſed non ita ſenes. Egregiè ledicorum ſapientiſſimus *Hippocrates* oc olim notavit,quando *aphor.* 14. ſect. . ita diſſerit: *Qui creſcunt, plurimum abent calidi nativi; itaq; copioſo cùm e-eant alimento, abundè ipſis ſuppeditare portet, alioquin corpus conſumitur. In nibus verò ineſt caloris parum. Paucis ropterea ſuccendiculis egent; exiguus amq; ignis fomitis extinguitur multitu-ine. Ob eandem cauſam nec ſenibus febres erindè acutæ fiunt; frigidum enim eorum orpus.* Idem indicavit *aphor. anteceden-e: Jejunium ſenes ferunt facillimè ſecun-um hos, qui conſtantem ætatem agunt, mi-ùs adoleſcentes minimè omnium pueri, ẽq; inter eos maximè, qui acriore ſunt & ividiore ingenio præditi.*

§. 168. Ratione vitæ generis: corporis laboribus addicti, ut ruricolæ, operaii, artifices citius omnem coquũt cibum, iſtributionem chyli vaporúmque excrementitiorum diſcuſſionem habent faci-

faciliorem, ob ignis animalis liberiore ventilationem. Contrario modo ſe habent vitam ſedentariam degentes. *Hippocrates de morb. vulgar. lib. 6. ſect.* tùm aquam, tùm vigilias quôque voraces efficere homines ait.

§. 169. Ratione partium anni: Hyeme & vere cibum & ſæpius & copioſius poſſe aſſumi, ſignificavit olim *Hippocrates ſect. 1. aph. 15. Ventres hyeme ac vere naturâ calidiſſimi ac ſomni longiſsimi; per ea igitur tempora plus cibi dare oportet, quidem plus caloris nativi habent, quo ut copioſiore alimento egeant. Sect. 1. aph.* 18. addit: *æſtate & autumno cibi copiam ferunt difficillimè, hyeme facillimè, vere minùs.*

§. 170. Ratione ipſorum ciborum: Quòd alii cibi citius, alii tardius digerantur, hoc imprimis procedit ab ipſorum ciborum diverſitate in ſubſtantia, duritie, ſoliditate, craſſitie, tenuitate, calore, frigore. Cujus ratione alii facilius, alii difficilius in ventriculo diſſolvuntur. Sic juſcula, pultes, & pa-

ni

s benè fermentatus citius coquun-
r; tardius carnes, legumina, piſces.
uò exactior quóque anteceſſit maſti-
tio culinaríſque præparatio, eò faci-
or ſuccedit coctio. Probam enim
aſticationem bonam coctionem ſe-
ui, bruta ruminantia atteſtantur,
rnes ſalubriores ea de cauſa ſup-
ditantia. Hînc Deus olim *Judæis* le-
â aliiſque affectibus ob ſanguinis im-
ritatem laborantibus non niſi ru-
inantium carnes, ceu ſanitati ma-
s profuturas, commendabat. Quam-
rem, maſticationem qui negli-
nt, animam ſuam oderunt, inquiunt
rabes.

§. 171. Cl. *Joh. Walæus in Epiſtol. ad Thom. Bartholinum de chyli motu ſang.* in canibus vivis diverſo poſt
ſtum tempore diſſectis hanc rem di-
gentiſſimè rimatus eſt. Hanc enim
ventriculo commutationem æq; cito
mnis cibus non accipit; peragitur
breviori morâ de die, in pauco
cibo,

cibo, in tenui, benéve maſticato; long-
us tempus expoſcit noctu, magna cop-
craſſus cibus, magnis fruſtis deglutitu
adeò ut dentibus benè comminutus
cremorem mutari incipiat, quando is
iamnum ſolidus eſt, qui fruſtis majorib
eſt devoratus.

Lac juſculáque de die, horæ ſpatio a
citius ſuam perfectionem accipiunt,
niſi aliud impediat, tùm quóque diſt
buuntur; quod vel urinæ emictio ab
aſſumptis, ſine ulla ſectione, evident
oſtendit; tardius olera. Panis ratio
concoctionis medium videtur ſubſta
tiæ modum habere; videre autem
eum primâ horâ cum dimidia immuta
quâm minimùm; ſequenti horâ raru
& prorſus madidæ ſpongiæ ſimilem fie
eâ elapsâ, in minima dividi fruſtilla,
potui permixtum totum liquidum ap
rere, mox maximè concoqui, ac tander
quod è pane concoctum eſt, inter qua
tam quintámq; ab aſſumptione hora
per pylorum à ventriculo ad inteſtin
propelli. Remanere verò aliquid à par

rel

liquum, & illud ſenſim debitam per-
ctionem accipere, ut & ſi quis alius ci-
us cum panè fortè ingeſtus ſit, qui eo
ncoctu ſit difficilior: quos hoc anim-
vertimus ordine concoqui. Pri-
ùm legumina, inde piſces, mox carnes,
eas demùm intra ſextam ſeptimámq;
oram perfici & excerni: bubulam intra
ptimam & octavam: etiamnum tar-
us earum partes membranoſas, & ovo-
m teſtas: oſſa in tertium usque diem
anſiſſe in ventriculo, & interea facta
e cartilaginea vidimus.

Imò in horummet ciborum partibus
agna ſæpè varietas conſpicitur, ut è pa-
carnéque, etiamſi integræ in ventri-
lo, videantur, aliquid tamen, licèt exi-
a copiâ primâ quandóq; horâ, ad venas
teas diſtribuatur.

Adeò ut quicquid concoctum eſt, al-
rius concoctionem neutiquam exſpe-
et, nec ab incocto quoque remoretur,
d quamprimùm excidat & ad inteſtina
anſferatur: imò rarò, licèt ante horas
decim canis comedat, ventriculus cibo
nè vacuus reperitur. §. 172.

§. 172. Quòd verò iidem cibi in a[...] citius, in aliis tardius concoqvant[...] item quòd aliorum ventriculi cru[...] piſces, carnes duras, vix ſemicoctas, [...] planè crudas, fructus immaturos, aliáq[...] ſimilia facillimè; aliorum verò ven[...] culi tenella optiméque cocta alime[...] difficulter ferant & digerant, hoc pr[...] cedit à diverſitate diſpoſitionis ven[...] culi, fermenti ſtomachici acido-ſali[...] & magnitudinis caloris.

§. 173. Quod de cibis dicimus, ide[...] de potibus eſt intelligendum, utpo[...] qui ob dictas diverſitates, in aliis ben[...] in aliis malè; in his citius, in illis tard[...] us digeruntur; in nonnullis coction[...] ventriculi meliores, in multis pejor[...] faciunt. Ex. gr. Si vinum aliusve ſim[...] lis liquor copioſus bibatur, ille vel pr[...] pter acrium particularum copiam, te[...] nuitatem & ſpirituoſitatem, citius e[...] coquitur, & ad inteſtina defluit: v[...] propter nimiam quantitatem ventr[...] culo gravis & moleſtus, crudior pr[...] pellitur; cujus cruditatis indicia ex cru[...]

d[...]

ructibus, vomitu, rugitu in inteſti-
s, & urinis crudis percipiuntur.

§. 174. Si aqua ſimplex bibatur, quæ
res particulas non continet, illa in
idiore ventriculo, vel in quo calidi
resque ſucci redundant, nimiam & ni-
roſam fermentationem benè tempe-
re, ac nonnihil inhibere, ſed in fri-
diore, aut frigidis ſuccis vel cibis re-
eto, coctionem impedire ſolet, qua-
nus frigidâ ſuâ humiditate acres fer-
entaceas particulas, in ventriculo &
umptis cibis contentas, obtundit, id
, copiosâ ſuâ intercedente aquoſitate
ivorum principiorum minimas par-
ulas nimis à ſe invicem diſſociat &
ngat, ita ut in ſe mutuo non ſatis age-
queant; undè tunc minor motus, &
hujus defectu majus frigus oboritur,
que fit, quòd fermentaceæ particulæ
alore ventriculi non ſatis attenuari,
ad juſtum efferveſcentiæ gradum at-
lli poſſint, atque hînc in fermentan-
s particulas non convenienter agere
ſint.

§. 175.

§.175. Notandum, pinguia etiam
pioſius aſſumpta famem imminuere
fermentationem chylificatricem dif
liorem reddere, eo quòd fermenta
rum particularum acrimoniam obt
dant; vel potius, quòd aſſumptorum
mentorum plurimas particulas ita im
vant, ut acres fermentaceæ in eas con
nienter agere nequeant: quæ pingui
vis patet quóque in rebus externis; q
pe vaſa argentea vel ſtannea pingued
benè oblita, ab infuſo acri aceto non c
roduntur, licèt acetum de acrimonia
nihil remittat. Aqua vitrioli, vel a
fortis cuti pinguedine aliquâ obdu
impoſita eam non corrodit. Sic etia
cris fermentacea materia difficulter
in alimenta inſigni copiâ pingued
obducta, atq; hînc ſolet copioſa ping
do ingeſta citius nauſeam movere, qu
benè digeri.

§. 176. Nobiliſs. *Ludovicus de*
Anatomicus Paradoxus, in canum ſec
nibus tempus chylificationis, refere
N. Zas, hoc modo obſervâſſe dicitur

c

nis ſolo lacte dulci nutritus fuerit, tunc
oſt duas circiter horas chylificationem
rfectam eſſe demonſtrari poſſe. Si
ti lacti admiſtus fuerit panis albus,
unc chylificationem abſolvi tribus ho-
s, vel paulò minore ſpatio. Si lac cum
rina triticea in pultem excoctum, & ſic
cane comeſtum fuerit, requiri ad mi-
mum quatuor horas, antequam chy-
s in vaſis lacteis demonſtrari poſſit. Si
rò canis ſolo pane ſiligineo fuerit nu-
itus, vix ſpatio ſex horarum chylifica-
onem perfici.

§. 177. Verùm hæ *Bilſii* obſervatio-
es admodum incertæ ſunt, quia non
nnium canum ventriculi æque benè
ſpoſiti ſunt, nec cibos æquali tempore
gerunt; atque hînc fiet, quæ digeſtio
unius ventriculo peracta comperietur
â horâ, quòd illa, licèt ſit ejuſdem cibi,
altero fortè vix tribus horis peracta
prehendi poſſit. Præterea niſi hæ ob-
rvationes commodè explicentur, de
nnimoda omnium ſimul ingeſtorum
ncoctione, prorſus repugnabunt ra-
tioni

tioni & experientiæ, quæ docebu
néque in hominibus, néque in cani
omnia ingeſta ſimul digeri, eorúm
aptas particulas omnes ſimul in chyl
converti, ſed primùm tenuiores, h
craſſiores, atq; ſic nullum certum ch
ficationis tempus definiri poſſe. N
lac cum pane ingeſtum (de quo et
loquitur) etſi fortè tribus horis o
habeat, antequam omnes ejus aptæ p
ticulæ in chylum mutatæ ſint, tam
non requiruntur tres horæ, antequ
ex eo chylus prodeat; nam tenuiore
ctis particulæ longè citius in chyl
convertuntur, qui poſt unam aut ſeſ
horam, imò nonnunquam citius in v
lacteis conſpicuus erit, interim pan
craſſioribus lactis particulis uſque ad t
tiam horam in ventriculo ſubſiſtentib
Qui igitur dicunt, chylificatione
ſtam non abſolvi ante finem horæ t
tiæ, illi errant; nam etiam primâ h
ejus bona pars jam peracta & abſol
eſt.

§. 178. Tempus chylificationis,

qu

æ incidere poſſunt impedimenta, adodum eleganter proponit *Bernhardus vvalve in querel. & opprobr. ventric.* ubi ntriculum ſic loquentem introducit: *geſta omnia non obdurant æqualiter laribus meis, cedit unum altero citius. Laciniis vix horulam, non integras olerias duas impendo. Ne id quidem temporis ſcium mollities ſibi depoſcit. Panificia cōEtiora quaternis vix horis in cremorem hi cogibilia ſunt: & què quidq; ex carnis durius, eò protractius & ſpiſſius exigit ofū meum: recuſat ovilla, nec patitur bula ſex ſeptemve horis ſuam frangi perticiam. Singulis tamen ne quidē ego ſpatiū em prævenire poſſim. Jam alacrior mihi dus, jam firmior vitæ affluxus: jam ſubntia mea magè fortiter facit, etiam hæc nia viribus deſpoliantur ſuis enervātúr haud raro. Taceo jam enim quamplures caſus, qui negotium interturbant, nunc, nunc illud eſt, quib⁹ languidus dego.* Hæc m *illa mea miſeria, hinc meæ lachrymæ, d conſtare mihi ab externis incurſanus nequeam, quòd muneri meo infrin-*

gendo tot ac tantis erroribus expoſitus ;
Tàm fœcunda mihi hæc mala , ut ſem
in coquendo non obtineam finem debitu

§. 179. Certè admodum benè & ſ
cinctè hæc à *Suvalve* deſcribuntur; qu
pè multa variaque alimenta uno pa
ingeſta, non ſimul & æque citò lacte
ſuccum ex ſe deponunt, ſed pro maj
vel minore ipſius ventriculi, vel ſucc
cido-ſalini fermentantis robore aut
bilitate, alimentorumq; diverſitate
ſubſtantia, quantitate, qualitate, du
tie, tenacitate, raritate, ſoliditate &
ſpirituoſiores ſeu tenuiores particul
aliis citius, in aliis tardius diſſolvun
ac in chylum tranſeunt, & quæ prio
excoctæ ſunt, primæ per pylorum elab
tur, reliquis usq; ad majorem diſſolut
nem in ventriculo diutius remaner
bus. Hic proceſſus ex refectione paſt
ſequente innoteſcit; nam vires br
reficiuntur, cùm tamen cibi diu poſt
huc in ventriculo ſubſiſtere percipi
tur: quæ prima refectio fit ab alimen
rum particulis tenuioribus citius di

lu

tis ac coctis, etiam è ventriculo elapſis; quæ ſi usq; ad duriorum perfectam coctionem in ventriculo ſubſiſtere debuiſſent, per nimiam illam moram nimis coctæ fuiſſent. Patet item hic proceſſus in ſectione canum non diu poſt paſtum occiſorum: quippè in eorum inteſtinis & vaſis chyliferis ſeu lacteis chylus tenuior plerúmque invenitur, qui ſatis copioſus ſpectatoribus multoties demonſtratur, vix horâ unâ aut alterâ poſt paſtum, imprimis ſi liquidiora alimenta ſumta fuiſſent, cùm interim maxima ciborum pars, nondum in chylum converſa, adhuc in ventriculo ſupereſſet.

§. 180. Hìc jam liquet error multorum Medicorum, qui putârunt, illa quæ primùm aſſumuntur, primùm etiam elabi, atq; hinc ſatis anxiè ordinem in cibis ſumendis ſervandum ſcripſerunt; ut ſcilicet concoctu facilia primo, duriora poſtremo loco aſſumantur, ne alioqui ex præpoſtero ordine cruditates generentur: quemadmodum illud inculcant *Galenus lib. 3. de ſympt. cauſ. cap. 1.*

 Ferne-

Fernelius lib. 5. pathol. cap. 3. Mercurial. lib. 3. prax. cap. 12. *Sennertus lib. 3. prac. part. 1. ſect. 2. cap. 9.* aliique multi. Certè in ventriculo omnia aſſumpta ſimul confunduntur, miſcentur & agitantur, idq; per fermentationem, quâ tenues ac ſpirituoſæ particulæ ſe expandunt, & à diſſolutis craſſioribus ſe expediunt, atq; ſi craſſis cum tenuibus ſimul exagitatis, motu iſto fit omnium mixtura, è qua tota quod ſatis excoctum eſt, continuò per pylorum effluit quod ulterius coquendum in ventriculo diutius manet ac ſubſiſtit.

§. 181. Falſum ergò apparet, quod nonnulli ſtatuunt, pylori id eſſe officium, ut tàm diu ventriculum clauſum ſervet, donec omnis cibus coctus & in chylum mutatus ſit, ſicut orificium uteri in gravidis tam diu clauſum continet uterum, donec fœtus ſit perfectus. Et id omninò fieri debere exiſtimant, cùm nihil è pluribus rebus generari poſſit, niſi prius earum perfecta ſit facta miſtio. *Helmontius lib. de ſextupl. digeſt.* §. 51. potum quóque

nece

eceſſariò in ventriculo permanere tan-
ſper cenſet, donec chylus ſit coctus:
liàs, addit, *ſemicoctus cremor ante ter-
minum ſorberetur, & præterea equis ma-
à natura foret conſultum, qui unico
auſtu contenti manè, toto deindè die,
ramine, fœno, paleâ, avenâ vel hordeo
eſcuntur. Siquidem arida vel exſucca
tum mox in ſtomacho contraherent, ſi
enæ ſtomachi potum ad ſe haurirent.*
roprium porrò annectit experimen-
um: *Sæpè mihi contingit in rheda jacen-
ſupino, quòd audirem per viarum ſuc-
ſſionem ſtomachum inſtar lagenæ ſemi-
enæ mihi fluctuantem chylum continere.*

§. 182. Meliorem contrà opinionem
vent, qui dicunt, cibos alios citius in
ylum mutari, alios tardius; & eos
i citius formam chyli acciperunt,
tius è ventriculo exire, qui tardè,
rdius. Verùm enim verò, etſi ne-
ndum non ſit (ut habet *Sennertus in
aralip.* 12. *ad lib.* 4 *part.* 2. *cap.* 4. *Inſtit.*)
ctione planè abſolutâ totum chylum
ctum ad inteſtina deſcendere, nec ta-

men hoc negari poteſt, cibos alios al
facilius coqui, & chyli formam ſuſcip
re, néque chylum fieri demùm è cibis
mnibus miſtis; ſed quemlibet cib
aptum eſſe, ut ex eo chylus fiat. In
per nonnulli qui largius bibunt, vix h
râ poſt prandium, vel cœnam unâ ela
copioſius mingere ſolent, & quidem
pè aquea planè (quod quidem *Helm*
tius fieri putat errore pylori) Tand
ventriculus, qui poſt ſumptum cibum
potum nonnihil intumuit, intra un
vel alteram horam detumeſcere non
hil ſolet: quo temporis ſpatio tam
omnem nondum planè abſolutam
coctionem certum eſt. Quæ omnia
miſſimè evincunt, ſtatim initio, inch
tâ quodammodo coctione, potum ſup
fluum, qui levi alteratione contentus
deindè liquidiorem chylum, tandémq
craſſiorem pedetentim egredi, pylorú
que durante coctione nunquam exa
claudi. Experimentum ſæpius fecim
cum canibus, in quibus (ubi lacte &
ne, vel aliis cibis liquidis antea ſatur
eſſen

ſent) poſt unam vel alteram horam a-
rtis, duodenum & jejunum chylo te-
iore plenum vidimus, craſſiore adhuc
ventriculo hoſpitante. *Joh. Walæus*
nili modo in vivorum ſectione liqui-
ora, facilioris coctionis alimenta pe-
tentim emitti obſervavit, qui etiam
Epiſtol. 1. ad *Thomam Bartholinum*
t: inferius orificium dum deprehen-
tur, planè occluſum, concidiſſe potius,
àm eſſe conſtrictum videtur, quòd
inimâ preſſione ventriculi chylum ſi-
t transfluere. Excell. *Mœbius Med.*
yſiologic. cap. 10. ruſtici novit uxo-
m, ſuo tempore adhuc in vivis exiſten-
m, quæ ante paucos annos tumorem in
e hypogaſtrii dextri non procul à pube
rcepit: Is adhibitis emollientibus ru-
us eſt cum puris copioſi exitu, rema-
ntéque aperto ad anum foramine, è
o ſemper à prandio, vel cœna, elapſo
nihoræ ſpatio primò liquor tenuis,
indè pedetentim craſſior chylus mi-
us interdum cum particulis cibi non
è manſi (braſſicæ, leguminumq; alio-

rum) tandémque humor bile infect
mordicans cutímq; vicinam rodens
fluebat. Sanata tandem eſt viliſſimo
medio, quod ipſa à balneatore, qui v
nus curandum ſuſceperat, relicta para
rat. Ex quo (cùm iſtud foramen ab
ſceſſu in jejuno aperto factum fuiſſe, ſ
appareat) clarè quóq; colligendum, n
claudi pylorum uſq; ad conſumatam
ctionem, ſed eum continuò hiare, &
cto liquori exitum permittere. *Helm
tius*, qui in rheda ſupinus jacens, fluc
antem cibum & potum in ventric
perſenſit, vel turbatam ſibi fuiſſe coct
nem, vel pylorum ſe non ritè habuiſſe
cilè judicare potuiſſet; fatetur enim, qu
ſequente die manè evomuerit cremor
(rectius nominâſſet liquorem corruptu
acidulum, copioſum, diaphanum. De
dè, nec credibile, aquæ hauſtum, qu
manè aſſumit equus, per totum diem n
nere in ventriculo & ſufficere ave
fœno ſtraminibuſque & paleis uſqu
veſperam miſcendis. Certè quoties
equi, vel bruta ſicco replentur pab
potum quóq; avidè expetunt: Et ſi for

mel iſtum non deſiderent, liquoris tan-
, quantũ promiſtione ſufficiebat, adhuc
præcedente coctione adfuiſſe credibile.

§. 183. An autem chylus elaboratus
ventriculo expellatur, an verò à pylo-
attrahatur, res non ita plana videtur.
alenus & alii cenſuerunt, ventriculum
bum & potum acceptum retinere, ex
chylum conficere, & tandem benefi-
o facultatis expultricis inſitæ ad inte-
na pellere. *Proſper Martianus* verò
*edicus Romanus in Comm. ſuper Hip-
cr. fol.* 119. vim iſtam expultricem ven-
iculo planè denegare videtur. *Reverâ
us*, inquit, *etiam perfectè coctus à ven-
culo non expellitur: imò neq; humores
n. in eo exiſtentes, niſi poſtquam vehe-
entem naturâq; infeſtam qualitatem ac-
iſivêre, aut eâ copiâ peccãt, ut natura in-
maximè irritetur. Quo caſu naturæ mo-
s fit manifeſtus, ſive per ſuperiora medi-
te vomitu ea expellat; ſive per inferiora,
rrhæâ excitatâ, detrudãtur. Ventriculus
im eâ naturâ eſt confectus, ut nõ facilè ab
urrẽtibus lædatur, quemadmodũ cæteræ*

 partes. Ex-

Expultrix tantummodo neceſſaria ... *quando in ventriculo exiſtunt ea, quæ* ... *ctionem inſigniter alterare, aut quovis* ... *do corpus lædere poſſunt.*

§. 184. *Joh. Pecquetus, Diepæus*, ... *Experiment. Nov. Anat.* exitum ch... è ventriculo hepatis motu promov... ſtatuit. *In reſpiratione*, ait, *dum p*... *mones dilatantur, etiam deorſum diaph*... *gma premunt, jecurq́; quod tùm piſtill*... *agens ſuccutientis per intervalla m*... *gravamine non ſolùm adigit chymum* ... *ventriculo per pylorum in inteſtina ſece*... *re, ſed & eorundem diſtendit porulos,* ... *ita ſubtiliſſimam compellit in lacteas* ... *menti ſubſtantiam.* Hæ in medium p... latæ ſententiæ è diametro pugnare ... dentur: omnîsque peculiarem requi... correctionem. Primò quidem, ſi ve... eſſet *Galeni* & aliorum opinio, cibusq... ad certum tempus à ventriculo cuſto... retur, demúmque planè confectus, & ... chylum mutatus expelleretur, anima... illa facultas videbatur aliquali cogniti... ne boni prædita; quæ tamen ventric...

nullatenus adſcribenda. Deinde nec *Martiani* effatum (quo nihil, etiam chylum nullum planè confectum ventriculo expelli voluit) ſuo caret dubio, ſolummodo motum ventriculi præternaturalem, à rei moleſtæ calcare invitatum reſpicientis. Chyli exitum è ventriculo hepatis motu nonnihil juvari nulli dubitamus, ſolum autem iſtum motum ſufficere, adhuc incertum eſt.

§. 185. Nos mediam viam hîc cum *Mœbio* & aliis eligentes, ſtatuimus, ventriculum naturali facultate expultrice, ſine diſtinctione temporis agente paratum chylum pedetentim expellere, tenuiorumque ſimul ſorbitione ſeu levi attractione, hepatîsque motum exitum ſuum chyli promovere. Ventriculus mirum ſanus & vacuus naturâ ita ſe conſtringit, ut vix ab inteſtinis diſcerni queat. Is itaque à cibo & potu ingeſto diſtentus, paulatim iterum conſtringitur, donec tandem planè corrugetur. Et in iſtâ concoctione chylus, & ſimul res graviores, ut globuli plumbei, nuclei ceraſorum

raſorum integri, ſi fuerint aſſumpti, ſ
ceſſivè exprimuntur, cooperante & att
hente pyloro; cujus officium magis
attractione chyli, quàm in cuſtodia c
ingeſti, ut veterum erat opinio, ſitum
ſe videtur. Attractionem pylori ad c
li exitum è ventriculo promovend
nececeſſariam eſſe probat cibus in ſt
macho corruptus, vel alii vitioſi hum
res; iſti enim licèt naturali facultate
expultrice ad pylorum trudantur, n
tamen attrahuntur; ſed ceu inutilia
ſtomacho relinquuntur, donec tand
expultrix per ſuperiora irritetur, vom
túsque dilatato p. n. orificio ſiniſt
(quod ſæpe non ſine animi deliqu
ſummíſque anxietatibus fit) ſequatu
Ventriculus ſi à copioſo cibo & po
confertim ingeſto ſubitò diſtenditu
non tàm promptè ſe poteſt contraher
difficiliórque fit chyli egreſſus; qui ide
diutius commorando vitium poteſt co
trahere, & nonnihil corrumpi. Quand
verò pedetentiam cibus & potus ad ve

tric

triculum ablegatur, magis ſalva manet nativa illa adſtrictio, facilior eſt coctio (utpote quæ contactum ventriculi percipit exactiorem) exitúsque chyli non eſt adeò laborioſus. Non itaque fideles ſunt ſanitatis, pretioſiſſimi iſtius theſauri, tutores, qui in menſa ceu helluones & gurgites inexplebiles confertim, & copiosè cibum ingurgitant, vel grandioribus ſalutis poculis debilem ventriculi pellem, ceu follis cujusdam flabro agitatam, ita extendunt, ut deindè officii ſui oblita ſe iterum contrahere nequeat, & ita ἀνορεξίαν, δυσπεψίαν, ἀπεψίαν, cruditates, variasque calamitates, in totum corpus redundantes inducat. Obiter autem hîc notamus, quod lupi vim ventriculi expultricem per ſuperiora videantur obtinere animalem; iſti enim repleti & à canibus agitati, cibum, ut fuga ſit liberior, pro lubitu vomitu rejiciunt. Simile vidit Excell. *Mœbius Med. Phyſiologic.*

ſiologic. cap. 10. in cane *Anglica* major
quæ ſingulis diebus aliquoties cibum
quo ſe repleverat, pro lubitu catulis ſu
jentaculi, prandii cœnæve loco evomu
Illuſtris quoq; *Thomas Bartholinus cen*
1. *hiſtor. anat.* 39. vidit *Melitenſem* tib
bonem, omnes liquores aſſumptos p
nutu rejicientem. Nimirum in quib
robur ventriculi peculiare, in iis ad n
tum quóque contrahi ventriculus,
pro arbitrio ad vomendum inoggari p
eſt.

§. 186. Quoniam verò chylus in ve
triculo concoctus ad inteſtina deduci d
bet, ſi aliàs in corde ſanguificatio ſit i
ſtituenda, ſcrupulum faciunt Medic
rum nonnulli, an totus chylus è ventr
culo ad inteſtina deportetur, an verò
liuspars ex eo ad hepar, Lienem vel c
deferatur.

§. 187. *Hippocrates lib. de Natu*
hominis hoc affirmare videtur: *Exiſtu*
etiam, ait, *ex ventriculo permultæ & v*
riæ venæ, per quas in corpus alimentu
tranſmittitur.

§. 18

§. 188. *Idem lib. 4. de uſu part. cap. 1.* hyli è ſtomacho ad hepar diſtributio- em admittens mediatam & immedia- m, venas pro viis eligit, & dicit *perni- oſa pelli infernè, reliquum verò omne, uod fuerit naturæ utile, utilius adhuc ab ſo ventriculo redditum, venis, quæ tùm d ipſum ventriculum, tùm ad inteſtina erveniunt, diſtribuit.*

§. 189. Quòd aliquid è ventriculo Lienem deferatur, docuit quó- ne *Ariſtoteles lib. 3. de part. animal. p. 7.* cujus mentem fuſius explicatam demus apud Excell. *Conringium lib. ſang. generat. & motu nat cap. 4.* Con- r. *Anatomia noſtra Lienis ſect. 1. p. 14.*

§. 190. *Sennertus Galeni* aliorûmque entem clarius explicat, quando in *pa- lip. 12. ad lib. 4. part. 2. cap. 4. Inſtitut.* t: *Notum eſt, ramos venæ portæ, qui ven-*

ventriculo inſeruntur, non ſolùm ſangui- nem ad ventriculum nutriendum advehe- re, ſed etiam chylum ad hepar, & Lienem deferre, & non omnem chyli diſtributionem per venas inteſtinorum, ſed etiam aliquam per venas ventriculi fieri. Itaq; quæ chyli pars prius generatur, etiam primò à venis ventriculi attrahitur, & ad hepar & Lie- nem transmittitur.

§. 191. *Carolus Piſo præfat. libro morb. ex ſeroſa colluvie ort.* venas gaſtri- cas pro hoc uſu, ut & epiploicas & va breve eligit pro chyli è ventriculo ad Lie- nem emigratione.

§. 192. *Aquapendens lib. de ventric.* in eandem ſentētiam inclinare videtur, chy- lo tamē ſolùm tenuiori eas concedit vi...

§. 193. *Gaſſendus* & *Veslingius* tenui- orem chylum per poros ventriculi ad he- par & Lienem diſtribui putant.

§. 194. *Hermannus Conringius lib. generat. & motu ſang. nat. cap.* 6. diſti- ctum vaſorum genus, ſed adhuc occul- tum, & olim detegendum è ventriculo ad Lienem, pro aquoſiore chylo educen- do, proponit.

§. 195. *Joh. Daniel Horſtius in manud. ad Medic. pag.* 36. putat quoq; Lienem liquida attrahere per Vas breve vel immediatè; vel ſi Vas breve non tangit Lienem, mediatè per ramum ſplenicum.

§. 196. *Helmontius* ſpiritum vitalem è ventriculo hepati per venas, cordi per arterias communicari cenſuit. Sic enim *lib. de ſextupl. digeſt.* §. 41. diſſerit: *Arteriæ ſtatim ex ipſo ventriculo ſugunt ſpiritum vini, nullum præterea ſuccum; quippè cum indè nihil boni unquam in corde elaborari queat, niſi prius in hepate in ſanguinem ſit converſum.*

§. 197. *Bernhardus Svvalve lib. de querel. & opprobr. ventric. pag.* 63. & 64. oſcula venarum gaſtricarum putat in ventriculi tunicis nonnihil dehiſcere, iisque, non quidem chylum, utpotè qui nimis craſſus eſt, ſed liquidiuſculum aliquem aſſumptum liquorem promptè inſtillari, cum ſanguine ad cor refluo protinus confundendum.

§. 198. Et hæ ſunt Autorum de hac con-

controverſia ſententiæ; quæ omnes ſi
non carent ſcrupulis. Primò enim ar
rias nihil è ventriculo trahere, ſed pot
adducere, motus ſanguinis circularis
ſtendit. Venæ autem ſi quid ſorbent
hauriunt è ventriculo, idem officium
oportet præſtare in inteſtinis. Si en
ramuli venæ portæ in una parte ſugun
id quóque in altera parte præſtare po
runt; quod argumentum firmiſſimi
boris anatomiæ periti concedent. Et
non opus erit peculiares quærere ve
lacteas. *Joh. Walæus*, indefeſſus hujus
indagator, *in Epiſtol. ad Thom. Bartho*
num ait: *Nunquam autem chylus ani*
adverſus eſt venâ ullam in ventriculi c
pore, nec ullam meſaraicam intrare. Cù
proinde vaſa lactea, planè diverſa à ve
iſtis meſaraicis, chylum ex inteſtinis d
cant, & venarum meſaraicarum officiu
ibi ſolùm ſit ſanguinem arterioſum ſpi
tibus exhauſtum ad hepar reducere, ide
officium venarum ſtomachi quoque er
Videtur quoq; Cl. *Swalve* venis gaſt
cis crudelem vim inferre, easque ad ſua

ſpec

eculationem invitas flectere, imò et-
m ex pacto, pro ſuo lubitu, eas nonnun-
am reſerare velle, atque tali ſcilicet
nditione, ut nonniſi tempore neceſſi-
tis dehiſcant, & apertæ ſanguinem ſu-
n non profundant in ventriculi cavita-
m (quod alioqui facilè contingere, &
vomitus ſanguinis fieri poſſet) ut et-
m chylum non aſſumant, ſed liquidum
ntaxat humorem è ventriculo abſor-
ant, & raptim ad cor deferant. Per
ros vel alias occultas vias chylum liqui-
orem è ventriculo ſeſe ſubducere, &
alias abire partes, valdè dubium; cùm
topſia anatomica diligenter ſcrutanti-
s id non perſuadeat. Imò ſi per poros
ſenſiles chylus tenuior avolaret è ven-
culo, idem in inteſtinis, cùm eâdem
oſtantia ſint prædita, fieri poſſe credi-
e eſſet. Partem autem cibi & potûs
nmè ſpirituoſam in poros ventriculi
inſinuare, venis communicari, & ita
tim ad hepar, & ad cor devehi non ne-
mus, quoniam videmus, vinum labori-
s defatigatos, aquasque apoplecticas
ſyn-

ſyncope laborantes, vel alio modo i
becilles in momento refocillare, vir
que novas adferre; quod certè fi
non poſſet, ſi per vias ordinarias i
ſpiritibus eundum eſſet. Venena, p
gantia, ſpiritusque corroborantes,
manuum pulſibus, temporibus, pl
tis pedum vel regioni cordis applice
tur, manifeſtè ſuas exſerunt vires, p
te nimirum ſubtiliore & ſpirituosâ
in poros cutis inſinuante. Idem p
indè in ventriculo fieri poſſe, vero
mile videtur. Et hanc noſtram ſent
tiam confirmat etiam Nobiliſs. *Isbra*
dus de Diemerbroeck Anat. corp. hum. l
1. *cap.* 6. *pag. mih.* 54. ſic dicens: *Qua*
tum ad ſubitam refectionem ab aſſump
alimento, illa non ſit ob breviorem iſti
chyli viam è ventriculo ad Lienem, ind
per hepar & venam cavam ad cor (quæ
vera brevior non eſt, quàm cum fertu
ventriculo ad inteſtina, ex iisq; per vaſa
ctea & ſubclaviam ad cor) ſed quia tenu
ſimi vapores alimenti mox per ventric
poros ad cor penetrant (totum enim corp

te

e Hippocrate, εὔεργον eſt) ac ſimul etiam
vos cordi & ventriculo è ſexta conjuga-
ne communes grato modo demulcent, ut
eo patet, quia non tantùm alimenta, ſed
am fragrantia odoramenta, imò & epi-
mata cordialia, in lipothymiam procli-
vel prolapſos ilicò reficiunt, cùm tamen
odores ad Lienem, néq; res odorem iſtũ
irantes ad cor perveniant, ſed ſoli ſubti-
mi ſpirituoſi halitus per poros ad illud
tingant. Præterea, ſi per poros venis
c reficiendi vis non communicaretur,
ramur nos certè, quàm citò tenuiſſimæ
nentorum particulæ, quæ non egent
ltâ coctione, per vaſa lactea ad ſubcla-
n & cor perveniant. Canibus diutur-
re fame inanitis alimenta liquida fa-
: digeſtionis ſi dantur, iiq; poſt duos
ve horæ quadrantes occiſi aperian-
, brevi iſto temporis ſpatio chylus a-
ſus in omnibus lacteis vaſis copioſus
ntriculo & inteſtinis delatus inveni-
quamvis cibi in ventriculo omnes
ac contineri videantur.

§. 199.

§. 199. Sed ut ad rem ipſam veniam
ſuſpicamur, non omnem chylum in v
triculo concoctum ex eo ad inteſtina
ferri, ut exindè per vaſa lactea ac im
mis per ductum thoracicum ad cor a
at; ſed partem ejus ſpirituoſiorem ſu
lioremque ſtatim ex ventriculo per
culiarem aliquem ductum ad cor ten
re: partem quandam tenuiorem ac
tiliorem in mulieribus, pro lactis ge
ratione, mammarum glandulas per
nas etiam lacteas ingredi: partem qu
dam aquoſiorem ac tenuiorem per v
lactea ad Lienem deferri, ut ibi vi cal
inſitæque conſtitutionis in ſanguin
coquatur: & demum partem craſſior
ad inteſtina tenuia deportari, ut co
ipſius ibi continuetur, eáque magis
poliatur.

§. 200. Hîc nobis quiſpiam objic
poſſet: chylus à craſſiore aliment
maſſa non ſeparatur, nec vaſa lactea
greditur, niſi prius bilis cum ſucco p
creatico iſti admiſceatur, eâmque
mentatione ſeu efferveſcentiâ quâ
n

vâ à craſſiore illum involvente mate-
a ſeparet, & ſimul attenuet; hæc au-
m affunditur in inteſtinis, non in ven-
iculo: atque ſi fortè ad ventriculum
ratur, hoc præter motum naturæ ordi-
rium eſt, tuncq́ue chylificatio læditur
interturbatur. Quòd autem chylus
e bilis admiſtione à craſſiore maſſa
n ſeparetur, nec fermentatione adeò
tenuetur, ut vaſa lactea ſubire poſſit,
uet in illis ictericis, quibus ab obſtru-
one ductûs cholidochi affectio illa
ntingit, quippè illis, ob denegatum bi-
in inteſtina illapſum, rariores con-
gunt alvi dejectiones, & cum ægri
ndem excernunt, tunc alba chyloſa
rima, in inteſtinis collecta, quæ defe-
bilis fermentari ac diſtribui non po-
erunt, ſimul exonerant. Verùm nos
er chyli partem ſpirituoſiorem, ſubti-
rem ac tenuiorem, nullam coctionem
fermentationem ulteriorem requi-
tem, & inter chyli partem craſſiorem,
jori adhuc coctione & fermentatione
ligentem, diſtinguimus. De chyli
parte

parte craſſiore hæc omnia ſunt intel-
genda, cujus coctio in inteſtinis tam-
continuari debet, donec ea planè exp-
ta evadat, venasq́; lacteas ſine ullo im-
dimento ſubire queat. Præſtant hoc
ficium inteſtina 1. ſingulari ſuâ ſtruc-
râ; ſunt enim anguſtiora, ut chylum co-
modius omni ex parte comprehende-
attingere & expolire queant. 2. admix-
one bilis circa finem duodeni, vel c-
principium jejuni accedentis fermet-
tionem, & ſeparationem boni à malo
vantis. *Fellis fermento, quicquid in crem-
re acidum eſt, in ſal urinæ mutatur*,
Helmontius lib. de ſextupl. digeſt. §.
Succus acris, per ductum pancreaticu-
Wirſungio Patavino inventum, ad d-
denum fuſus huic operationi max-
quóque inſervit.

§. 201. Uſus hujus chyli eſt, ut ex eo
corde generetur ſanguis. Verùm ann-
liquæ partes, ut ventriculus, inteſtina,
ſa lactea &c. chylo proximè nutriant-
antequam in ſanguinem mutetur, co-
troverſum eſt. De ventriculo id aper-

ſi

nè ſcribit *Galenus lib. 3. nat. facult.* *p. 6.* his verbis: *Porrò is finis eſt* (ſcili-t coctionis ventriculi) *ut ejus quod in* *ealitate conveniens conſentiensq́ eſt, par-m aliquam ſibi capiat. Itaq́ quod in cibis* *timum eſt, id halitûs ſpecie, at paulatim,* *i attrahit, atq́ in tunicis ſuis reponit, iis-mq́ adjungit. Ubi abundè ſaturatus eſt,* *icquid reliqui nutrimenti eſt, veluti* *eroſum aliquid rejicit.* Illud ipſum et-m aſſerit *cap.* 12. & 13. *ejusdem libr.*

§. 202. Hanc Galeni ſententiam plu-busrationibus, confirmat *Valleſius con-verſ. Medic. & Philoſophic. lib. 1. c. 14.* *uòd ventriculus*, inquit, *chylo nutriatur,* *cet ſuæ ſubſtantiæ modus, & inſuper hæ* *iones. Si ventriculus non nutriretur* *lo, néq́ conficeret cibos. Quorſum enim* *lum generat? Num ut mittat ad jecur?* *oris igitur alendi cura eſt ventriculo,* *a igitur naturâ ducitur, ſed intellectu;* *n quæ naturâ operantur, hæc ſibi ope-tur, aliorum nullâ tanguntur curâ.* *æterea, aut ventriculus retinet chy-aliquid, & ad hepar reliquum mit-*

 tit,

tit, aut nihil retinet. Si nihil retri-ret, ſtatim eſuriret: ſed &, ſi id, qu retinet, alimentum non eſſet, eſuriret: tim, ſolum ſiquidem alimentum vide illum à famè vindicare poſſe. Non igi ſolus ſanguis nutrire membra aptus Cum *Galeno* conſentit etiam *Æmil.* *riſanus lib. 5. ſubt. exercitat. 3. cap. 2.* & *Henricus Regius Fundam. Medic.* *1. cap. 4.* Nec ab eo alieni ſunt *Peran-tus* & *Montaltus. Galeno* contrarius *Ariſtoteles*, qui *lib. 2. de part. animal.* *3.* multis rationibus docet, ſanguin eſſe ultimum alimentum, eóque & chylo, partes omnes immediatè nutri *Plempius Fundam. Med. cap. 8.* licèt debiles rationes utrámque partem fa ſuſtineri poſſe exiſtimet, cum *Ariſto* tamen defendit, ventriculum & om partes corporis proximè nutriri ſan ne, eamque ſententiam multis ratio bus ſuffulcit. Hoc ipſum etiam ſenti *Laurentius Eichſtadius Colleg. Anat.* *ſput. 13. quæſt. 132.* & *Bernhardus Suv* *ve in lib. de querel. & opprobr. ventric*

§.

§. 203. Nobis maximè placet *Ariſto-lis* ſententia, dicentis, ſanguinem eſſe timum alimentum. Sed interim hoc di velimus, chylum ventriculo, inteſti-s & vaſis lacteis neceſſariam quandam rigationem conferre, ſine qua ſubſiſte. in ſanitate vix poſſunt, quamvis ſan-aine nutriantur. Simili modo ſicut ultæ herbæ Solis ardori expoſitæ, licèt tis nutrimenti è terra recipiant, lan-ieſcunt tamen & concidunt, niſi aquâ rigentur; quæ ſuâ humectatione vigo-m iis confert, quatenus à Solis fervore mis ſiccatas & contractas particulas rſus laxat, ſicque nutrimento liberio-m ingreſſum concedit. Ita etiam tu-cæ ventriculi, inteſtinorum & vaſo-m lacteorum, niſi à chylo humectaren-r, nimis exareſcerent, atque ſic contra-s ſubſtantiæ poris, minùs commodè fluentem ſanguinem nutritium admit-rent, eaque de cauſa debilitarentur, & ndem deficerent, quemadmodum hac cauſa in longis inediis vaſa lactea ita areſcunt, ut poſtea nunquam rurſus

 aperi-

aperiantur, hîncq; impeditâ poſtmodùm
chyli diſtributione,ægri atrophiâ con
mantur. Cum autem deficit illa hum
ctans humiditas in ventriculo; tunc m
leſta tunicarum ejus contractio ſitim
à fermentaceo ſucco iis inhærente in
cta vellicatio, famen parit,quam non
dat chylus nutritione,ſed humectatio
quâ contractionem tunicarum laxat
vellicantis ſucci acrimoniam tempe
mitigátque. Solâ humectatione id
ri ex eo liquet, quòd quælibet hu
ctantia, cerevıſia, aqua, ptiſana, aliaq
milia liquida copioſius ingeſta, per
ctam humectationem famem citò im
nuant, & pro tempore ſedent.

§.204. Verùm hîc objici poteſt
fœtu in utero, cujus ventriculus ſolo
cteo amnii liquore nutriri videtur, c
nullus adhuc ſanguis per vaſa umbil
lia affluat. Reſpondemus: Ille prim
nutritur craſſioribus à formatione c
poris fœtûs reſiduis ſeminis particu
partim in bulla pulſante primò in ſ

guin

uinem mutatis, partim per juxta ap-
oſitionem & aliqualem coctionem ap-
oſitis, ſed non chylo, aut lacteo amnii
quore: aſt conſumptis ſeminis reſi-
uis particulis, tunc nutritur ſangui-
e, ex lacteo amnii liquore in corde
onfecto: quo tamen nutriri non poſ-
t, ſi deſtitueretur illâ humectatione,
uâ à lacteo liquore perfunditur. Hac
e re vid. *Diſquiſit. noſtr. Anat. de
lacenta uteri, Artic.* 10. 11. 12. 13. *&*
4.

§. 205. Si aliquis etiam hìc dicat,
onceſsô, ventriculum & inteſtina, quia
rterias & venas habent manifeſtas,
nguine nutriri, ipſa tamen vaſa la-
ea eo nutriri non videntur, cùm nul-
s arterias ſanguinem adducentes reci-
iant. Reſpondemus: Innumeræ in cor-
re noſtro partes ſunt, in quibus arte-
e viſum ſubterfugiunt, etſi illas ingre-
ntur; & ad quas nullam viam, per
am ſanguis adfertur, videre poſſu-
us, cùm tamen non chylo, ſed ſan-
ine nutriantur: tales ſunt tunica

cornea oculi, ureteres, membrana tym-
pani, varia ligamenta & oſſa, multæ car-
tilagines &c. quibus etiam vaſa lactea
lymphatica annumerari poſſunt; (e
enim ſanguinis ad ea acceſſus nobis m
pateat, indè tamen concludi nequit, eu
non accedere, cùm in multis aliis par
bus ſimiliter lateat acceſsûs via, & tam
acceſſus ex nutritione conſtet.

§. 206. *Tertiò.* Poſtquam hactenus ra
one duce ac comite experientiâ alimē
rum ore aſſumptorū, atq; ciborū præ
tim in vētriculo fieri ſolitam mutatio
tùm chylificationis, tùm fermentatio
nomine multis jam tritam, ventilavim
proximum eſt, ut nunc pari modo ch
fœcibus alvinis in inteſtinis tenuib⁹,
neficio hujus tincturæ acido-ſalinæ, ir
ene natæ, ſecretioné hinc & in lactea
ſa propulſionē pro virili parte explice

§. 207. Non omnis chylus in ver
culo concoctus, ex eo, ut jam dictum,
inteſtina defertur, ut exindè per vaſa
ctea, ac imprimis per ductum thoraci
ad cor abeat; ſed pars ejus ſpirituo
ſu

ſubtiliorq́ue ſtatim ex ventriculo per peculiarem aliquem ductum ad cor tendit: pars quædam tenuior ac ſubtilior in mulieribus pro lactis generatione mammarum glandulas per venas etiam lacteas ingreditur: pars quædam aquoſior tenuiórque per vaſa lactea ad Lienem defertur, ut ibi vi caloris inſitæq́ue conſtitutionis in ſanguinem coquatur: & tandem pars craſſior ad inteſtina tenuia deportatur, ut coctio ipſius ibi continuetur eaque magis expoliatur, & demum particularum puriorum ab impurioribus ſeu fœcibus alvinis ſecretio inſtituatur.

§. 208. Coctio iſtius chyli in inteſtinis tenuibus continuatur, isq́ue magis expolitur atq́ue à ſcoriis alvinis per novam quandam efferveſcentiam ſecernitur, quam in iſtis tinctura acido-ſalina Lienis, chylo adhuc commiſta, ſuccus pancreaticus per ductum *Wirſungianum* ex pancreate ad duodenum fuſus, & bilis ex veſicula fellis per ductum cholidochum jejuni principium accedens, exci-

tant. Et quia tinctura acido-ſalina Li-
nis & ſuccus pancreaticus parum alcal
ſe continent, ſed temporatam potius
turam atque aciditatem quandam ob
nent, ideò viſcidioribus chyli parti
incidendis inſerviunt; bilis autem (
pote quæ ſale lixivioſo, licet volati
oleaginoſo, abundat, totum chyli pu
ris à ſcoriis alvinis ſecretionis opus, q
per modum quendam præcipitatis a
dit, peragit. Nam in opere chylificat
nis menſtruum de ſpiritus ſulphurei
tura vix participat, ſed acido-ſalinæ t
turæ eſt; præcipitans quóque non aq
ſum, ſed ſalinum, non acidum, ſed a
li requiritur. In iſta quóque præcip
tione à bile facta non prorſus tinctu
acido-ſalinæ Lienis & ſucci pancrea
vires debilitantur & enervantur; ver
licèt chylus bilis virtute in duoden
at ſalſus: in jejuno amaricet, vola
tas tamen acidi manet in iſto produ
ſalſo; quod egregiè *Helmontius lib*
ſextupl. digeſt. §. 8. & 9. his verbis co
probat: *Cremor noſter acidus fit ſalſi*

à fermentatione, ac immutabili diſpoſitione. Quocirca etiam volatilis aciditas illius cremoris manet in priſtina volatilitate, dum ſuam prius nactam aciditatem cum ſalſedine commutat. Non enim ſic aceti ſtillatitia aciditas volatilis, dum lithargyrium, minium aut ceruſſam diſſolvit, permanet, ut ante, volatilis: quia diſſolvendo coagulatur, & formam fixioris ſalis aſſumit, ſeparabilis jam à liquido aceti agmate, cui nuper nupſerat: ſed diſſolvendo coagulatur, & formam fixioris ſalis aſſumit. Quia eſt actio diſſolventis & diſſoluti, non autem tranſmutantis fermenti, quod ad novam utrobiq; formam continuò tendit. Deindè tincturam acido-ſalinam Lienis, præter ſuccum pancreaticum & bilem ineſſe adhuc chylo, in inteſtinis tenuibus contento, pro meliori ejus fermentatione ac elaboratione, color illius indicat albus. Ejuſmodi tinctura acido ſalina Lienis alimenti coctionem & ſubactionem promovet. Acida enim, quæ ſale ad fluorem vecto refertiſſima ſunt, corporibus, tùm

 fer-

fermentandis, tùm diſſolvendis opti[illegible]
conducunt; quare hujus actione ſal[illegible]
ſulphur, quibus eſculenta abundè i[illegible]
tent, in ventriculo confringuntur, & [illegible]
partes minutiſſimas rediguntur. C[illegible]
lus hoc modo fermentatus colorem [illegible]
cteum acquirit, propter particulas [illegible]
phureas unà cum ſalinis diſſolutas, & [illegible]
mento acido commiſtas. Si enim liq[illegible]
ri cuilibet, aut ſulphure, aut ſale vol[illegible]
imprægnato humorem acidum conf[illegible]
damus, illicò lacteſcit, uti videmus [illegible]
præparatione lactis ſulphuris, aut ext[illegible]
ctorum vegetabilium reſinoſorum. Q[illegible]
& ſpiritus cornu cervi, aut fuliginis, [illegible]
volatili plurimum refertus, ſi liquor [illegible]
cido, vel aquæ ſimplici confundatur, [illegible]
lorem lacteum acquirit. Et tandem t[illegible]
cturam acido-ſalinam Lienis, præter ſ[illegible]
cum pancreaticum & bilem, ineſſe c[illegible]
lo in inteſtinis tenuibus hærenti, pro[illegible]
teriori melioríque ejus perfectione, p[illegible]
bari à poſteriori poteſt, nimirum ab u[illegible]
na, quæ ſale acri volatili pollet; an[illegible]
tamen ex parte chyli erat vehiculu[illegible]

Ii[illegible]

mò ſerum lactis partibus ſalinis non ca-
ret; undè & levi negotio iterum aceſcit.

§. 209. Purgatus hoc modò chylus, per velamentum bombycinum inteſtinorum (quod & ſpongiæ & filtri vice in trajiciendo chylo fungitur) tranſit ad vaſa lactea inteſtina penetrantia; quatem chyli tranſitum juvant partim motus inteſtinorum proprius, quem habent obſcurum, lumbricorum terreſtrium motui ſimilem; partim reſpiratio, movens tota hypochondria; partim bilis humoriſque, quem ductus ſuppeditat pancreaticus, acrimonia, expultricem ſtimulans.

§. 210. Duplicis autem ſunt generis lactea hæc vaſa, à quibus chylus à ſcoriis ſuis jam ſeparatus & in melius alteratus ſeu perfectus excipitur; vel enim ab inteſtinis derivantur in glandulas meſenterii & lumbares; vel ex glandulis hiſce ad commune chyli & lymphæ receptaculum deferuntur. Illa purum & ſimplicem vehunt chylum, hæc lymphâ dilutum; undè ſeroſus magis, minuſque lacteus per hæcce fluens humor apparet, ac

propter

propter copioſa ex partibus inferiori
ad receptaculum lumbare, confluen
vaſa lymphatica, in ductu thoracico
queus ferè, quoad colorem & conſiſte
tiam conſpicitur.

§.211. Hanc chyli à fœcibus alvi
in inteſtinis tenuibus ſecretionem,
in lacteas venas propulſionem præ om
bus aliis Anatomicis recentioribus hu
in modum nobis pulcherrimè pro ſ
more nobis deſcripſit, atque ex princi
is Chymicis illuſtravit Excell. *Fr. de le E*
Sylvius Diſp. Medic. 2.

Nonniſi ad ſummum perductâ ferme
tatione ſpõtè ſecedunt ab invicem mi
partes, atq; imprimis mox in auras tu
abiens ſpiritus volatilis: cujus in vir
abundantis exhalatione ſenſim in va
pam degenerat vinum. Ad ſummum, i
quit, perductâ fermentatione; debellat
ſcilicet ac enervato tandem ipſo etia
ſpiritu acido; à quo in miſto exiſtent
copioſo, & unà cum ſpiritu volatili al
quatenus conſurgente feriuntur admo
dum nares.

Hi

Hic enim acidus ſpiritus, ex ſale per oleum ab igne deſtillatione parabilis, ſali lixivioſo, ex rerum uſtarum cineribus per aquam eliciendo, & oleo, hînc & terræ conjungitur intimè, atque ab iisdem ſejungitur difficillimè.

Quoties autem non puriſſimæ quidem ac ſimpliciſſimæ, puriores tamen ac ſimpliciores, adeóque minùs compoſitæ, maximéq; fluidæ deſiderantur miſti partes, toties, ubi ad requiſitum illi ſecretioni inſtituendæ gradum aſcendit fermentatio, ſegregandæ ſunt & ſejungendæ miſti partes fluidiores & futuro uſui convenientiores à viſcidioribus, magiſque conſiſtentibus, ideòque inutilibus.

Hæc partium omnium fluidiorum à viſcidioribus & magis conſiſtentibus ſecretio, cùm ſolâ fermentatione obtineri nequeat (aliquarum enim ſecretionem ſolâ obtineri non negat) nova fermentatæ maſſæ adhuc dum cohærentis mutatione atq; alteratione, quâ hoc præſtetur, opus eſſe patet.

Deſideratam huic ſecretioni mutationem,

nem, multis nec dum perſpectam, ſed
Democriti puteo latentem ut eruat faci-
lius, in conſilium & auxilium advo-
ſtupenda mirandaque indies patrant-
Chymiam, primariam certè mutationu
naturalium artem, in quibusdam, ſi
cere fas ſit, naturam ipſam ſuperante
atque phyſicæ ſcientiæ, ut & Medici
ſolidæ conſtituendæ perutilem ac un
neceſſariam.

Quosvis autem, ſolertes præſertim
operi attentos, Diſcipulos infinitis exem-
plis docebit illa, nunquam ſatis lauda-
quia nunquam ſatis exculta vel cogn-
ars, quemadmodum ex plenè fermen-
tis miſtis ſecernuntur ignis ope deſtilla-
tes partes ad primævam ſimplicitatem
puritatem proximè accedentes; ſic
iisdem remiſſius fermentatis, aut al
minus exactè miſtis ſeparari poſſe par-
magis compoſitas, fluidiores tamen, à cæ-
teris viſcidioribus, magisque conſiſte-
tibus, idque admiſcendo aliquid, cui
majorem affinitatem jungantur mi
partes alterutræ, deſertis ac relictis cæ-

teri

teris: undè rurſus coaleſcentes, vel ſubſident, vel innatant deſertis.

Sic aquæ vitriolatæ, aut vitriolo aquâ ſoluto ſi affundas tartari ſalem, itidem aquâ vel aëris humiditate aqueâ ſolutum, jungetur huic tartari ſali, utpote ſibi magis affini, ſpiritus acidus in vitriolo latitans; deſeretque ſuum ſulphur, quod præceps liquoris fundum ſenſim petet: undè etiam præcipitationem indigitârunt hanc mutationem artifices, quæ ob admiſtæ aquæ copiam facilius procedit & celerius.

Sic metalla ſpiritu acido, aquâ forti ſcilicet, corroſa, quoties aliud metallum, corpusve prædicto ſpiritui magis affine additur ſolutioni, toties à ſpiritu corrodente derelicta ſenſim ſubſident, dum ille immiſſo unitur corpori.

Hæc unitorum ſecretio & uniendorum concretio, quando cum notabili aliqua uniendarum partium pugna, & hinc excitato fervore contingit, efferveſcentiæ nomen meruit. In qua ſemper obſervantur concurrere ſpiritus acidus

&

& ſal lixivioſum, corpusve lixivioſo
præditum: quod quò purius fuerit,
arctius ei jungitur ſpiritus acidus, & ab
odem ſecedit ſegnius: ac vice verſâ.

Simili planè modo fermentatorum
ventriculo alimentorum partem puri
rem, fluidiorem, ſanguiniq́; produc
do magis utilem, chyli nomine notam,
pinatur ſecerni in inteſtinis ab eor
dem parte impuriore, viſcidiore, homi
q́; minùs utili in alvinas fœces faceſſen

Ut autem, cui hoc muneris adſcribe
dum ſit, pateat, notandum, inſtituto
curato omnium tàm in brutis, quàm h
minibus per anatomen obſervabilium
xamine, hactenus duos duntaxat anima
verſos loco huic uſui convenientead i
teſtina delatos liquores, bilem & ſuccu
pancreaticum, quorum alterutri, vel ut
que hanc chyli ab alvinis fœcibus ſecre
onem omninò acceptã putat referendã

Effunditur enim utplurimum per com
munem ductum ſive exitum uterque l
quor præfatus in cavitatem inteſtin
rum, & quidem quatuor circiter tran
verſorum digitorum ſpatio ſub pylor

andè commodiſſimè præter labentibus alimentis fermentatis admiſceri poteſt ac debet uterq; liquor.

Pancreaticus ſuccus cùm in peculiari veſica vel cavitate non aſſervetur, nec in ſuo ante paucos demum annos à *Wirſungo* primùm obſervato ductu à ſe & aliis, quod ſciat, benè diſpoſitis & ſanis omnibus, unquam fuerit repertus; non dubitat aſſeverare, ipſum continuò per ductum ſuum deferri ad inteſtina, mutuato à pancreate, in quo præparatur, pancreatici nomine.

Bilis autem utpote veſicula propria hepatis cavo inſita concluſa, nec niſi in ægris effuſa tota, innotuit jam pridem omnibus. Hæc quoniam non è corpore, ſed in corpus exoneratur, neceſſariam utilemq; ſui productionẽ & coacervationẽ oſtẽdit. Effundi autem ad inteſtina in ſano homine bilem ſuſpicatur, quoties alimenta debitè fermentata è ventriculo propelluntur in ac per inteſtina & quidẽ motu ipſorum periſtaltico in brutorũ viventium ſectionibꝰ non ſemel obſervato.

Pan-

Pancreaticum ſuccum naturalem
hil vel parum à ſaliva differre putat.

Bilem autem ſi quis terminis deſc
ptam cupiat Chymicis, & analyſi Chym
cæ reſpondentibus, arbitratur ad e
conſtitutionem concurrere multum
lis lixivioſi retorridi, atque ideò ſubp
guis, accedente inſuper pauco oleo, p
co ſpiritu volatili, paucâque aquâ.

Retorridũ vocat ſalẽ lixivioſũ, qualẽ c
cinatio aut reverberatio exhibet diuti

Salis autem lixivioſi in bile domin
tis ope fermentatorum alimentorum
mes viſciditas, ab oleo copioſiore c
acido ſpiritu pauco terraque pauca p
miſto pendens immutatur & frangit
Undê partes eorundem chyloſæ à cæ
ris ſecedentes ab allabente perpetuò ſ
co pancreatico amplius diluuntur, d
bilis pars bona cum alvinis permanet f
cibus, illasque & ſuo inficit colore, &
troſo imprægnat ſale.

Eandem viſciditatem deſtruit ſpirit
acidus copioſior, aquâ præſertim dilut
& olei vim frangens ac obliterans.

Secretus ſic ab alvinis fœcibus chyl

er carneam & ſpongioſam inteſtino-
um cruſtam, veluti per pannum lane-
m tranſcolatur quaſi, exprimitûrque in
enas lacteas, memorato inteſtinorum
notu periſtaltico.

Chylum autem conſtituunt imprimis
limentorum ſpiritus volatilis & oleum
enuius pauco ſale lixivioſo & ſpiritu a-
ido pauco aquâ dilutis temperatum.

§. 212. *Quartò.* Credibile eſt, fer-
nentationem alimentorum tincturæ a-
ido-ſalinæ Lienis beneficio in ventri-
ulo cœptam, bile & ſucco pancreatico
romotam in chylo adhuc perdurare et-
am ad capſulas ſuas lumbares, quas re-
eptacula chyli nominant: Undè cum
xcell. *Thomas Bartholinus Anat. refor-
mat. de lacteis thoracic. cap. 8. pag. mih.*
84. uſum glandularum novarum la-
tearum lumbarium preſſiorem pronun-
iat, chylum ex lacteis meſenterii venis
xcipere, eum nonnihil præparare bene-
cio vaſorum calidorum vicinorum ar-
eriæ venæque, parum à vero aliquis ab-
rraverit, qui fermentando id fieri con-
cerit. §. 213.

§. 213. *Quintò*. Pancreas non eſt viſcus adeò inutile, aut parvi momenti, ut à multis depingitur, & liquor ſeu ſuccus in eo excoctus non eſt tàm paucus, ut observari poſſit; néq; etiã tàm excrementitius eſt, ſicuti multi hactenus cenſuerunt, ſed eſt ſuccus mediocris quantitatis, & ratione ſpecificæ ſuæ ſubacidæ qualitatis maximè neceſſarius, ad faciendum, unà cum affluente eiq; admiſta bile, alimentorum coctorum, è ventriculo jam elapſorum novam in inteſtinis effervescentiam, per eamque utilium ab inutilibus ſeparationem. Si enim purum putum excrementum ac nullius usûs eſſet ſuccus iſte, natura canalem illum pancreaticum ad inteſtina inferiora, in quibus inutilia ſcybala hoſpitantur, non ad ſuperiora, ubi chylus in ventriculo inchoatus expoliri debet, derivâſſet. Ejusdem ferè naturæ & indolis eſt cum fermento noſtro ſtomachico innato, cui tinctura acido-ſalina Lienis ſe commiſcet; & hînc qualiter diſpoſitus eſt Lien, & qualiter tinctura ejus acido-ſalina ſe habet, taliter etiam diſpoſitu

ſt pancreas, & taliter etiam ſe habet
uccus ejus ſubacidulus; quare hujus
ucci bonitas ejusque alteratio ſolùm
bonitate & alteratione tincturæ aci-
o ſalinæ, in Liene natæ, dependere
identur. Lien in corporis humani œ-
onomia viſcus eſt nobile præſtansque,
ujus virtute omnia in corpore fiunt ve-
etiora, ſpirituq; copioſiore perfundun-
ur; & cujus vitio flacceſcunt omnia, &
andem torpent atq; concidunt. Ut valet
ien, ita etiam pancreas valet. *Si enim*
ien benè valet tincturámq; acido-ſali-
am in juſta quantitate & qualitate ge-
erat, pancreas etiam benè valet, ſuccum-
ue laudabilem producit; cujus geneſeos
ſeparationis actum tinctura acido-ſa-
na Lienis multum promovet.

§. 214. Atqui hînc ex pancreate benè
lente magna etiam ſanitatis pars depē-
et, malè autem valente, plurimi morbi,
actenus meſenterii, hepatis aliarumve
rtium vitiis aſſignati non minùs, quàm
aliis modò dictis partibus procedunt:
facilè jam animadverti poſſunt. Nam

ab

dæ vel ſubſalſæ, & ad coagulation
pronæ remanentes, ſicq; ad hoc vi
per arterias delatæ, in eo nec ſatis ſub
nec in fermentum, alimentis cocti
inteſtina jam elabentibus, conveni
mutari potuerunt.

§. 216. Quamvis autem hujus ſ
pancreatici vitioſitas variorum mor
rum fons & origo eſſe poſſit, hac ta
in parte nonnihil peccare videtur.
Regnerus de Graef, dum, Excell. *Fr.*
Boë Sylvium ſeqvutus (quem in omni
etiam ſequitur *Bernhardus Svvalve*
de pancreate) ab hac una inventa mu
rum morborum cauſa ferè omn
morborum origines & cauſas dedu
conatur, quippe diarrhoeas, dyſente
colicos dolores, epilepſias, ſyncopes,
ſtericas ſuffocationes, menſtruorum
xus, febres, & neſcio quos nō alios, ab
una ſola cauſa produci exiſtimat, non
ter, ac ſi nulli alii vitioſi humores, a
rum partium vitiis geniti, tales mor
unquam producerent; cùm tamen æg
torum mortuorum cadaverum ſe
mil

nillies doceat, tales morbos, ſæpius, integro ac penitus illæſo pancreate, aliarum partium vitio fuiſſe inductos; multoties enim autopſia anatomica docuit, integro pancreate, diarrhæas, dyſenterias, & colicas affectiones, vitio hepatis & bilis, ut & epilepſias vitio cerebri aut meningum, aut ab auris fœtente ulcere fuiſſe inductas; febres quóque plurimas vitioſis humoribus, per aliorum viſcerum aut partium aliquarum intemperiem, pravam coctionem, inflammationem, corruptionem, ulcerationem &c. genitis ſuſcitatas: item hyſterica graviſſima & lethalia ſymptomata vitio teſtium præter naturam tumidorum, & virulentum, flavum aut lividum ſuccum, virulentos halitus verſus ſuperiores partes exſpirantem, continentium, fuiſſe excitata, eademq; in multis eventibus ſolâ vitioſi ſeminis excretione fuiſſe ſublata, nullis inſonti pancreati remediis adhibitis. Sic Nobiliſſimus *Isbrandus de Diemerbroeck* *Anat. corp. human. lib. 1. cap. 9.* in

 noſo-

ab ejus ſucco vitioſo, ſcilicet aut nii copioſo, aut nimis acri affluente(præ pue ſi etiam bilis copioſior & acrio mul concurrat)nimia & prava fit in in ſtinis efferveſcentia, vomituum aci rum, rugituum, flatuum, tenſionum, arrhoeæ, dyſenteriæ, colicæ paſſic (quæ tamen pleraque mala à vitioſa l ſolâ etiam induci queunt) aliorum ſimilium morborum cauſa: vel ab eod nimis pauco,vel nimis miti & inſulſc fluente, valdè exigua fit efferveſcen obſtructionum, atrophiæ, alvi duri &c. cauſa: vel interdum ab eo nimis ſo vel acido ſurſum verſus ventricul aſſurgente fames canina,nauſea,vom ructus acidi &c. verſus inteſtina deſc dente,magna tormina eroſiones alvi xus &c. verſus caput verò, unà cùm guine aſcendente, epilepticæ convul nes,& quaſi hyſtericæ paſſiones, (re *Highmorus* ex *Auberto*, quòd in n fœmina epileptica & quaſi paſſione ſtericâ diu vexata, ac tandem mortu pertum ſit ſolum pancreas malè affe

fu

aiſſe) ac melancholica deliramenta &c.
erſus ſtomachum aut cor, palpitationes
ordis & lipothymiæ (ita ex eodem *Au-*
erto ſcribit idem *Highmorus*, mercato-
em *Lugdunenſem* nihil dormire potuiſ-
,ſed cum dormiret, in lipothymiam in-
diſſe, tandemque ſic mortuum fuiſſe,
in ejus cadavere, ſalvis cæteris parti-
us ſolum pancreas inventum fuiſſe ab-
eſſu putrefactum) pulſuumque ſumma
næqualitas & debilitas, &c. excitantur.

§. 215. Et ſic pro varia vitioſitate hu-
s ſucci varii producuntur affectus, qua-
s etiam in ægris hypochondriacis varii
onſpiciuntur, quorum magna pars vitiis
ujus ſucci meritò adſcribenda videtur.
uæ vitia ipſi maximè imprimuntur,
t per pravam diætam multorumq; ſal-
rum, acidorum, fumo ſiccatorum, acri-
n, aliorumque ſimilium uſum aut per
avas coctiones aliorum viſcerum, præ-
puè Lienis, quia ſcilicet his de cauſis,
opter vitioſum ſanguinis fermentum,
urimæ ſanguinis particulæ in corde
inùs ſpirituoſæ redditæ atque ſubaci-
dæ

noſocomio *Ultrajectino* publicè quó
ſecuit cadaver juvenculæ 24. annorn
quæ per integrum triennium ibi
decubuerat, modò per multos me
graviſſimis menſtruorum fluxibus, r
dò colicis torminibus, modò diarrhœ
inappetentiâ, bradupepſiâ, tandem a
ſarcâ, eâq; evictâ, ſub finem vitæ lo
tuſſi cum aliquo purulento ſputo de
ta, in quo cadavere pancreas optimè
num & prorſus illæſum invenit, he
graviter affecto, non rubro, ſed ſub
do colore tincto, & pulmone multis
cuſculis obſito.

§. 217. *Sextò.* Quemadmodum
ſucci pancreatici generatione: ita q
que in fermenti hepatici præparati
ſtrenuam ſuam confert operam tinct
acido-ſalina, in Liene nata. Actio
ergò Lienis, pancreatis & hepatis in
num quaſi finem conſpirare, & ſangu
atq; chyli fermentum ſimul præpar
videntur; in cujus confectione hor
trium viſcerum officium neceſſariò c
currere debet, cùm unum ſine alt
ne

egotium hoc abſolvere nequeat.

§. 218. Sicut farinæ triticeæ aquâ te- dâ ſubactæ fermentum admiſcetur, ut er illud craſſiores ac terreſtres frumen- particulæ diſſolvantur, & ſpirituoſæ rticulæ in terreſtri illa compage con- pitæ atque occultæ latentes, attenuen- r ac ſuſcitentur, ſicq; tota panis maſſa, tenuatis iſtis ſpiritibus jam perfuſa le- or & concoctu facilior fiat. Ita enim ylo & ſanguini venoſo fermentum ad- iſceri neceſſe eſt, quo ſpirituoſæ in iis tentes particulæ attenuentur ac ſuſci- ntur, ſicque tota maſſa ad ſanguifica- onem & nutritionem aptior evadat.

§. 219. Iſtud autem panis fermen- m (ex cujus cognitione facilius ad fer- enti ſanguinis chylique notitiam per- niemus) communiter conficitur ex fa- næ aliqua quantitate, quæ ſubigitur m aqua tepida, eique admiſcetur ali- antillum ſalis & aceti, atque ita loco pido ſervatur, donec ſpiritus ſalſi ſuba- ſive à calore nonnihil volatiliſentur, maſſæ farinaceæ particulas pervadant,

easque dilatent ac ſeparent, ſicque
tam maſſam ſubacidam & fermentat
efficiant. Tunc hujus fermenti a
pauca fruſtula magnæ maſſæ farina
tepidè ſubactæ immiſta, totam maſſ
fermentare faciunt. Nam fermen
ceæ illæ particulæ ſe per totam maſſ
explicant, omnésque paſtæ farina
particulas incidunt, attenuant, ſpirit
que in iis latentes diſſolvunt. *Germ*
ni & *Belgæ* etiam florem (vulgus m
fœcem appellat) cereviſiæ fermenti
tis (qui valdè acris & ſpirituoſus eſt,
gnamque fermentaceam vim redol
farinaceæ maſſæ eundem in finem co
muniter admiſcent. Alii fortè ali
tuntur fermento. Sed omne ferm
tum, qualecunque fuerit, conſtat ex
bus ſubſalſis ſubacidisve acribus & c
rodentibus, moderato calore fuſis
liquatis ac nonnihil volatili ſatis: q
ſi craſſiores & denſiores ſint, cùm l
tius diſſolvantur, earumque vis ſe t
dius exerat, debent etiam longiore te
pore farinaceæ maſſæ admixtæ eſſe,

tequ

equam illam fermentent, ſicut in primo deſcripto fermento contingit, quod er multas horas, & ſæpè per totam octem admiſtum eſſe debet, ut operaionem ſuam convenienter exerat. Si erò, per quarundam ſulphurearum articularum admiſtionem, ſpirituoæ ac volatiliſatæ magis ſint, citò ferentant, ut videmus in flore cereviſiæ, ui unius horæ, aut ſeſqui horæ ſpaio, illud opus abſolvit: quippe ſpiriuoſiores acres particulæ, cùm in hoc à nateria, cui inhærent, liberiores ſint, tque hînc magis penetrantem vim haeant, citius operantur, & craſſas faınæ particulas brevi diſſolvunt, ſpiriusque latentes citius ſuſcitant, quod dhuc fortius peragunt, ſi pauxillum nellis iſti flori admiſceatur. Sed horum nihil perficitur, ſine calore moderato, utpote quo ſalſæ particulæ ad moicam ſubacidiuſculam qualitatem, & iqualem volatilitatem deduci debent.

§. 220. Eodem modo ſe res habet in hylo & ſanguine venoſo, qui ſi ante

ſanguificationem non attenuentur
præparentur per admiſtum fermen
conveniens, tunc in corde non ſatis
rituaſcunt, id eſt, ſpiritus in iis conſ
ti latentes non ſatis diſſolvuntur è cr
tie & ſeroſa materia, ſed conſopiti
nent, atque ſic conficitur ſanguis cra
& aquoſus, ad corpus alendum, part
corroborandas, parum utilis; undè t
corpus totum fit languidum, & actio
vitales atq; animales malè procedunt

§. 221. Hoc autem chyli & ſangu
fermentum conficit hepar: cui tar
fermento hepatico ſpeciatim pro chy
ventriculo primitus effluentis, præp
tione, in inteſtino duodeno admiſce
ſuccus iſte pancreaticus.

§. 222. Materia è qua hepar illud c
ficit eſt ſanguis venoſus, è venis gaſtr
& meſaraicis per portam in illud in
ens (ubi quóq; pauxillum per exiles
paticæ arteriæ ramulos accedere vi
tur) cui immiſcetur ſuccus acris, ſub
ſus ſeu ſubacidus in Liene ex arteri
ſanguine per arterias, & ex ſpiritibus
nim

nimalibus per nervos influentibus, con-
ectus, qui per ramum ſplenicum in por-
am, ſicq; unà cum dicto ſanguine, cui
dmiſcetur, in hepar defertur. Atque
mediante iſto acri & corrodente ſucco,
per hepatis ſpecificam vim ſeu coctio-
nem, ſpirituoſæ, cùm ſulphureæ, tùm
alſæ in iſto ſanguine venoſo latentes
particulæ diſſolvuntur, attenuantur ac
imul etiam nonnihil acres & fermen-
antes fiunt; earúmque tenuiſſima quæ-
dam pars, inſtar aquæ lympidiſſimæ, ac
enuis, mediantibus glandulis conglo-
batis in cava hepatis parte præcipuè ſitis,
à reliqua craſſiore ſanguinis maſſa ſece-
dens, per innumera lymphatica vaſcula
ex hepate defertur ad varias venas, ſan-
guinem venoſum verſus cor tendentem
præparatura; at majore ſui parte fertur
ad vaſa chylifera, ut in illis chylo influ-
enti neceſſariam præparationem ad fer-
mentationem in corde futuram inferat.
In quem eundem finem etiam fermenta-
cea quædam ſaliva, ab ore, ut & ſubſalſa
ſubacidave lympha ex glandulis axilla-

 rum,

rum, inguinum, aliisq; variis, eod
defertur, & nonnihil ſucci pancrea
teunioris ex inteſtinis, unà cum ch
vaſa chylifera ſubit.

§. 223. Quando igitur liquor
acris ſubſalſus ſeu ſubacidus hepat
Liene communicatur, ſanguis in e
parenchyma jam influxurus, reviviſc
& fermentari ſtatim incipit. Qu
nobiſcum hac in parte conſentiunt va
Anatomici & Medici. *Gualterus Ch*
leton de Oeconom. Animal. Exercit
Phyſico-Anat. 7. Artic. 25. pag. mih.
veritati ſummè conſentaneum judic
pulſatilem portæ intra hepatis confi
motum, in cauſa eſſe, ut ſanguis (p
itineris usque à corde hûc emenſi long
tudine, jam propè langueſcens, deq
calore ſuo haud parum remittens)
fermentationem ad ipſius perfectione
adeò neceſſariam, & micationem, qua
in venularum anguſtiis planè amiſer
hîc recuperet; utq; eo pacto, ad que
dam vitalitatis gradum, talem nempe, c
jus reſpectu, parenchymati hepatis viv
cando ſufficiat, reſtituatur:

§.224. *Jacobus de Back Diſſertat. de Corde ſect.2.cap.6.* naturam, præter tantam ſanguinis diluviem à viſcerum nutritione reflui Lieni animal donâſſe ſcribit, quò per ſpongioſum parenchyma filtratum, ab arteriis acceptum ſanguinem, tàm liberaliter largitetur, in non alium finem, quàm diluendo chylo, ut à pancreate & meſenterii glandibus contaminatum, rubroque colore tinctum, in ſplenicos & meſentericos ramos effuſum, probè diluat, & ſalutarem hepati advehat.

§.225. Excell. *Paulus Ammannus in Paræneſi ad Diſcentes &c. lib. 1. cap.12. pag. mih. 91. & 92.* credibile cenſet, ſi non demonſtrabile eſt, ſanguinem à ſpiritu animali, in nervis contento, perfectionem aliquam adipiſci, ut de hac aliis, e minùs ſpirituoſis ſuccis, aliquid comunicare poſſit, verbo: Sanguis in Liene à ſpiritu animali magis exaltatur, ut per venam ſplenicam refluens, ſanguinem hepatis & chylum volatilizet magis. Vel ſi placet *Malpighii* ſententia,

elaboratur in Liene ſuccus quidam Li-
noſus, qui ſanguini poſtmodum adm-
ſcetur, vel ad meliorem bilis exaltati-
nem, aut ſeparationem feliciorem: qu
porrò probat vaſorum inſertione; m
ſanguis lienoſo ſucco turgens, per p
prium vas, ſcilicet per ramum ſple
cum, non in venam cavam, ſed in jec
defertur. Et ſi hæc ita ſe firmiter h
bent, ſine dubio ſymbolum ſuum h
modo Lien quóque confert ad ſangu
cationem. Et, ut Cl. *Valentinus An*
Möllenbrockius Tract. de Arthritid. V
Scorbutic. cap. 3. pag. 42. ſcribit, ex L
ne per venam ſplenicam ſanguis ad he
revehitur, à cujus parenchymate im
bitur, & ſucci bilioſi in eo adhuc reſic
beneficio fermenti veſiculæ felleæ ita
ſponuntur, ut in bilem abeant, ac in v
ſicula iſta & ductibus cholidochis ad p
culiares uſus reſerventur; humor aut
aquoſus quaſi per filtrum à ſanguine ſ
gregatur, & in vaſa lymphatica expurg
tur.

§. 226. Sicut autem in cereviſia fe

mentat

mentante plurimi ſpiritus jam ſuſcitati cereviſiæ toti permiſcentur, eamque ſpirituoſam, fortem & aptam faciunt, quæ ab aſſumentium ventriculis facillimè attenuari, coqui & digeri poſſit: ſic etiam multi adhuc ſpiritus craſſioribus magisque viſcoſis cereviſiæ partibus intricati inhærentes, cum iisdem ad ſuperficiem aſcendunt, & bullientes, ſeu potius fermentantes ac ſpumoſæ cum ſtrepitu è vaſe erumpunt: quæ ſpumoſa materia ſaporem amariuſculum, nonnihil acrem, quaſi levi aliquo dulci ſapore permiſtum, habet. Hæc cereviſiæ flos, ſeu bilis nominari poteſt. Vulgares malè fœcem appellant (à fœce enim, quæ eſt reſiduum excrementum, ſpiritibus privatum, longè differt) eámque colligunt, ut illam novæ cereviſiæ aut farinaceæ maſſæ fermentandæ rurſus admiſceant.

§. 227. Ita quóque in hepate negotium procedit. Fermentacei enim ſpiritus acriores craſſioribus ac viſcidioribus ſulphureis ſuccis immiſti (ſulphur enim viſcidum eſt) & validius ebullientes ſeu fermen-

fermentantes, cùm ob illam ſuccorum quibus inhærent, viſcoſitatem glandul conglobatas, ex iisque vaſa lymphatti ſubire nequeant, & ob acrem ebullitti nem à ſanguine ſeparentur, ac recedan ſegregantur cum ſucco, cui inhærent, amaritudinem induunt, ac bilis nomin deſignantur. Quæ bilis, mediantibus cinis glanduloſis, per pòrum bilarium veſiculam fellis, paulatim ad inteſtin defluit, ut in iis una cum ſucco pancre atico permiſceatur craſſiori maſſæ, nem pe alimentis in ventriculo coctis, & jam ad inteſtina defluentibus, ut illam quo que efferveſcere faciat, atque ſic partes tenuiores chylum conſtituentes, à craſ ſioribus diſſolvat ac ſeparet, easque ita a tenuet, ut in anguſta vaſorum lacteorum oſcula impelli commodè poſſint.

§. 228. Bilem ergò Excell. *Mœbius Med. Phyſiologic. cap.* 15. verum chyli fer mentale condimẽtum, totiq; corpori ad omnis generis corruptelas arcendas con ceſſum balſamum vocat. Hînc bilem, quam quidem vel è ciſtula bilaria per porum

cholido-

holidochum,vel meatum hepaticum,ra-
ò in hominibus,ſæpius in brutis ad ven-
riculum tendit, ſalibus ventriculi fer-
nentalibus ſociatam, fermentationem
uo modo promovere, nullum eſt dubiū.
Chylo autem ſi in inteſtinis ſuperveniat,
undem ab ea ultimam accipere manum,
æteris paribus,ſeparationemq́; purioris
utrimenti ab impuriore fermentando
vare, colligitur, quòd ipſe chylus tu-
idior reddatur,& quaſi ſpumans.

§.229. Eum in finem delabitur hæc bi-
s per ductū cholidochum in inteſtino-
um principium, ſcilicet in duodenum,
idemq́; ſtatim miſcetur cum ſucco pan-
reatico, per ductum *Wirſungianum* ex
ancreate eodem defluente, atq́; ſic maſ-
æ alimentariæ in ventriculo coctæ, ex
oq; jam delabenti mox admiſcetur,eam-
ue efferveſcere facit. Et quia in primo
troitu acrior eſt, atq́ue integras vires
otinet, & propter ſucci pancreatici aci-
ad mixtionem mox ad ebullitionem
rata exiſtit; hînc in principio maxi-
am facit efferveſcentiam; undè la-

ctéus ſuccus maſſæ in ventriculo co
inhærens, maximâ parte in inteſtino
juno promptiſſimè ſeparatur, ac per
numera lactea vaſcula (quæ majore co
huic, quàm aliis inteſtinis irradicant
citiſſimè propellitur ad receptacul
chyli, ſicq; inteſtinum illud plerúmq;
cuum & jejunum reperitur. In ſequ
tibus autem inteſtinis, ob diſſipato
principio tenuiſſimos fermentaceos
ritus, paulatim tardior & minus eff
fit effervescentia, ac tardior chyli
nuioris è reliqua maſſa ſeparatio, at
hînc illa etiam pauciora obtinuerunt
ſa lactea. Deníque reſiduum iſtius f
mentaceæ materiæ (cujus ſubtiliores p
tes & vires per longam effervescenti
in inteſtinis tenuibus factam plurim
perierunt) in craſſis inteſtinis alimen
rum craſſis fœcibus immiſtum hære
quia lentè jam reſolvitur, tardam qu
& rariorem, idq; nonniſi longiore m
râ, in iis fermentativam quandam eff
veſcentiam facit, quæ fœculentam ſab
ram emovendo & acriorem redden

intes

inteſtinis moleſtiam infert, eáque ſic ad excretionem irritat. Et quia tardè fit illa efferveſcentia, hînc etiam raro fiunt iſtæ irritationes ac fœcum dejectiones, ita ut homines communiter nonniſi ſemel aut bis in die alvum deponant. Atq; prout illud reſiduum fermentum majorem aut minorem acrimoniam obtinet, hînc in fœcibus citiorem aut tardiorem, nec non majorem aut minorem fermentativam efferveſcentiam facit, undè tunc crebriores vel rariores dejectiones ſuccedunt.

§. 230. Ut autem dicta bilis magis acris & fermentacea in homine evadat, non protinus tota mitior ex hepate per porum bilarium rectà profluit in inteſtina, ſed bonâ ac tenuiore ſui parte ex hepate per radices felleas defertur in folliculum felleum, in eôque aliquandiu ſubſiſtit, ut ex iſtius loci proprietate per moram illam acres ſpiritus in ea magis ſuſcitentur & exaltentur (ſicut fermentum panis per moram in loco tepido majorem acrimoniam acquirit, atq; hînc in

cyſti-

cyſti nonnihil efferveſcens, ad inteſt defluat.

§. 231. Sanguinis verò venoſi, è q fermentum in hepate confectum eſt, perflua & maxima pars, quæ in bilis lymphæ naturam mutari non potuit, debuit, fermentaceâ fermenti confe qualitate abundè perfuſa in venam vam profluit (quod fermentaceâ atq imprimis bilioſâ qualitate ſanguis ex pate in cavam profluens perfuſus ſit, quet, ſi in recenter occiſo animali m hepar à vena cava abſcindatur, & tu ex eo effluens ſanguis colligatur, eiq ſpiritus nitri affundatur, ſtatim en æruginoſus evadit; quod in nullo a ſanguine contingit, atque ſic latens admiſtum bilioſum fermentum dete tur) cui deſuper è venis ſubclaviis occu rit cum lympha præparatus & attenu tus chylus, vel, eo abſente, ſolus lymph liquor, ſubclaviarum ſanguini permiſtu atque ita ſimul dextrum cordis ventr culum ſenſim ingrediuntur, in eóque c prævium iſtam convenientem prepar

tione

onem ſeu attenuationem protinus in
irituoſum halitum ſanguineũ dilatan-
r, quemadmodum pulvis pyrius admo-
o igne ſtatim in flammam accenditur.

§. 232. Ut autem ſpiritus iſte ſangui-
eus perfectior exiſtat, & diutius in vi-
ore permaneat, ſubitò pulſu cordis è de-
tro ventriculo per venam arterioſam in
ulmonem propellitur, in eóq; ab inſpi-
ationis frigore in liquorem rurſus con-
enſatur, ac per arteriam venoſam de-
uit in ventriculum cordis ſiniſtrum,
quo iterum dilatatur (ſicut ſpiritus
ni ſecundâ deſtillatione rectificatur,)
mmamque ſpirituoſi ſanguinis perfe-
ionem adipiſcitur, atque ſic in arte-
am magnam, aortam dictam, propel-
tur, ut ab ea per minores arterias o-
nibus totius corporis partibus com-
unicetur, easque vivificet & nutriat.
qua nutritione qui tandem reſiduus
t ſanguis; maximâ jam ſpirituum co-
â privatus, minores ſubit venas, ab iisq;
l majores, & tandem ad cor iterum
efertur, ut in eo de novo attenuetur &
ſpiri-

ſpirituoſus evadat. Quia autem in i
circulo multæ ſanguinis partes con
muntur in nutritione partium, quarr
etiam ſubſtantia à calore continuò c
ſumitur ac diſſipatur, hinc neceſſe eſt,
ſanguini venoſo ad cor redeunti iden
dem admiſceatur novus chylus in ſa
guinem mutandus, qui conſumpti loc
ſuppleat: atque ſic vita noſtra conſi
in tali continua nutritione, quâ def
ente, mox imminuitur, & brevi deſ
oleum lampadis noſtræ vitæ, ſicque
tinguimur.

§.233. Querimus jam, undè illæ aci
calidæ & fermentaceæ particulæ in c
pore noſtro oriantur? Reſpondem
Fermentum noſtrum ſtomachicum
natum eſt acido-ſalinum: & pariter t
ctura iſta Lienis egregia, quæ ſe ferm
to ſtomachico ingenito in ventricu
commiſcet, acido-ſalina deprehendit
Deindè ex ſulphure & ſale alimentor
provenire eas nullum eſt dubium. P
ma emotio eſt à ſulphure, ſed primari
crimonia ex ſale, qui, præter ſulphur,

mnil

nibus alimentis innatus eſt; nihil enim dimus, quod in ſe naturaliter ſalem non ontineat, quamvis alia plus, alia minus alis habeant. Sulphur fermenti ſtomahici connati & tincturæ acido-ſalinæ ex iene ad ventriculum delatæ beneficio iſſolvit ſalem, eumque ad fuſionem deucit; hic ſolutus & attenuatus acrimoiâ ſuâ omnes alimentorum particulas orrodit, pervadit, diſſolvit, ſicque ad ſpituum in iis latentium eductionem diponit; quæ operatio eſt fermentatio, ſie qua homo vivere non poteſt, & cum ua debili aut vitiata homo miſerè vivit. t verò talis fermentatio felicius proceat, nos naturæ inſtinctu ſali naturali, ui alimentis ineſt, adminiculum adjicius, ſcilicet ſalem marinum, quem eſcuntis rebus etiam admiſcemus; & quò bi ſunt durioris ſubſtantiæ, atque hînc l ſui digeſtionem majore fermetatione : efficaciore fermento opus habent, tan majorem in iis ſalſedinem amamus, ùt carne bubula, porcina, &c. quia ſal in libus facilioris digeſtionis cauſa eſt

(dum-

(dummodo fermentum ſtomachic[um]
innatum vigeat floreatque, & ſulphu[rei]
ſpiritus illum ſalem ad fuſionem de[du-]
ċturi in homine ſatis redundent, ac ſ[a]
efficaces ſint, ut in juvenibus & bilioſ[is]
Exemplum manifeſtiſſimum habemus
halece, quæ ſalſata & cruda comeſta
ventriculo facilè, at non ſalſata & co[cta]
valdè difficulter digeritur. Adhæc, [ut]
latentes in iſto craſſo ſale fermenta[tivi]
ſpiritus citius ſuſcitentur, & de pote[n-]
tia in actum exſurgant (quod aliàs in [de-]
bilioribus ventriculis, ob ſulphurei ſpi[ri-]
tus primò moventis debilitatem, vel pa[u-]
citatem, non ſatis convenienter fit) ſo[le-]
mus in culina cibos coquere, ut firmio[res]
& fixiores eorum partes nonnihil diſſ[ol-]
vātur, & ſic ad fuſionem ac volatilitate[m]
præparentur, ut facilius in ventricul[o]
fermento ejus innato acido-ſalino & ti[n-]
ctura quóque acido-ſalina Lienis ſub[igi]
poſſint. Deníq; in eundem finem etia[m]
dictis durioribus cibis ſæpè acria & ſpi[ri-]
tuoſa ac ſulphurea quædam; pro cond[i-]
mentis, admiſcere ſolemus, ut aroma[ta]
cœp[e]

œpas, aniſum, raphanum ruſticanum,
ynapi,&c. & non rarò etiam vinum ge-
eroſum, ſpiritum vini aliaque ſimilia
aperbibere. Nam ſulphurei ſpiritus ſal-
s permiſti, craſſas fixasque particulas
otenter diſſolvunt & pervadunt, atque
d ſtatum fuſionis, ſicq́ue ad fermentan-
i energiam exaltant. Quæ chylificans
peratio plurimum adjuvatur, partim,
ti diximus, à fermento innato ſtoma-
nico & tinctura acido-ſalina Lienis, ad
entriculum defluente: partim à ſaliva,
uæ deſuper ab ore fluit ad ventriculum,
: fermentaceâ qualitate jam donata eſt:
artim à fermento peculiari, quod ex chy-
aliqua parte, poſt ejus coctionem &
aximæ partis ad inteſtina expulſionem,
ventriculo reſidua, & plicis poríſq; tu-
cæ interioris infixa, in iisq; aceſcen-
, conficitur. Atq; ſic per primam
am fermentationem ſpirituoſiores &
btiliores alimentorum partes è craſ-
ore maſſa cremoris formâ exeunt, &
yli nomen aſſumunt.

§.234. Ex hoc chylo, multis ſalſis ſul-

phure-

phureisque particulis, fermenti potiſ-
mum ſtomachici connati, tincturæque a-
cido-ſalinæ Lienis, ad ventriculum deſf-
entis beneficio, ab alimentis provenien-
tibus, donato, per novam fermentaceam
præparationem à bile, ſucco pancreatico,
lympha, &c. inductam, cõficitur in corpore
ſanguis, qui & ipſe ſalſas chyli particulas,
ſed magis attenuatas & ſulphureis exacti-
us permiſtas in ſe continet.

§. 235. Ex hujus ſanguinis ad Lienem
per arterias ſplenicas, & ad pancreas a-
asq; multas glandulas per peculiares arte-
rias defluentis, particulis ſalſioribus, af-
fluxu ſpirituum animalium ſeparatis, in
Liene & dictis partibus iterum confici-
tur fermenti materia pro ſanguine ve-
noſo & chylo, majore ſui parte ulterius
ab hepate in perfectum fermentum (e)
coquenda.

§. 236. Atque ita ex alimentis, ſul-
phure & ſale præditis, fermenti ſtoma-
chici connati, tincturæque acido-ſalinæ
Lienis auxilio, particulæ illæ acres, cali-
dæ & fermentaceæ in corpore huma-

ge-

enerari poſſunt, quæ deindè variis co-
tionibus magis magîsque attenuantur,
c in fermenti ſubtilioris naturam mu-
antur.

§. 237. Hepatis autem, Lienis & pan-
reatis vera actio erit fermentum quod-
am ſubtilius conficere. Id ex eo patet,
uòd, ubi viſcera hæc bene valent, ſuôq;
unere convenienter funguntur, totus
tiam ſanguis melior & ſpirituoſior ſit,
que hînc corpus vegetum & agile exi-
at, omnésque vitales & animales actio-
es laudabiliter & benè procedant. At
ntrà, ubi viſcera hæc malè ſe habent,
numeri morbi ex ſanguine chylóque
alè fermentato exoriantur.

§. 238. Tinctura iſta acido-ſalina, ut
n ſæpius dictum, in Liene cõficitur ex
nguine arterioſo, per magnam arteri-
n ſplenicam in hoc viſcus copiosè im-
lſo, qui à copioſa ſpirituum animali-
n per nervos affuſione, atque etiam ab
jus viſceris ſingulari proprietate
x immutatur, in eôque, qui prædo-
nari videtur ſpiritus ſulphureus, ob
tundi-

tunditur, figitur ac ſuffocatur, & aci ſalinus in eo latens ſpiritus in actum p ducitur, ſalſæque particulæ à ſulphu nonnihil ſeparatæ prædominium c unt: atque hînc fit, quòd ſanguis fe dus ac ſubdulcis per arterias in Lie influat, ſed protinus extincto ſulphu fervore cum dulcedine, ſubſalſus ſeu ſ acidus è Liene per ramum ſplenicum labatur ad hepar; undè Lien co etiam ſubacidi quid ſapit. Quemad dum autem à ſalſis & acidis particuli aceto prædominantibus, figitur & ſu catur vini ſulphureus & dulcis ſpiri & quæ in eo latent ſalſæ acidæve pa culæ ab aceti acri aciditate fungunt modicè liqueſcunt, attenuantur, & actum producuntur, ſicque vini inc acorem, & fit acetum: ſic quóque ſ guinis arterioſi ſulphureus ſpiritus, p tim à ſpiritibus animalibus per ner affluentibus, partim à tinctura acido lina, in Liene confecta ac contenta, f tur & ſuffocatur, atque prædomini ſuſcipiunt, quæ in eo ſunt particulæ ſa

acidæ

cidæq́; poſtea admiſtis denuò novis ſul-
hureis, ſanguini venoſo inhærentibus,
 hepate in perfectum fermentum ſeu
ymum mutandæ. Quamvis autem
nctura acido-ſalina Lienis & ſanguis
enoſus in hepate ſpecificâ coctione con-
ituant fermentum hoc hepaticum, e-
smodi tamen tinctura omnis ejus eſ-
ntiam non ingreditur, nec per admi-
ionem ſulphureorum ſpirituum ſuas
nittit vires, ſed fortius ſanguini adhuc
ommiſta virtutes ſuas exercere vide-
ır; hínc etiam tantâ pollet facultate,
, concurrente ſpirituum animalium
r nervos affluxu, ſpiritus ſulphureos
anè figere & ſuffocare, atq́; ita prædo-
inium ſuſcipere poſſit.

§. 239. Quòd verò hæc primaria fer-
enti hepatici materia in Liene confi-
atur, ab experientia aliquali modo de-
onſtrare poſſumus. Si enim Lien bo-
s, porci, alteriusve majuſculi ani-
alis in fruſta conſciſſus in aqua levi-
 tepida maceretur, & poſtea hujus a-
æ pauxillum paſtæ farinaceæ ſubactæ

 admi-

admiſceatur, eam dilatat & fermen[t]
facit, non aliter ac ſi flos cereviſiæ,
aliquod aliud panis fermentum ad[di]-
ſtum foret: quam operationem ad[huc]
felicius exequitur, ſi ei minimum q[uid]
aceti admiſtum fuerit.

§. 240. Hoc fermentum hepatic[um]
nobis videtur eſſe bilis, quæ nihil al[iud]
eſt, quàm ſuccus fermentaceus acri[s]
calidus, ex ſanguine venoſo & liqu[ore]
ſplenico ſpecificâ coctione in hepate p[ræ]-
paratus.

§. 241. Generatur enim tùm ex [ſan]-
guinis venoſi particulis ſulphureis
ſuboleoſis, tùm ex ſubacidi liquo[ris]
Liene venientis particulis ſubſalſis
acidiſve, unà cum illis per portam in[flu]-
entibus, in hepate ſimul ſpecifico m[odo]
miſtis, excoctis ac præparatis. Nam [ſul]-
phureus ſuccus, etſi per ſe ſubdulcis
diutius tamen cum ſubſalſo ferme[nto]
excoctus, amareſcit & colorem mu[tat].
Quod autem hæc ſint materia, è qua [bi]-
lis conſtat, oſtendit ars chymica, ut p[ote]
quâ parum quidem ſalis fixi & aquæ,

m[...]

ultum ſalis volatilis & olei è folliculi le ſecundum naturam diſpoſita educi oteſt.

§. 241. Hæc bilis in hepate excocta, iqua ſui parte tenuiſſima ſanguini im-iſta manens, ad venam cavam fertur, eaq; ſanguini ad cor eunti fermenta-vam qualitatem tribuit. Reliquâ ve-ò parte maximè amara & magis fermen-cea, partim per porum bilarium mitior fluit ad inteſtina, efferveſcentiam chy-ejusq; à partibus craſſioribus ſecretio-em ibidem efficiens; partim in folli-ulum fellis propulſa, à proprietate iſtius ci & ſucci ei inhærentis, amarior fit, ac lidiorem fermentativam qualitatem nquirit.

§. 242. Loci autem proprietas par-n dependet ab ipſius folliculi interiore nica, peculiari fermentaceâ qualitate rfuſa ac donata: partim à bile, in eo lliculo ſubſiſtente, quæ longiore morâ ic fermentans atq; efferveſcens, acrior amarior fit, aliamq; novam mitiorem em, ex hepate in folliculum influen-

tem, ſimiliter fermentat & acrio
reddit: atque ſic continuatione quâ
acrior bilis effervescens è folliculo e
it, & mitior in eum influens in eó
ſubſiſtens, acrior fit. Majorem tam
aut minorem acrimoniam bilis ibi
quirit, prout plures vel pauciores, i
acriores vel mitiores ſucci ſubacidi
ſubſalſi è Liene ad hepar defluxer
in eóque cum ſulphureo ſucco per
ſti, & magis minusve excocti fuer
Si enim nimis paucus, aut minùs a
ſuccus è Liene per ramum ſplenicum
fundatur, fit bilis minùs acris & mi
valida ad fermentativam effervesce
am inducendam, quæ ſæpè magn
viſciditatem in hepatis vaſis bilariis &
folliculo acquirit (quia per debilem
ſtam effervescentiam non ſatis atten
tur) & icteri multarúmque obſtructi
num cauſa evadit. At ſi nimis acri
quor è Liene affluat, tunc bilis nim
acrimoniam in vaſis bilariis hepatis
folliculo acquirit, qua in fermentati
ne ſeu effervescentia nimis corrod

o & irritando, graves dolores, chole-
as, dyſenterias, aliáq; ſimilia mala pro-
ucit, imprimis ſi etiam ſuccus pancrea-
cus acer in inteſtina influat.

§. 243. *Septimò.* Univerſa tinctura
cido-ſalina, in Liene confecta, atq; ad
epar per venam portæ delata, uti §. 238.
ximus, fermenti hepatici eſſentiam
on ingreditur, ſed ſanguini adhuc
ommiſta, egregias ſuas vires in corporis
umani œconomia exercet. Inter virtu-
s illius hæc non poſtrema videtur, quòd
r arteriã aliquam ex emulgentibus de
mptam, vel per ramulos aortæ ad glan-
ulas renales defluens, fermentationem
efferveſcentiam in iis excitet; ubi ni-
r iſte ſuccus in ejusmodi glandulis
ntentus, acido-ſalinæ hujus tincturæ,
partium adjacentium caloris benefi-
o, melius coquitur, elaboratur, & fer-
enti cujusdam ſanguinei naturam aſſu-
it. Niger iſte ſuccus in glandulis rena-
us, virtute tincturæ acido-ſalinæ, è
nguine & animali ſpiritu paratur, cer-
mque fermenti vim adipiſcitur, ſan-

guini venoſo neceſſariam, eaq; de cc
ille ex iis non ad alias partes, ſed ıd
qualitate donatus per venas emulgee
è capſulis prodeuntes, vel immediatt
ſæpè accidit, profluit ad venam cav
ubi ſanguini à renibus poſt lotii ſe
ſeparationem redeunti & hactenus
nùs fluido non à coagùlatione tan
& coitu ſervando inſervit, ſed cor e
petens unà cum tinctura acido ſalin
nis excitat illam effervefcentiam, q
Excell. *Sylvius* ibidem à ſalſo cum a
permiſto oriri contendit.

§.244. Singularem iſtam ferme
tionem in hiſce glandulis renalibus, c
renes ſuccenturiatos alii vocant, f
nullum eſt dubium. Cl. *Martinus K*
*rus lib.de Fermentat.ſect.*3. *cap*.2. re
ſuccenturiatos continere aliquod
mentum pro chyli ſingulari fermenta
ne ad ſeparandum ſerum non abſurd
judicat. Exc. *Joh.Veslingius Syntagm*
nat.cap.5. certè eos tractum ſeroſæ hu
ditatis adjuvare credit, atræq; bilis p
culam recondere, quæ coaguli inſtar

ſanguine ſeparationem promoveat. Et
c locus monſtrari poſſet pro fermento
enum *Helmontii* ſtercoreo recipiendo,
ujus mentionem facit *tit. Latex humor.*
egl §.9. & 10 item *tit. Adit. præcluſ. ad*
Cond. Viſcer. §.13. Cl. *Mœbius Med. Phy-*
ſiologic. cap. 17. *pag. mih.* 431. multis ex
ationibus perſuaſum habet, ad ſeri ſepa-
ationem in renibus, laticis moderatori-
ous concurrere aliquam coctionem
Quot autem coctiones ſive digeſtiones,
otidem adæquatè fermenta, ait *Hel-*
montius lib. de ſextupl digeſt. §.2.) Et pau-
ò pôſt de generatione ſalis volatilis *pag.*
434. & 435. ſic inquit: *Hæc autem mu-*
atio ſpirituum (in ſal volatile) *partim in*
prima fit coctione, in ventriculo & inteſti-
nis, partim in ſecunda, in corde, partim
eam juvant hepar & Lien (non incon-
venienter renes addidiſſet) *& id quidem*
ubivis peculiari fermentatione. In omni
ſucco aliàs fermentatione ſpiritus acidus
fit manifeſtus, qui antea non in omnibus
æq; patebat. Et iſte novâ Archei fer-
mentatione demùm mutatur, partim, ut

dictum, in ſal volatile; partim, concurrente materiâ terreſtri, in tartarum, ſpiritum duplicem, acrem & acidum, tùm iam ſal fixum & ſulphuream materiam in ſe continentem.

§. 245. *Octavò.* In ſanguificatio[ne] tincturæ hujus acido-ſalinæ Lienis u[ſus] ſanè laudabilis eſt. Sanguificatio [fit] cum ſanguis ſeu ſuccus rubicundus [ex] chylo ad totius corporis nutritione[m] in corde per efferveſcentiam quanda[m] conficitur. Iſtam efferveſcentiam [in] corde excitat tinctura acido-ſalina, [in] Liene generata, & ad cor per ramu[m] ſplenicum, venam portæ & cavam [in] cor deducta, Quò major iſtius tinctu[]ræ aciditas eſt, eò majorem efficit e[f]ferveſcentiam: & quò major ejus ſa[l]ſedo eſt, eò minorem efferveſcentia[m] efficit. Sicut enim parum fermen[ti] ſufficit ad maſſam ingentem fermenta[n]dam; ita parum ſalſi magnæ acidi qua[n]titati admixtum, magnam efficit effe[r]veſcentiam; contrà ſi parum acidi ma[]jori copiæ ſalſi admiſcuerimus, efferv[e]

ſc[…]

ſcet quidem, ſed leniter, & citò ſubſi-
ſtet motus. Experimentum habemus
n arte Chymica. Si enim immittimus
magnæ copiæ ſalis tartari parum ſpiri-
ûs vitrioli, efferveſcet quidem, ſed
non diu, non vehementer. At ſi con-
rà multum ſpiritus vitrioli, qui acidus
ſt, ſumpſerimus, eique tantillum ſalis
artari immiſerimus, & vehemens erit,
& diutius durabit efferveſcentiæ motus.

§. 246. Cauſam ergò proximam hu-
us ſanguificationis non ſolùm chyli ca-
orem internum: ſed etiam tincturam
cido-ſalinam Lienis tùm in chylo, tùm
n ſanguine contentam conſtituimus;
djuvantem ſecundariam externum cor-
lis, tùm ipſius ſanguinis admiſti calorem.
Chylus nimirum ſanguini, tincturâ hâc
cido-ſalinâ dotato, miſcetur, ſolvitur,
arefit, ebullit, fermentóq; vitali impræ-
natur, partim quidē contritione, ac mo-
u ipſius cordis, partim concurrente tin-
turâ acido-ſalinâ, partim cooperantibus
piritibus vitalibus, necnon ipſo calore
n chylo excitato: & ita paulatim

albedine priſtinâ exutâ, rubedo ſuccedit aliæq; qualitates ſãguini genuinæ introducuntur. Incipit autem coctio in dextro cordis ventriculo, & poſtquam pulmones ſuum ſymbolum addidêre, abſolvitur in ſiniſtro. Spiritus vitales, ceu commune organum plurimarum actionum hîc co[…] in metropoli & regia ſua præprimis ſtr[…] nuam in mutatione chyli in ſanguine[…] navant operam, utendo motu, ventila[…] one, & fermentatione peculiari.

§. 247. Modo igitur hoc peculiari chylus ſeu ſuccus lacteus in nobilem ha[…] purpuram abit. Communis eſt Medicorum ac Anatomicorum ſententia, chylum in ventriculo ex cibo & potu, & ſanguinem è chylo in corde fieri coctione & in ſpecie elixatione: miſta nimirum ſolvi, ſoluta in novam ſubſtantiam uniri, & unita demùm coqui; peculiare enim quid in hac cordis coctione ſeu fermentatione præ ea, quæ fit in ventriculo, occurere, nobis rem accuratius perſitaturis conſpicuum eſſe haud poterit. In ventriculo namq́ue & in inteſtinis […]

bb[…]

bus & potus quidem per ſe miſcentur, beneficio tamen menſtrui peculiaris, fermenti nimirum ſtomachici connati, cui tinctura acido-ſalina Lienis ſeſe commiſcet, adjuvante etiam tàm cibi & potûs, quàm ventriculi cæterorumq́ue viſcerum vicinorum calore proprio, ſolvuntur, uniuntur & coqvuntur. In corde etiam natura utitur peculiari menſtruo ſolvente, ſanguine nimirum tincturâ hâc acido-ſalinâ imprægnato. Neq́uè enim ſolitarius chylus venit ad cor, ſed miſtus ſanguini, uti notum. Sanguis autem abundat ejusmodi ſale volatili, partibus ſulphureis, & oleoſis ſummè rubicundis. Cor itaq́ue beneficio hujus menſtrui, ſpiritusq́; vitalis, calore ſingulari præditi, ſolvit chylum, attenuat, fermento vitali imprægnat, & virtute ſuâ ſpecificâ in ſanguinem vertit, cooperante quidem calore chyli interno & proprio. Partes ſanguinis acido-ſalinæ è chylo acido-ſalinas; ſulphureæ & oleoſæ oleoſas ceu convenientes & affines imbibunt, exaltant, & ſic ſe multiplicant. Sal vola-

volatile urinæ ſpiritum vini in ſal vo-
tile mutat, ſi ritè rem aggrediamur. N-
lum dubium, quin ſpiritus in cibo & p-
tu latitantes, cùm acidi, tùm alter-
generis in ſal volatile quóque benefi-
ſalis volatilis tranſeant. Rubedo q-
dem, quam acquirit chylus in ſang-
nem converſus, non tàm cordis con-
ctui, quàm digeſtioni, ſalium volat-
um cum partibus ſulphureis permiſti-
& conjunctioni tribuenda videtur. A-
te chymicâ ſolâ digeſtione, rerumque d-
verſarum commiſtione ſimilem prod-
cere poſſumus colorem. Multi veg-
tabilium ſucci albicantes, ut radicis ſym-
phyti, pyrorum & pomorum acidoru-
aliorumque plurimorum ſolâ digeſti-
ne & coctione ruborem induunt. S-
volatile ſi miſceamus cum oleis & dig-
ramus, tinctum quóque habebimus i-
rubrum colorem. Quid mirum igitu-
ſi ſalia chyli volatilia & partes oleagin-
ſæ coctione exaltatæ purpureum nanc-
ſcantur colorem. Menſtruum ſolvens
ſanguis nimirum, rubedinem iſtam mu-

tu-

tum quóq; promovere poteſt; eſt enim ſanguis ſui multiplicativus. Natura in hoc opere Chymicorum ſolertiam imitari videtur; iſti enim eſſentiam quandam paraturi primùm ſuccum expreſſum coqvunt, & digerunt, ut fœces craſſiores præcipitentur & ſeparentur, liquori depurato demum affundunt menſtruum ſolvens, quod iterum partes extrahit puriores, relictis impurioribus. Ita etiam cibus & potus in ventriculo & in inteſtinis per ſe miſcentur, ſolvuntur, coquuntur, digeruntur, recrementáq; craſſiora ſeparantur. Liquor ita depuratus, chylus nimirũ, menſtruo ſolvente, ſangnine ſcilicet, tincturâ acido-ſalinâ Lienis dotato, in corde ſolvitur, digeritur & coquitur; in qua coctione partes puriores ſanguini ceu menſtruo ſolventi uniuntur inutilesq; ita diſponuntur, ut in aliis officinis commodè ſegregari poſſint.

§.248. His & ſimilibus cauſis permotus etiam Excell. *Isbrandus de Diemerbroeck Anat. corp. human. lib.* 2. *cap.* 12. ex illa coctione & dilatatione,

quæ

quæ fit in corde rubicundum colore
ſanguini imprimi cenſet, quem, ut ip
ſcribit, non tribuit aut confert ipſiu
cor, ratione ſuæ rubedinis, ſed caſu ex
tat illa coctio, quæ in corde fit, utpo
quâ ſalſæ ſubacidæque particulæ cum ſu
phureis ſpecifico modo exactius miſt
mox talem colorem ex ſe producu
Nam ex ſalſarum particularum, præcip
acidarum, cum ſulphureis exacta perm
ſtione rubrum colorem fieri ex Chym
demonſtrat; ad ſalis nitri nimiru
(quod multas ſulphureas particulas i
ſe continet) deſtillationem nos deduc
Sic etiam olei vitrioli tantillum, liqu
ribus aut conſervis ex pallido rubeſce
tib⁹ (ſi modò iis aliquid ſulphurei ine
affuſum, intenſiſſimê rubrum colore
excitat. Hæ autem ſalſæ ſulphureæ
particulæ cum ipſo chylo advehuntu
in quo tamen rubicundum colore
non faciunt, quia tunc ſalſæ aliquale
ſaltem aciditatis gradum nactæ vide
tur, atq; hînc cum ſulphureis non ſa
attenuatæ & permiſtę ſunt, ſed adhuc a

bi

e ſubcrudæ viſcidioribus particulis ni-
is obvolutæ latent, è quibus expedi-
ntur & ſpirituaſcunt ſingulari cordis
lore ac fermentatione ſeu dilatatione,
que ſic exactè ſimul in ſpirituoſitate
ermiſtæ, & viribus circiter æquales
oncurrentes, talem rubrum colorem
roducunt. Sicuti verò in operationi-
us chymicis ſpiritus ſulphurei minore,
lſi nonniſi magno calore ſuſcitantur:
c etiam in viſcerum coctionibus res
rocedit. Coctione ventriculi, ut &
ermentatione, à ſucco bilioſo & pan-
reatico inducta, ſulphureæ particulæ
x alimentis mediocriter diſſolvuntur,
æque ſalſis, quæ tàm leni calore ad per-
ectam diſſolutionem pervenire neque-
nt, involvuntur, ſicque impeditur, ne
ulphureæ propter majorem volatilita-
em nimis citò diſſipentur: ſalſæ verò
is obvolutæ, & ſulphurearum admi-
tione paulatim magis reſolutæ ſubaci-
læque factæ, tandem cordis intenſo fer-
nentaceo calore attenuatæ ac dilatatæ,
rorumpunt ſpirituoſæ, túncque ſul-
phureis

phureis, quas involvunt, & cum qu
dilatantur, exactè permiſtæ rubeſc
Si verò cor morbo aliquo maligno a
ctum, non habeat tantam fermenti
vam vim, ut ſalſas acidasque partic
cum ſulphureis ſatis attenuare, dilat
& unire queat, tunc ſanguis etiam n
omninò rubicundus generatur, ſed ei
pioſi palleſcentes humores admiſti re
riuntur, ut in quibusdam malignis fel
bus, factâ venæ ſectione, multoties vi
re contingit, qui tamen non ſunt chyl
ſed corrupti humores.

§. 249. Inchoatur, uti §. 246.
ctum coctio ſive fermentatio iſta ſ
guinis in dextro cordis ventriculo,
ſolvitur in ſiniſtro. E dextro abit
venam arterioſam ad pulmones, ex
per arteriam venoſam ad ſiniſtrum. D
xter ventriculus quidem propter pulm
nes fabricatus videtur. Hinc animal
quæ pulmones non habent, etiam de
trum cordis ventriculum non obtine
Et pulmones eam ob cauſam ſunt fab
cati, ut omnis ſanguis in iis ventiletu

ſu

nt tamen qui putant, ſubtiliorem ſan-uinem ſtatim per ſeptum cordis tranſu-are ad ſiniſtrum.

§. 250. Non autem abſolvitur iſta ſan-uificatio ſolo chyli per cor tranſitu, ſed choatur in corde, continuatur in arte-is, & magis quoq; in ipſis officinis depu-toriis. Partes ſubtiliores chyli uno q; altero per cor itu atq; reditu in per-ctum ſanguinem mutantur; craſſiores tem crebriorem circulationem requi-nt.

§. 251. Ex principiis autem ſanguinis corde elaborati videmus, eum ita eſſe mparatum, ut naturaliter fermente-at, cujus fermentationem tinctura aci-o-ſalina, in Liene nata atq; ad cor dela-multum excitat. Partibus heteroge-eis ſanguinem conſtare Acutiſſimus *homas Willis cap.* 1. *de Febrib.* demon-rat; veriſſimum ergò eſt, ut ad Fermen-ſcendum naturâ ſatis aptus ſit.

§. 252. Omne miſtum interventu ali-jus coctionis producitur; omnis autem

coctio

coctio fit à calore interno, ut docet *Ariſtoteles lib. 4. Meteor. cap. 2.* Proinde ſanguinem è chylo fieri coctione, & ſpecie ἑψήσει, elixatione voluit Excell. *Mœbius, Med. Phyſiologic. cap. 12.* Qui-re proximam quóque cauſam iſtius coctionis facit calorem chyli internum, adjuvantem ſecundariam externum cordis, tùm ipſius ſanguinis admiſti calorem. Chylus nimirum ſanguini miſcetur, ſolvitur, rareſit, ebullit, fermentóque vi[illegible] imprægnatur, partim quidem contritione ac motu ipſius cordis, partim coo[illegible]rantibus ſpiritibus vitalibus, nec non ipſo calore in chylo excitato: & ita paulatim albedine priſtinâ exuta, rubedo ſuccedit, aliǽque qualitates ſanguini genuinæ introducuntur. Incipit autem iſta coctio, ut jam diximus in dextro cordis ventriculo, & poſtquam pulmones ſuum ſymbolum addidêre, abſolvitur in ſiniſtro. Spiritus vitales, ceu commune organum plurimarum actionum, hîc quaſi in metropoli & regia ſua præprimis ſit[illegible] nuam in mutatione chyli in ſanguinem

avant operam, utendo motu, ventilatione & fermentatione peculiari.

§. 253. *Helmontius lib. blas hum. §. 24.* in ratione generandi ſanguinis adhûc ulrà progreditur. Diſtinguit nimirum ille inter cruorem (ſanguinem in dextro cordis ventriculo) & inter ſanguinem, quem ſobolem ætheream, & lucis vitalis hoſpitium immediatum appellat, in ſiniſtro cordis ventriculo ſtabulantem per motum, calorem & fermentum mutatum. Singulare ſcilicet fermentum maximè vitale & luminoſum in ſinu cordis ſiniſtro tanquam ſtomacho habitare dicit, quod tranſmutati cruoris in ſanguinem eſt cauſa ſufficiens. Vitalem quoq; ſpiritum vocat lucem in fermento ſiniſtri ſinus habitantem. Verùm, quale ſit iſtud fermentum vitale, cujus beneficio ſanguis generetur, non pauci rem explicatu difficillimam judicant. *Helmontio* verò ſi circulatio ſanguinis, cujus cognitionem Medicina noſtra *Harveio Anglo* maximè debet, fuiſſet nota, inter ſanguinem dextri & ſiniſtri ventriculi, ſive ſangui-

ſanguinem impropriè dictum, quem c…
orem nominat, & ſanguinem propriè…
ctum, diſtinguere opus non habuiſſ…

§. 254. Quod autem ſanguis natur…
ter fermenteſcat, veroſimile videtur…
quia ex materia fermenteſcente gig…
tur, nempe chylo, quæ fermentation…
non tantùm non depoſuit, ſed etiam n…
vis novorum fermentorum ſuſcitabu…
exacerbatur. Ideóque commodè, cæte…
paribus, comparatur cum vino à *Thom…*
Williſio lib. de Febrib. cap. 1. ſic dicen…
De vino obſervare licèt, quòd quama…
vaſe ſive dolio includitur, ejus particu…
ſubtiles & ſpirituoſæ alias craſſiores pe…
petuò exagitant, refringunt, & exa…
miſtioni aptas reddunt: quod heterog…
neum eſt & ſubactioni ineptum, effe…
veſcentiâ ſecernitur: interim liquor dep…
ratus blandè fermenteſcens in perenni e…
motu, quo partes omnes (velut atomi i…
tranſenna lucis variè permoti) quaqu…
verſus ſeſe expandunt, & à ſummo ad im…
ab imo deìn ad ſumma, conſtanti ci…
cumgyratione contendunt. Particul…

ru…

em attritu & refractione, à liquore decedunt magna atomorum effluvia, quæ ſi va- ſtrictim ccluſo intus cohibentur, liquor mis efferveſcit, ac ſæpè vas continens in artes diſſilire facit. Non abſimili modo, nguis intra venas & arterias concluſus, nſtanti circulatione urgetur: ſpiritus vi- elis craſſiores particulas ſubtiliat, refrin- t, & exactè ſubigit: quod heterogeneum , & non miſcibile, foras expellit: interim partium & corpuſculorum refracti- ne & ſubactione caloris effluvia con- anter emanant, & per poros foras e- aporant; quibus occluſis ſi tranſpira- o impediatur, ſtatim ob nimiam ſan- inis efferveſcentiam febris accendi- r.

2. Sanguis naturaliter fermenteſcit, ia ex chylo generatur. Nihil autem ovi, teſte *Mœbio Med. Phyſiologic.* p. 21. in corpore humano generatur, ſi præviâ novâ coctione atque fermen- tione. Et *Helmontius l. c.* dixit: *quot geſtiones, totidem adæquatè fermenta.*

3. Sanguis ſupplemento fermen- teſcente

teſcente ferè ſemper reſtauratur, ſcili
chylo. Quod autem ad fermenteſc
dum naturâ aptum eſt, ut paulò ante
Williſio probavimus, vix à fermenta
ne liberum & immune manet, ſi res a
fermenteſcens commiſceatur.

4. Eſt quóq; ſanguis in perpetuo m
tu, qui fermentationis cauſa adjuv
eſt.

5. Habet quôque ſanguis ſua exc
menta, quæ fermentatione optimè
cerni etiam Mechanica docet. Ser
ſuperfluum, ſal volatile, tartarúmque
arterias emulgentes ad renes deduc
tur, & per ureteres, tanquam notas
as, ad veſicam amandantur. Sanguis
iam craſſior, nonnullis fœcibus aliis
tens, à tinctura acido-ſalina Lienis u
rius coquitur, attenuatur & ſubtil
redditur. In pancreate quóque, quib
dam recrementis ad idipſum depoſi
depuratur ſanguis. In hepate bili
ſeparantur ſcoriæ. Ipſi pulmones co
inſerviunt recrementoſas ſanguinis
halationes, fuligines, reſpiratione
mini

inantes. Imò in toto corporis ambi-
a per cutis ſpiracula reliquiæ excremen-
oſæ inſenſibiliter, non rarò quóque ſu-
ore manifeſto exterminantur. Nobis
on videtur neceſſarium, viſcera ipſa,
iàs fermentis & elaborationi probi
nguinis determinata, recipiendis na-
raliter ſordibus & recrementis onera-
; ſufficientia putamus emunctoria à
atura pro ſcoriis amandandis fabricata.
c per arterias cœliacas lata porta patet,
capite per palatum, nares, aures, ocu-
s ſat ſordium derivari poteſt. Non di-
mus autem hîc ſcorias & recrementa,
æ aliàs inter proba fermenta numera-
queunt.

6. Peti quôque argumentum poteſt à
lore adjuvante. Mirum nempe eſſet,
nguinem è fermenteſcente materia, pu-
chylo, prognatum, aliquot fermentis
citatum, partibus heterogeneis dota-
m, perpetuo calore fotum à fermenta-
one ſibi abſtinere poſſe.

7. Probat ſanguinis fermentationem
e calor perpetuus; videmus enim ani-
mantia

mantia ſanguinea terreſtria, quamdiu
vunt, calere. Si autem ignis noſter
natus pabulo pingui ad corpus noſtr
calore perenni fovendum eſſet, null
melius, quàm fermentatione juvabi
Nam certiſſimum eſt, eam ſolam ſpiri
inflammabilem ſeparare poſſe, nec
ignem in mixto latitantem excitare
incremento ignis noſtri connati; qu
mò dum mutuo occurſu ſalium δυνά
edomantur, fermentationem cieri
tum & ab experientia acceptum, exc
hoc modo calorem nonnunquam m
rem, quàm in ſulphureis. Plauſibile
que eſt in corpore humano variorum
lium ſanguini inhærentium pugnâ c
rem excitari; quod præſertim eve
cenſemus in corpore exſucco, & præ
cie vix oſſibus hærente.

8. Quemadmodum ſine turgeſce
nulla invenitur fermentatio, ita ut pl
mum turgeſcentia fermentationem
guit. Sanguinem autem turgere, & p
cipuè arterioſum, cordis fermento

ò excitatum, nemo inficiabitur, qui ex-
a vaſatum compingi in minorem lo-
m viderit.

9. E ſanis interdum ſcarificando, ut venæ ſectione ſanguis educitur ſpu-
oſus. Ignis verò noſter tantus non eſt,
bullas excitare poſſit, uti in culina fie-
videmus; ideóq; ad fermentationem
nfugiendum, cui ζέσις eſt familiaris-
na.

10. Sanguinem ipſum fermenteſcere,
fermentum peculiare ad ſanguifica-
onem requiri, ex *Williſio Diatrib.* 1. *de*
rmentat. cap. 5. notum eſt; quod, cum
atura non ſuppeditatur, bono cum
cceſſu artis operâ ſuppleri poteſt; ſalia
im fixa, alcalia, extracta, digeſtiva,
oppilantia, & imprimis remedia cha-
beata tantum ſub hac ratione juvant,
òd velut fermento quodam ſanguinis
ullitionem, aut imbecillem, aut fe-
extinctam de novo reſtaurent. Ex-
llent. *Gualterus Charleton de Oeconom.*
nimal. Exercitat. Phyſico-Anat. 5. *Ar-*
16. ſanguinem etiam naturaliter

fermenteſcere fatetur, aſt ipſius fermentationis cauſam longè aliam adducit. *A interno*, ait, *principio, ſingulis momentis recens emicat calor nativus, accenſis perpetuò conſtans ſpiritibus: idq́ue motûs cujusdam inteſtini ratione, quo ſubtiliores æthereæ, magisq́ue agiles ſanguinis particulæ ſeſe extricare, expandere, limitesq́ue ſuos ampliare geſtiunt; dum elementa ejusdem craſſiora eorum motui reluctantur. Undè lucta quædam, ſive antipraxis inter particulas ſanguinis heterogeneas, diverſis motibus horſum, vorſum, ſurſum deorsúmque alternatim agitatas, exoritur, quæ fermentationis ſpeciem exactè referens, fermentatio vitalis haud immeritò nuncupatur; eſſentiam quippe caloris generalis* ἀκριβῶς *exhibet, eâq́ue ceſſante, ſanguis illico emortuus, genioq́ue ſuo privatus, illico putreſcit. Quibus ſubnectatur & hoc ... nicum: fervente hâc luctâ nimirum, ſpiritus nunc cæteris præpollentes, totam ſanguinis maſſam attollere & tumefacere; nunc verò elementa craſſiora (auxiliantibus*

ſimul

*ſimul cordis & arteriarum ſyſtole) victori-
am viciſſim obtinentia, motum illum re-
fundere; indéq; fieri in ipſo ſanguine un-
dulationem, ſive palpitationem illam,
quam ſanguinis micationem dignè nomi-
nârunt Harvei ſectatores.*

§. 255. Nunc ad tincturam acido-ſali-
nam in Liene natam, atq; cum ſanguine
ad cor deductam revertimur, dicentes:
ejus uſum in ſanguificatione eſſe lauda-
bilem. Ad perfectam námque ſangui-
nis elaborationem plurimum à Lienis
tincturâ acido-ſalina confertur, dum hu-
jus beneficio chylus in corde in ſangui-
nem mutatur, ipſéque ſanguis denuò e-
bullit, rareſit, fermenteſcit veréque ita
aptus redditor, ut ex eo ſpiritus vitales
generentur, & in actum ſuſcitentur. E-
juſmodi efficaciam egregiam tinctura
hæc in Liene nanciſcitur. Hînc etiam
Nobiliſſimus *Cornelius ab Hogelande in
Hiſtor. Oeconom. Animal.* peculiarem
ſanguinis nimis ſubtilis deorſum à corde
miſſi fermentationem in Liene, ubi tin-
ctura hæc generatur, & vires ſuas egregiè

& mirabiliter exerit, collocat; quod plu-
ribus argumentis probat, & tandem con-
cludit: ipſum Lienem, ſive ejusdem ſub-
ſtantiam purum ac perfectum eſſe fer-
mentum, cujus actione & functione ſan-
guis in ſalutarem corporis nutritionem
ſpirituúmq; generationem fermentetur
ac præparetur. Quod quidem primâ fron-
te planè temnendum videtur. Sed ſi quis
conſideraverit, ventriculos vituloru
per aliquot dies aquâ ſalsâ maceratos,
deindè ab omni humore tunicis inhær
te, intus extráq; repurgatos, ex ſiccatos,
in aqua ſimplici coctos, vim adhuc hab
re lac coagulandi, quod mulieribus ruſt
cis pro caſeis conficiendis in uſu quot
diano eſt; vix temerè ridebit, ſi Lieni
cæteris viſcerum ſubſtantiis etiam fe
menti vis attribuatur. Veriſimile erg
Excell. *Mœbio Med. Phyſiologic. cap.* 1
videtur, non totam ſolùm maſſam ſa
guineam, crebriore circulatione à natu
inſtitutâ, tandem Lienem tranſire, ſe
...tem etiam quandam ſanguinis in Li
...ctam & fermento iſto ſpecific
imbu

imbutam in regreſſu ad cor, juvare totius maſſæ ſanguineæ fermentationem, ut recrementoſæ partes ad ſeparationem diſponi queant. Et quemadmodum Lien ſanguinem à corde transmiſſum im̃utat & aptum facit ut deinde fermenti inſtar chyli in ſanguinem mutationem promovere queat: ita etiam ſanguis in Liene peculiari modo coquitur, fermentatur, & deindè tota maſſa ſanguinea eo fermēto infecta conceptum fermentum continuat, quò recrementa ita diſponi queant, ut in locis convenientibus ſegregari poſſint. Conditus ergò à Divino rerum univerſitatis Architecto Lien eſt, ut invectum in penitiores ſui parenchymatis receſſus ſanguinem in ſummè activi fermenti naturam exaltet & promoveat, talémque refundat in venas.

§. 256. Hunc uſum Lienis nobiliſſimum ac præſtantiſſimum adhuc in dubium vocat Clariſſimus *Marcellus Malpighius de Viſcer. Structur. Exercitat. Anat. de Liene cap. 6. pag.* 127. & 128 cum in hunc modum diſſerit: *Apud*

pleroſq; probabiliſſimum adhuc cenſeri
in Liene craſsiorem ſanguinem à prop
arteria transductum diſſolvi & attenua
ut perfectior ei ſanguinis natura comm
nicetur, ne reſiduum ſanguinis ab hoc i
ciatur. Dubitandi tamen nobis anſ
præbet diligens ſanguinis conſideratio
arteria ſplenica excreti, qui non major
quàm reliquus craſsitiem poſſidet. It
pag. 138. Quid ſit illud, quod in Li
ſanguini affunditur, aliiſq; communi
tur, adhuc eſt obſcuriſſimum, multâq; e
indagine; etenim ſeparatus à glandi
ſuccus ſejunctim recolligi, & ad ſenſu
trutinam revocari nequit, undè ſicut in
teris fermentantibus viſceribus, ut paſ
de ventriculo experimur, complexus
humorum, ſcilicet glandularum, & Lie
cellularum expendendus eſt. Hic igi
mediâ deſtillatione liquorem exhibet e
pyreuma ſpirantem, quod plurima deſti
ta etiam ex carnibus rebúſq; ſulphur
concomitatur. Sanguini recenter ab a
mali extracto, & concreto, deſtillatum
ſcui humorem, ut lux aliqua mihi affu

re

et, & illicò excitatâ quâdam bullâ, nigre-
factus eſt ſanguis, quod tamen cæteris de-
ſtillatis aquis, oleo ſulphuris & ſalis ſpiri-
tui familiare poſtremò deprehendi, & tan-
dem aſperſus ille cruor quaſi coctura quâ-
dam ſuperaſſatus riguit. Alia inſuper,
extracto ex Liene ſale, tentavi, quod con-
ſimili fœtet empyreumate, & ſi guſtetur,
primò aciditatem exhibet, & tandem a-
maritiem, quæ profusè linguam inficit. An
aciditas illa, quæ primo occurrit, ſit ſoboles
activitatis ignis ſalem elicientis, ut paßim
quæſitantes video Chymicos, an verò à con-
ſtitutivo principio emergat, ignoro, ſed ta-
men Lienis carnem, cellularum ſcilicet
membranas acorem ſapere, qualis à ven-
triculis quorundam brutorum erumpat,
undè aciditas ei connaturalis fortaßè erit.
Ut autem ejusdem vires rimarer, lacti ad-
huc fluido affundi curavi, & tanta lactis
ſubſequuta eſt deturbatio, ut amiſſo pro-
priæ ſubſtantiæ modo, & coloribus, fœtens
redditum fuerit; quod idem in ſanguinis
ſero eâdem ratione commixto accidit. Plu-
ribus miſcui, ſpiritui nempe vini, oleis &

diverſis etiam ſalibus, nec quicquam m[illegible] excitatum vidi; quare ex adductis nom[illegible] congruum fortaſsè eſt cenſere, in exam[illegible] ſale multum ſulphurei, ſumméque activi c[illegible] tineri, quo aliorum etiam compages ſol[illegible] tur, & ſpirituoſioribus aliqualis libertas, [illegible] exaltatio donetur.

§. 257. Excell. *Gualterus Charle[illegible] Tract. de Scorbuto cap. 6. artic.* 10, à L[illegible] naris fermenti patronis cum Acutiſſi[illegible] *Marcello Malpighio Exercitat. Anat[illegible] Liene cap. 6. pag.* 139. & 140. diſc[illegible] percupit, ſi illud in Liene confect[illegible] nulli alii inſervit uſui, niſi ut perenni[illegible] permeanti ſanguini admiſtum, univ[illegible] ſam ipſius maſſam ſuâ vi fermentil[illegible] imbuat; cur ita fermento noviter imp[illegible] gnatus rediensque à Liene ſanguis, n[illegible] immediatè in venam cavam deducit[illegible] ſed per longas venæ portæ ambages i[illegible] pſam hepatis ſubſtantiam. Certè ſi f[illegible] mentum hoc univerſo ſanguini tant[illegible] utilitatis eſſet præſtiturum, fruſtra [illegible] anfractuoſos venæ portæ ac hepatis [illegible]

byr[illegible]

byrinthos, inibíque perturbatam ſanguinis conſiſtentiam, quæ bilis ſeparationem neceſſariò præcedit, circum duceretur, cùm proximior ſimul & patentior via occurreret per venæ cavæ truncum: in quem recto transductu rami ſplenici ſanguis exonerari poſſet, ſicque tota ſanguinis maſſa, quin & præcordia citius & promptius exſpectato fermento inficerentur. Et *artic. 3.* quæ parſim de hac quæſtione diſſeruit, in unum quaſi manipulum contrahit, dicens: *Cum fermentum ſuppoſitum nulla ſatis manifeſta ſui indicia, néque in diſſecto, néque in diſſoluto Liene hactenus (quod ſciam) exhibuerit: cùm ex ipſis etiam hominibus haud pauci Liene deſtituti, non incommodè tamen vixerint: cùm Lienem egrediens ſanguis ei, qui ipſum jam ingreſſurus eſt, usque eò per ſimilis appareat, ut perarduum ſit alterum ab altero diſcriminare: & cùm ſuppoſito fermenti iſtius uſui vix conveniat, ut neſcio, quo exquiſito artificio in*

Liene elaboratum, mox obtundatur & primatur in hepate: his, inquam, adm ſis, equidem non video, quin mihi fas ſ ejusdem exiſtentia dubitare, donec im rito dubitâſſe certioribus experime conſtiterit.

§. 258. Verum enim verò dubia l egregium Lienis uſum non tollunt; neceſſarium nobis eſt, ut multis ad ea ſpondeamus, cùm eorum argume non ita firmo ſtare talo videantur. viter autem dicimus: Licèt ſanguis L nis confinia egrediens idem per om ſuas partes appareat cum ingreſſuro: quamvis quis duas conchas repleat, al ram ſanguine ſectâ arteriâ ſplenica eff xu, alteram eo quem apertus effundit mus ſplenicus venoſus, & nec colore ſapore, nec conſiſtentiâ, nec ponde minimum diſcriminis reperiat, hunc ab illo diſtinguere valeat, attam magna eſt differentia, quæ oculis noſt non ita ſubjicitur; cum enim ſanguis loco ſuo naturali eſt, & circulum agit, a um colorem, alium ſaporem, aliam con

ſtentiam

tentiam, atq; aliud etiam pondus ha-
et, quàm ſi in loco violento hæret aëri-
ue exponitur. Et quamquam etiam
nguis egrediens, cum ingreſſuro per
mnes ſuas partes ſimilis apparet, in ſe
men majorem activitatem habet, quam
on ita ſenſibus noſtris percipere poſſu-
us; ſatis nobis ſit, quòd egregias ſuas
perationes exerceat, taléque in corpore
umano præſtet, quod maximè ad vigo-
em & conſervationem ejus faciat.

§. 259. An deſtillatione vel extractio-
e aciditas iſta ex Liene comparari poſ-
t, ipſi adhuc ſunt dubii, nec quicquam
erti de eo determinare poſſunt: acidi-
tem accipiunt; an verò illa ſit ſoboles
ctivitatis ignis ſalem elicientis; an ve-
ò à conſtitutivo principio emergat, i-
norant. Hoc interim fatentur, mul-
m ſulphurei ſummêque activi in exa-
to ſale contineri, quo aliorum etiam
mpages ſolvatur, & ſpirituoſioribus
iqualis libertas & exaltatio donetur.

§. 260. Fermentum quóque hoc Lie-
is, lacti affuſum, non ita idipſum coa-
gulat,

gulat, ut acidum illud, in vitulorum ven-
triculis contentum; ſed potius dea-
bat; fermenta enim ſunt diverſa,
in aliis atque aliis viſceribus etiam
as atque alias operationes efficiunt;
noſtrum fermentum Lienare non c
gulat, ſed incidit, diſſolvit, rarefa
ac omnia ſubtilitate ſuâ penetrat. Il
ne deſtituti non ita commodè, ſed l
ſimè potius, ut experientia teſta
vivunt; Lien enim ad nutritionem
conſervationem meliorem facit, qua
eo carentibus deſiderantur. N
quóque commodior via, ut auto
anatomica monſtrat, eſt, quâ tinc
ra hæc Lienaris in univerſum cor
diſtribuatur, quàm ſi ex ramo ſplen
in venam portæ, & exindè in cavam,
ea autem in cor ducatur; in quo be
ficio caloris cordis, concurrentibus ſ
ritibus vitalibus, majores vires acci
ac ita ſanguini univerſo, mediante
jus circulatione, multum utilitatis p
ſtat. In hepate demùm non obtun
tur & reprimitur ejus vis, verùm po

us ipſa in eo ſanguinem langueſcentem déque calore ſuo præ itineris usque à corde huc emenſi longitudine haud parum remittentem excitat, fermentat, ac chylum etiam diluit, & motum meliorem promovet.

§. 261. Nos fermentum hoc in Liene confectum vocamus tincturam acido-ſalinam, quæ in corde, beneficio ejus caloris & ſpirituum vitalium effervescentiâ benigniori maximè ſuſcitatur, & ſanguini commiſta eum talibus ornat dotibus, qualibus univerſum corpus humanum foveri ac in integrum conſervari poſſit. Hujus enim tincturæ præſentiâ omnia in corpore humano fiunt vegetiora, ſpiritibúsque copioſioribus perfunduntur; & hujus abſentiâ flacceſcunt omnia, & tandem torpent atque concidunt. Hujus ergò tincturæ ſanguini commiſtæ ope ac beneficio appetitus excitatur atq; corroboratur: alimenta aſſumpta in ventriculo fermentantur, & in chylũ convertuntur: chylus à

fœci-

fœcibus alvinis in inteſtino duod[e]
ſecernitur, ac in ſacco lacteo de nov[o]
laboratur: ſuccus pancreaticus pro[d]
citur: fermentum hepaticum gen[era]
tur: liquor peculiaris in glandulis re[na]
libus præparatur: Chylus in ſanguin[em]
in corde commutatur: ſpiritus vita[les]
in corde, animales in cerebro, genita[les]
in teſtibus ac cæteris vaſis ſpermati[cis]
benè generantur & in actum ſuſcita[n]
tur: laudabilis fit nutritio: lac in ma[m]
mis luxuriat, ſeménq; in teſtibus & cæ[te]
ris vaſis ſpermaticis præparatur ac per[fi]
citur: fluxus menſtruus provocatur: [se]
rum à ſanguine in renibus probè ſequ[e]
ſtratur: lympha è ſanguine ſeroſo ſep[a]
ratur, liquorque ſalivalis à ſangvive ar[te]
rioſo ſecernitur, & ad ductus ſalivales c[on]
ducitur: ſanguis in univerſo corpore [ab]
omnibus ſuccis craſſis, tartareis & ſali[nis]
liberatur, atque ita depuratur, exalta[tur]
ac illuſtratur, nutritioniq; idoneus re[d]
ditur; hæc enim ipſa ſanguini talem [di]
ſpoſitionem imprimit, ut ejus uſus ad [o]
mnes actiones perficiendas illuſtrior [ac]

laud[a]

laudabilior evadat: & fuligines tandem ſylveſtres in pulmone, mediante reſpiratione, expurgantur, reliquæq; noxiæ ſuperfluitates omnes in habitu corporis & cæteris emunctoriis exactè à ſanguine ſeparantur, & in hiſce locis eliminantur.

§. 262. *Nonò.* Quomodo ergò hujus tincturæ acido-ſalinæ, in Liene productæ, beneficio appetitus excitetur atq; corroboretur, alimenta aſſumpta in ventriculo fermẽtentur & in chylum cõvertantur, chylus à fœcibus alvinis in inteſtino duodeno ſecernatur, ac in ſacco lacteo de novo elaboretur, ſuccus pancreaticus producatur, fermentum hepaticum generetur, liquor peculiaris in glandulis renalibus præparetur, & chylus in corde in ſanguinem commutetur, hactenus diximus; quomodo autem ſpiritus vitales, animales & genitales hujus tincturæ acido-ſalinæ ope ac auxilio generentur, nunc nobis explicandum eſt. Spirituum vitalium, animalium, & genitalium generatio, tincturæ hujus beneficio,

cio, maximè celebratur; niſi enim sanguinem craſſiorem incidat, diſſ vat, attenuet, eumque ita ſubtilio ac puriorem faciat, ex eo neque in co vitales, neque in cerebro animales, n in teſtibus & cæteris vaſis ſpermat genitales ſpiritus generari qveunt. ſpiritus vitales generentur, & in act ſuſcitentur, calor cordis vix ſufficit, tinctura hæc accedat, & fermenta nem in corde ſimul concitet.

§. 263. Et quoniam tinctura h ſanguinem craſſiorem incidit, diſſol attenuat, rarefacit, eúmque adeò ſu tiliorem reddit, ut ex eo ſpiritus vi les in corde commodè generari poſſ ſpiritus etiam iſti ſubtiliſſimæ & eff ciſſimæ ſanguinis partes ſunt, ex ejus phureis ſalſique particulis, cordis f mentatione dilatatis, & ſimul un conflatæ.

§. 264. Dicimus hîc cum Nobil mo *Isbrando de Diemerbroeck Anat c hum. lib. 2. cap. 12.* ſpiritus vitales ſubtiliſſimas atque etiam efficaciſſi

ſang

nguinis partes, id eſt, tales, quæ ſuſci-
tæ ſunt ex ejus ſulphureis ſalſiſque par-
culis; nequaquam enim quælibet ſub-
antia tenuis & vaporoſa, ut illa, quæ
x ſeroſa ſanguinis parte ſuſcitata eſt,
iritus appellari debet (& ſi multoties
leò tenuis evadat, ut obtuitum oculo-
m non minùs effugiat, quàm ipſe effi-
x ſpiritus) quia non eſt pars ſanguinis
ficax, ſed talis, quæ copiosâ ſui admix-
one ſpirituum efficaciam infringit, eo-
mq; agilitati obluctatur.

§. 265. Cum ſanguis in cor illabi-
tur, ſtatim totius liquoris compages
lvitur, & ſpirituoſæ particulæ, ſoluto
iſtionis vinculo, ſimul exactiſſimè u-
untur; ſicque unitæ à cæteris exſilire,
ſe quaquaverſum expandere nitun-
r, verùm à vaſis intus coercitæ, reli-
o liquori implicantur, atque ita cum
rgeſcentia in apertos arteriarum du-
us erumpunt, per quos unà cum ſan-
ine calorisque effluviis in totum cor-
s effunduntur.

§. 266. Laudabiles ut etiam ſpiritus
anima-

animales in cerebro generentur, opus
prius, ut ſanguis, beneficio hujus tin
ræ acido-ſalinæ, præparetur, id eſt, i
datur, diſſolvatur & attenuetur. Ex
ita benè præparato in corde generan
ſpiritus vitales, ex vitalibus autem in
rebro animales producuntur. Cum
rò ſpiritus animales in cerebro ex vi
bus generantur, vix ſufficit ſola aliqua
teratio, quam refrigeratione fieri m
dicunt, ſed requiritur ſingulare aliq
fermentum. Quia enim ſpiritus v
les ſanguini arterioſo immerſi in c
bro exaltantur, & exindè fiunt anim
nullum dubium, quin coctione &
mentatione novâ, in cerebri parenc
mate inſtitutâ, hoc fiat negotium.
hil enim novi aliàs in corpore hum
peneratur, niſi præviâ novâ coctione
fermentatione, quam tinctura n
Lienaris non parum promovet. Sol
teratio, quam refrigeratione fieri
pauci dicunt, vix ſufficit, ut ſpiritus v
les fiant animales. Sic enim etiam in
dibus talis generatio inſtitui poſſet ;

refrigerium locus ſatis eſt commo-
s. Nullum aliàs viſcus in toto cor-
re, quod non ſuo modo & coquat ſan-
inem ac perficiat. Cerebro in tanta
ole à natura formato, & diligentiſſimè
unito, quare ſuam quoq; coctionem
negare velimus, non videmus.

§. 267. Generantur ergò ejusmodi
ritus animales in cerebro per peculia-
m fermentationem ex vitalibus; hînc
aximè volatiles ſunt, multum ſalis, pa-
m autem ſulphuris habentes. Multum
eo differunt hi ſpiritus; & præcipuè
ritus animales omninò ſpecie à vitali-
s differre videntur. Illi enim 1. di-
rſam habent materiam, è qua generen-
r. 2. Diverſam habent officinam, in
a elaborentur. 3. Diverſam præ vi-
ibus habent exiſtentiam. 4. Diver-
habent canales, per quos ad partes de-
cantur. 5. Diverſas planè præ vita-
us edunt actiones 6. Diverſos etiam
ræſentant morbos & affectus ab eo-
n vitio, vel pravo motu, nimioque
influ-

influxu vel defectu dependentes. De
bus omnibus ſeorſim agemus.

§. 268. Materia ſpirituum vitali
eſt ſubtilior chymi pars in ſanguifica
ne exaltata. Animalium autem m
ria ſunt ipſi vitales ſpiritus, qui ulte
exaltati non poſſunt non nobiliores f
Non tamen omnis ſpiritus vitalis in
nere ad cerebrum pro animalis ali
nia abit. Subtilior is ſolùm eſt
cum parte ſanguinis ſubtiliore & r
cundiore in cerebrum aſcendit, m
ſubtiliore & craſſiore ſanguine int
inferiora petente. Imò quod m
non ambigendum, quod is ſpiritus v
lis, qui continuò avolat ad cerebrum
tea maximam partem fuerit anim
habet enim & is ſuam circulation
dum per nervos abit ad partes, motu
ſenſum præſtat, viribus verò exhau
cum ſanguine miſcetur, ac cum eo
venas ad fontem caloris cor reduci
denuò redit ad cerebrum continuò
exaltatur, & fit ſubtilior. In arte

a manus noſtræ quò diutius quen-
n tractant ſpiritum, eò magis eum
iciunt, nobiliores qualitates impri-
nt, & ipsâ ſubſtantiâ ſæpius planè a-
n, ac antea fuit, præſtant, adeo ut
ſtet, materiam non fuiſſe immanen-
, ſed transeuntem. Nulli igitur
itamus, quin ignis noſter animalis
tinuò & ſine interruptione agens,
s quoque ſpiritus exaltet & perficiat.
icanatio in Chymia res miras ante
los ponit. Sanguinis circulationem
tinuam ſi conſideremus, pellicana-
nem ſatis habebimus manifeſtam.
emus hînc, quare actiones mentis nec
uero, nec in juvene æque ſint perfe-
ac in conſiſtente ætate. Spiritus ni-
um animales, mixti quidem cum ali-
tari vitalíque, quò diutius circu-
ur, eò magis perficiuntur, attempe-
ur, actionésque mentis præſtant per-
ores.

269. Officinam hujus ſpiritûs ani-
is nos non facimus plexum choroi-
dem

dem ſeu labyrintheum, nec rete mir
le, nec ventriculos cerebri, ſed ipſiu
rebri & cerebelli parenchyma mira
Hoc ſi conſideremus 1. ratione ſubſt
tiæ. 2. quantitatis. 3. qualitatis. 4.
& 5. munimenti, tùm manibus pal
poterimus, iſtud viſcus ad nobiliore
ritus, nobilioresq; actiones deſtinatu

§. 270. Subſtantia ejus planè eſt p
liaris, cujus ſimilis in toto corpore hu
no non reperitur. Tot anfractibus,
ſinubus mirabiliter concameratum
mus cerebrum, ut ſpiritus vitales eò
lius confundi, attemperari, novâ co
ne perfici aliamque naturam ind
queant.

§. 271. Quantitas autem illius in
homine eſt talis, qualis vix eſt in du
bobus. Nobiliores nimirum mentis
ones majorem ſpirituum animaliun
piam requirebant. Qualitatibus pr
gativam habet ſingularem præ omn
aliis totius corporis partibus; ſing
enim albedine nitet, & arte Chymic
ſtillatum totum ferè in oleum ſul

am abit. In loco ſupremo eſt locatū ce-
rum, cranióq; ceu alembico ſingulari
uræ inſtituto, ut commodius collige-
tur ſubtiliores ſpiritus, nec tàm facilè
larent, eſt munitum. Spinalem me-
llam, quam cerebrum oblongatum
atomicorum multi credunt, ſimili
do egregiè ſpinæ oſſibus munitam
nimus. Hæc nobis diligentius perpen-
ntibus facilè perſuadere poſſunt, pecu-
res ibi eſſe actiones, peculiaresq; ſpiri-
. Actiones autem animales, quæ ab il-
procedunt, à vitalibus multum diver-
unt, ut phantaſia, imaginatio, judici-
, memoria, tactus, muſculorum mo-
, &c. Magis tamen iſtud præſtare po-
t

. 272. Exiſtentia hujus ſpiritûs ſingu-
s. Vitalis ſpiritus eſt ſubtiliſſima &
aciſſima ſanguinis pars, ex ejus ſul-
reis ſalſisque particulis, cordis fer-
tatione dilatatis, & ſimul unitis, con-
. Dicitur ſubtiliſſima atque etiam
aciſſima ſanguinis pars, quia ſcilicet
us ſulphureis ſalſisque particulis ſu-
ſcitatur.

ſcitatur. Spiritus hic ſanguini immer- ſuam perambulat domum. Anim- autem ſpiritus eſt ferè vapor inviſib- tenuiſſimus ac volatilis, multum ſalis, rum autem ſulphuris in ſe continens, ipſius cerebri & cerebelli parenchyma mediante fermentatione peculiari, ſpiritibus vitalibus confectus; & hic paratus ſine ſanguine ad partes pro ſe & motu abit. Humores aliàs excrem- titii & vitioſi, quando à ſanguine b- ſegregati ſunt, & per ſe exiſtunt, fiu- ipſis pejores, majusque damnum cor- ferre ſolent. Quidni igitur & ſpir- ſeparatus fiat ſe ipſo melior? impri- concurrente meliore, in qua perfici- officinâ. Meliorem autem eum fact- eſſe, planéque aliam ſuſcepiſſe natur- confirmat nobis lumen, quo manif- iſtum pollere videmus. Si enim intu- mur oculos, maximè iſti renitent, ſplendent, percuſſique in tenebris ſ- tillas emittere videntur. In ægro- tibus certiſſimum hujus ſpiritus emi- turi ſignum præbent oculi caligan-

cor-

ornei, nativóque nitore & pulchritudi-
e exuti. In melancholicis quoque lu-
en hoc multum adulteratur. Hic ſpiri-
us, quia lucidus eſt, lucem amat, & in te-
ebris expaveſcit.

§. 273. Canales ſeu nervi exiſtenti-
m hujus ſpiritus peculiarem ipſis pro-
ant oculis; cavi enim iſti ſunt pro me-
ori influxu iſtius ſpiritus animalis. Eos
tem eſſe cavos hactenus nemo negavit,
deò, ut etiam *Carteſius* ipſis attribuerit
alvulas. Solus *Williſius* cavitatem ner-
s denegare videtur, concedendo tan-
m poros, excipiendo autem primum
ervorum par, odoratui inſerviens,
uod unicè cavitates habere aſſerit, &
rrò eſſe id etiam aquâ plenum, ut im-
ediat, ne per fortem nimiſque vio-
ntum odorem lædantur; ubi apparet,
aturam etiam propter eandem ratio-
m oculis humorem indidiſſe, ne o-
ici nervi occurſu objecti nimis lucidi
mnum aliquod patiantur. Cavitas
a in nervo optico imprimis mani-
ſta deprehenditur, cum oculi copio-

ſiores deſiderent ſpiritus. Hi m
vi, ex mente *Galeni*, nihil aliud videntu
quàm cerebrum in ſe coactum & exp
rectum. Ubi per cerebrum dubio p
cul non ſubſtantiam ſolùm cum vaſis
terſperſis, ſed meningem quóq; utram
intellexit. Oriuntur iſti, uti ex autop
anatomica notum, cùm à cerebro, tù
ſpinali medulla. *Ariſtoteles lib. 3. de*
ſtor. animal. lib. de ſomn. & vigil. lib. de
ſpirat. (quem *Alexander lib. de anim.*
verrhoës 2. collig. Petrus Aponenſis, Ar
Cæſalpinus & omnes *Peripatetici* ſequ
tur) ortum eorum cordi adſignat. H
licèt multi rideant, cum *Hoffmanno*
men *Philoſopho* patrocinium quærim
dicentes: Nervi non ſimpliciter ſunt
cerebro, ſed partim ex illo, partim ex c
de. Ex cerebro ſunt ratione conform
tionis, quæ in oculos incurrit; ex c
de quatenus vaſa à corde ſublata ex
dunt è calvaria cum utraq; meninge n
ſine ſubſtantia cerebri alba.

§. 274. Uſus & actiones hujus ſp
tus diverſitatem à vitali uberius dem
ſtrant. Præſtat enim illi ſenſum in

, auditu, olfactu, guſtu & tactu; & in-
per motum. Senſum autem & mo-
m diverſum quid eſſe à vita, teſtantur
ralytici & apoplectici, in quibus ſæpè
rit in parte vel motus, vel ſenſus, vel u-
umque, ſalvâ tamen vitâ. Senſum &
otum per nervos communicari clariſ-
nè ſcribit *Galenus lib. de motu muſcul.*
p. 1. *Inciſus*, inquit, *compreſſus, contu-*
s, laqueo interceptus, ſcirrho affectus, pu-
efactus nervus aufert muſculo omnem
ſum & motum. Motus iſte in parti-
s non nervorum tractione, uti quidam
nſuerunt, ſed fibrarum & muſculorum
e, imperante quidẽ animâ Nervi ſolũ
vehunt ſpiritum animalem, ut ſemper
æſtò ad motũ & ſenſum ſit. Perit inter-
ſenſus, ſalvo motu, & cōtrà; non quòd
rvi alium pro ſenſu, aliumque pro mo-
adducant ſpiritum. Spiritus idem eſt
imalis in omnibus nervis, tùm ad ſen-
n, tùm ad motum ſufficiens, modò
rs recipiens rectè ſit diſpoſita, ut afflu-
tem ſufficienter recipere queat. Par-
ſenſui dicatæ in uno membro poſſunt

 eſſe

eſſe ſalvæ, læſis iis, quæ motui præ
& hînc remanet, ſenſus pereunte m
& contrà.

§. 275. Et demùm à ſpirituum
malium vitio etiam peculiares morb
affectus excitantur, ut ſunt vertigo,
plexia, incubus, mania, convulſio,
que, ab eorum pravo motu, nimi
influxu vel defectu orti, quorum ſi
â vitalium ſpirituum vitiis imme
procedere non poſſunt.

§. 276. Ex hiſce ſpiritibus vita
& animalibus, benè elaboratis quo
generationem tinctura acido-ſalina
Liene nata, maximè quóque prom
in teſtibus conficitur ſpiritus genit
ad eos enim abeunt arteriæ & nervi
itus vitales & animales, ut mater
radducentes. Hunc fœcundare ute
putamus. Virile ſemen omne, quo
terus recepit, iterum effluere cen
Harveus lib. de generat. animal. Ex
17. *&* 67. *& lib. de concept.* reman
ſolùm contagio ſpirituoſo, quod me
in hoc quærimus ſpiritu. Hic ergò u

fœc

ecundat, qui, ut in damis & cervis vi-
re eſt, fœcundatus incraſſeſcit ſtillát-
e ſecundo menſe in cavitatem ſuam
morem clarum, lentum, album, qua-
eſt ovi albugo; & exinde fit conce-
us inſtar ovi, membranis ſuis incluſus.

§. 277. Diverſum hunc eſſe ab aliis
ritibus, multæ evidentes probant ra-
nes.

1. In brutis non caſtratis hic ſpiritus,
gulari graveolentiâ totum corpus re-
t, omnémque carnem adeô inficit, ut
c coctione, nec aſſatione deleri queat.
hirco is manifeſtius naribus offert ar-
mentum per totam domum, in qua
tinetur iſtud animal. Et hanc qua-
tem accepit in propria officina, teſti-
s.

2. Calorem totius corporis adauget.
nc *Galenus* hujus officinam, teſtes ni-
um, alterum caloris focum, ſeu cordi
iles, imò ferè præſtantiores pronun-
.

. Totum hominis temperamentũ mu-
calidius iſtud efficit, robur corpori

 hilari-

hilaritatémque & animoſitatem am
conciliat. In Eunuchis, quibus h
ſpiritus officina deſtructa, temperam
tum maximè mutatur, & quidem in
mineum degenerat. Cor maribus
dem largitur vitam temperamentúm
determinat: ſed teſtes addunt com
mentum, hujusque ſpiritus & pecul
caloris communicatione temperam
tum præſtantius reddunt. In juveni
puberibus ex hujus ſpiritus præſentia
tim vox mutatur & fit gravior. Con
Thom. Bartholinus lib. 1. *Anat. reform*
cap 22. *Johan. Bened Sinibaldi Gen*
throp. lib. 3. *tr.* 2. *cap.* 3. *Mœbii A*
Phyſiologic. cap. 6. & *cap.* 19. Item *I*
tut. Medic. lib. 1. *cap.* 5. & *Laurentii*
ſtadii Colleg. Anat. quæſt. 160.

§. 278. Ponderoſa cervi cornua h
ſpiritibus ortum debent; in caſtrat
nim non amplius proveniunt. Quo
do autem totum corpus ab iis mute
facilè demonſtrare poſſumus. Spir
nimirum iſti in teſtibus è ſpiritu vita
animali elaborati cum ſanguine ſu

ıo abeunt in venas,exindè ad cor,cere-
um,nervos, & totum corpus,& exindè
mperamenti perfectio, virium robur
mniumq; actionum promptitudo. Hanc
irandam vim *Pariſanus lib. 2. exerc. 5.*
ıimo perpendens, teſtes non tàm ſpe-
ei conſervandæ, quàm individui perfi-
endi causâ datos eſſe ſtatuit. Hi ſpi-
tus incenſi facilè in conſenſum trahunt
ıimales, & in ſummum furorem agunt
omines, uti liquet in furore uterino.

§. 279. Decimò. Hujus tincturæ aci-
o-ſalinæ, in Liene natæ, beneficio, ſan-
ıis non ſpiritu ſolùm vitali perfundi-
r, verùm ita quóque diſponitur, ut ar-
riis adductus ſingulis corporis partibus
ponatur, agglutinetur, uniatur & aſſi-
ıletur; atque ſic proba & inculpabilis
ıtritio peragatur.

§. 280. Sanguis hic omnium partium
ıtritioni inſervit, & in ſe continet ma-
riam omnium & ſingularum nutritio-
aptam, ex qua ſingulis apponitur, quod
rum naturæ conveniens eſt: ſcilicet
is particulæ magis coctæ & ſubtiliores:

aliis minùs coctæ & craſſiores: aliis
ticulæ ex ſulphureis & ſalſis æqua
miſtæ, ut fit in partibus carnoſis:
particulæ magis oleaginoſæ & ſul
reæ, ut fit in pinguibus & adipoſis
liis particulæ magis ſalſæ & tartareæ:
fit in nervoſis & oſſeis: aliis deni
hoc, aliis illo modo diſpoſitæ partic
agglutinantur, uniuntur & aſſimi
tur.

§. 281. Hæc autem appoſitio max
procedit à figurarum diverſitate, qu
tùm ſingulæ ſanguinis particulæ, tùm
ri ſingularum partium obtinent. H
enim fit, ut, ſanguine in partes im
ſo, aliæ ejus particulæ harum, aliæ
larum poris melius inhæreant, in iis
inter ſe variis modis complicentur a
gurentur, & ſic cum partium ſubſta
immediatè uniantur, in earumque
turam convertantur, & quæ ob pecu
rem figurationem his aut illis adhæ
ineptæ ſunt, ulterius ad alias pro
lantur, usque dum tandem reſidu
om

omnibus inepta ſanguinis pars per venas ad cor remittatur, in eo de novo excoquenda, & novâ aptitudine donanda. Vulgares quidem Medici docent, ſingulas partes ex ſanguine attrahere particulas ſibi maximè ſimiles, éasque ſibi unire. Verùm in corpore noſtro nulla talis attractio datur, néque partes ullâ cognitione præditæ ſunt, ut ſanguinis particulas ſibi ſimiles à diſſimilibus diſtinguere, & ſic illas magis quàm has attrahere poſſint. Verùm ſanguis talis, qualis eſt, per arterias ad omnes partes æqualiter propellitur, & diverſitas figurarum, cùm in ſingulis ſanguinis particulis, tùm in ſingularum partium poris, cauſa eſt, quod aliæ magis his, aliæ magis illis adhærent & agglutinentur, atque in aliis alio modo figantur & uniantur, à qua diverſitate etiam diverſitas ſubſtantiarum in ſingulis procedit, ut aliæ duriores, aliæ molliores, aliæ firmiores, aliæ debiliores exiſtant.

§. 282. Hæc autem ex ſanguine nutritio fit dupliciter. 1. Immediatè, cum ſanguinis particulæ immediaté, nec prævia aliâ notabili aut magna commutatione apponuntur, ut in partibus carnoſis & pinguibus fieri videtur. 2. Mediatè, cum præcedente aliâ notabili coctione & immutatione appoſitio contingit, ut fit in oſſibus, ad quorum nutritionem præter ſalſas, tartareas ſanguinis particulas, etiam concurrit medulla, prius ex ſanguine confecta: item in nervis, qui non ſanguine tantùm nutriuntur ipſorum exteriori tunicæ per inviſibiles arteriolas (ex continuatione earum, quæ utrámque cerebri & ſpinalis medullæ membranam pervadunt) communicato, ſed particulis etiam ſanguineis ſalſioribus, primò cerebri coctione præparatis.

§. 283. In hac autem ex ſanguine nutritione tres gradus obſervandi ſunt. 1. Quando corpus ita nutritur, ut ſimul per nutritionem illam accreſcat. 2. Quando nutritur & manet in ſtatu. 3. Quando nutritur & decreſcit.

§. 28

§. 284. Ut horum graduum diverſitas, ſeu potius diverſitatis cauſa innoteſcat. conſiderandum, quatuor eſſe neceſſaria ad nutritionem perficiendam: nempe ſuccum alimentarium, ejusdem ſucci appoſitionem, deindè agglutinationem, ac deniq; aſſimilationem.

§. 285. Succus alimentarius eſt ſanguis, qui per minimas quasq; arteriolas pulſu cordis impellitur ad partes nutriendas, & in earum poros protruditur, ſicque partium ſubſtantia eum quaſi imbibit. Et quia in illis poris ſemper humoris aliquid verſus aſſimilationem tendentis reperitur, hînc fit, ut in iis noviter advenientis ſanguinis convenientes particulæ, humori iſti magis affines & aſſociabiles, cum illo præcedente, ſeu antea inhærente humore permiſceantur (reliquis minùs affinibus particulis per circulationem ulterius procedentibus) & per convenientem calorem ac proprium ſingularum partium temperamentum excoquantur, ac ſubſtantiæ partium ſenſim agglutinentur, nec non magis

magis-

magisque aſſimilentur, perque ſpiritu vitalem cum ſanguine arterioſo conti nuò in partes influentem ita præparen tur ac diſponantur, ut vitalitatem inde ant, ſicque veræ partium particulæ ant, communi cum reliquis vitâ & anim donatæ.

§. 286. Si jam, dum fit illa nutriti partium minimæ particulæ, ratione tem peramenti humidioris & caloris miti ris, molliter ſibi invicem cohæreant (cut in infantibus & pueris videmus) tu illæ in prima illa appoſitione ſeu perm ſtione, ab humoris alimentarii cord impulſione influentis copia, facilè no nihil à ſe invicem recedunt, plusque nu tritii humoris admittunt, quàm ad ſ nutritionem opus habent, à cujus aggl tinati & aſſimilati copia fit ſenſim pa tium incrementum, quippe plus appon tur & aſſimilatur, quàm diſſipatur. S verò per majorem calorem minimæ pa tium particulæ magis exſiccatæ duræ & firmæ evaſerint (ſicut in virili ætate tunc ab impulſo alimentario ſucco à ſ

inv

nvicem amplius non recedunt, & qui in
oros ſatis copioſus impellitur ſuccus, à
ajore & ferv diore calore tàm valdè
iſcutitur, ut non plus apponi & aſſimi-
ari poſſit, quàm diſsipatur, atque ita fit
onſiſtentia, in qua partium ſubſtantia
ullum quantitatis exceſſum aut receſ-
um patitur. Si denique non ſolum-
odò partium minimæ particulæ ab an-
cedente magno calore inaruerint, po-
que anguſtiores facti ſint, ita ut minus
imentarii ſucci admittere poſsint; ſed
ſuper ipſe etiam alimentarius ſuccus,
opter calorem, lapſu temporis & æta-
s imminutum, hincque pejorem pro-
dentem viſcerum coctionem, deteri-
, ipſiusque ſubſtantiæ partium mi-
s affinis & aſſociabilis evaſerit (ſicut
ſenectute) tunc partes decreſcunt
imminuuntur; quippe ineptitudo
rorum in partibus, nec non ipſius ſuc-
nutritii, & caloris coquentis, atque
am dicti ſucci paucitas, faciunt, ut mi-
s apponatur, quàm diſſipatur. Hoc au-
n decrementū imprimis & manifeſtius
obſer-

obſervatur in partibus mollibus, quarum minimæ particulæ ſunt humidiores & facilè diſſipabiles, quales ſunt caro, pinguedo &c. Minùs verò obſervabilis in oſſibus aliisque partibus durioribus, quarum minimæ particulæ ſunt magis fixæ, atque hînc minùs diſſipabiles.

§. 287. Quoniam verò ſanguis tùm per arterias, tùm per venas fertur, quærimus: nutrianturne partes ſanguine arterioſo, an venoſo? Antiqui partes venoſo ſangvine nutriri putârunt, quia in hepate ſanguinem confici, ex eóque per venas ad partes ferri dixerunt. Nos verò ex cognitione circulationis ſanguinis animadvertimus, ſanguinem in ſolo corde confici, ex eôque per arterias ad partes impelli, per venas verò eum à partibus avehi, & ſic corpus humanum præcipuè nutriri ſanguine arterioſo. Dicimus *præcipuè*, quia etſi negari non poſſit, dum ſanguis per venas redit ad cor, illius aliquantulum per vaſculorum ſeu tunicarum poros tranſudans, hîc illìc variis partibus affigi, eaſque nutrire, ſicut peculiariter contin-

it in hepate, quod ſanguine venoſo præ-
ipuè nutriri, ex ſumma arteriarum pau-
itate, & venarum multitudine liquet;
iis tamen quibuscunq; locis, ubi arte-
æ comitantur venas, manifeſtum eſt,
artes imprimis nutriri ſanguine arteri-
ſo, utpote magis ſpirituoſo & cocto, ma-
oréque cum impetu per arteriolarum
nes in partium poros impulſo. Huic
ntiquiſſimæ, & Medicis ſcholis receptiſ-
mæ ſententiæ, de partium nutritione
er ſanguinem, ſe nuper magno cum fer-
ore oppoſuit *Gualterus Charleton in Oe-
nom. Animal. Exerc.* 5. eamque multis
alidiſſimis, ut opinatur, argumentis de-
ruere, atque ſanguinis ineptitudinem
d nutritionem docere conatur. Quam
ovam opinionem, licèt ipſa varios et-
m doctos viros à veritate jam ſeduxit,
ulò accuratius conſideravit elegantiſſi-
isque argumentis refutavit Nobilisſi-
us *Isbrandus de Diemerbrock lib. 2. A-
at. corp. hum. cap. 12.*

§. 288. *Duodecimò.* Lactificationem
eliorem tinctura acido-ſalina in Liene
pro-

producta, per vas breve arterioſum ventriculum delata quoque inſtitu Hæc enim fermento ſtomachico acid ſalino commixta, ratione inciſivæ pe trantiſque, quâ præditus eſt, faculta in ventriculo cibos in minimas pa culas incidit, diſſolvit, atque in chyl convertit; cujus pars tenuior ac ſul lior in mulieribus lactantibus ſtatim certos ductus lacteos ad mammas de citur, inque earum ſubſtantia glandu ſa, beneficio & virtute tincturæ hu acido-ſalinæ, adhuc commiſtæ, in lac m tatur.

§. 289. Lac ergô iſtud, quo fœtus e tra uterum nutritur, nihil aliud e quàm chylus, à glanduloſis mamm rum corporibus nonnihil alteratus perfectior redditus. Probare hoc p ſumus à ſubſtantia, quantitate, qualit & tempore, quo lac generari videtur.

§. 290. Sanguis ratione ſuæ ſubſta tiæ multis ſcatet fibris, quibus lac car Videtur quidem in eo lac cum ſangui aliqualem habere affinitatem, qu

ami

mbo facilè coagulentur, circumnaantibus partibus ſeroſis. Verum differentia fit manifeſtior, ſi conſiderenus

§. 291. Quantitatem. Nutrix ſanè jejunio nonnihil indulgens lacte deſtitui ncipit, cibo autem ac potu accepto revi temporis ſpatio lacte copioſo iteum turget. Singulis diebus duas qua- emittere lactis libras poteſt; quam uantitatem tamen non æque ſangui-e ſine præſenti valetudinis, imò ipſis vitæ periculo perdere poteſt. Menes paulò immoderatius fluentes, faei pallorem, totius corporis maciem nducunt, virtutemque vitalem proernunt. At nihil horum à lacte coioſo, per integrum annum emiſſo, ietuendum. Nutrices videmus, quæ, cèt diutius infantem lactent, habiores tamen fiant, ſolummodò cibis bo- ſucci & concoctu facilibus adjutæ.

§. 292. Qualitates lactis ulterius ſanainẽ, quòd ejus materia non ſit, reddunt ſuſpe-

ſuſpectum. Summa ferè rubedo in ſa[n]guine, & ſumma albedo in lacte eſt. C[o]loris mutatio ab uno extremo ad al[te]rum vix tàm brevi morâ poſſibilis vi[de]tur. Et nemo credet è chylo albo ſa[n]guinem rubrum, & ex hoc iterum lac [al]bum, & quidem tàm brevi temporis ſp[a]tio fuiſſe generatum. Qualitates cib[o]rum in lacte permanentes lac chyli ſob[o]lem eſſe immediatam ſubinnuunt. N[o]tum hoc fuit *Hippocrati*, qui *lib.* 6. *ep[i]dem. ſect.* 2. ait: *Mulier, capra, elate[ri]um, aut cucumerem ſylveſtrem comed[en]tes, pueris purgatio.*

§. 293. Tempus, quo ſatis brevi l[ac] in mammis colligitur, incertiorem re[d]dit ſanguinem. A cibo aſſumpto, bre[vi] temporis ſpatio interjecto, habemus [i]n nutrice lac: ſed vix credendum, chylu[m] album tàm brevi morâ fuiſſe mutatu[m] in ſanguinem rubicundum, & exin[de] iterum in lac album. Si enim è cibo [&] potu chylus, è chylo ſanguis, è ſangui[ne] demùm lac produceretur, ſex vel nove[m] horis à paſtu lac in mammis adeſſe deb[e]

ba[t]

at, cùm tamen ſtatim ab aſſumpto alimento præſtò ſit, & nutrices iſtud ab humeris per claviculas deſcendere manifeſtè præſentiant. Et ſi lac in mammis è ſanguine generaretur, undè iſtud interdum in aridis vetularum mammis? qualia exempla apud *Henricum ab Heer. obſ.* 4. *pag.* 176. 177. & *ſeq.* legimus.

§. 294. Hujus rei veritatem, præter rationes jam adductas, confirmat etiam ſubſtantiæ chyli lactíſque exacta conſideratio; ſi enim albicans chyli ſuccus penitius inſpiciatur, quantillum à lacte differt? Inter lac aquoſum & chylum exigua vel ferè nulla erit differentia in colore, ſapore & ſubſtantia; ſolâ chyli ſeroſitate in mammarum glandulis nonnihil ſeparatâ atq́ue imminutâ, optimum habebitur lac, idq́ue eò pinguius & craſſius, quò ſeroſitas illa parcior chylo adfuerit. Quando verò illa chyli ſeroſitas non ſatis ſeparatur (quod propter glandularum mammariarum debilitatem, nimiamq́ue flacciditatem accidit)

cidit) tunc ſyncerus chyloſus liquor t-
nuis & albicans, nec quidquam ferè
chylo in ductibus chyliferis conten-
differens, è mammis exſtillat, ut fie-
videmus in infantibus primò natis, tà-
maſculis quàm fœmellis, in quibus
pororum & ductuum chyliferorum lax-
tatem chylus ad mammas liberê conf-
it, & quia tenellæ flaccidæque mamm-
rum glandulæ ad ulteriorem præpar-
tionem iſtius chyli non ſatis validæ ſu-
hinc chylus eò perveniens ob ſeroſam ſ-
am tenuitatem, & pororum papillæ lax-
tatem, vel ſpontè, vel levi preſſione fa-
lè effluit. Quin & argumentis variis n-
ſanguinem, ſed chylum eſſe materiam l-
ctis oſtendunt *proſper Martianus comm.
in Hipp. Antonius Deuſingius lib. de l-
cte, Georgius Entius Apolog. pro circula-
ſang. Gualt. Charleton de Oeconom. An-
mal. Exerc. 3. Artic. 3. 4. 5. 6. & 7. Pet-
Guiffartus lib. de proxim. lact. mater. Co-
rad. Victor Schneiderus lib. 3. de Catarr.
cap 3. pag. 83. Isbrandus de Diemerbroe-
Anat. corp. hum. l. 2. c. 2. Conſentinus pr-
gym-*

ymn. 6. *de Nutr.* & *Gerhardus Blaſius comm. in Syntagm. Anat. Veslingii cap.* 9. Videatur *Diſquiſitio noſtra Anatomica de placenta uteri Artic.* 8.

§. 295. Hujus ſententiæ dantur etiam varii Autores dicentes, lac è chylo immediatè produci *Hippocrates*, ſolertiſſimus noſter Magiſter, *lib.* 2. *epidem. ſect.* 3. cibis & potibus humeros & mammas nflari ſcribit. Et *lib.* 1. *de morb.* ait: *Dulciſſimus humor ex cibis & potibus ad mammas vertitur & exugitur*; quibus in locis oluiſſe *Hippocratem* è chylo immediatè lac generari, non pauci ſunt perſuaſi. *Proſper Martianus comm. in Hipp.* diverſis rationibus idem confirmat; & ſecutus *Hippocratem* Præclariſſimus *Franciſcus Maria Florentinus lib. de genuino puerorum lacte* demonſtrare contendit, chylum per thoracicos ductus conſcendentem in lac commutari, laisque uſus aſſignat etiam in viris.

§. 296. *Thomas Whartonus Adenograp. cap.* 36. duplicem lactis materiam, aliam

chylo-

chyloſam, ſpermaticam aliam agnoſc
hancq; multò minorem eſſe tradit all
râ. Illam dicit per arterias thoraciss
mammas transmitti; hanc per nervos
deferri. Verùm hic multipliciter err
primò, quòd non conſideret, nullum c
lum aut chyloſum humorem in arte
contineri, quia cum chylus cor tranſit,
licò deponit ſuam formam, & induit f
mam ſanguinis, neq; unquam ad chyli f
mam redit. Secundò, quòd putet perin
ſibiles nervorum poros humores alim
tarios viſibiles & craſſiuſculos tranſi
Tertiò. Ipſe ſibi contradicit, uti nota
Hier. Barbatus Diſſertat. de Sang. & c
Sero pag. 41. & 42. Si enim pueri pl
mo indigent alimento ſpermatico, ju
Whartonum, libenter ſciremus, cur c
loſam ſpermaticâ multo copioſiorem
tura moliatur? Quartò. Corporis
mentum non diſpenſant nervi, nec
teriam lactis continent, ſed ad mam
rum ſubſtantiam diviſi ad papillas ter
nantur, ut hæ exquiſiti ſint ſenſus (qu
rhagades teſtantur) & puerorum ſu

u

perius lac affluat, dulciq́ue titillatione
electentur, & intenſiore amore nutri-
s proſequantur infantes. Quòd ſi la-
ationis tempore multò majores depre-
endantur nervi, procul dubio hoc pro-
niet, propter continuum ſuctionis ſen-
m, copioſiores ſpiritus prolicientem.

§. 297. Excellent. *Gerhardus Blaſius*
mm. in Veslingii Syntagm. Anat. cap.
non ſanguinem menſtruum, aut ali-
iam ſanguinis ſimplicis partem, ſed ſo-
m chylum lactis materiam adæquatam
e clariſſimè demonſtrat. Idem cenſet
obiliſſimus *Joh. Ferdinand. Hertodius à*
otenfeld/ Socius noſter in Collegio
turæ Curioſorum plurimum hono-
dus, *Ann.* I. *Ephemerid. Germanic.*
rioſ. obſ. 6. dicitq́ue à ductu thoracico
ylum ad ſubclaviam & mammariam in
mmas deportari, ibiq́ue à glandulis
gis elaborari, in lactitantibus quidem
nutrimento fœtûs, in non lactanti-
s verò & viris pro mammarum pro-
o nutrimento. Hance ſuam opinio-
n exemplo comprobat. Vidit ipſe in-
ulcere

ulcere mammillæ ſiniſtræ mulieris e-
jusdam, ex quo Chirurgus glandulas o-
mnes (quæ corruptæ, putridæ, ac in
caſei verminoſi apparuerunt) extra
contextum membranoſum, quem ciſ-
nam ſeu capſulam mammariam vo
plenam materiâ albicante, lacti ſimili
os ductus (qui in hoc ſubjecto ad in
calami ſcriptorii fuerunt) hinc indè
haſce glandulas putrefactas diffunc
tem, evidentiſſimo ſigno, chylum à
clavia ad mammariam in ciſternam,
hac per ductus ſuos ad glandulas def
ut ab his magis perficiatur, vel in non
ctantibus & viris in proprium mam
rum, & in lactantibus in ipſius fœtus
trimentum convertatur.

§. 298. Hæc materia lactis, chyli
mirum pars tenuior & ſuptilior per
ta vaſa lactea ad mammarum gland
derivatur, in quibus lactis formam
pit. Ejusmodi vaſa lactea ab arterii
venis diverſiſſima, glandulis mam
rum interjecta videntur, ab infer
parte toto ambitu enata, ac in mam

um centro coëuntia: quorum tamen
mmunio & continuitas cum ductibus
yliferis, intra corporis truncum la-
ntibus, hactenus Anatomicorum di-
genti inquiſitione manifeſta fieri non
tuit, quoniam in cadaveribus, licèt
center ſtrangulatis, hi aditus ſeu exi-
s ductus deliteſcunt, haud ſecus ac
minis viæ è teſtibus in paraſtatas, at-
e è veſiculis ſeminariis in urethram,
íque ſimiles meatus, per quos natu-
m frequentes humorum metaſtaſes in
ventibus moliri videmus. Dubitan-
um tamen non eſt, illos ab interio-
bus partibus (*Caſtellus* putat à ventri-
lo, cui & nos aſſentimur, *Deuſingius*
ancreate, *Diemerbroeckius* à ductu
ylifero thoracico) per membranas &
uſculos non minùs ad mammas
ansire, quàm venas & arterias.
onſpicui tamen non ſunt', ſed delite-
unt, quia chyloſus ſuccus in iis non
bſiſtit, nec magis detinetur, quàm uri-
in ureteribus, ſed compreſſione mu-
ulorum reſpiratoriorum & partium per

 quas

quas tranſeunt, citiſſimè propelliu[illegible]
per eósque tranſit: eodem modo ſi[illegible]
lactea meſenterii vaſcula, chylo in re[illegible]
ptaculum effuſo, citiſſimè evaneſcu[illegible]
néq; rurſus conſpiciuntur, antequam [illegible]
vo chylo iterum turgeant, qui cùm [illegible]
iam non diu in iis commoretur, tant[illegible]
brevem eorum conſpectum permit[illegible]
Neque mirum videri debet, hos m[illegible]
mos lacteos ductus, verſus mammas [illegible]
tenſos, viſum effugere, cùm ipſe du[illegible]
chyliferus thoracicus, ſatis magnus, [illegible]
cundum ſpinæ longitudinem excurre[illegible]
à tot ſeculorum curioſiſſimis ac per[illegible]
caciſſimis Anatomicis nec videri, nec [illegible]
veniri potuerit, quem tandem no[illegible]
tempore caſus magis quàm ars aut d[illegible]
gentia patefecit; qui caſus etiam v[illegible]
lymphatica, antehac à præſtantiſſi[illegible]
quibusvis Anatomicis prætervifa, de[illegible]
xit. Forſan aliquando ſimilis caſus [illegible]
dem modo hos chyliferos mammar[illegible]
ductus offeret; quos interea tamen [illegible]
eſſe, licèt oculis non pateant, ratio &[illegible]
ſus ſeu effectus ſatis docent.

§.22

§. 299. Horum non dubitandam præ-
ntiam, & ſi non omnium, quorundam
men Oculatiſſimorum Anatomico-
um autopſia confirmavit. *Antonius E-
erhardi Tract. de ortu animal.* in cuni-
ulo lactante manifeſtam vaſorum la-
eorum deductionem ad mammas ob-
rvavit. *Horum*, inquit, *ductuum non-
ulli ex trunco deſcendente oriundi, ex-
rrentes ſuper muſculos abdominis, ſub-
r pinguedinem, glanduloſæ mamma-
m ſubſtantiæ materiam lactis ſuggere-
nt, qui tubulos poſtmodum manifeſtos
eis conſtituebant, ex quibus lac in com-
unem canalem deducitur, perq; papil-
m exhauritur.* Sic etiam *Joh. Pecque-
s Diſſertat. de Lacteis thoracicis expe-
m. 4. Monſpelii* anno 1654. coram ex-
rientiſſimo *Riverio* invenit ac de-
onſtravit in catella lactante, prope ter-
m coſtam ſuperiorem, lacteum cana-
n ad mammas pertingentem, è quo ſa-
magna lactis copia efferebatur: quod
perimentum ſæpius iteravit in catellis
tantibus, pari ſemper lactis uberrimi

 ex

ex rupto vaſculo effuſione, quoties
ta primas coſtas thoracis ab exter
bus partibus ſectionem inciperet.
bifurcationibus hunc ramulum pr
dere antea animadverterat, qui non
clavio canali inſerebatur, ſed quaſi
tim verſus axillam inter thoracis mu
los divertebat. Non minorem quóq;
The. Schenckius, referente *Thom. à Bar*
lino in cane lactante diſſecta, ſurculum
cteum, pleno curſu extra abdomen a
bera tendentem, conſpexit, qui comp
ſus ſuccum ſuũ in papillam eructavit,
géq; exſtillavit. *Ant. Deuſingius Id fa*
corp. hum. part. 2. cap. 1. artic. 4. §. 36
in glandulòſis mammarum corpor
pro nutrimento infantis generari ſcr
idq; non ex ſanguine, ſed è ſucco chy
lacteóq; , fortè per peculiaria vaſa la
ad mammas, earumque tubulos, del
ad illam verò, pro lactis geneſi, mat
am advehendam facere fortaſſe inſig
illum ductum chyliferum à pancr
per thoracem, juxta arteriam aortam
vertebras ad jugulum uſq; aſſurgent

i velut ramos nonnullos in venam bclaviam & jugularem inſerat. *Ludovi. s de Bils in Apolog. Belgic. Joh.* von Hor/ depinxit etiam vaſcula quædam à cirlo lymphatico in collo ſito, verſus ammarum glandulas deſcendentia, æ lactea eſſe cenſuit, ſed erravit, non in- vaſa lactea & lymphatica diſtinguens. a ut, præter rationem, etiam dictorum -orum autopſia nos de vaſorum lacteo- ad mammas deductione ſecuros faciat.

§. 300. Circa hanc Lactis hiſtoriam nomus, quòd nonnunquam in ſanguine, r venæſectionem educto, reperta ſit ateria alba inſtar lactis, quam alii pituin, alii lac, alii chylum appellârunt. Non eſt, quòd ex *D. Ambroſio & Chryſomo in Annal. ad Annum Chriſti* 69. §. & ex eo Epitomatores ejus *Sponda-r & Ludovicus Aurelius* ex *S. Paulô* *Nerone* Tyranno decollati collo, ximo cum hiatu lactis quaſi unn effluxiſſe referunt. Magnum rarum eſt iſtud, quod *Conciliator. fer.* 33. narrat, decollatos nimirum

quoſdam loco ſanguinis lac effudi
Sed hæc ſi vera ſunt, miraculoſa ma
quàm naturalia fuiſſe judicamus. S
bit etiam *Caſparus de Reies* Camp. *E*
Quæſt. jucund. 47. ſe vidiſſe ſuis oc
Presbytero cuidam *Cereris & Bacch*
ptimo athletæ ſanguinem per venam
tractum bis in lactis colorem & ſubſt
tiam fuiſſe converſum. Res ſanè qu
admiranda eſt; quam tamen alii p
obſervârunt, ut ex *Johanne Baptiſta*
ballaria refert *Marcellus Donatus lib*
cap. 4. *de hiſtor. Medic. mirabil pag.*
49. & 50. Notabilis eſt hiſtoria, qu
recenſet *Joh. Rhodius cent.* 1. *obſ* 36.
ſervâſſe nimirum *Prævotium* ægri
jusdam ſanguinem tertianâ duplici
borantis, ex ſalvatella extractum fu
album & glutinoſum in modum pitu
Idem cent. 3. *obſ.* 32. teſtatur puellæ
annorum in ſynocho ſanguinem ter m
ſum, ſemper lacteum comparuiſſe.
trus Borellus cent. 1. *obſ.* 25. in viro,
lignâ febre laborante, ſanguinem ſta
à phlebotomia albedinem lactis retuli

cc

onſignavit. In ſcabioſo ſanguinem la-
eum notavit *D. Iſaac Riverius, Medi-
us Mazamatenſis* apud *Petr. Borellum*
b. 1. obſ. 25. Non deſunt qui verum lac
fœminis quandóque cum ſanguine
rodiiſſe affirmant; cùm & puerperas
uamplurimas per uterum & veſicam
aximam lactis copiam effudiſſe *Andr.*
aurentius lib. 1. anat. quæſt. 10. teſtetur,
t ex *Bauhino* adducat exemplum fœmi-
æ *Joh. Schenckius lib. 2. obſ. tit. de Mam-
ill. obſ. 6. fol.* 304. quæ dimidium cya-
num lactis cum urina minxit. De la-
e in fœminarum mammillis generato
otat *Petrus de Caſtro in obſ. ms.* quòd
ulieri lactanti per ardentem febrem
nguinem miſerit, à vena ſecta exiviſſe
c: dubitatum quidem, an lac fuerit,
ec ne, an verò alba pituita à conſortio
nguinis ſeparata, tandem judicatum,
erum lac fuiſſe. Sic refert *Joh. Rhodius*
nt. 3. obſ. 32. à D. *Caſtro* audiviſſe, quòd
um ille uxori Centurionis in *Cantabria*
uerum lactanti in febre mali moris ve-
am ſecare juſſiſſet, ex aperta baſilica me-

rum lac effluxiſſe, quod morbo per
dorem ſoluto, in mammas redierit: p
ter *Veronæ* contigiſſe mulieri mali h
tus filiam enixæ, ſuppreſſis purgamen
urgente febri, cum ſaphena dextra i
deretur, lac exiiſſe; quod lac fuiſſe
pituitam, coagulo fuiſſe compertum.
milia exempla nobis *Illuſtre Colleg*
Regium Anglicanum in Act. Philoſop
Tom. 1. *Num.* 6. *pag.* 100. & *Num*
pag. 129. ſuppeditat Vid. etiam *Ephe*
rid. noſtr. Germanic. Curioſ. Ann. 1.
28. & *obſ.* 132. Item. *Ann.* 3. *obſ.* 123.

§. 301. Verum enim verò materi
ejusmodi albam, quæ ſanguini, per
næſectionem educto, nonnunquam
miſta conſpicitur, formamque lactis
ſe fert, non verum lac, nêque c
lum, ſed corruptos eſſe humores
cenſemus. Cor enim febribus m
gnis aliisque graviſſimis adfectibus
flictum non habet tantam ferment
vam vim, ut ſalſas particulas cum
phureis ſatis attenuare, dilatare &
nire queat; ubi ſanguis non om

rit

ubicundus generatur, ſed ei copioſi
pallefcentes humores admixti reperiun-
ur, ut in multis malignis febribus &
liis graviſſimis morbis factâ venæſe-
ctione multoties videre contingit, qui
amen non ſunt chylus, ſed corrupti
umores. Egregio exemplo hoc illu-
ſtrat *D. Petrus à Caſtro in obs. ms. §. 6.*
Puero, inquit, *cui ſanguis ex ſalvatella*
xtractus propter duplicem tertianam
ontinuam, cum copia pituitæ & rudi-
nento cachexiæ, exivit ita glutinoſum
hlegma, ut aquam calidam in catino fi-
ulino cogeret, quæ nec ex inclinato effun-
eretur; ſanguis apparuit nullus, ſed hu-
nor ſolùm pituitoſus, coactus inſtar cere-
ri vervecum. Idipſum etiam Excell.
Georgius Sebaſt. Jungius, Collega noſter
n Illuſtri Societate Naturæ Curioſorum
lurimum colendus, *Ephemerid. Curioſ.*
Germanic. Ann. 1 *obſ.* 28. in praxi *Uratis-*
laviæ bis obſervavit; A 1665. in muliere,
ythopolæ conjuge, febre quotidianâ in-
ermittente cum ſum̃a cachexia laborãte;
uæ tamen reſtituta ſanitati, adhuc vivit;

 &

& Anno 1670. menſe Martio, in lite[...]
to viro, plurimis peregrinationibus p[...]
Angliam, *Galliam*, *Hiſpaniamq;* cla[...]
qui morbo & cachexiâ, tàm à mala d[...]
ta, quàm ab itinerum moleſtiis & d[...]
turnitate, contractâ oppreſſus fuit. [...]
hoc poſt venam ſectam & concretion[...]
ſanguinis, non tantùm in ſuperficie c[...]
ſum albumq́ue phlegma apparuit, qu[...]
ſæpius fieri ſolet, ad craſſitiem dorſi[...]
cultro, ſed integra educta maſſa pur[...]
putum phlegma album fuit, quæ nec [...]
ſcindi potuit, nec aquæ injecta diſſol[...]
ſed verſus ſolem expoſita tota viſa f[...]
inſtar Laternæ Punicæ perſpicua, al[...]
flaveſcens parum, quam integram ex p[...]
vi deſumptam, aquâ lotam inſtar cu[...]
in orbem ſtanneum extendere potuit.

§. 302. Non rarò lac quóque ſeu ch[...]
lus in quibusdam cum urina redditur. [...]
Reverendiſſimus & Generoſus quid[...]
Vir, referente *Valentino Andr. Molle*[...]
broccio Ephemerid. noſtr. Germanic. c[...]
rioſ. Ann. 1. *obſ.* 89. aliquandiu arthri[...]
cos & nephriticos dolores perpeſſus, [...]

do[...]

dolore ſiniſtri hypochondrii, appetitu proſtrato, urina alba cum ſedimento inſtar cretæ albæ, non ſine moleſtia per aliquot ſeptimanas excreta, corporísque atrophia queſtus eſt. Poſt alios Medicos & Excell. *Mollenbroccium* conſuluit ſuúmque de tali urina judicium poſtulavit, cui reſpondit Medicus ille inſignis, urinam albam cum ſedimento inſtar cretæ albæ hypochondriacos non modò, ſed & arthritide & calculo laborantes interdum habere. Vidit *Nic. Florentinus ſerm.* 5. *tr.* 10. *cap.* 21. in *Caſtro Itri* juvenem trigenarium, qui omni die mejebat urinam multam, in qua reſidebat, ſicut lac coagulatum album, ad quantitatem medii urinalis, præter ſubſtantiam urinæ, quæ illi ſuper eminebat. *Joh. Schenckius lib.* 3. *obſ. pag.* 506. refert animadverſum fuiſſe à *Petro Sphererio*, *Polonum* quendam exulceratione (ut putabant) renum laborantem in Noſocomio S. S. ſubinde urinam lactis inſtar albam & craſſam reddidiſſe, ſæpius à ſe viſam. Quadragenarius quidam apud *Zacutum Luſitanum lib.*

lib. 3. prax. admirand. obſ. 135. craſſu[illegible]
rubicundus, toto vitæ decurſu urin[illegible]
excrevit, lacti, aut ſpermati ſimilem. [illegible]
rat ſanus, aurificis officio fungebatur, [illegible]
nullum unquam ſenſit incommodu[illegible]
Compellentibus affinibus, Medicor[illegible]
votum exploravit. Hi ſuppreſſionem [illegible]
rinæ, vel calculum renum imminere [illegible]
li inculcârunt, & nî ſibi caveret, var[illegible]
morbos eventuros polliciti ſunt. Il[illegible]
ſubridens medicamenta renuit, ſoli D[illegible]
confidens. Sic factum. Nam ad octo[illegible]
ſimum annum nullo morbo oppreſ[illegible]
perſeveravit, quousq; pleuritide occu[illegible]
tus vitam finivit. Similem ferè hiſtoria[illegible]
enarrat Dn. *Balth. Timæus à* Güldenkl[illegible]
lib. 3. caſ. Med. obſ. 43. de mictione, ut v[illegible]
cat, pultacea in Illuſtri *Falckenbergio* G[illegible]
bernatore *Colmariæ*, qui ultra bienniu[illegible]
eminxit urinas turbulentas, & veluti l[illegible]
cteas, in quibus materia alba inſtar pult[illegible]
in fundo ſubſedit, tantâ copiâ, ut dim[illegible]
dium urinalis plerumque repleret. I[illegible]

te[illegible]

er mingendum ardor adfuit & dolor, ræcipuè ſub finem, fœtor autem nullus, ec pinguedo, aut ramenta, vel aliud uidpiam quod pus indicâſſet; judicavit aque hanc urinam à vitiata coctione chylo provenire. Eandem urinam ceam in Scorbuticis quóque inveniri . *Joh. Drawizius tr. de Scorbut. cap. pag.* 377. atteſtatur (quod ſympto ulgo Caſtor de Bieber dicatur) illi-ſque originem pariter ex chylo dedu-it *pag.* 378. Ne verò hanc lacteam ateriam ſemper de pure interprete-ur, prodeat *Felix Platerus*, qui *lib. obſ. pag. mih.* 836. in ſe ipſo expertus t longo tempore ſine noxa ulla aut commodo urinam lacteam, quæ quie-ens nonnihil materiam albam lactis aſſioris inſtar in fundo, cochlearis nius vel duorum menſurâ deponebat. e uxore D. *Du Bour labé*, quæ cum inis quid mejebat, lacteum, & referens ore, æqualitate & levitate verum pus e nephritidis ſuſpicione, contra ſe-orum Medicorum decretum cenſuit.

Guli-

Gulielm. Ballonius lib. 2. Conſil. Med. 39. fortè latentem ſubeſſe meſenterii abſceſſum, urinæ lacteæ cauſam, quod à mente noſtra parvo diſtat intervallo.

§. 303. Mictionis hujus lacteæ cauſam Oculatiſſimi hujus ſeculi Anatomici in chylum rejiciunt, eúmque per meatus à ſacco chylifero ad vaſa emulgentia & ductus urinarios pervenire dicunt; quales Illuſtris Anatomicus *Thomas Bartholinus* in *Hiſtor. Anat. de Lact. Thorac. cap.* 9. manifeſtè demonſtravit; nec non de iis varia experimenta in *Tom.* 3. *Ephemerid. Gallicar.* reperiuntur. Vias illas per quas chylus ad veſicam deferatur, nos ſuſpicamur eſſe quædam vaſa lactea, quæ per occultos & hactenus incognitos meatus ad veſicam tendunt, & non quidem in omnibus, ſed in paucis quibusdam hominibus verſus veſicam adeò patula ſunt, ut non tantùm ipſum chylum lacteum & ſerum copioſum, ſed res quóque ſolidas, duras & oblongas tranſmittere poſſint. Suſpicionem noſtram omninò confirmare videntur obſervationes Medi-

ru

am, qui interdum chyloſam lacteam ateriam cum urinis excretam videant. *Nic. Florentinus ſerm.5 tr.10.cap.* 1. refert, ſe noviſſe juvenem trigenarim, qui quotidie, præter urinam multm, ſine ullo incommodo emingebat ctis quantitatem medii urinalis. *Capelus, Medicus,* teſte *Bauhino*, vidit mulieem, quæ dimidium cyathum lactis è veca excrevit. *Andr. Laurentius lib.* 1. *quæſt. anat.* 10. nonnullas puerperas plumam lactis copiam per uterum & veſim excreviſſe obſervavit. Ex quibus anifeſtè apparere videtur, lactea quæam vaſa, non ſolùm ad uterum, verùm iam ad veſicam excurrere, in eáſq; pars ſe exonerare poſſe, ſi nihil obſtet, id t, ſi illa vaſcula non ſint obſtructa, comeſſa, aliove quocunque modo impedi, ut in pleríſque hominibus eſſe videnr, quam ob cauſam tàm raró chylum cteum ad veſicam defluere exiſtimanm eſt.

§. 304. *Actuarius lib.* 1. *de judic. urir. cap.* 12. & *Avicenna* 2. 1. *doct.* 3. *cap.* 2.

ab

ab humoris pituitoſi copia mictionem hanc lacteam provenire cenſent. Alii hujus cauſam faciunt materiam alimenti terreſtris ſulphure non prægnatam; quibus nos ita ſubſcribimus, dicentes ob chyli indigeſtionem & πνευματώσε[illegible] defectum, ſalſas particulas cum ſulphureis non ſatis eſſe attenuatas, dilatatas & unitas, & tunc ſanguinem non omnino rubicundum generari, ſed ei copioſos pallescentes humores admiſtos reperiri. Ob quam cauſam etiam talis urina lactea paralyſin, apoplexiam, affectum hypochondriacum, calculum, vermes, fluorem album, gonorrhoeam, arthritidem, imò articulorum tumores, podagram præſagire ſolet. *Urina craſſa, in qua quod ſubſidet album eſt, articulorum dolorem aut tumorem denunciat*, inquit *Hippocrates lib. 2. prædict ſect. 2. pag.* 9[illegible] Item *pag.* 111. *Quibus ad articulos dolores oriuntur & tumores, deſinuntq; ſine podagra, iis & magna viſcera adeſſe comperies & in urina quod ſubſidet album.* Non nunquam etiam ob abſceſſum meſen[illegible]

ii, ulcera renum, veſicæ & meatus urinarii, ob ſaniei aut ſeminis corrupti confuſionem urinæ albeſcunt. Vid. *Thom. Willisii Diſſertat. Epiſtolic. de Urin c. 4.*

§. 305. Lac etiam vermibus refertum reperitur, præcipuè ſi ſit acidum, teſte *Petro Borello in Obſ. Medico-Phyſic. rarior.* quod & *Kircherus Mund. ſubterran. lib. 12. ſect. 1. cap. 10. & ſect. 2. cap. 1.* confirmat, indéque cauſam reddit, quòd pueri vermibus ſcateant, quia lacte frequenter veſcuntur.

§. 306. *Decimo tertiò.* Seminis elaborationi magnum etiam auxilium præſtat hæc tinctura acido-ſalina, in Liene generata. Sic *Helmontius Tractat. de Duum virat. §. 42.* ſpermatis coctionem fieri in teſtibus à ſplene ſcribit. Et *Tractat. de Aſthm. & Tuſſi* Lienem Veneris nidum appellat. Notatu dignum obſervavit Cl *Frid. Deckerus in Not. & Obſ. ad Praxin Barbetti, lib. 4. cap. 10.* in cane fœmella Liene jam deſtituta atq; curata; nempe quòd poſt annum circiter à diſſectione catulire incipiens, cumque aliis

cani-

canibus terve congreſſa, nunquam con-
ceperit, nec catulos produxerit; quia
nonnulli etiam Lieni vim ſanguinem
prolem generandi aptum adſcripſerunt.

§. 307. Egregio autem huic muneri
inſervit Lien, quatenus tincturâ ſuâ aci-
do-ſalinâ ad ſanguinis, ſpirituum vitali-
um & animalium generationem facit,
atque hæc toti maſſæ ſanguineæ admixta
tandem ad teſticulos cum ſanguine arte-
rioſo devenit, ſpecificamque fermenta-
tionem ſeminificam ibi promovet. Se-
minis namque elaborationem hoc modo
ſe habere exiſtimamus, ſanguinem nimi-
rum arterioſum, ſpiritu vitali copioſe
mixtum, ut & ſpiritus animales (an et-
iam humor quidam oleaginoſus? non
negabimus) per nervos advehi, in laby-
rintheis anfractibus & membranis non
nihil alterari, miſceri, demúmque paren-
chymati teſtium inſtillari, & ibi à pecu-
liari fermento (quod odore cujuslibet
animalis graveolente innoteſcit) coqui,
partim ipſos teſtes nutrire, partim in ſe-
men mutari,& tandem ad paraſtatas m

, ibi colligi, nonnihil fermento conti-
uato perfici & incraſſari, ſervariq́ue pro
ongreſſu venereo. Hînc ſemen videtur
ſſe περίττωμα nutrimenti teſtiũ, quod
a principio eſt inſtar ſeri unctuoſi liqui-
um, & in paraſtatis à fermento proprio
lterius perficitur, & condenſatur.

§. 308. Sanguinem autem arterio-
um ſpiritu vitali copioſo plenum ad ſe-
inis materiam concurrere, docent ar-
riæ ſpermaticæ inſignes ad teſtes dela-
e, quæ certè majores ſunt, & plus ſan-
uinis conferunt, quàm qui ſoli nutritio-
i teſtium inſerviat. Docent item ve-
æ ſpermaticæ, ſanguinem à teſtium nu-
itione & ſeminis confectione reſidu-
m ad cavam referentes. Docet deniq;
perientia, quia in nimia venere loco
minis, non rarò ſanguinem cum aliqua
oluptate excretum fuiſſe, teſtatur *Ari-
teles lib.* I. *de generat. animal. cap.* 19.
que etiam Medicorum Clariſſimorum,
Fernelii lib. 6. *pathol. cap* 13. *Hollerii
mm. in aph* 78. *ſect.* 4. *Hipp & Phil.
lmuthi* obſervationibus conſtat; pro-
pterea

pterea ſcilicet, quod ſanguini copio[ſ]
per arterias affluenti, nec ſufficie[n]
mora in teſtibus fuerit, nec ſatis copio[ſ]
ſus ac validus ſpiritus animalis (qui ſpe-
cificam fermentationem ſeminifica[m]
ſimul excitat) ex nervis affuſus ſit, [u]
tàm brevi tempore in ſemen conver[ti]
potuerit. Addimus, quod in ipſis e[t]
iam teſtibus aliiſque vaſis ſpermatic[is]
ab immoderato coitu & nimia diſſip[a-]
tione ſpirituum debilitatis, vis ſemin[i-]
fica debilior evaſerit, quàm ut allatu[m]
ſanguinem, nervorum ſufficiente ſpir[i-]
tu deſtitutum, tàm citò in ſemen co[n-]
vertere poſſit; quæ debilitas ex eo e[t-]
iam patet, quòd poſt nimium coitu[m]
ſemen aquoſum & crudum aliquand[o]
generetur. Hanc experientiam ſuffi[-]
cit ratio, quæ & ipſa docet, neceſſar[iò]
ſanguinem in ſemine, ut primariam [&]
maximam materiæ partem, concurr[e-]
re; quoniam verò in corpore noſt[ro]
omnia vivificantur per ſpiritum vi[ta-]
lem, è corde effluentem, ac ſangui[ni]
arterioſo inhærentem, eóq; deficien[te]

ni[...]

ihil vivificari poteſt, hinc etiam neceſ-
riò ſemini è corde infundi debet ſpiri-
us ille vivificans, ſeu vivificationis ener-
iam in ſe continens; qui ſpiritus cùm
on poſſit conferri ſine ſubjecto, cui in-
æret, ſcilicet ſanguine arterioſo, hunc
xtra omne dubium concurrere ad ſemi-
is materiam conſtituendam.

§. 309. Spiritum animalem per ner-
os allatũ, & in teſtibus in tenuem liquo-
em condenſatum, ac ſãguini admixtum
tiam ad ſeminis materiam neceſſariò
oncurrere, ex eo manifeſtè patet, quòd
erebro magnus ſit conſenſus cum teſti-
us, & quòd cerebrum, nervi omnéſque
ervoſæ partes ab im̃oderato coitu pluri-
um lædantur & debilitentur; quia ſcili-
t cum excretione multi ſeminis ſpiritu-
m animalium magna pars conſumitur,
rumq; magna fit jactura, undè mox laſ-
udo & virium dejectio ſubſequuntur,
q; etiam aliqua triſtitia oboritur (omne
im animal contriſtatur poſt coitum,
æter gallum gallinaceum) viſus con-
rbatur, tremor membrorum accedit:

quæ

quæ omnia indicant, unà cum ſemine c
pioſos evacuari ſpiritus animales; qu
ſemen, ſi è ſolo ſanguine conficeretu
talia ſymptomata non ſubſequerent
poſt pauxilli ſeminis evacuationem; qu
pe tota ſanguinis libra detracta, non i
fert tantam debilitatem, quantam u
uncia ſeminis ejecta. Quid dicamus
tabe dorſali, cujus mentionem facit *Hi*
pocrates lib. 2. de morb. ex quo morbo
tis patet, è cerebro & ſpinali medulla ſ
ritum quendam ad ſeminis confecti
nem per nervos affluere; nam hînc p
nimium coitum debilitato cerebro,
defluxus ſpiritus non ſatis cocti, ſed c
di, è cerebro in ſpinalem medullam,
deque fit colliquatio, nervorumque fl
ciditas & laxitas; hînc veneris ludib
& pollutiones, multique ſeminis pro
ſio in ſomno, cùm propter partes ſperm
ticas à nimio coitu nimis debilitatas
minùs retinentes; tùm quòd iſte cru
& parum excoctus ſpiritus per nervos
fluens, ſubſalſus & nimis acris ſit (ſi
in gravedine multoties pituita crud

fau

uces defluens, ſalſa & acris guſtu perci-
itur) ſuâque acrimoniâ vellicando & ti-
llando debilitata genitalia ad ſeminis
ofuſionem irritet.

§. 310. Hic autem ſpiritus animalis, cerebro per nervos in teſtes profuſus, iisque in liquorem tenuem incraſſatus, lic ſanguini ſpirituoſo permiſcetur, emq; acrimoniâ ſuâ fermentando, lymaticumq; liquorem (per vaſa lymphaca, è ſubſtantia teſtium orta, ſurſum ad dominis interiora deferendum) ex eo parando, ſubſalſas ejus particulas ſpecio modo diſſolvit, & à ſulphurei liquos nimia redundantia ſeparat, cum quis ſalſioribus particulis, paucisque ſulureis, ipſorum teſtium ſpecificâ vi exquitur in ſemen, quod ex paraſtatis rtim per vaſa deferentia in proſtatas fertur, atque in iis aliquam ulteriorem rfectionem adipiſcitur; partim defluit veſiculas ſeminarias, in quibus in ſpuoſum liquorem condenſatur, & usque excretionis tempus ſervatur. Procrea verò, quod ſalſuginoſus liquor in

ſemine primarias partes teneat, ab ee
fœcunditas & balſamica vis imprii
procedat, veteres dixerunt : venerr
ortam mari, & libidinem vocârunt ſſ
citatem.

§. 311. Quod autem pro ſeminis r
teria ſalſiores ſanguinis particulæ, c
dam fermentatione ſeu efferveſcen
ſeparatæ, neceſſariò & maximâ cc
concurrant, eæq́; ſulphureas in ſem
longè ſuperent, varia docent.

1. Quòd in corporibus obeſis & p
guibus, in quibus pingues ac ſulph
humores prædominantur, parum ſe
nis generetur, & hînc iis exigua ſi
Venerem proclivitas.

2. Quòd in ſiccioribus, in quibus
ſi humores prædominantur, multum
minis generetur, atq́ue hînc tales ad
nerem ſint fortiores.

3. Quòd ſemen ſubacidum quenc
odorem exſpiret, qui neceſſariò à ſal
ſo provenit.

4. Quòd illud copiâ auctum tit
tionem pruriginoſam, & irritatio
ad Venerem excitet.

5. Quôd plerarumque rerum fœcun-
tas à ſale fuſo ac per calorem diſſolu-
procedat, atq́; hínc mirum videri non
beat, quod etiam ſeminis humani fœ-
nditas ab eo magna ex parte depende-
. Prius illud ex variis patet. Cineres
nis culinarii, imprimis lignorum
ercinorum, per prata diſperſi, illa
alto fertiliora efficiunt, quàm ſi fi-
us bubulus inſpergatur, & diutur-
prem fertilitatem conferunt, quia
licet multo plus ſalis in ſe continent,
à pluvia liquefactus, & Solis calo-
attenuatus hujusmodi fertilitatem
aminum & herbarum inducit. Ster-
re humano in latrinis collecto, vel
am columbino, aut gallinaceo, ſi ſter-
entur agri, decuplo majorem fœcun-
atem iis præbent, quàm ſi bubulo vel
nino eâdem, aut duplâ triplâve quan-
nte ſtercorati fuerint, quia ſcilicet
cuplo plus ſalis balſamici in ſe conti-
nt. Aqua pluvia multo ſale volatili, ca-
e ſolis attenuato, & unà cum aquoſis

vaporibus è terra in ſublime elato, prægnata, herbas & plantas multò cius creſcere facit, quàm ſi aliâ aqu ſpergantur; quare *Ariſtoteles lib* 8 *ſtor. animal. cap*. 19. ſcribit, arundi quæ in lacubus & foſſis creſcunt, m fermè augeri, quando pluviæ & im non decidunt. Sic piſces in piſcinis iam felicius degunt, cum multum pl Ros quóque ſale volatili ac balſam prægnans, in arboribus varia inſector atque vermium genera producit. ipſo etiam aceto Soli expoſito & diu aſſervato, plerumque vermiculi ha cauſa generati conſpiciuntur, ut ex rientia docuit, eáque de re præclar obſervationem nobis reliquit Illuſ *Thomas Bartholinus cent*. 4. *hiſtor. an* 13. qui illud quidem admiratur, ſed c ſam non adduxit. Fit autem, quon tota aceti aciditas â ſale fuſo, exactiſſ diſſoluto (non ſatis enim exacta diſſ tio muriam efficit) provenit; quod tet ex ſpiritu ſalis acidiſſimo, & ex quòd ſal commune aceto incoctum il

mn

ltò acidius faciat. Hujus ſalis fuſi te-
ſſimæ particulæ, calore Solis attenua-
ac volatili ſatæ, terreſtriores aceti
ticulas peculiaribus modis agitant;
; ſic alias aliter atq; aliter jungendo,
unditatem quandam efficiunt, quâ
miculi producuntur.

§. 312. Atq; ita abundè probatum
emus, maximam balſamicam vim
ineſſe, hincq; omnium rerum viven-
n fœcunditatem præprimis à & ex
produci: ita ut minimè alienum vi-
debeat, quòd neceſſariò multò co-
iores ſalſæ particulæ ad ſeminis ma-
am concurrant, quàm ſulphureæ. Il-
item è ſanguine copioſæ per quen-
fermentationis modum ſeparan-
inductæ à ſpiritu animali & liquore
ari, qui & ipſi ex ſalſis acribus parti-
conſtant.

313. Jam verò ſi per nervos influ-
piritus animalis ſatis copioſus & for-
d teſtes deferatur, in iiſque concur-
tincturâ acido-ſalinâ Lienis, in li-
em ſpirituoſum, unà cum dicta ſpi-

rituoſa ſalſa ſanguinis arterioſi pa
coëat & excoquatur, fit ſemen
coctum, ſpirituoſum ac fœcum
quod in veſiculis ſeminariis craſſe
colore albicante præditum, in libi
projicitur. Quòd ſi verò nimis pa
ac debilis ad teſtes confluat, tunc ſe
crudum, mucoſum ſeu aquoſum
minus album generatur, ſicut fit, q
do à nimio coitu, ſpiritibus valdè
patis, partes ſpermaticæ debiles
dæque & humidæ relinquuntur, q
temperie tunc anguſti nervuloru
nes, in teſtes deſinentes, flaccidi
& concidunt, ita ut pauci ſpiritus
males ad teſtes penetrare poſſin
qui tranſeunt, à nimia frigidita
humiditate teſtium ferè ſuffocentu
que hinc tunc in ſanguine, per art
ſpermaticas affluente, non fit con
ens fermentatio & coctio, ſed conv
tur magna ejus pars in ſuccum cru
& aquoſum, qui ſuâ humiditate p
in viris verſus urethram, in mulier
verſus clitoridem, laxans, ſæpè ſin

& præter voluntatem ſpontè foras
uit, hocq́ue pacto gonorrhoeam
plicem facit: cui tamen ſemini ſi
pura aliqua venereæ malignitatis la-
acceſſerit, eiq́ue corruptionem val-
acrem intulerit, ſit gonorrhoea vi-
enta, quam multoties eroſio cum
lceratione ſubſequitur. Ejusmodi
em ſeminis crudi effluvium ſeu go-
rhoeam ſimplicem ægri ſæpê longo
pore, & non raròper annos patiun-
cum virium non magna dejectione;
terea quòd liquor ille ſpirituoſus à
is accedens, tali ſemini paucus ad-
tus ſit, & ad ejusdem excretionem
iſſimi, vel nulli ſpiritus animales
currant (ſpontè enim & inſciis ægris
it, ſine ullo conatu) qui alioqui in
u libidinoſo copioſi verſus obſcœnas
es confluere, & cum virium jactura
pari ſolent.

. 314. Si mirum nobis videatur,
modo talis ſpirituoſus animalis va-
per exiles & ferè inviſibiles ner-
s tantâ copiâ profluere poſ-

ſit, conſideremus, etiam arterias, cu
teſtes perveniunt, ferè inviſibiles
eas tamen ſatis multum ſanguinis
ferre. Præterea ſciamus, ſpirituoſ
los vapores non admodum copioſ
deferri, propter ſummam nervul
tenuitatem, ſed illos ſolummodo ſe
ad teſtes deſcendere, atque hînc po
lidum coitum multámque ſemin
cretionem, rurſus aliquo tempor
tervallo opus eſſe, antequam ſuffi
copia eò veniat, quæ novo ſemini g
rando ſatis eſſe poſſit.

§. 315. Verùm minimi iſti nervu
dentur ſolummodò in tunica, teſ
proximè circumjecta, terminari, q
deò acuti ſenſus eſt, non autem in
riorem teſtium ſubſtantiam perve
quæ hac de ratione non ſentit, ut e
riis ejus morbis liquet; ergò per
nervulos non poſſunt ulli ſpiritus a
teriorem ſubſtantiam defluere. Re
demus: Sicut nulli nervuli, ita qu
in ſanorum teſtibus plerúmq; nulla
guifera vaſcula conſpiciuntur, inc

en non ſequitur, talia interius non adſe; nam quòd adſint, & in quibus, ac iando conſpicui ſint, ex autopſia anamica notum eſt. Sic procul dubio etn adſunt aliqui tenuiſſimi nervuli, & ſi colorem album & ſummam parvitam minimè ſint conſpicui, ſolúmq; obſum & exilem ſenſum in ipſo teſtium renchymate faciant, tùm propter ſumam tenuitatem, tùm propterea, quòd tium interior ſubſtantia non ſint pla- membranoſa (in membranis enim ſus acutus accidit) & quòd teſtes, ſic- alia viſcerum parenchymata, habet ſubſtantiam propriam & peculiarem, vaſis inter ſe complicatis conſtructam, alis alia ſimilis non datur in univerſo rpore, quæ ratione ſuæ temperiei & nformationis eſt obtuſiſſimi ſenſus, ut ſubſtantia cordis, pulmonis, hepa- Lienis; quæ partes omnes, ſicut etn teſtes ſenſum acutiorem ſolummo- in circumjecta tunica obtinent.

§. 316. Alia quóque difficultas hîc bis occurrit, quæ gravior videtur, nimirum,

mirum, cum ſpiritus animales à m
quaquaverſum pro arbitrio, modò i
modò illûc determinentur, quare n
quam copioſiſſimi determinentu
influant in teſtes, eóſque intume
faciant, ſicut in motu animali ab
intumeſcunt muſculi. Reſponder
illos ſpiritus non determinari inæ
liter ad quaslibet partes, ſed primùm
illas, quæ brevi aliquâ tenſione
habent ut agant, vel melius agant,
les ſunt oculi, cum accuratius ali
videndum eſt; uterus, cum fœtus
pellendus eſt; & genitalia in libid
deindè & præcipuè ad illas partes,
motui voluntario inſerviunt, ut
ſculos. Illi ad partes ſolummodò
tientes continuato ductu ſemper æ
liter influunt (quod interdum plu
interdum pauciores in eas influant
que modò acutiorem tactus ſenſ
modò obtuſum ſenſum, aut etiam
porem inferant, illud non fit ex de
minatione mentis, ſed ob majorem
noremve eorum copiam & viarum

litudinem vel anguſtiam) ut & ad illas n quibus ad nutritionem vel fermentaionem aliquid conferre videntur, utote qui influxus nihil cum voluptate ommune habet. Atque ſic etiam ſpiitus animales ad teſtes non motu aliquo eterminativo, ſed merè naturali fluunt.

§. 317. Peculiaris etiam fermenti beeficio in teſtibus, vaſis ſeminalibus & artibus genitalibus hæc ſeminis elaboatio perficitur. Teſtes enim, vaſa ſeinalia & partes genitales particulis rmentativis adeò turgent, ut nihil agis. Videntur hîc ſpiritus, ſal & lphur, ſimul compacta & ſummê kaltata in ſemen velut in elixir nobiſſimum redigi. Activa hujusmodi rincipia, non tantùm in utero pro etu efformando fermenteſcunt; quin vivido velut fermento, per univerm corpus totam inſpirant ſanguinis aſſam, ut volatiliſetur magis & acrius erveſcat. Quare in fœminis à ferento uterino ſe rectè habente, facies lore florido & eleganti ſuffunditur,

calor vegetus & copioſus exiſtit. In
per cruoris maſſa, nimis luxurians, qu
vis menſe catameniorum fluxu depl
neceſſe habet; cum autem deficit hæc
utero fermentatio, fiunt tùm virgin
tùm mulieres pallidæ ac velut exangu
anheloſæ, & ad motum quemvis inep
Etiam in viris à fermento ſeminali, ca
ris abundantia, vires robuſtæ, vox ſo
ra, & virilis barbæ & pilorum eruptio
cedunt: propter hujus defectum eff
minantur viri, eorum ſcilicet vox gra
lis, calor debilis, & deſperatio barbæ
ducuntur;

§. 318. A ſemine corporibus calor
impetiri fermenteſcendo innuit Ce
berrimus *Herm. Conringius in Exerc.*
is in Billichii Anat. Fermentat. conſcr
Sanè ante ſeminis generationem, ait, *in*
integros & caſtratos parum aut nihil
ſcriminis eſt deprehendere circa calor
corporis: ubi illud verò per ætatem cæp
tùm toto in corpore caloris fit augmentu
multò maximè autem creſcit calor to
corporis, quando ſemen fermentatur, in
fa

facto, ſive per ſe, ut in pleriſq; animalibus, ſive per libidinoſas cogitationes, quod in hominibus familiarius eſt. Hanc ſeminis efferveſcentiam à *Græcis* ὀργασμὸν dici, & hînc bruta ὀργᾷν, veriſimile eſt.

§. 319. *Decimo quarto.* Sanguinem menſtruum ſtatis temporibus turgere, ubi arteriæ uteri non promptè ad emiſſionem hiant, vaſa circa uterum, arteriam aortam & venam cavam eo loci præcipuè tendi, dolores atque anxietates, hypochondriorum duritiem, reſpirationis difficultatem aliaque mala effici notiſſimum. Si itaque blandâ & naturali fermentatione ſanguis cietur, nihil oſtabit, quo minûs hunc in fœminis ſanguinis naturalem fluxum eidem fermentationi, lunæ influxu acrius ſtimulatæ, debeamus. Si enim ſolâ quantitate efficiente proflueret, quotidie tantum derivandum eſſet, quantum excederet: vel ſi cumularetur toto menſis tempore, ultimis diebus inſigniter prægraverentur ejusmodi opere, & fluxus in principio eſſet maxi-

mus,

mus. Fermenti communis odore me-
ſes ſubſiſtentes propelli, non levi ind-
cio eſt, fermentationis beneficio men-
ſium fluxum acceptum ferendum: N-
turam quóque alios humores vitioſos
qui adſunt, fermentatione ſeparatos
proba maſſa ſanguinis, cum hoc ſangu-
ne ſingulis menſibus evacuare, veriſim-
le eſt.

§. 320. Extra imprægnationem erg-
qui ſingulis menſibus redundat ſangu-
ſtatis periodis cum fermentatione ſ-
efferveſcentia quadam copioſus per a-
terias ad uterum propellitur; quia v-
rò in ejus ſubſtantia interiore adm-
dum paucæ ſunt venæ, per quas tan-
copiæ circulatio commode fieri n-
poſſit, & orificia tubulorum ſunt l-
xa & mollia, hînc fit, quod redunda-
ſanguis, qui ob copiam ſatis citò ci-
culari nequit, per dehiſcentia & ape-
ta tubulorum orificia, nec non per f-
nes vaſorum in collo uteri deſinentium
ut ſupervacuus & naturæ ſuâ cop-
moleſtus, foras effluat. In quibus v-

ò dicti tubuli firmius occluſi ſunt (ut
um in gravidis anguſtantur ab adhæ-
ente placenta uterina, in quam non
iſi minimis oſculis hiant; aut cum
oſt ſecundinam violentius cum hepate
terino avulſam obducuntur cicatrice;
ut alia quacunque de cauſa obſtruun-
ur) in illis menſtrua ſolummodò pro-
uunt per fines vaſorum in uteri collo
eu vagina deſinentium, vel planè ſub-
ſtunt, imprimis ſi etiam fermentifica
la qualitas ad tantam perfectionem
ondum pervenit, ut talem efferve-
entiam in ſanguine ſuſcitare poſſit.

§. 321. Quid autem fermentum il-
d uterinum ſit, & quonam in loco
eneretur illud, quod ſtatis menſtruis
eriodis iſtam ſanguinis efferveſcenti-
n in mulieribus vacuis, at non, aut
riſſimè in gravidis inducit, hactenus
rum inquiſitum eſt. Noſtra in hac
i obſcuritate opinio eſt, quòd tinctu-
acido-ſalina Lienis cum ſanguine
r arterias ad uterum delata, atque
ibi

ibi aliqua ſui parte depoſita & paulaat
coacervata (ſemper enim in diſſectis
cuarum uteris viſcoſus ſeu mucoſus q
dam humor reperitur) à ſpecifica q
dam uteri proprietate peculiarem qu
dam qualitatem nanciſcatur (ſicut:
dem in ventriculo aliam peculiarem q
litatem adipiſcitur, quâ chylus ex alim
tis educitur) quæ (humore iſto, cui
ſubjecto inhæret, in ſanis à calore l
menſis ſpatio ad illam volatilitatem p
ducto, ut ſponte ſuâ efferveſcat) tal
ſpecificam fermentationem ſanguini
troducat, quâ totum mulieris corp
imprimis partes utero circumſtantes
aliis magis, in aliis minùs) conturb
tur, & ſanguis ſuperfluus inturgeſcer
ſuâ vaſorum orificia dilatans, foras p
turbatur: eâque qualitate, aut dicti h
moris fermentacei volatilitate juſtâ d
ficiente (ut fit in gravidis, in refrige
tis, in longo morbo detentis, &c. it
in brutis) iſta menſtrua evacuatio n
procedat.

§. 322. *Decimo quinto.* Tinctur
qu

quoque acido-ſalinam in Liene natam, tque cum ſanguine arterioſo per arteri- s emulgentes ad renes deductam fer- mentum ibi pro ſero à ſanguine ſegre- gando ſuſcitare ſuſpicamur. Renes enim peculiari ſuo fermento in urinæ elabora- tione uti probatu non eſt difficile. Iſti amque ſi ſunt à calculo obſtructi, adeo t ſerum immutatum in venoſum genus egurgitet, & partim etiam in abdomen ſtillet, hydropem aſcitem daturum, uri- æ ſaporem tamen præ ſe non fert. Aſt i renes ſint liberi ab iſto malo, ſerumque ermentatione ſuâ in urinam permu- ent, ea autem ob calculum, vel urete- em, vel veſicam obſidentem in venoſum enus remeare cogatur,. cùm ſaporem er ſalivam in lingua, tùm fœtorem uri- æ in ſudore manifeſtè offert; quod ſæ- ius in ejusmodi ægris obſervare con- inget.

§. 323. Renes itaque peculiaris fer- nenti auxilio coquunt, fermentant & erficiunt ſanguinem, & eâ ipsâ coctio- e ac fermentatione urinam faciunt,

eam-

eámque ſingulari artificio à ſangui
bono ſeparant. Per arterias emulge
tes ſanguis copioſo ſero dilutus addu
tur, qui deindè in renibus coquitur, f
mentatur, & à ſero ſuperfluo depurat
Sanguis autem depuratus per venas,
teribus emulgentes dictas, ad cor rec
citur. Evolv. *Mœbii Phyſiolog. cap.*
& *Inſtitut. lib.* 1. *cap.* 12. Item *Exe
noſtr. Anat. de Admirand. Renum Str
ctur. ſect.* 2. *§.* 104. & *Disquiſit. no
Medico-Phyſic. de Fermentat. cap
quæſt.* 20.

§. 324 Quod autem in renibus
circa renes fiat ſpecifica aliqua effer
ſcentia ſeu ſegregativa fermenta
(quam *Mœbius* & alii coctionem
pellant) quâ ſeri pars, unà cùm ipſi a
mixtis impuritatibus, è ſanguine ſepa
tur, docent tres rationes. 1. Quòd p
ráq; diuretica multo ſale, fermentati
nem talem faciente, redundent, in
multa ex iis ſalia ſint, ut ſal fabarum,
tis, juniperi, prunellæ, &c. 2. Quòd
dorifera (quibus ſerum etiam è ſangui

ſep

eparatur) efficacia fiant, ſi ſal abſinthii, ardui benedicti, artemiſiæ, aliudve, vel alia, quæ ſale acido pollent, ut acetum, ſpiritus vitrioli, ſulphuris, ſalis, aliaq́; ſimilia, addantur, quæ effervefcentiam & fermentationem iſtam faciunt vel augent. 3. Quòd in morbis frigidis, ex. gr. anaſarca, ob debilem hepatis conſtitutionem, fermentum non ſatis validum & conveniens præparetur, atq́; hînc etiam ſerum crudum manens non ſufficienter à ſanguine ſeparetur, nec ſatis attenuetur, undè urinæ tunc pauciſſimæ excernuntur, licèt ſerum in toto corpore redundet, omnesq́; molliores partes œdematoſo tumore diſtendat.

§. 325. Sed quomodo per illam effervefcentiam & fermentationem ſeri pars cum ipſi admixtis impuritatibus à ſanguine ſeparata, talem nanciſcatur figurationem, ut ſola per renum poroſos meatus delabi poſſit, ipſo ſanguine ab iis excluſo, hoc qui explicabit, verè laureâ merebitur.

§ 326. Sic etiam peculiaris pororum in renibus diſpoſitio, ſeu configuratio,

non

non minùs obſcura & ignota eſt, quàm modò dicta ſpecifica fermentatio. Nam quis explicare poteſt, quare ſerum cum ſuis contentis liquoribus, per ante dictam ſpecificam fermentationem â ſanguine ſeparatum, per renum & glandularum poros ſine ullo ſanguine ad veſicam deſcendat, cum interim purulenta materia, ê thorace delata, ac ſanguini penitùs admiſta, ipſo ſanguine multò craſſior, per eoſdem poros, ſæpè ſine ullo ſanguine tranſiiſſe viſa ſit? Sic Exellentiſſ. *Isbrandus de Diemerbroeck lib.* 1. *Anat. corp. hum. cap.* 17. anno 1638. Mercatorem *Noviomagenſem* empyicũ tractavit, qui tandem puris albi, benè cocti, mediocriter craſſi, duas matulas plenas è thorace per urinarias vias bidui ſpatio, cum aliquo in ureteribus dolore, excrevit, ſine ullo ſanguine, & ſic ab empyemate feliciter liberatus fuit, cùm antea pus (cujus fluctuatio ab ipſo difficulter reſpirante, non modò ſentiebatur, verùm etiam per commotionem corporis antrorſum ac retrorſum ab adſtantibus maniſe-

ſt-

ſtè ob audiebatur) phthiſeos & vitæ periculum ipſi minaretur. Tale quid etiam obſervavit anno 1639. in quodam *Tielano*, famulo Domini *de Soulen*, cui empyico tandem etiam pus totum per urinarias vias fuit evacuatum, cum ſummo in lumbis & ureteribus dolore, à diſtenſione, tranſitu craſſi puris facta, inducto. Similem hiſtoriam ſibi in ægro quodam viſam nobis reliquit *Andreas Laurentius lib. 9. quæſt. anat.* 12. in cujus cadavere invenit ſimilem fœtidam materiam copioſisſimam in thoracis cavitate & ſiniſtro cordis ſinu, qualis cum urinis reddita erat; quod certum indicium exhibuit, illam è thorace per cor ad renes veniſſe.

§. 327. Sunt qui pororum in renibus ſpeciali aptitudini ac figurationi hoc adſcribunt (hanc tamen non deſcribunt) cujus ratione pus craſſum per illos dimitti, ſanguis verò tenuior tranſire non poteſt. Exemplo cribri ruſtici hoc probare conatur: cum iſtud rotundis foraminibus præditum, ſimul paleæ tenues & piſa vel fabæ injiciuntur; tunc per ejus foramina

mina craſſæ fabæ vel piſa facilè delabuntur, paleis tenuibus oblongis in cribro remanentibus. Verùm etſi pororum aptitudo in rebus ſiccis talia præſtare poſſit, valdè tamen dubitandum, an etiam in liquidis & omninò fluidis corporibus ſimul mixtis hoc contingere queat, præcipuè ubi neutrum pinguedine alterum ſuperat: ſcilicet an pus ſanguine quadruplo craſſius, propter ſolam dictam pororum figurationem, tranſire poſſit per tàm anguſtos poros, qui ſanguinem ei admiſtum multóque tenuiorem, non tranſmittunt, ſed ſiſtunt: an etiam ſanguis (qui adeò tenuis & fluidus eſt, ut interdum per poros cutis tranſſudare viſus ſit) ad poros renum deveniens, non æq facilè, imò longè facilius poſſit figurari ad formam pororum renum, quàm pus, quod adeò craſſum eſt, ut vix per ureteres tranſire queat, eóſque diſtendendo multoties graviter excruciet. Hæc ergò ratio de ſpeciali pororum renum figuratione vix ad dictæ evacuationis explicationem ſufficere videtur; aliud ergò hîc quic

quid latet, quod nemo hactenus revelare potuit. Sed interim, quamvis hujus rei manifeſtam cauſam non habeamus, pus tamen è thorace ad renes & veſicam deferri, & nullo ſanguine comitante excerni, certiſſimum eſt.

§. 328. Ne autem ſolis liquidis adhæreamus, res etiam ſolidas aggredimur, videntes, an etiam illæ taliter figuratæ ſint, ut, ſanguine non comitante, per poros renum dimitti poſſint? Varia legimus exempla rerum durarum, ſine ſanguine cum urinis excretarum. Sic ſcribit *Langius lib. 2. epiſt.* 40. virginem quandã quinq; acus ex improviſo deglutitas poſt triduum cum urina reddidiſſe. Acum capillarẽ deglutitam, quatuor digitos transverſos lõgam, in veſicam veniſſe, in eaq́; poſt mortem repertam fuiſſe, narrat *Alexander Benedictus lib. 3. anat cap.* 9. Parvum clavum ferreum, per imprudentiam deglutitum, diu poſt cum evulſo calculo è veſica extractum fuiſſe (calculus enim circum clavum undequaq; accreverat, ejusq; primũ fundamentum fuerat clavus)

memo-

memorat *Joh. Matthæus hiſtor. rar. caſ.* Nonnunquam mulieres aciculas medi[illegible]cres, antè deglutitas, cum urina reddun[illegible] nec quicquam mali ab iſtis perſentiun[illegible] quousque in corpore hærent. *Julius A-lexandrinus annot. ad cap. 14. lib. de ſub-ſtant. facult. nat.* fruſtula radicum ap[illegible] pridiè comeſtarum, nummuli quadran[illegible]tis magnitudine, cum urina excreta ob[illegible]ſervavit. *Nic. Florentinus ſerm. 4. tr. [illegible] cap. 29.* refert, quendam qui fungos no[illegible] exactè maſticatos comederat, notabil[illegible] eorundem particulas cum urina excre[illegible]viſſe. *Plutarchus lib. 8. ſympoſ. probl. [illegible]* ſcribit hiſtoriam viri, qui poſt longa[illegible] urinæ difficultatem, culmum hordeac[illegible]um geniculatum excrevit. Ita quóqu[illegible] ſemina aniſi, fœniculi, aliaque ſimili[illegible] deglutita, cum urinis reddita fuiſſe, te[illegible]ſtantur ſagaciſſimi obſervationum ſcri[illegible]ptores. Hæc omnia anguſtiſſimos re[illegible]num poros, quos ſanguis permeare ne[illegible]quit, tranſire multi hactenus tradiderun[illegible] & crediderunt. An vero hîc antè dict[illegible] illa pororum aptitudo & ſpecialis figura[illegible]

tio[illegible]

io ſufficiet ac ſatisfaciet? vix credimus. jusmodi enim res duras & majuſculas, aſa lactea tranſeuntes, primò per venam avam, & dextrum cordis ventriculum, ínc per anguſtiſſimos & tortuoſiſſimos ulmonum meatus ad ſiniſtrum ventriulum abſque noxa & incommodo inſenbiliter transire, indéque per aortam & rterias emulgentes ad renes demanari, ac per eorum fibrillas urinari & papillarum poros ita transcolari oſſe, ut nullus ſanguis comitetur, mnem fidem & rationem ſuperare vietur, neque ullâ experientia probari teſt, cùm à nullo Medico vel Anatomi-, unquam acus, ſemina, ramuli aliæve miles res deglutitæ in vena cava, cordis ntriculis, pulmonibus aorta aut renis repertæ ſint.

§. 329. Quoniam verò videmus, quôd , qui aquas *Spadanas*, aliasve acidulas diureticas, vel etiam vinum diuretim copioſus bibunt, intra ſemihoræ tium ſæpè tres, quatuor, pluresve ſeri ras emingãt, ſine ulla cordis alteratio-ne,

ne, & vix veroſimile videtur, quòd tan
ſeri crudi & non colerati copia tam c
per cor, pulmones & renes ſine inco
modo transire poſſit, neceſſariò, præt
renes, dari etiam debent aliæ quæd
viæ, per quas copioſius ſerum atque
iam res duriuſculæ modò traditæ ad ve
cam devenire queant.

§. 330. Vias has ſuſpicamur eſſe qu
dam vaſa lactea, quæ per occultos & h
ctenus incognitos meatus ad veſicam
runtur, & non quidem in omnibus,
in paucis quibusdam hominibus ver
veſicam adeò patula ſunt, ut non ſolù
ipſum chylum lacteum & ſerum cop
ſum, ſed etiam res ſolidas, duras & c
longas transmittere poſſint. Et ha
noſtram ſuſpicionem corroborare
mninò Medicorum obſervationes j
adductæ videntur, qui interdum chy
ſam lacteam materiam ſimul cum uri
excretam viderunt. Cum autem
viæ breves, & non adeò tortuoſæ ſint
multæ aliæ, facilè accidere poteſt, ut p
eas, præter chylum, interdum quoc

s ſolidæ , ut ſemina , acus, ſurculi anſeant. Præterea adhuc multo fa-lius magna pars crudi ſeri, à copioſo tu cumulati, in has vias poteſt deflue-, & per veſicam evacuari, cùm per ia lactea vaſa tanta ſeri quantitas non tis citò moveri, ac per cor circulari ſſit: atq; hînc fit, quòd talis urina ſit nè aquei coloris, multum differens lore & conſiſtentiâ ab illa urina, quæ m ſanguine excocta fuit, qualis ſæpê ulô poſt copioſi ſeri crudi excretio-m ſubſequitur benê colorata, manife-amq; indicium exhibet, quòd per alias rtes tranſierit, quàm crudum ſerum, licet per cor, pulmones & renes, in iis-e majorem coctionem adepta ſit.

§. 331. Per easdem has vias etiam ſpicamur plerumq; deferri illos liquo-aſſumptos, quorum color & odor urina ſuperſtes percipitur; ſi enim r cor tranſirent, neutrum inte-um ſervare poſſent. *Actuarius lib. de judic. urinar. cap.* 20. ſcribit

 hiſto-

hiſtoriam ægri, cui exhibuit pharm
cum nigrum, qui hînc paulò pòſt urin
nigram ſine incommodo minxit. M
toties obſtetrices apud puerperas, ex co
re, & ſæpè etiam ex colore ſordium, q
in puerperio effluunt, cognoſcunt, qu
nam puerpera paulò antè comede
Crocus in potu mulieri parturienti
hibitus, intra horæ quadrantem fœt
croceo colore tingit, cùm tamen
brevi tempore crocus cor tranſire,
eôque ad uterum demandari non po
multo minùs integrum colorem in
partium tranſitu ſervare. Nobiliſsim
Diemerbroeckius non ſemel ipſemet
dit, eos qui pinguedinem renibus ag
rum accreſcentem comederant aſſat
eandem ferè totam brevi cum urina
creviſſe. Oleum terebinthinæ exh
tum, citiſsimè urinam ſuo odore per
dit, atque etiam aſparagi comeſti cru
turbidas, ſuôque odore perfuſas uri
tàm citò promovent, ut ſi talium ſ
per cor aliáq; viſcera longum circuit
facerent, tàm citò, tamque crudi, inte

adl

huc odore, ad veſicam pervenire non
ſſent. Quæ omnia ſatis demonſtra-
videntur, quòd vaſa quædam lactea
n ad uterum ſolùm, ſed nonnulla quó-
e ad veſicam excurrant, per eaq; non-
nquam hujusmodi liquores, & inter-
m etiam res aliquæ ſolidæ, ad illas par-
pervenire poſſint. Quæ vaſa quamvis
ctenus nec viſui conſpicua, nec ab ullo
atomico demonſtrata fuerint, tamen
ceſſariò adeſſe modò dicta ſatis do-
t. Similia lactea vaſa verſus mam-
s protenſa etiam in conſpectum non
niunt, cùm tamen illorum præſenti-
ſatis oſtendant ſurculi pridiè come-
per papillam excreti; juſculum croco
oratum aſſumptum paulò pòſt ejus-
n coloris per papillas effluens, aliaque
ilia. Si hæc vaſa in mammis ſint ocu-
nviſibilia, quid mirum, quòd etiam
, quæ ad uterum & veſicam tendunt,
cenus videri non potuerint.

. 332. *Decimoſexto.* Sanguinem ſe-
um tinctura acido-ſalina, in Liene
, ita etiam fermentat ac diſponit, ut

ex eo lympha in glandulis conglob
feliciter ſeparari queat. Hînc etiam
ſta liquor fermentaceus vadit, non ſ
plex, ſed multo ſale fuſo volatili pe
ſus, & nonnullis etiam, quamvis p
cis, ſulphureis particulis impraegna
qui ob ſuam leptomeriam vaſa lym
tica ſubit, per eáque partim ad vaſa
lifera, partim ad multas venas defer
Ad illa, ut in iis chylum ſui admiſti
tenuiorem, & ad facilem in corde p
ciendam fermentationem aptum fa
Ad has, ut ſanguini venoſo, jam m
tenui, affuſus, eum ad citam in cord
latationem praeparet. Utriusque e
ratione maximè neceſſaria eſt ejus ad
ſtio. Quippe chylus per ſe aliq
modo dulcis ac ſubpinguis exiſtit, q
in eo ſulphurei ſucci nondum ſatis
rituoſi praedominium indicat: at
hînc cum ob particulas viſcidas &
ſas, ſolus ad cor veniens ineptus ſi
ſubitam fermentationem (quemad
dum enim ſulphur minerale, ob v
das particulas, per ſe lentè & gr

n, ſed admiſto ſale petræ, particu-
illas viſcidas incidente, raptim per
motum ignem accenditur; ita et-
n ſulphureæ particulæ chyli, ſi aliæ
ſalſæ ac tenues juſtâ quantitate non
miſcerentur, lentè, & non ſubitò in
rde fermentarentur ac ſpirituoſæ fie-
nt) neceſſe eſt, ut ei in via admi-
atur liquor hic tenuis, ſubſalſus, ſub-
is, & fermentaceâ aliquâ qualitate
natus, qui viſciditatem ejus attenu-
eumque ad fermentationem præ-
et (qua in parte etiam multum con-
ınt tinctura acido-ſalina Lienis &
cus pancreaticus) ut cum eo ad cor
atus, mox dilatari, atque in ſpiri-
ſum ſanguinem mutari poſſit: eo-
n modo ſicut in pulvere pyrio, ſul-
ır minerale cum ſale nitro & car-
ibus miſtum ab admoto igne il-
ò dilatatur. Sanguis autem veno-
, cum in partium nutritione &
go itinere magnâ ſpirituum par-
exutus ſit, aliquâ etiam lymphæ

 admi-

admiſtione ad faciliorem in corde
mentationem opus habet; ſed cùm
tò tenuior chylo ſit, pluribúsque ſp
bus adhuc perfuſus, hînc minorem
phæ copiam requirit; quæ cauſa
tur, quod pauciora vaſa lymphati
venas, plurima in vaſa lactea inſera
ſeu aperiantur.

§. 333. Poſtquam autem hæc lym
ex ſeroſa ſanguinis parte ſeparatur,
rimus, an ipſa ſit ſerum, an verò ſuc
ſero diverſus? Reſpondemus, illam
eſſe ſerum, ſed peculiarem tenue
quorem ex ſeroſa ſanguinis parte
ctum, & qualitate tincturæ acido-ſ
Lienis ſingulariter dotatum. In
enim ſeroſa parte continentur, præ
quoſas, etiam copioſæ ſalſæ, & al
ſulphureæ particulæ (illas indicat
ſubſalſus, qui in lachrymis, ſudorib
urinis percipitur, ut & ſal, quod per
miam ex urinis ſatis copioſum educ
has, quòd antiquæ urinæ calefactæ à
ma admota flammam concipiant) a
in his utrisque rurſus aliæ ſunt par

viſcidiores, crudiores, & magis fixæ,
ales in urinis ſæpiſſimè conſpiciuntur:
æ tenuiores magiſque ſpirituoſæ, quæ
ſummam leptomeriam, unà cum te-
iſſima aquoſa ſeri parte, cui inhærent,
glandulis conglobatis à craſsioribus
paratæ; facilè ſubeunt anguſtiſsima
ſorum lymphaticorum orificia, ex di-
s glandulis prodeuntia (è quibus cru-
ores ac fixiores particulæ ob craſſitiem
cluduntur) per eáque ad chylifera va-
variaſque venas feruntur.

§. 334. Differentiam inter lympham
ſerum ex eo cognoſcimus, quòd lym-
a in cochleari collecta, non tantùm
r admotum ignem, tenuioribus parti-
lis exhalantibus, ſed quóque ſpontê
frigerata, nec ullâ per ignem exhala-
ne factâ, in formam gelatinæ con-
eſcat, cùm ſerum néque per ignem, né-
e ſine igne, unquam ita coagulatum
eamus. Lymphæ enim ſal (quod a-
liuſculi quid in ſe habere videtur) in
nuiſſimis aquoſis particulis fuſione ad
gnam leptomeriam reductum, & ſul-

phureis quibuſdam particulis impræg tum, quousque in calore manet, ad dum fluxile eſt, ſed ubi à frigore cond ſatur, non figitur in cryſtallos durco ſalſos, ſed unà cum ei admiſtis ſulp reis, ob harum ſubpinguem viſciditat quâ ſalſarum durities emollitur, facc in gelatinam, quæ ipſa quoque rurſu lore ignis in tenuiſſimum liquorem ſolvitur; cùm contrà ſeri crudiores frigus condenſatæ particulæ calore ig ut in urina videmus, non reſolvantur ſi in cruda & tenacia filamenta, ear que multæ lapideam quóque ac ta ream formam retineant, néque quam ad antè dictam leptomeriam veniant.

§. 335. Ex quibus partibus lymph glandulis ſecernenda, atque in vaſa l phatica deducenda proveniat, adhu natomicorum & Medicorum multi bitant. *Gliſſonius in Anat. Hepat.* c 45. è nervis eam provenire ſtatuit. rùm hoc abſurdum eſt, quia inviſib nervorum pori talem viſibilem, tam

copi

opioſum liquorem ſine partium paraly-
i, & nervorum à continuo humido ſum-
na relaxatione transmittere non poſ-
unt. Excell. *Thomas Bartholinus de Va-
ſis lymphatic. in brut. cap.* 6. ex arteriis e-
m prodire dixit. Illud propter lymphæ
opiam (quæ è nullis vaſis copioſior ſe-
erni poteſt, quàm ex arteriis) maximè
eroſimile videtur, quoniam omnes
landulæ aliquos arteriolarum ſines re-
ipiunt; atque ſic ex illo arterioſo ſan-
uine in glandulas impulſo videtur, ob
ecificam harum ſtructuram, lympha
parari, eodem ferè modo ſicut in reni-
us ſerum è ſanguine ſecernitur, & ex ar-
riolis plexûs choroidis ſeroſus lympi-
us liquor, à glandulis interjectis ſepa-
tur, ac in ventriculorum cerebri cavi-
tes deponitur, indè per proceſſus pa-
llares evacuandus. In hepate autem,
uod pauciſſimas recipit arterias, & plu-
ma vaſa lymphatica emittit, lympham-
ue copioſam ex glandulis ſuis profun-
t, hæc lympha ex tàm paucis arteriis,

exteriorem membranam imprimis po
reptantibus, adeò largiter ſecerni
profundi non poteſt, ſed ea magis
ſanguine allato per portæ venam (qu
hic arteriæ munere fungitur) à gland
lis, cavæ ejus parti inhærentibus,
cernitur.

§. 336. *Decimo ſeptimo*. Nec min
ri operâ ſanguinem arterioſum tinctu
acido-ſalina Lienis ita fermentat, tem
perat atque diſponit, ut ſalivæ pr
ventus ex eo probè ſeparari poſſit.
jusmodi ſaliva ſimiliter liquor quida
leviter fermentaceus, ſeroſus & lym
pidus, ex ſanguine arterioſo in paro
dibus & variis faucium oriſque gland
lis ac carnibus glanduloſis ſeparatus,
per vaſa ſalivalia, alióſq; ſalivales tra
ſitus, in os effuſus. Non autem co
pus ſimplex eſt, ſed compoſitum ac lu
bricum, aquâ minùs fluidum, ſed pa
lò ſpiſſius & viſcidius: ſpumoſitate
ex ſe non habet, ſed iſtam, ſi adſit,
motu aëris & linguæ conquirit. Sap
rem & odorem in ſanis per ſe nullu
habe

habet, quem in ægris ab humoris ipſius dyſcraſia, aliorúmque pravorum humorum admiſtione, & nonnunquam etiam ab aſſumptorum ſapido liquore acquirit.

§. 337. Difficile nobis eſt ſingularem ejus compoſitionem exactè deſcribere, quæ tamen admirabilis exiſtit. Omnibus ſiquidem alimentis, ſiccis, humidis, oleoſis, aquoſis, ſalſis, ſulphureis, &c. facillimè admiſcetur, nullumque ingeritur, cui non aſſocietur: Imò extra corpus noſtrum etiam cum argento vivo miſceri eiq; aſſociari poteſt, cùm alioqui ſimpliciores alii heterogenii humores, aqua, ſpiritus, oleum, ſal aliiq; ſimul miſti à ſe mutuo iterum recedant, cum quibus tamen omnibus ſaliva maximè unitur; quæ inſuper ſuâ mediatione omnia illa, non modò miſcere, ſed etiam inter ſe unire valet. Ita ut videatur eſſe mercurius quidam humoralis, ſeu menſtruum internum univerſale, quo quælibet ore aſſumpta mox junguntur, cum eóque ad ventriculum deſcendunt, ut in eo omnium exactior diſſolutio promoveatur.

Ex quibus omnibus concludit Exce-lentiſſimus *Franciſcus de le Boë Sylvi* Inſtitut. Medic. cap. 6. & *Diſp. Medic.* ʃ. 36 quòd illa in ſe multum aquæ, rum ſpiritûs volatilis, & minimum ſa lixivioſi, cum olei ſpiritûsque acidi ta tillo, inter ſe commiſtis atque temp ratis contineat.

ʃ 338. Uſus ejus multiplex, nobi & valdè notabilis eſt. 1. Cibis in o maſticatis admiſta, facilem deglutiti nem efficit, quæ absque illa ægrè ac di ficulter perficitur, ut in febricitantibu aliiſque ſalivâ deſtitutis experimur. 2 Ex cibis ſiccioribus ſaporiferam quali tatem, id eſt, ſal ſapidum elicit, qui a lioqui ſine humido educi nequit. 3 Sitim humectando extinguit unde fi quòd ſputatores parum ſitiant. 4. O ris interiora, fauces, loquelæ organ & œſophagum lubricat. 5. Spirituale ac vitale quiddam in ea contineri vi detur; ſcorpiones enim araneáſque vel necat, vel fugat, & lichenibus ſa nandis idonea eſt. Saliva canis rabid

alico

liorumque venenatorum animalium quantam nocendi vim poſſideat, non ignotum. 6. In ventriculo alimentorum aſſumptorum fermentationem pronovere dicitur: imò primarium eoum fermentum cenſetur, omnia ad fernentationem illam perficiendam in ſe ontinens, ſcilicet aliqualem leviſſimam ciditatem, cum ſpiritu volatili in aqua opioſa temperatam. Quam fermentanem ejus vim ex eo demonſtrant Medici, uòd ſi fruſtum panis albi maſticatum, ultaque ſalivâ humectatum paſtæ fanaceæ cum aqua tepida ſubactæ admieatur, eam fermentare faciat.

§. 239. *Dénique* tincturæ hujus ado-ſalinæ, in Lienæ natæ, ope ac neficio partes ſanguinis terreſtriores, rtaro & ſalibus ſylveſtribus impræatæ, ſed ſero copioſiore mixtæ ita -mentantur, perdomantur ac diſpontur, ut poſtea in locis convenitibus, ſi non unâ vice, crebriore tan tranſitu, circulationis beneficio, regari poſſint.

§. 340.

§. 340. Quatuor eſſe locos, per qu
Lien aliàs expurget humores pravos, ſc
bit *Hippocrates lib. 4. de morb.* per os, i
res, urinas, & podicem. Alii genera
tres vias, in praxi occurrentes, recenſe
renes nimirum, veſicam, cutem &
Nos Lienem non immediatè per ho
meatus jam recenſitos partes ſangui
fœculentiores, tartareas & ſalinas, ſed
ro copioſiore mixtas expurgare: ſed t
ćturam ejus acido-ſalinam ſanguinem
niverſum fermentare, perdomare,
gerere & ita diſponere dicimus, ut rec
menta, ſive ſint ſeroſa, ſive tartarea, ſ
ex utróque miſta, in locis convenien
bus commodius ſegregari queant. It
cùm omnis ſanguis è Liene ad hepar p
grediatur, nullum dubium, quin ibi
tim craſſiorem quandam bilem depo
Reliquæ ſcoriæ ſive retrimenta, ſangu
bono admixta, iterum ad cor redeu
denuò fermentantur, tandemque part
in cerebri emunćtoriis, maximamq
partem in pancreate, item in renibus,
quibuſdam ubi robur naturæ adeſt, iſ

q

ue ſcoriæ abundent, per hæmorrhoi-
es, vel etiam per arterias meſaraicas ad
nteſtina, imo in univerſo corporis am-
itu per poros inſenſili διαπνοῇ ſecer-
untur. Viſcera nimirum omnia mu-
uam invicem navant operam, & in u-
um finem, ſanguinem nimirum dige-
endi & perficiendi, ſicque eum ab ex-
rementis liberandi collimant.

§. 341. Ut autem eò melius ſcopum
oſtrum attingamus, vias manifeſtiores,
er quas omnes humores excrementitii,
rtarei, ſalini, ſed ſero copioſiore perfu-
, imò quoque fuliginoſi à Liene, bene-
cio & ope ſuæ tincturæ acido-ſalinæ,
rmentati, alterati, elaborati, digeſti, &
ene diſpoſiti, expurgentur, contempla-
imur.

§. 342. Sanguinem *primùm* tinctura
cido-ſalina Lienis ita fermentat, digerit
que diſponit, ut fuligines & exhalatio-
es omnes ſylveſtres, ſeroſæ atque ſali-
æ, in dextro cordis ventriculo ex ſan-
uificatione & ſpirituum vitalium gene-
tione inchoata collectæ, in pulmoni-

bus

bus ab eo probè ſecerni & cum exſpi-
tione foras pelli queant. Chylus enim
dextro cordis ventriculo dum à cal
fortiori fermentóque vitali coquitur
ſanguinem & ſpiritum vitalem mutat
ſimul recrementoſæ exhalationes qu
dam, fuligines ab aliis dictæ, generant
quæ, priusquam ſanguis & ſpiritus rec
natus ad ſuam in ſiniſtro cordis ventri
lo perfectionem perveniat, in pulmo
bus aëre recepto, ceu vehiculo conve
entiſſimo, in exſpiratione ſecluden
Non tantùm autē chylus in ſanguinē m
tatus, ſed quóque ſanguis venoſus, d
continuò fervet, & partibus ſuis ſubtil
ribus abit in ſpiritum, tales excludit v
pores ſylveſtres, qui itidem pulmon
agitatione evacuandi. Hi vapores, ſeu r
crementoſæ exhalationes, ſi non con
nuò in exilium proſcriberentur, ign
noſtrum animalem brevi extinguere
quod etiam in ſuffocatis fieri videm
nullus enim ignis diu durare poteſt, n
ventiletur; nullus in liquore alitur c
lor, qui non continuò aliquid in vap

es reſolvat : In noſtro proindè ſanguine per totam vitam perennans, & vivens ignis non poteſt non indeſinenter quasdam excludere exhalationes, quibus ſi non libera concederetur excluſio, vel extinguerent ignem iſtum animalem, vel vaſa rumperent. Liquorem quendam ſi vitro committamus, caloréque continuante digeramus, brevi rumpetur vitrum, niſi evolaturis vaporibus liberum admittamus aêrem. Idem certè in arteriis noſtris accideret, quæ fervidiore repletæ ſanguine diſſilirent, niſi vaporibus illis ſylveſtribus, ſeroſis & ſalinis abeundi poteſtas daretur.

§. 343. Ejusmodi autem ſanguinis in pulmonibus depuratio & ventilatio adeò neceſſaria videtur, ut non ſolùm in pulmonibus & thorace; ſed etiã diaphragmatis commotione in totis hypochondriis inſtituatur. In toto nimirum corpore aëris plena ſunt omnia, ut ignis noſter animalis poſſit ventilari, vaporibusq́; exeundi copia concedatur. Quòd ſi aër rece-

receptus fumo, ſeu craſſioribus vapo[ri]bus nimis ſit repletus, adeò ut ſangu[i]nis noſtri vapores admittere nequeat; [ſi]mili modo homo ſuffocatur. Notu[m] eſt experientiâ, quòd in ædium ince[n]diis, etiamſi homines loca ſubterran[ea] petant, ubi aër ſatis frigidus, ſuffocent[ur] tamen ob aërem fumo imprægnatu[m]. Nec ignota quóque ſunt exempla eoru[m] qui cellam intrantes, in qua cereviſia r[e]cens, muſtumve fermentatione tum[ul]tuatur, aëremque craſſioribus vaporib[us] adimplet, ſimili modo ſuffocati fueri[nt]. Quin & candela accenſa ſubitò in t[ali] cella extinguitur. Nimirum is aër ſ[o]lùm ad ventilationem aptus, qui puri[or] ut vapores ſanguinis & ignis recipe[re] queat. Et ob hanc cauſam pulmon[es] cordi inſerviunt, rectéq; quibusdam d[i]cuntur cordis flabellum ſeu vẽtilabru[m].

§. 344. In iſta autem fuliginum ſer[o]ſarum, ſalinarum atque ſylveſtrium i[n] pulmonibus à ſanguine ſegregation[e] ſanguis iſte, antè in dextro cordis ve[n]triculo dilatatus atque rarefactus, per a[ë]rem inſpiratum frigidum in vaſis pulm[o]

num nonnihil rurſus condenſatur atque craſſior redditur. Quia enim ſanguis è dextro cordis ventriculo in pulmones erumpens, propter dilatationem in tenuem halitum extenſus,& valdè levis eſt, ac vigecuplo majorem locum requirit, quâm ſanguis condenſatus, qualem locum ſiniſter ventriculus ipſi minimè ſuppeditare poteſt; hinc neceſſe eſt, iſtum halitum per inſpiratum aërem frigidum rurſus in ſanguinis craſſitiem condenſari,& ſic graviorem fieri; partim ut fuligines iſtæ, veluti per quendam præcipitationis modum, melius ab iſto ſanguine ſegregari queant; partim ut ratione majoris gravitatis facilè ad ſiniſtrum ventriculum ſanguis ipſe deſcendere,ſeu defluere poſſit; & partim ut ita compactior factus, ab illo ventriculo commodè comprehendatur, ſicque in eo de novo fermentetur atque dilatetur. Quemadmodum enim in chymicis vaſis diſtallatoriis in ſubtiliſſimum vaporem redactus liquor, nec tali exiguo ſpatio ſeu vaſe contineri poteſt, quali continebatur

ante

ante attenuationem; nec etiam collig
& ad majorem ſpiritus perfectionem
rurſus diſtillari poteſt, niſi prius ille va
por in frigidum alembicum impingens
redeat ac condẽſetur in liquorem, per ro
ſtrum alembici defluentem, ab eo in ali
vaſe colligendum, & poſtea de novo di
ſtillandum. Sic etiam ſanguis in dextro
cordis ventriculo omninò rarefactus ac
ſpirituoſus redditus, neceſſariò per inſpi
rationis refrigerium in vaſis pulmonum
nonnihil rurſus condenſari debuit, ut fu
ligines ejusmodi ſylveſtres, ſeroſi atque
ſalini melius ab eo ſegregari poſſint, &
ipſe etiam gravior factus, minorémque
locum occupans, ad ſiniſtrum ventricu
lum defluat, in eoq́; iterũ fermẽtetur atq;
dilatetur, & majorem ſpirituoſitatẽ adi
piſcatur, ac fervidũ cordis calorem nov
fomite nutriat. Præter modò dictam re
frigerationem adhuc illud commodi
præſtat aer inſpiratus frigidus, quod et
iam ſanguinem in pulmones impulſum
& dictâ refrigeratione ad defluxionem
paratum, ac jam exiturientem per to

tium

tius viſceris diſtenſionem, hîncque vaſculorum magnam compreſſionem, è minimis arteriolis pulmonaribus in venulas exprimat, ex hisque citiſſimè per magnam venam pulmonarem in ſiniſtrum cordis ventriculum propellat: ita ut hac imprimis de cauſa admodum parum ſanguinis in pulmone ſubſiſtat, ac poſt mortem inveniatur.

§. 345. Dicta verò refrigeratio non fit in pulmonibus propterea quòd aer inſpiratus frigidus admiſceatur ſanguini fervido, è corde in pulmones emiſſo, uti hodiè multi præclari Philoſophi & Medici opinantur, ſed quòd aer frigidus bronchia & veſiculoſam pulmonum ſubſtantiam ſubiens, totum pulmonum parenchyma, & ſimul etiam ſanguinem in eorum ſanguiferis vaſis contentum refrigeret. Eodem modo ſicut vinum in lagenis vitreis aliisve vaſis contentum deponitur in aqua frigida aut nive, & ſic refrigeratur ſine ulla aquæ aut nivis admiſtione.

§. 346.

§. 346. Cenſent quidem nonnul (quos etiam ſequitur Excell. *Malachia Thruſton lib.de Reſpirat. ſect.*12. *pag.mih* 44.& 45.) ſi non multum, ſaltem ali quantulum inſpirati aëris ſanguini ad miſceri, cum eóque ad cor deferri, u ejus admiſtione ſanguis ſpirituoſior & liquidior fieri poſſit: idque etiam pro bant ita: 1. Quòd in cordis ventricul præter ſanguinem, etiam aliquantillu aëris reperiatur. 2. Quòd tempo peſtilenti malignus aër inſpiratus cor in ficiat. 3. Quòd in lipothymiam prol pſi vel prolapſuri mox reficiantur, ſi ac tum, aqua roſacea aut cinamomi, vel a romata aliqua odorifera ac fragrant naribus admoveantur; propterra, d cunt, quia eorum fragrantia unà cu inſpirato aëre pulmonem ſubintran mox cum aëre ſanguini admiſcetur, cu eóque ſtatim ad ſiniſtrum cordis ventr culum progreditur. Verùm hoc com mentum non videtur eſſe magni pond ris; nam ſi verum foret, ergò ſemper a deberet in pulmonibus ſanguini adm

ſcer

ceri, nec ſine ejus admiſtione bonus ſanguis generari: at in fœtu nihil aëris admiſceri poteſt, cum in utero non reſpiret, & tamen in eo non minùs bonus ac ſpirituoſus ſanguis conficitur, quam in homine nato & reſpirante. Sic etiam in piſcibus ſub aqua, & in avium pullis ovo adhuc incluſis, bonus ſanguis ſine ulla aeris admiſtione generatur. Reſpondemus igitur ad *primum*, quòd in ventriculis cordis contentus aer, eò per nullam inſpirationem deductus dici poſſit, propterea quòd æque adſit in dextro, quàm in ſiniſtro ejus ventriculo, cùm tamen ad dextrum nullus cum aere ſanguis à pulmonibus deſcendere queat, propter valvularum ſemilunarium impedimenta: adhæc, in abdominis etiam cavitate ſimilis aer reperitur, qui & ipſe eò inſpiratione deductus minimè dici poteſt; præterea etiam in fœtûs utero incluſi & non reſpirantis abdomine ac ventriculis cordis ſimilis aer invenitur. Ad *ſecundum* & *tertium* dicimus, quòd inſpiratus magnus aer propterea non inficiat cor,

quia

quia ſanguini admiſcetur, ſed quia pu[l]monibus, per quos tranſit ſanguis, m[ali]gnam qualitatem imprimit, quæ in[de] mox ſanguini in vaſis contento, & [i]cordi communicatur. Ita quóque a[c]ti & aromatum fragrantia non reficit v[i]res, quia aer eâ imprægnatus ſangu[ini] admiſcetur, ſed quia per inſpiratum [a]rem frangrans illa qualitas pulmoni i[m]primitur, & ab eo mox ſanguini tran[ſe]unti, eóque mediante, cordi commu[ni]catur. Sicut enim aer calidus calida[m], frigidus frigidam, ita etiam putridus a[ut] venenatus putridam aut venenatam, [be]nignus & fragrans benignam ac fragra[n]tem qualitatem pulmonibus & ſangu[ini] in iis contento conferre poteſt. Na[m] ut aliqua qualitas alteri corpori comm[u]nicetur, non neceſſariò ipſum prius co[r]pus, è quo qualitas illa dimanat, tale, qu[a]le eſt, admiſcetur alteri corpori, cui q[ua]litas communicatur. Ut ferrum ig[ni]tum calefaciat, non eſt neceſſe, ut ip[ſum] ferrum ingrediatur, corpus calefaci[en]dum; ſufficit, quòd minimæ ejus fer

æ particulæ ſuâ vehementi agitatione rporis calefaciendi vicini minimas rticulas ſimiliter etiam vehementer itent, ſicque vehementi iſto motu carem introducant. Ut fruſtum vitri timonii in vino depoſitum iſti vino mitivam qualitatem imprimat, non t neceſſe, ut ipſum vitrum antimonii no immiſceatur, & cum eo corpus huanum ſubeat (eodem enim exactiſſimo ndere, ſine ulla ſubſtantiæ perditione, rſus è vino eximitur) ſufficit, ſi ſuâ alitate vini ſubſtantiam tali modo diſuerit, ſeu talem ei qualitatem imeſſerit, ut vomitivum evaſerit. Cum ticum in mola conteritur, non neceſeſt, ut ipſe ventus rotas & lapides moes ingrediatur, ſufficit ejus impetus in ternas molæ alas factus, eásque mons; hæ enim ſuo motu axin, axis ro, rotæ lapides molares illicò movent, etſi nullus ventus qualitatem moam inducens, molam ingrediatur.

§. 347. Denique ſi aër inſpiratus ſanini admiſceretur, ergò in recenti pul-

mone cum folle per aſperam arterii[...] inflatus, per venam pulmonarem ver[...] ventriculum cordis ſiniſtrum erum[...] ret, quod tamen in nullis tentamini[...] animadvertere potuimus.

§. 348. Præterea ſi aër vaſa ſang[...] fera ingrederetur, non tantum vaſa, [...] rùm etiam ipſæ partes, quæ ſanguine [...] triuntur, admodum ab aëre intume[...] rent, & flatuoſis tumoribus conti[...] infeſtarentur. Plures ſuper hac re p[...] bationes optimè deſcripſit. *Gualte[...] Needham lib. de Format. fœt. cap. 6. p[...] mih.* 147. 148. *& ſeq.*

§. 349. Per ventriculum, *ſecundò* [...] poſtea per os (ut *ſect.* 2. *§.* 55. 95. 101. [...] & 103. jam meminimus) humores [...] tim aquoſi, partim nigri, craſſi, fœcul[...] ti & tartarei eliminantur. Et illam [...] purgationem per os putârunt vete[...] per Vas breve venoſum fieri. Aſt in [...] tu naturali minimè, in præternatu[...] autem facillimè hoc fieri poſſe conce[...] mus; ubi natura onere ſcilicet laceſ[...] vias etiam irregulares quærit.

§. 3[...]

§. 350. *Tertiò*. Ad inteſtina & alvum
àm craſſi quàm aquoſi humores excre-
nentitii per arterias meſaraicas propel-
untur. Licèt enim melancholicorum
nulti ſiccæ ſint alvi, non omnes tamen
ales ſunt; & ſæpè quóque Lienoſi ſa-
antur, ſi illis ſuperveniat dyſenteria,
uæ non diu durat; vel etiam diarrhæa
olùm; vel ſi etiam accedant dolores co-
ici, qui certis temporibus recurrentes,
omines à ſymptomatibus melancholi-
is liberant. Ejusmodi humores craſſi
k aquoſi, ſi nimium quantitate peccent,
er alvum medicamentis commodiſſimè
xpurgantur.

§. 351. *Quartò*. Succi illi terreſtres,
artarei & ſalini, ſed ſero copioſiore mi-
ti undiq; in arteriis & venis per totum
orpus ſparſi ſunt. Paulò infra emul-
entes arterias oritur meſenterica infe-
ior, quæ ad rectum inteſtinum & anum
eſcendens, arterias conſtituit hæmor-
hoidales, quæ ſe & in venas hæ-
norrhoidales externas à cava, & inter-
as à porta exonerant. Quæ (internæ

præcipuè) ſi copiâ horum humoru
gravantur, extuberant, & ſpontè ſæpè
periuntur, undè fluxus hæmorrhoida
oritur.

§. 352. *Quintò*. Ad nares ſæpius d
mandantur ejusmodi humores vitio
Hînc ſplenetici per hæmorrhagias na
um ſanantur, uti *Bioni* apud *Hippocr*
tem lib. 2. epid. ſect. 2. t. 27. accidit. F
cilis via eſt ex vena ſplenica ad cor; ex h
& arteria magna in caput & arterias c
rotides certiſſimus eſt ductus.

§. 353. *Quintò*. Ad renes per arteri
emulgentes, & ex illis ad ureteres & v
ſicam humores ejusmodi tartarei, ſali
naturæ moleſtiam facientes, demanda
tur; præcipuè cùm ſint aquoſi multa
que cum ſero cognationem habean
Atque hînc ejusmodi urinæ ſæpius cu
bono ſucceſſu contingunt. Ita *Hipp*
crates lib. de intern. affection. dixit, med
camenta, quæ Lienoſis præſcribuntu
per veſicam debere purgare. Et *lib.* d
affection. bilioſis, qui magnum Liene
habent, ac ideô pravi ac fœdi colo
ſum

unt, malignaque contrahunt ulcera, u-
nas vult ſubduci. Quare etiam *lib.* 4.
e morb. & *lib.* 1. de *morb. mulier.* hydro-
is cauſam eſſe ait, ſi Lien non dimittat
quam ad veſicam. *Galenus* quóque *lib.*
ad Glaucon. cap, 11. in omni quartana
ti diureticis jubet. Et *lib.* 2. *cap.* 11. *ad*
Glaucon. Lienem per urinas purgat. *Idem*
lib. 7. *Medicam. ſimpl.* cappares dicit
Lienes evacuare per urinas. Imò plera-
que omnia ſplenica ſunt quóque diure-
ca, ut in longiſſimo illo catalogo, quem
Reuſnerus in lib. de ſcorbuto texuit, vide-
e eſt.

§. 354. Quemadmodum verò in affe-
tibus Lienis urinæ ſæpè nigræ apparent,
t ſplenetici atque melancholici dicti
bundant ſero, ſicut ex *Hippocrate* &
Galeno notum; ſerum enim craſſiſſimi
umoris vehiculum eſſe debet: quar-
narii quóque copioſiſſimè ſudant me-
ntque; ſic quóque hujusmodi Lienis
ffectus per urinam copioſam, & non-
unquam atrorum humorum per uri-
am evacuatione felici ac bono cum ſuc-

ceſſu ſolvuntur. Quod *Antonius W*
letius obſervavit, qui *in Exerc. ad ca*
40. *Hollerii de morb. intern.* refert, ſe n
viſſe virum religioſum, cui ter aut qu
ter in anno, maximè vere & autum
ineuntibus, intumescebat Lien, quíq
dolore hypochondrii tùm infeſtabat
& ſublividus fiebat toto corpore, ta
dem verò nigricantibus urinis, at
mento ſimillimis erumpentibus, p
quínque aut ſeptem dies priſtinam ſa
tatem recuperabat. Similiter Relig
ſus quidam apud *Caſp. Hoffmannum*
de uſu Lienis cap. 15. toto habitu m
lancholicus erat, qui perpetuò mejeb
triplo plus, quàm bibebat.

§. 355. *Tandem* non in variis ſolù
corporis emunctoriis, ſed in univerſo
iam ejus habitu & ambitu ſalini, ſer
atque ſylveſtres humores à ſanguine ſ
parantur, & in hiſce locis vel per inſ
ſibilem tranſpirationem, vel etiam p
ſudorem manifeſtum eliminantur. M
tum illorum humorum hoc modo ev
cuatur, ut ex ſudoribus illis criticis in f
brib

ribus quartanis adeò copioſis, ſine qui-
us nulla eſt febris ſolutio, videre poſ-
mus. Sic quóque *Lycia* lienoſa apud
ipp. lib. 2. epid. ſect. 2. t. 23. ex ſudore
elius habuit. Item *lib. 2. epid. ſect. 3.*
2. ſcribit *Hippocrates*, quòd *Hyppo-
rati* uxor poſt annuam quartanam fue-
t curata partim ſudoribus, partim mu-
ebri fluxu. Per ſudores nimirum eva-
abatur aqua, & per menſes terra. Et
b. 6. epid. ſect. 3. t. 7. Mulier in *Crano-*
per ſudorem criticè fuit liberata; &
æc Lienem naturâ habuit magnum.
æcce verò conſueta via eſt, per quam
atura humores aquoſos & ſeroſos ex-
ellere ſolet; ſi hanc attingere neque-
t, ſæpius inconſuetas quærit. Sic *Arch-
ngelus Piccolhomineus comm. in lib.
Hipp. de Humorib.* novit puellam me-
ncholicam, quæ coacta lachrymabatur,
ita à ſymptomate liberabatur. Cu-
s frater ejusdem conſtitutionis, cum
dem facere nollet, mortuus ſit.

§. 356. Quando verò tincturæ acido-
alinæ Lienis vitio per haſce vias jam

nominatas exitum non inveniunt hu-
mores fœculenti, tartarei, ſalini, ſed ſe-
ro copioſiore perfuſi, verùm in Liene &
aliis viſceribus ſtabulantur, multi inde
exoriuntur morbi malitioſi, tumores, in-
flammationes, febres & alia infinita ma-
la; vel etiam p.n, in alias partes vergunt.
Exemplum egregium, quod hanc rem
maximè illuſtrat, legimus apud *Highmo-
rum Disquiſit. Anat. lib.* 1. *part.* 3. *cap.*
Puer nimirum annorum 12. vel circiter
anno 1640. in civitate *de Nova Saru*
per dies aliquot febre laborans peracuta
continuâ; diris cruciatibus, & paraphre-
nitide vexatus fuit; tandem in volis
manuum & plantis pedum, ac digitorum
apicibus, puſtulæ magnæ & altæ excita-
bantur, humore rubro, paulò nigrican-
te, ichoroſo plenæ; tandem verò mor-
tuo venter ſummê extendebatur; aper-
to autem cadavere, totum abdominis
ſpatium inter inteſtina eo ipſo humore
qui è puſtulis manuum & pedum efflue-
bat, repletum & diſtentum reperieba-
tur

ur. In Liene verſus partem ejus infe-
iorem, quà ventriculum ſpectat, fora-
nen ad magnitudinem pollicis, in ſub-
ſtantiam ejus inſinuatum, cujus media
pars abſumpta fuerat, eodémque humo-
re per illud Lienis foramen effluente,
apparuit, quo humore ungues nigrican-
e colore adeò tingebantur, ut per dies
aliquot ad nativam albedinem non re-
dierint. Nonnunquam in alias partes
p. n. vergunt. Sic apud *Hippocratem*
lib. 2. prædict. ſect. 2. legitur: *Quibus*
Lienes magni ſunt, iis gingivæ vi-
tiantur, & os graveolet. Qui-
bus autem Lienes magni ſunt, neque
ſanguinis eruptiones contingunt,
neque os graveolet, in tibiis ii mala
ulcera habent, & nigras cicatri-
ces. Item *lib. 2. epid. ſect. 3. Quæ*
poſt judicationem relinquuntur, re-
cidivas facere ſolent. Primùm i-

 gitur

gitur in Lienum tumoribus, niſi i... articulos deſinant, vel ſanguinis... naribus eruptio, vel præcordii de:x... tri contenſio fiat, niſi urinæ irru... perint, & viam ſibi quodammo:d... fecerint: Sunt enim velut utr... rumq́; interceptio. Atq́; ſic qu... dem meritò horum recidivæ fient.

DIGRES...

DIGRESSIONIS PHYSICO-ANATOMICÆ

DE

VASE BREVI LIENIS

SECTIO IV.

Tincturæ acido-ſalinæ Lienis malè diſpoſitæ ac in actionibus ſuis corruptæ in variis morbis producendis efficaciam ventilat.

§. I.

QVemadmodum tinctura acido ſalina in Liene generata ac benè diſpoſita virtutibus egregiis in variis corporis humani actionibus perficiendis pollet; ita eadem quóque malè dipoſita & in actioni-

ctionibus ſuis corrupta, variis in
morbis producendis ſummam effi-
caciam obtinet. Hæc autem mal
tincturæ diſpoſitio à Lienis potiſ
ſimum vitio dependet; ſi enim Lie-
nis actio non benè procedat, oriun-
tur varii partium variárum morbi
alii à tinctura nimis craſſa, fixa, in-
erte, ſalſa, acida, aquea & fluida
alii ab eadem nimis tenui, ſpiri-
tuoſa, volatili & acri. Nam quan-
do ejusmodi tinctura in Liene non
ſatis attenuatur & liquatur, etiam
pauci ſpiritus fermentantes ex ea
exaltari poſſunt; quando nim
attenuatur, tunc ſupra modum
acres, corrodentes & copioſi ſpiri-
tus ex ea educuntur, atq; pro ho-
rum diverſitate diverſi morbi ex-
ſurgunt. Et ſicuti tinctura hæc
præter naturam ſe habens non
num

nunquam redundat, vel intenſione peccat, nonnunquam vero deficit, non raro ſtagnat, ſæpius etiam aliis humoribus permiſcetur; ita hoc quôque modo varios morbos producere apta nata eſt.

§. 2. Tinctura acido-ſalina probè in Liene generata ſanguinique admiſta egregias ac laudabiles virtutes in variis corporis noſtri humani actionibus feliciter perficiendis exercet. Eadem verò vitio Lienis malè diſpoſita, toti corpori, ut cum *Helmontio lib. de Spir. vitæ* §. 19. dicamus, hoſtilis eſt. Hînc quóque ab ea varii cerebri, cordis, pulmonum, ventriculi, inteſtinorum, pancreatis, meſenterii, hepatis, veſiculæ bilis, lienis, renum, veſicæ, partium genitalium, &c. morbi oriuntur

§. 3. In cerebro hæc malè conſti-
tuta, cum nimirum propter craſſi-
tiem ſuam minimos ductus & in-
ordinatè tranſit; vel cum ipſius ce-
rebri naturalem conſtitutionem
lædit, & ſuperſtite aliquali acrimo-
niâ nonnihil vellicat: vel cum et-
iam nimis tenuis, ſpirituoſa & acer
eſt: vel cum nimis aquea & fluida
eſt: vel aliam pravitatem ſuſcepit, do-
lores facit, viſùs, auditûs, olfactûs,
guſtûs, tactûs, ſensûs caloris, ſo-
mni & vigiliæ, imaginationis, in-
genii ſive ratiocinationis, ratio-
nis ſive judicii, memoriæ, & ani-
malis motus læſiones adfert: epi-
lepſiam inſuper, apoplexiam, pa-
ralyſin, contracturam, convulſio-
nes ſeu ſpaſmos, catalepſin, va-
rios affectus ſoporoſos, ſomno-
lentiam ſimplicem, coma ſomno-
lem-

entum, coma vigil, lethargum ſi-
e veternum, carum, incubum,
omnambulos, vertiginem, dolo-
es capitis, catarrhos, vigilias, de-
irium furioſum, melancholiam,
mentiam, rabiem, phrenitidem
k maniam excitat: Spiritus ani-
nales in cerebro & cerebello non
enè generantur; & ſi generen-
ur, eorum vel impeditur, vel non-
unquam nimis celer atque inor-
inatus evadit: Ptyaliſmus accidit:
on raró ſaliva in glandulis maxil-
ribus conglomeratis, tàm ſupe-
ioribus quàm inferioribus non
ræparatur, nec in os & per œſo-
hagum movetur.

§. 4. Cum deficit tinctura hæc,
el quando nimis craſſa fixa, iners,
lſa, acida, acris etiam, volatilis,
agnans, fluida & aquoſa eſt, vel
aliis

aliis vitioſis humoribus permiſce-
tur, multâsque particulas planè in-
æquales difficultérque dilatabiles
habet, ſanguificationem, ſpiritu-
um vitalium generationem, vita-
lémque & continuam ſanguinis ef-
ferveſcentiam lædit: ejusdem ſan-
guinis per pulmones motus impe-
ditur, & ab inſpirato exſpiratóque
aëre alteratio inducitur, aëris in-
ſpiratio, ejúsque exſpiratio, pul-
monum nutritio, ſanguinis in ſi-
niſtro cordis ventriculo perfectio,
ejusdem è ſiniſtro cordis ventricu-
lo per arteriam aortam ad omnes
corporis partes fluxus, cordis &
arteriarum motus ſive pulſus læ-
duntur: Febres diariæ, ſynochæ
continentes vulgò dictæ, ardentes,
leipyriæ, colliquantes, malignæ pe-
ſtilentiales, intermittentes, ſynechæ

el continuæ in ſpecie dictæ, algen-
s, epialæ, ſiticuloſæ, famelicæ, car-
iacæ, torminales, ſyncopales, præ-
ocantes, anheloſæ, aſthmaticæ,
uſſiculoſæ, catarrhales, arthriti-
æ, inſanæ aut deliræ, vomitoriæ,
acatoriæ, ſudatoriæ, ureticæ, ſpu-
toriæ, hecticæ gignuntur; ubi
otiſſimum tinctura Lienis vitiata
d ventriculum per Vas breve arte-
oſum delata fermentum ventri-
uli acido-ſalinum connatum ma-
ri non ſolùm copiâ auget, verum
uóque variis modis idipſum cor-
umpit, vitiat atque depravat; hoc
erò depravatum & corruptum,
um præ nimia copia abundans
nguini immiſcetur, huic ens pe-
egrinum evadit, eundemque ad
fferveſcentiam aliquam impellit,
fermentationem introducit;
quan-

quando verò primùm hoc vitia-
tum fermentum ad ſanguinem
in venas arteriâsque ingreditur,
ſuo hoc recenti acceſſu horrorem
& pandiculationem excitat, cu
ſi diu immiſtum maneat hoc pe-
regrinum ens, calorem febrilem
intenſiſſimum inextinguibilémq;
ſitim facit; ſi verò contingat, quò
hoc fermentum corruptum ſi-
mul ſalſedine multâ prægnans ſit,
facit, ut febricitantes, dum ad-
huc ſummê horrent frigentque
cum *Tantalo* ſitiant. Variæ au-
tem hæ febrium ſpecies à vari
tincturæ Lienis & fermenti ſtoma-
chici connati vitioſitate profici-
ſcuntur. Hoc autem in febribus
prius corrumpi ac depravari à tin-
ctura Lienis depravata veroſimi-
videtur, cum in hiſce ventricu-

Il-

is ſemper debilis deprehenda-
ur. Languor præterea univer-
alis, lipothymia, ſyncope, cor-
lis palpitationes, anxietates cir-
a præcordia, partium omnium
itioſa nutritio, atrophia ſive ta-
es, nimis carnoſus ac obeſus
orporis habitus, cachexia, ana-
rca ſeu leucophlegmatia, aſci-
es, tympanites, aſthma, pleuri-
is phthiſis, vaſorum eroſiones &
æmoptöe à vitiata hac Lienis
nctura contingunt, & ſangui-
is quóque ab omnibus partibus
d dextrum cordis ventriculum
er venas refluxus læditur.

§. 5. Varii ventriculi & inteſtino-
um affectus à vitiata hac tinctura
cido-ſalina quoq; proſiliunt. Si e-
im intenſione peccat, vel deficit,
vel

vel nimis acris eſt, iners, craſſa
fixa, aquoſa & fluida, ſtagnans e
iam atque humoribus bilioſis, p
tuitoſis admiſcetur, appetitum pr
ſternit, faſtidium inducit, famen
nimiam, caninam, nimis dimin
tam, picam, malaciam, nauſean
eructationes, vomitum, ructus ac
dos, ſingultum, cardialgiam, cr
ditates efficit: Sitim auctam & d
pravatam ob vitioſam cum bile e
ferveſcentiam excitat: alimen
in ventriculo non retinentur, e
rúmque fermentatio aboletur, d
minuitur vel depravatur: chyl
â fœcibus alvinis non ſecernitu
efferveſcentia trium humoru
in inteſtino tenui vitiatur: co
tenta per inteſtina non propellu
tur, alvúsque adſtricta redditu

m

magna ventriculi & inteſtinorum
ormina, eroſiones, paſſiones ilia-
æ, colicæ, alvi fluxus varii, ut li-
nteria, cœliaca, diarrhœa, dyſen-
eria, cholera, teneſmus aliâque ſi-
bilia mala producuntur, dum ſci-
cet acris hæc tinctura è Liene af-
uit, & bilis nimiam acrimoniam
vaſis bilariis hepatis & follicu-
acquirit, qua in fermentatione
u efferveſcentia nimis corroden-
o & irritando graviſſimi ejusmo-
i affectus excitantur, imprimis ſi
ccus pancreaticus acer quóque
intestina influat: chylus quóque
er carneam inteſtinorum cruſtam
on ſatis percolatur, nec probè
er venas lacteas diſtribuitur atq;
cor deducitur.

§. 6. Lienis conſtitutione vitia-
, vitioſa quôque tinctura genera-
tur,

tur, & hìnc plurimæ ſangui[illegible]
particulæ, in corde minùs ſpi[illegible]
tuoſæ redditæ, atq́ue nimis aci[illegible]
& ſalſæ, vel etiam nimis cra[illegible]
& fixæ atq́ue ad coagulatione[illegible]
pronæ remanentes, ſicque ad pa[illegible]
creas per arterias delatæ, in eo n[illegible]
ſatis ſubigi, nec in fermentu[illegible]
alimentis coctis ad inteſtina ja[illegible]
elabentibus, conveniens, mu[illegible]
ri poſſunt; undè graves in pa[illegible]
create oriuntur obſtructiones; ſu[illegible]
cus iſte pancreaticus non ritè g[illegible]
neratur, nec ad inteſtinum du[illegible]
denum movetur, & cum bile [illegible]
ferveſcentiam committit.

§. 7. Si quóque pauca & mini[illegible]
acris tinctura è Liene per ramu[illegible]
ſplenicum ad hepar deferatur, fit [illegible]
lis minùs acris, volatilis, & mini[illegible]
valida ad fermentativam eff[illegible]

veſce[illegible]

veſcentiam inducendam, quæ ſæ-
pè magnam viſciditatem non in
hepatis ſolùm vaſis, ſed in ejus
quoque ductibus bilariis & in fol-
iculo acquirit (quia per debilem
llam efferveſcentiam non ſatis
ttenuatur) & multarum obſtru-
ctionum cauſa evadit. Ob quas
obſtructiones bilis in folliculo fel-
is non probè generatur, nimis in
o retinetur nec ſecernitur, ſicuti
ſta, cum acrior eſt, tincturáque
Lienis admodum volatilis, nimi-
um excernitur: ad inteſtinum te-
ue per ductum inteſtinalem, i-
emque ad hepar per ductum he-
aticum non propellitur, neque
um ſanguine eo miſcetur; lym-
ha glanduloſa in conglobatis glan-
ulis non præparatur, nec per va-
lymphatica ad ductum thora-
cum & venam jugularem axilla-

remve

remve movetur: hepatis tandem veſiculæ fellis, pancreatis, meſenterii, ipſius Lienis, &c. graviſſimæ obſtructiones, imò icterus, cachexia, leucophlegmatia, tympanites, aſcites, paſſiones hypochondriacæ & ſcorbuticæ ſubſeqvuntur.

§. 8. Duplicem autem ob cauſam tinctura acido-ſalina in Liene ipſo vitiata redditur, dum ſcilicet ejus exaltatio, vel minuitur vel augetur. Minuitur ejus exaltatio ſpirituum animalium defectu, tùm forte aliquando ſanguinis, & quidem viſcidioris culpâ, undè illa minùs ſpirituoſa, acris & volatilis evadit. Minuitur ea quòque exaltatio Lienis malè affecti culpâ: quoniam enim ad ipſum Lienis parenchyma ſanguis arterioſus & ſpiritus animales per arterias & nerv

ervos defluere, atq; in eo pro tin-
turæ hujus generatione ac perfe-
tione ſingularem mutationem
bire debent, minus exaltabitur
æc tinctura, volatilis, ſpirituoſa &
cris reddetur, ſi gravi de cauſa an-
uſtiora evadant dicta vaſa, nervo-
 præſertim, parcius accedant ſpi-
tus animales; & ſi præterea fir-
ius atq; ideò forſan minùs potens
vadat Lienis parenchyma. Nam
ſolidius & firmius ejus parenchy-
a, non tantùm ſegnius & impedi-
us per ipſius vaſa movebuntur
iritus animales & ſanguis arterio-
s, ſed inſuper quóque minùs pro-
ovebitur hujus tincturæ attenua-
o & exaltatio. Undè quóque Li-
 ſcyrrhoſus, obſtructus, aliove
uocunq; modo vitiatus, pravam
ncturam acido-ſalinam fermen-

taceam generando, mille grav[illegible]
mala inducit.

§.9 Augetur contrà ejus exaltati[illegible]
ſpirituum animaliũ, ad Lienem ſal[illegible]
delatorum, nimiâ abũdantiâ, qua[illegible]
promovere quoq; poteſt univerſ[illegible]
ſanguis fluidior ac ſpirituoſior, [illegible]
forſan Lienis parenchyma ſolito te[illegible]
nerius, aut tenuius, aut laxius.

§.10. Si ergò Lien debilis ſit, v[illegible]
ſuo, vel ſanguinis viſcidioris ac cra[illegible]
ſioris, vel alimentorum vitio, ali[illegible]
ve quacúnq; de cauſa, tunc tinctu[illegible]
ra, quæ in eo ex ſpiritibus anima[illegible]
bus & ſanguine arterioſo præpar[illegible]
tur, non ſatis ita liquatur, attenu[illegible]
tur, aut volatiliſatur, ut veram ac[illegible]
do-ſalinam naturam adipiſcatu[illegible]
ſed craſſa & tartarea ſeu terrea m[illegible]
net, magnâque copia in Lienis veſ[illegible]
culoſa ſubſtantia & vicinis partibu[illegible]
ob crudam viſcoſitatem, cumul[illegible]

tu[illegible]

ur, tumidúmque & magnum Lie-
em facit: quippe in ea latens ſpi-
itus non convenienter ſuſcitatur,
d in anguſtiis in Liene & circa Lie-
em ſubindè aliquantulum effer-
eſcens, totum Lienem ejùsque
onfinia diſtendít, & mille flatus
am ſibilo, rugitu, ac moleſta ten-
one, hypochondriacis familiari,
xcitat.

§. 11. Quæ mala plurimùm et-
m à prava diſpoſitione pancrea-
s augentur, ex ſanguine vitioſâ
âc tincturâ Lienis inquinato, ac
er arterias ei allato, contracta;
ujus ratione ſuccum ſuum etiam
alè coquit, nimiûmque ex ſubſal-
acidum vel auſterum relinquit,
ui partim in ipſo pancreate gra-
es obſtructiones, egregios officii
ienis turbatores, gignit: partim

in inteſtina defluens, in iis inj
ſtam effervefcentiam facit, chyl
que nimis pravam qualitatem ac
dam imprimit, ob quam ad co
gulationem ſeu fixationem proc
vis evadit, nec ſatis convenient
attenuatur. Undè tunc in abd
mine à chylo craſſiore, crudiore
fixiore manente, atq; ad ulteri
rem fuſionem minùs præparat
plurimæ generantur obſtruction
in vaſis lacteis quibuscûnque,
meſenterio & glandulis meſent
rii, in iisque magna crudorum
pravorũ humorum ſaburra cum
latur, à cujus copia & corruptio
mille morbi ſuccreſcunt, qui vu
gò melancholici appellantur, &
Liene oriri traduntur, ſed quom
do ab eo generentur, hactenus n
ſatis fuit explicatum. A ſangu

ne autem, defectu efficacis & convenientis fermenti (quod ex tinctura hac Lienis & ſanguine venoſo in hepate præparari, modò dictum) & ſpirituum non ſatis copiosè genitorum, ſpiſſo nimis manente, totum corpus languidum ac torpidum redditur, multique morbi oboriuntur. Quippe craſſus & non ſatis ſpirituoſus exiſtens, parteſque ſalſas, crudas viſcidáſque admiſtas habens, in hepate aliiſque variis abdominis viſceribus humores coagulando, obſtructiones & ſcyrrhos facilè parit. In corde non ſatis dilatatur, ſed craſſior in pulmonem impulſus, in eóque ab inſpirato aëre adhuc magis incraſſatus, ægrè per anguſtiſſimos ejus meatus tranſit, hînc pulmones infarciens, & bronchia compreſſione anguſtans,

difficilem reſpirationem facit.
corde ipſo, propter particularu
inæqualitatem multarúmque diffi-
cilem dilatationem, producit pu
ſum inæqualem ac nonnunqua
intermittentem.

§. 12. Nonnunquam in tinct
ra Lienis nimis craſſa craſſius illi
ſubacidum ſal paulò magis exal
tur, & fuſile, ſed non ſatis ſpi
tuoſum evadit, ubi ſanguis ſu
acidam & auſteram diatheſin a
quirit, qualis eſt in ſcorbuto; a
tunc ab illius acredine nervo
partes lancinantur, perioſtia d
lent, molliores partes erodunt
ſæpius etiam inteſtina graviter to
quentur, & ulcera ſcorbutica, cu
ratu difficilia, in cruribus obo
untur: adhæc ineptus fit ſangu
ad nutritionem, atq; indè toti
corpo

orporis lenta atrophia procedit.

§. 13. Ejusmodi ergò affectus ſcorbuticus præprimis generatur, ſi lien ob intemperiem, vel aliud vitium ſuo munere fungi nequeat ejusque planè obliviſcatur, dum hoc tinctura laudabili perfectáque ſcorias tartareas & craſſas producit, quæ interdum in ſanguine ita abundant, ut in eo emiſſo appareant, cum ſero permixtæ. Et hæ ſicut etiam ſalia ſylveſtria in ſanguine non ſeparantur & excernuntur, ſed, ceu grave pondus, in hypochondriis commorantur, obſtructiones augent, acceduntibus poſtmodum aliis cruditatibus, peculiari modo corrumpuntur, unde corroſivam & acrem cum peculiari quadam malignitate conjunctam ac quaſi venenatam ac-

 quirunt

quirunt naturam, atq; ſcorbutu[m] variosq; ex eo oriundos in corpo[re] noſtro inducunt affectus.

§. 14. Sic Excell. *Mœbius*, ut *Mi*[...] *Phyſiologic. cap.* 16, meminit, in [vi]ro quodam Generoſo *Saxone* ſp[le]netico, & de ſiniſtri hypochond[rii] dolore conquerente vidit macul[as] ſcorbuticas, arthritidem vaga[m] cum varis hinc inde in partib[us] muſculoſis prorumpentibus, co[r]dis palpitatione, melancholia, v[i]giliis, appetitu proſtrato & dyſp[e]pſia. Quando enim ſalia hæc ſy[l]veſtria fixa ſunt, partibus ob fix[i]tatem ſuam inhærent, ac dent[i]um ventrisque dolores, gingiva[rum] putredinem ac cruentatio[nem] &c. cauſantur; quando ver[o] humores hi tenues ſunt, & ſal[ia] volatilia ſanguinis depurationem

in

n viſceribus impediunt(uti exempla, ab hypochondriacis, quartanariis, hydropicis & choloroſi affectis petita, quóque teſtantur) hînc & indè vagantur, ac in partibus nervoſis & tendinoſis dolores vagos immanes atque cruciatus inſignes excitant, qui ſanè in arthritide vaga ſcorbutica abundè comparent.

§. 15. Salia autem hæc ab aliis ſalibus volatilibus & ſpiritibus in ſanguine abundantibus continuâ digeſtione & circulatione volatilia facilè redduntur. Nam juxta Chymicorum axioma, fixúm à volatili fit volatile, & contrà volatile à fixo figitur, idqúe experientiâ conſtat. Si enim ſali volatili C. C. ſpiritus vitrioli addatur, in

aqua pura ſolutum filtretur & coa-
guletur, fit id fixum, huic ſi a-
miſceatur ſal abſinthii (præſerti
volatile ex ſucco confectum) ſpi-
ritúsque vini ſuperfundatur, be-
neficio deſtillationis fit iterum vo-
latile, uti in muſto apparet, e
quo ante fermentationem ſpirit
paratur nullus.

§. 16. Quomodo autem ſal vo-
latile in homine, â quo id nun-
quam, vel rarò aſſumitur, gene-
rari poſſit, jam ex *Mœbio Me-*
Phyſiologic. cap. 17. vidimus. A-
cheus nimirum non ſolùm in ho-
mine, ſed quóque in brutis pe-
culiari artificio ſal hoc volatile ela-
borat, & illud procul dubio è ſpi-
ritibus acidis in omni planta, li-
gnis, item in cibo, in omni vino
cerevíſia, imò in ſaccharo & me-

: latitantibus, & ut jam laudatus
tutor lib. 1. *Inſtitut. cap.* 11. ſcri-
it, ſal volatile urinæ ſpiritum vi-
i in ſal volatile mutat, ſi ritè rem
ggrediamur. Nullum dubium,
uin ſpiritus in cibo & potu latitan-
:s, cùm acidi, tùm alterius generis
ı ſal volatile quóque beneficio ſa-
s volatilis ſanguinis tranſeant, cu-
ıs ſententiæ etiam Cl. *Otto Tache-*
ius in Hippocr. Chymic. cap. 15. *&*
5. eſſe videtur.

§. 17. Ex quibus hactenus dictis
quidò conſtat, Lieni, ſi non rectè
onſtitutus ſit, nec ipſe tincturam
cido-ſalinam laudabilem generet,
ı generatione ſalis ſcorbutici pri-
ıas deberi, & quamvis, teſte *Sen-*
erto lib. 3. *Med. practic. part.* 5. *ſect.*
cap. 2. & *Gregorio Horſtio lib.* 4.
ırt. 2. *obſ.* 3. interdum Lien ſit ſal-

vus, rariſſimum tamen hoc eſt, & ta reliqua viſcera, ut ventriculu uterus, pancreas, meſenterium hepar, &c. non planè ſunt exclu denda, imprimis ſi non benè con ſtituta intemperie quâdam cali prædita ſint; quam intemperie *Helmontius tract. de tumul. peſtis* ſu ſchemate Archei deſcribit qui e candeſcens parit furoris imaginem quæ nata eſt ſe ipſam totumque ſp ritum Archei, ipſúmque influe tem ſpiritum ſanguinis arterio commutare in corrodens alcali. V. talis enim ſpiritus, qui primo ort materialiter in digeſtione ſtomac acidus fuit, ac digeſtionibus ſubſ quentibus ſalſus fit atque volatili formaliter degenerat, fitque ſ corroſivum atque alcali volatile omnis corroſionis, & eſcharæ cau

ſi

ſa efficiens. Nam ad transmutationis, ſcilicet peregrinæ & exoticæ, rabiem, quicquid eſt vitale, in ipſamet ſolida partium ſubſtantia, id totum, excandeſcente principio vitali irato ac ſuccenſo, accenditur, varioſque morbos producit.

§. 18. Ventriculus præprimis, ſi imbecillis ſit, non parum quóque ad hujus affectûs generationem facit. Ob malam enim digeſtionem & fermentationem, ut rectè *Th. Willis de Febrib. cap.* 1. cenſet, particulæ ſalinæ non ritè exaltantur, verùm crudæ & magna ex parte fixæ permanent, indè cruor evadit ſpiſſus & circulationi ineptus, ita ut in viſceribus & ſolidis partibus obſtructiones gignãtur,

&

& multæ cruditates ſeroſæ congerantur; ſin verò, ſpiritu depreſſo aut deficiente, ſal nimis evehitur & fluorem patitur, ſanguinis diatheſis acetoſa & auſtera accerſitur, qualis in ſcorbuticis & febre quartana laborantibus obſervatur.

§. 19. Deindè hepar *Idem Th. Willis Diſſertat. Epiſtolic. de urin. cap.* 4. in nonnullis ſcorbuticis exangue & ſiccum inſtar uberis vaccini obſervavit; undè ſi bilem â ſanguine non ſeparet, ea vel in atram bilem, quæ omnium peſſima eſt, vertitur, vel per corruptionem in ſal acre & corroſivum, quo abundat, degenerat & reſolvitur.

§. 20. Nec tandem uterus in mulieribus extra culpam eſt, ob ejus per arterias cum Liene conſenſum, qui adeò frequens & familiaris eſt, ut pluri-

plurimæ mulieres tantummodò Lienis affectibus ſe tentari putent, cùm tamen etiam ab utero laborent. Undè mirum non eſt, mulieres, quibus in juventute menſtrua ſuppreſſa fuêre, tandem ſi pravâ victus ratio acceſſerit, ætate ingraveſcente, ſcorbuto affici. Evolv. *Jacob. Primiroſ. lib. 3. de morb. mulier. cap. 5.* & *lib. 2. de error. vulgi in Med. cap. 28.*

§. 21. Non ſolùm autem affectus hypochondriaci & ſcorbutici jam recenſiti, ſed quóq; alii graviſſimi morbi & ſymptomata ſubſeqvuntur, ſi Lien malè diſpoſitus ſit, & pravam tincturam acido-ſalinam generet. Patitur ipſe Lien inflammationes, obſtructiones, tumores, ulcera, producitq; non raró icterum nigrum alióſq; affectus periculo-

culoſiſſimos. Imò ex ea tinctu[illegible] malè diſpoſita, prout ſcilicet vel ni-mis craſſa & fixa, vel etiam nimi[illegible] tenuis & acer eſt, hæmorrhoide[illegible] ſuppreſſæ vel nimis fluentes pro[illegible] pullulant

§. 22. Pro varia quoq; vitioſitat[illegible] tincturæ hujus Lienis in ſua craſſi[illegible] tie, cruditate, fixitate, acredine, ni-mia volatilitate, &c. varii etiam re-num & veſicæ affectus oboriuntur. Crudæ & ſalſæ particulæ hujus tin-cturæ in frigidioribus à ſanguine & ſero ſeparatæ & coagulatæ in calcu-los concreſcunt. *Hoc* (acidum) *ventriculo geniale per errorem ſu[illegible] is ſi egrediatur ex pomæriis, inqui[t] renes & veſicam divagetur, in il-lis hoſtiles erigit criſtas, lapidosáſ-que excitat concretiones*, inqui[t]
Excell-

Excellentiſſimus *Guernerus Rolfincius libro nono Conſil. Medic.* 2. *pag.* 822. Tincturæ hujus vitio inſuper urina in renibus vel planè non ſecernitur, nec à renibus per ureteres defluit, atque in veſicam defertur, vel nimis interdum excernitur: in veſica quóque retinetur, nec per urethram excernitur, non rarò quôque nimis citò expellitur.

§. 23. Similem tincturam vitiatam agnoſcunt ſæpius varii partium genitalium affectus; ubi ſcilicet ſeminis generàtio læditur, ſemen virile non effunditur, nec penis erigitur, pollutiones nocturnæ, & in fœminis menſium ſuppreſſiones, eorum fluxus immodici, fluor item muliebris albus,

cho-

cholorofis, paſſiones hyſtericæ fiu
rores uterini accidunt: item cum
virile ſemen non admittitur atq
retinetur: fœtus in utero non bee
nè geſtatur, ac contingunt ciboo
rum faſtidium, nauſea, vomitu
& abortus: cum lochia vel valdè
vel nihil fluunt, & dolores po
partum ſæpè fiunt graviſſimi. Ta
cemus hîc infantum morbos, quo
etiam multoties à vitiata hac tin
ctura Lienis provenire depreheni
dimus.

§.24. Externi corporis huma
ni affectus à vitiata hac tinctura
prout ſcilicet vel nimis fixa, craſſ
& cruda, vel nimis etiam tenuis, a
cris, ſpirituoſa, volatilis, ſtagnan
&c. eſt, varii demum pronaſc
poſſunt, ut ſunt lues venerea, ele
phantiaſis, cancer, ſcabies, tibi
rum

um ulcera, varices, partium in-
lammationes, tumores, oris ul-
uſcula, ſudorum ſuppreſſiones
imiæq; eorum profuſiones, po-
lagra, dolores arthritici. Hos
utem dolores arthriticos acerbos
aciunt tincturæ hujus Lienis vitia-
æ particulæ crudæ, ſalſæ ac fixæ,
um in articulis ſeparatæ, & ſen-
ientibus partibus affixæ, eās cōr-
odunt; quæ tandem majore co-
ia cumulatæ nodoſos quoque to-
hos producunt. Si verò tinctu-
æ hujus Lienis vitiatæ particulæ
imis tenues, ſpirituoſæ, volati-
es & acres ſint, articuliſque levi-
er coagulatæ inhæreant, arthri-
idem vagam generant, iisque a-
ribus ſpiritibus in una parte, ob
uam tenuitatem, diſſipatis, fa-
ilè rurſus dolor oboritur in alia
par-

parte;cui aliæ quædam ejus particu-
læ fortè adhærent. Atqui ſanè im-
poſſibile nobis eſſet omnes affectu
& ſymptomata, quæ tincturam
hanc Lienis malè conſtitutam, tam
quam fœcundiſſimam matrem, ſe-
qvuntur, enumerare.

DEO SIT LAUS ET GLORIA.

INDEX SECTIONUM

Rerúmque obſervabilium, quæ in hac Digreſſione Phyſico-Anatomica Curioſa de Vaſe brevi Lienis &c. tractantur.

ALLOQUIUM AD LECTOREM,

n quo varia de Vaſe brevi Lienis ejusq; ſucco nobili, quem vehit, in antéceſſum diſquiruntur.

pag. 1.

Digreſſionis Phyſico-Anatomicæ Curioſæ de Vaſe brevi Lienis Sectio I.

Vaſis Brevis Lienis admirandam ructuram ſecundum ejus ſubſtantiam, ſitum, connexionem, quantitatem & qualitatem repræſentat.

pag. 81.

Digreſſionis Phyſico-Anatomicæ Curioſæ de Vaſe brevi Lienis Sectio II.

Vaſis brevis Lienis verum uſum: ſeu ncturæ nobilis in Liene generatæ tranſim per hoc Vas breve in ventriculum demonſtrat. pag. 120.

Di-

Digreſſionis Phyſico - Anatomicæ Curioſæ de Vaſe brevi Lienis Sectio III.

Tincturæ acido-ſalinæ nobilis in Liene generatæ ac benè diſpoſitæ virtutes egregias in variis corporis humani actionibus perficiendis pertractat. pag. 222.

Digreſſionis Phyſico - Anatomicæ Curioſæ de Vaſe brevi Lienis Sectio IV.

Tincturæ acido-ſalinæ Lienis malè diſpoſitæ ac in actionibus ſuis corruptæ in variis morbis producendis efficatiam ventilat. pag. 707.

Sphalmata, quæ per abſentiam Autoris irrepſêre, Lector Benevolus ſic corriget.

P*Agina* 7. *l.* 13. *leg. doctrinam. p.* 10. *lin.* 5. ξύμπτοια, *p.* 29. *lin.* 15. *l. acidi. p.* 3

. 12. *l. hanc. p.* 42. *lin.* 10. *l. feroſt. p.* 58. *lin.*
. *l. Lienes. p.* 63. *lin.* 20. *l. acido. p.* 65. *lin.*
l. item. p. 74. *lin.* 7. *l. contractura. p.* 75.
. 2. *l. pulmonum lin.* 9. *poſt nutritio l. mode-*
tè. p. 79. *lin.* 2. *l. ventriculum. p.* 84. *lin.* 18.
Sic p. 85. *lin.* 2. *l. limitatum. lin.* 22. *l. præ-*
nte. p. 86. *l.* 2. *l. iſthmi. p.* 95. *lin.* 24. *l. quòd.*
96. *lin.* 3. *l* Cæſar. *p.* 97. *lin.* 17. *l. anaſtomo-*
. *p.* 98. *lin.* 14. *l. fruticationem. lin.* 20. *l. ar-*
riarum. p. 100. *l.* 14. *l. ſtomachica. p.* 116. *lin.*
l. Phyſic. *p.* 140. *lin.* 23. *l. arteriâ. p.* 143.
. 4. *l. ſtabilire. p.* 144. *lin.* 1. *l. præter p.* 146.
. 5. *l. Ramuli. p.* 149. *lin.* 9. *poſt hoc l. non.*
154. *lin.* 3. *l. indicium. p.* 160. *lin.* 22. *l. aci-*
ve. p. 161. *lin.* 16. *l. fruſta. p.* 167. *lin.* 1. *leg.*
gnationis. lin. 19. *l. anthropolog. p.* 168. *lin.* 4.
ſt ſuperiora l. &c. p. 177. *lin.* 8. *l.* Gregor *p.*
lin. 12. *l. habitû. p.* 184. *lin.* 7. *l. infarctus.*
188. *lin.* 11. *l. fermenta. p.* 207. *lin.* 10. *l. mole.*
210. *lin.* 21. *poſt veteres l. fieri. p.* 238. *lin.* 18.
fermentaceo. p. 253. *lin.* 1. *l. mali. p.* 267. *lin.*
l. Martinium. *p.* 296. *lin.* 10. *l. ſpiritûs. p.* 283
. 14. *l. eſt. l.* πνευματώσεως. *p.* 324. *lin.* 3. *l.*
tores. lin. 19. *l. humorem. p.* 330. *lin.* 24. *l. a-*
titio. p. 337. *lin.* 12. *l. admiſtum. p.* 343. *lin.*
l. conſimili. p. 350. *lin.* 17. *l. moderatam. p.*
2. *lin.* 11. *l. ſorbilia. p.* 402. *lin.* 10. *leg. facul-*
. *p.* 431. *lin.* 4. *l. fructus. p.* 441. *lin.* 13. *l. ci-*
æ. p. 452. *lin.* 3. *l. meatus. pag.* 455. *lin.* 14. *l.*
is. p. 478. *lin.* 8. *l. ſic. p.* 483. *lin.* 23. *l. diar-*
rhoea

rhoea. p. 486. lin. 8. l. neceſſariam. pag. 50
lin. 3. l. temperatam. lin. 10. l. præcipitation
p. 531. lin. 4. l. Liene. p. 540. lin. 14. l. Quær
mus. p. 562. lin. 23. l. obtinent. p. 573. lin. 17.
redditur. p. 580. lin. 16. l. effluxo. p. 586. lin. 1
l. ſalſisq; p. 587. lin. 2. l. ſalſisq;. p. 588. lin. 1
l. generatur. p. 597. lin. 13 l. poſt non fit. p. 60
lin. 11. l. medulla. p. 610. lin. 1. leg. perq;. p. 6
lin. 9. l. ſymptoma lin. 25. del. poſt cenſuit. p. 6
lin. 3. l. evadit. p 676. lin. 13. l. poſt quidam
p. 679. lin. 17. l. Liene. p. 688. lin. 17. l. propt
rea.

Reliqua Benevolus Lector pro candore ſuo facilè corriget.

FINIS.